

moj **Mikro**

Kako smo en teden živeli izključno s spletnimi programi!

Kakšni so bili občutki, v čem smo bili prikrajšani in kakšne so bile težave?

Sodba: pogojnouporabno **stran 16**

Ponudba internetnega dostopa v Sloveniji

Ali nam bodo operaterji omejili hitrost? Kako so operaterji povezani v svet? Kakšne so razlike v tehnologiji in ponudbi?

stran 24

Profil spletnega pedofila

Če hočemo varovati otroke, moramo poznati obnašanje spletnega pedofila. Kje išče svoje žrtve, kako jih nagovarja ...?

stran 66

Feng shui računalniškega delovnega mesta!

Kako načela starodavne kitajske miselnosti upoštevati pri čiščenju računalnika in oblikovanju računalniškega kotička?

stran 74

Digitalna televizija

Zakaj so ponudniki IP-televizije večji pirati od omrežij s torrenti? Ali ste vedeli, da lahko prek računalnika spremljate vse programe, ne glede na izbrano programsko shemo?

TELEKOMUNIKACIJE

Večne ognjene vojne

Deset tem, o katerih se v IT-ju nikoli ne bo nehalo pričati

stran 82

Varčevanje z elektriko

Poceni in preproste naprave, ki pomagajo, da je mesečni račun za elektriko nižji!

stran 86

HOLDING
MIKROPIS[®]
Inovativni skupaj z Vami!

Zadovoljstvo prenesite na stranke.

Želite vašim strankam ponuditi boljše storitve in zanimivejšo nakupovalno izkušnjo? Naše napredne rešitve na ključ Vam omogočajo prav to! Smo strokovnjaki za celostno obvladovanje razvoja, postavitve in vzdrževanja najzahtevnejših informacijskih tehnologij na področju trgovinskih verig.

- Samopostrežne blagajne
- Sodobne blagajne in touch-screen blagajne
- Trgovinske info točke za informacije o artiklih, ceni, zalogi, lokaciji
- Rešitve z RF tehnologijo
- Sodobne tehtnice z možnostjo prikaza različnih informacij za stranko

Pravi ključ do optimizacije poslovanja!

Pri nas mislimo na vse, zato ponujamo najem strojne opreme in po želji tudi naše aplikacije MBS Gostinstvo, ki se je razvijala z mislimi na gostinske obrate z več poslovalnicami.

- Ko se odločite za najem opreme, mi poskrbimo za vse kar potrebujete, upoštevamo tudi specifiko vašega področja in delovnega okolja. Prevzamemo odgovornost tudi za arhiviranje vaših podatkov in redno servisiranje
- Mesečna najemnina predstavlja stalen in predvidljiv strošek, vrednost investicije se porazdeli, skrb za vse računalniške težave pa lahko prepustite nam
- Vašo finančno investicijo vam pomagamo uresničiti skupaj z zanesljivim partnerjem IBM Slovenija

MIKROPIS Holding

Aškerčeva ulica 4a, 3310 Žalec
T 03 712 15 00 | F 03 712 15 66

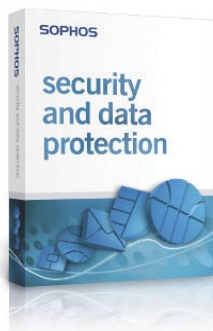
EMG, Celovška 136, 1000 Ljubljana
T 01 500 74 20 | F 01 500 74 25

Več informacij na spletni strani www.mikropis.si
ali na elektronski pošti info@mikropis.si.

Give your business
new dimensions!

MBS
MIKROPIS BUSINESS SOLUTIONS

**zaščitite, upravljajte,
nadzorujte vaše
omrežje
in zavarujte
vaše
podatke
samo z
enim produktom**

Vse v enem...

Sophos Enterprise Security & Data protection vam zagotavlja zaščito celotnega omrežja (endpoint, email, web, NAC,...) enostavno upravljanje in 24/7 tehnično podporo.... s pomočjo Safeguard orodij za kriptiranje pa so varni tudi vaši podatki.

SOPHOS

Goljufe namočiti v Ljubljano

Pri peku je stvar jasna. Kilogramski hlebec je (naj bi bil) težak točno eno kilo, saj so v srednjem veku v Ljubljani dovolj prali goljufive peke, ki so inovativno brkljali po utežeh, seveda sebi v prid, da jim goljufanje še na misel ne pride. No, pekem morda ne več, so pa zato drugi veliko iznajdljivejši. Recimo ponudniki dostopa do interneta. Ali res plačamo in dobimo »kilogram« interneta ali pa ga toliko le plačamo, dobimo pa le pol kile? Je na tem področju stanje res takšno, kot je zapovedano in nas poskušajo prepričati, ali pa si APEK »spet nekaj izmišlja«, ko ugotavlja, da se pogosto zgodi, da uporabnik dostopa v internet po podpisu naročniške pogodbe pogodbene hitrosti ne dosega.

Razlogov za nedoseganje kupljene hitrosti je lahko več in niso vedno krivi ponudniki storitve. So pa tisti, ki imajo največ podatkov o priključku in zato tudi edini, ki lahko uporabniku povedo za težave in jih poskušajo njemu v dobro odpraviti. (»In potem je svizec zavil čokolado.«) Seveda je za ponudnike veliko bolje, če naročniku zaračunajo paket 2 Mb/s, pa čeprav je dejanska hitrost 1,4 Mb/s. Ker tega paketa nimajo in ker je paket 1 Mb/s vseeno presežen, celo mislijo, da so do uporabnika hudo prijazni, ker je dobil več, kot bi za nižji in cenejši paket. To mi niti približno ni všeč, saj ne priznam primera, ko bi operater uporabniku, ki bi si želel najvišjo možno hitrost, ta pa bi bila omenjenih 1,4 Mb/s, to omogočil, a mu zaračunal paket 1 Mb/s. In v tem je tudi bistvo vsega. Pri obeh paketih ima ponudnik približno enake stroške, prihodek pa je pri hitrejšem paketu seveda višji. Pri tem gre ponudnikom v prid dvojje. Prvič, večina uporabnikov ne ve, kako naj sploh izmeri dejansko hitrost, in če jim to celo uspe in se pritožijo, jim na drugi strani lepo razložijo, da za težavo niso krivi in da tako pač je v časih večje obremenitve omrežja. Ali pa povedo drug verjeten razlog. Ta ne zaleže le pri res zelo tečnih in izobraženih uporabnikih, a ti so globoko v manjšini. Drugo, kar jim gre v prid, je, da ni kodeksa obnašanja, ki bi ga recimo podpisali vsi ponudniki in bi se ga potem tudi držali, sicer bi sledile sankcije.

Vsaj to naj bi se spremenilo, saj je APEK objavil »Priporočilo o dejanskih prenosnih hitrostih širokopasovnega dostopa do interneta«, na katero lahko operaterji mesec dni dajejo pripombe, APEK pa jih bo nato preučil, jih upošteval (ali pa ne) in oblikoval pravilnik, ki bo zavezujoč za operaterje. Le malce pozno so to storili! Pravilnik bi lahko imeli oziroma bi ga morali imeti že vrsto let, tudi če bi bilo na trgu vse v najboljšem redu in bi prav vsi uporabniki dobili tisto, kar so naročili. To ni stvar, pri kateri je treba čakati, da pride do težav in šele potem reagiramo. Prav tako ni nekaj, kar bi izviralo iz srednjega veka kot legendarno potapljanje pekov v Ljubljani in bi bila zato pravila nepisana, a jasno razumljiva za vse vpletene. Dostop v internet je nekaj novega, kar dopušča veliko kreativnosti ponudnikov. Kot je na primer hitrost »do 4 Mb/s«. To lahko v teoriji pomeni vse hitrosti v intervalu od 1 b/s do 4 Mb/s. Zaradi jasnosti, transparentnosti in zaščite potrošnikov zato potrebujemo pravila igre kot tudi orodja v omrežjih operaterjev, s katerimi bodo lahko uporabniki izmerili svoje hitrosti. Tako kot dajo kruh na vago! Ali pa predlagajmo Microsoftu, Applu, linuxovcem in še kateremu izdelovalcu operacijskih sistemov, naj takšno orodje kar vključijo v sistem. Z možnostjo beleženja. In potem se bo kar hitro videlo, ali bo treba spet aktivirati Ljubljano.

- 10 FRiSK in beda slovenskih IT-dogodkov
- 15 Kavelj »enaštrdeset«
- 16 Kako uporabni so spletni programi v praksi
- 22 3D iz fotografij

- 24 Ponudba internetnih priključkov v Sloveniji
- 34 Alternativni odjemalci elektronske pošte
- 38 Brother HL-5340D
Brother MFC-6890CDW
- 39 HP ProBook 4515s
Lenovo IdeaPad U350
- 40 Intel Core i5 750 / Core i7 870
Cooler Master V8
- 41 Thermalright MUX-120
Intel SSD X25-M 80GB
- 42 Gigabyte GA-P55-UD5
Intel P55 DP55KG
- 43 Zotac ION ITX A
Plantronics Audio 995
- 44 Seagate Barracuda LP 2 TB
Verbatim 500 GB
- 45 Verbatim Wireless
Laser Notebook Mouse
Gigabyte GM-M7800S
- 46 Zalip WiFi HSDPA CTG111AM
Zalip WiFi Mobile Combo Gateway
- 47 Linksys WRT160NL
Trendnet TV-IP512WN
- 48 Panasonic GH1,
Canon Ixus 120 IS,
Sony MHS-PM1,
Canon EOS 500D
- 50 Opera 10
- 51 Drawing For Children
BumpTop 1.0
- 52 NetWrix Disk Space Monitor
Lupo PenSuite
- 54 Marketinški načrt poslovnega bloga
- 58 Digitalne resnice in laži
- 60 Viralne nagradne igre
- 62 Kraja idej v informacijski tehnologiji
- 66 Psihološki profil internetnega pedofila
- 68 MP3 v vsak avto
- 72 Optimiranje iger – le za konzole
- 74 Čiščenje računalnikov in feng shui
- 78 MS Office in celostna grafična podoba
- 82 Deset tem, o katerih se internet nikoli ne bo nehal pričati
- 86 Naprave, ki pomagajo varčevati
- 88 Varno in produktivno
- 94 Emulacija IR oddajnega signala (1. del)
- 98 Rybka 3 Aquarium – orodje za analizo

TELEKOMUNIKACIJE

Spremljanje obračunskega intervala!

Kako zelo inovativni v »škodo« uporabnikov so mobilni operaterji?

Kaj pa, če je vse res?

Kakšna so nova dognanja o škodljivosti mobilnih telefonov? Nasveti, ki se jih je za vsak primer treba držati!

Poti in stranpoti regulacije telekomunikacijskega trga

Zakaj operaterji APEK-u očitajo kratkovidnost?

Družbena odgovornost podjetij

Kaj dajo družbi slovenski telekomunikacijski operaterji?

Digitalna televizija

Zakaj so ponudniki IP-televizije večji pirati od omrežij s torrenti? Ali ste vedeli, da lahko prek računalnika spremljate vse programe, ne glede na izbrano programsko shemo?

Satelitska navigacija po evropsko

Galileo, kje pa si?

KAZALO OGLAŠEVALCEV

12MEDIA 99, TELEKOMUNIKACIJE
AMIS 5, 6, 11, 29, 100
ASUS 9
BIROCOM 7
DELO REVUE 57, 85
EPSON 37
IDC 97
LESTRA 13
MIKRO ING TRADE 65
MIKROPIS HOLDING 2, 11
MOBINET 81
MOBITEL 14
REAL SECURITY 69
SOPHOS 3
STEBRI 12
VIBOR 33
XLAB 11

IZDAJA:

DELO REVIJE, d. d.
Dunajska 5, 1509 Ljubljana
www.delo-revije.si

DIREKTOR: Matej Raščan

UREDNIŠTVO:

Dunajska 5, 1509 Ljubljana
tel.: (01) 473 82 61
faks: (01) 473 81 69, 473 81 09
e-pošta: info@mojmikro.si

GLAVNI UREDNIK: Marjan Kodelja
ODGOVORNI UREDNIK: Zoran Banovič
POMOČNIKA GLAVNEGA UREDNIKA:

Zlatko Matič in Milan Simčič

UREDNIK: Jaka Mele

UREDNIK FOTOGRAFIJE:

Alan Orlič Belšak

LIKOVNA ZASNOVA: Andrej Mavsar

TEHNIČNI UREDNIK: Andrej Mavsar

REDAKTOR: Slobodan Vujanović

OGLASNO TRŽENJE:

DELO REVIJE, d. d.

Marketing
Dunajska 5, 1509 Ljubljana

tel.: (01) 473 81 11

faks: (01) 473 81 29

e-pošta: marketing@delo-revije.si

KOLPORTAŽA:

DELO REVIJE, d. d.

Marketing
Dunajska 5, 1509 Ljubljana

tel.: (01) 473 81 20

faks: (01) 473 82 53

NAROČNINE:

DELO REVIJE, d. d.

Marketing
Dunajska 5, 1509 Ljubljana

tel.: (01) 473 81 23, 473 81 24

faks: (01) 473 82 53

e-pošta: narocnine@delo-revije.si

Posamezni izvod stane
4,50 EUR

Naročniki imajo posebne
ugodnosti. Naročite se lahko
pisno (klasična in elektronska
pošta) ali telefonsko. Revijo
boste začeli prejemati po prvem
plačilu od tekoče številke naprej.
Naročnina velja do vašega
preklica.

Naročnina za tujino se poravnava
za eno leto vnaprej in znaša:
70 EUR, 94 USD, 146 AUD.

Za vse informacije v zvezi
z naročanjem edicije smo
na voljo na zgoraj navedenih
telefonskih številkah ali
elektronski pošti.

Nenaročenih besedil in fotografij
ne vračamo.

Fotografije: arhiv proizvajalcev,
Reuters, PhotoDisc, Diomedia,
SXC.

**DIGITALNA OBDELAVA FOTOGRAFIJ
IN OSVETLJEVANJE PLOŠČ:**

Delo Repro, d. o. o.
Dunajska 5, Ljubljana

TISK:

DELO TISKARNA, d. d.
Dunajska 5, Ljubljana

2. oktobra 2009
natisnjeno
v 8000 izvodih.

SONCE, DAJ ENERGIJO!

Danes si življenja brez električne vtičnice pravzaprav ne znamo predstavljati, a vendar se najdejo kraji, kjer življenje poteka tako kot pred 200 leti. V naši bližini jih ni bore veliko, zunaj Evrope pa se položaj hitro spremeni. **Freeloader** je komplet, narejen posebej za popotnike, ki bi radi v odročnejših krajih brez elektrike napolnili svoje elektronske naprave – od telefonov, MP3-predvajalnikov do digitalnih fotoaparátov. Komplet, ki smo ga dobili na preizkus, je bil sestavljen iz osnovne enote **Freeloader** in dodatne sončne celice **SuperCharger**. Osnovna enota je na pogled manjša škatlica, spodnji del ji lahko odstranimo in razstavimo, tako dobimo dve sončni celici, ki ju vklopimo na vsako stran osnovne naprave. Ti dve sončni celici polnita Li-ion baterijo,

od tu naprej lahko z različnimi vmesniki polnimo druge naprave. Če želimo polnjenje še pohitriti, je tu dodatna, večja sončna celica **SuperCharger**. Z njo

se čas polnjenja prepolovi. Ker je v nepremočljivem ohišju, jo imamo lahko ves čas na nahrbtniku oziroma bolj izpostavljenem mestu, na primer ladijski palubi.

Ima kar nekaj možnosti za pritrditev, predvsem za nahrbtnike. Vse, kar potrebujete, je lepo sončno vreme, tega si na počitnicah tudi najbolj želimo.

GOOGLE OS GROŽNJA MICROSOFTU

To, da Microsoft prodaja nekatero svojo programsko opremo pod licenco OEM, je dvorezen meč. Res je, da prek tega programa pride do uporabnikov, ki ga sicer ne bi kupili, po drugi strani pa je tudi res, da je dobiček tako majhen, da se mu skoraj ne izplača. Z drugimi besedami, proizvajalci računalnikov Microsoft pod mizo izsiljujejo za ceno, kar se bo še stopnjevalo, ko bo Google izdal svoj OS. Z njim bodo proizvajalci dobili še eno orožje v svojem arsenalu, s katerim bodo še bolj stiskali Microsoft. »Če ne sprejmete naše cene, bomo svoje izdelke pač opremljali z brezplačnim Googlovim operacijskim sistemom.«

SLOVENSKI IPv6 SUMMIT

Oktober se bo v Ljubljani pod okriljem neprofitnega zavoda **Go6** (www.go6.si) zgodil že drugi Slovenski IPv6 summit, kjer se bodo zbrali predstavniki slovenske industrije, ponudnikov interneta ter vladni predstavniki. Slovenski ISP-ji bodo predstavili stanje IPv6 v svojih omrežjih ter svoje načrte. Otvoritveni govor bo imel Martin J. Levy, direktor strategije IPv6 na *he.net* in »legenda« storitve *tunnelbroker.net*. Ker mora Slovenija po priporočilih EU-ja ustvariti tudi svoja pravila in spodbujati prehod na IPv6, si predstavniki **ministrstva za visoko šolstvo, znanost in tehnologijo** (MVZT) želijo predvsem od industrije slišati, v katero smer je treba iti. MVZT je tudi pobudnik okrogle mize. Američani so že ustanovili kongresno komisijo, ki bo zagotovila da bodo vladne storitve (vse na domeni .gov) do konca leta tudi v omrežju IPv6. Največja težava, ki se lahko pojavi, je namreč, da ponudniki vsebin (medijske hiše, vlada) ne bodo dosegljivi za svoje uporabnike (IPv6), če bodo ostali na IPv4. Udeležba na summitu je brezplačna, več informacij in prijavnico pa najdete na spletni strani www.go6.si.

Včeraj zamudili film? Poglejte ga danes!

AmisTV 2.0

Blišč in beda slovenskih IT-dogodkov

Sredi septembra se je v Murski soboti odvijal tretji Festival računalništva in sodobnih komunikacij (FRISK), ki je zadnja leta eden redkih samostojnih in neodvisnih informacijskih dogodkov v Sloveniji. In to, da se odvija prav v Murski Soboti, je odlična simbolika.

Piše: Zoran Banović

zoran.banovic@mojmikro.si

Pomurje in sploh vzhodni del Slovenije je zadnje tedne stalnica na naslovnih časopisov in prvih strani spletnih izdaj. Žal ne po čem veseljem, ampak žalostnem. Vsi govorijo le o padcu Mure. Res žalostno. A se je v tem času tam dogajalo tudi nekaj veselega, pozitivnega, o čemer pa naši mediji, posebej ko gre za dnevne, ne poročajo ali pa so zelo skopi. S častnimi izjemami, seveda. Govorim seveda o dvo-dnevnem Festivalu računalništva in sodobnih komunikacij (FRISK), tretjem po vrsti, ki se je sredi septembra odvijal v objemu gradu Murski Soboti. Osebnost bi se sicer vzdržal ocen, da gre za slovenski CeBIT, a je dogodek še kako zanimiv.

Že program festivala je nekaj posebnega. Osrednje dogajanje namreč ni razstavni del, ampak **delavnice in okrogle mize**. Sodobne spletne tehnologije in osnovne svetovnega spleta, programska orodja za grafično oblikovanje, uvod v digitalni video, uvod v digitalno fotografijo, odkrivanje groženj in računalniška forenzika, sodobno spletno novinarstvo, virtualizacija, postavitve domačega brezžičnega omrežja, vse to so teme, s katerimi so se spopadli na delavnicah v okviru festivala. In očitno so prejšnja leta dobro pripravila teren, saj so

bile vse delavnice polno zasedene več kot teden pred prireditvijo. Da je kriza pustila globok vtis na dogajanje v celotni Sloveniji, posebej pa v Pomurju, priča tudi to, da je bil prvi dogodek po svečani otvoritvi okrogla miza z naslovom **Vpliv finančne krize na IKT**, sledili pa sta ji še dve okrogli mizi, ki sta se prav tako dotaknili praktičnih težav in dogajanja v sodobnem digitalnem svetu: **Prihodnost tiskanih in spletnih medijev**, **Odgovornost na spletu**. Prireditvev je spremljalo zbiranje stare delujoče računalniške opreme, ki se bo nadaljevalo še v oktober, nato pa bodo opremo »porihitali« in dali na voljo v dobrodelne namene. Svojo priložnosti so dobila tudi podjetja, ki so lahko predstavila svoje izdelke in rešitve. Na voljno so bile stojnice na grajskem dvorišču in poseben dogodek, imenovan **Forum informacijsko-komunikacijskih tehnologij**. In tu morda vidim edino zamero dogodku. Pa ne organizatorjem, saj so ti dali vse od sebe, da bi dobili čim več vsebine. Gre za zaplankano obnašanje podjetij, ki ne vidijo prst preko meja občin, v katerih sedijo. Pri nas velja očitno pravilo, da če se nekaj dogaja v Mariboru, je to štajerska zadeva, če se v Kopru, je primorska zadeva, če se v Murski Soboti, prekmurska, če pa v Ljubljani, pa je to kar naenkrat osrednji vseslovenski dogodek. In na tega se lahko odzovejo tako podjetja kot predavatelji.

FRISK je med slovenskimi informacijskimi dogodki prava **osvežitev**. Po tem, ko so, predvsem zaradi pohlepa, nevoščljivosti in hudobije, neslavno propadli Infos, Teleinfos, (H)Eureka, Sodobna elektronika in še kakšna prireditvev, smo v Sloveniji končali pri »namenskih« prireditvah, ki jih organizirajo podjetja za svoje stranke, kupce, prodajalce in

uporabnike. Tako imamo Microsoftovo NT Konferenco, IBM Forum, INITEX Kempinski (prej Unistarjev RoglIT, a ker je Rogla premajhna, se je zadeva pač preselila v Porto-rož), Cisco Expo, HP-jev Horizont in še kak podoben dogodek bi se našel (naj organizatorji ne bodo jezni, če katerega nisem omenil). Zakaj je tako? Podjetja so pred leti ugotovila, da si lahko privoščijo organizacijo lastnega dogodka, na katerem bodo naslovili neposredno svojo ciljno občinstvo. Še več, ugotovili so, da ne le, da si to lahko privoščijo, tudi učinek je večji. Uvideli so, da je (bilo) v informacijski tehnologiji toliko zanimanja in denarja, da je tak dogodek lahko celo finančno pozitiven. Poleg tega se nikomur ni treba bosti s pohlepni organizatorji, ki bi radi goro denarja za nič, ni se treba bojevati za dobro mesto na sejmskem prostoru, pametne termine za lastne predstavitve in predavanja... In tako smo bili priča propadu neodvisnih dogodkov in vzponu namenskih plačljivih konferenc. Je zdaj kaj bolje?

Da in ne. Gledano strogo strokovno, so namenske konference vsekakor dobra zadeva, saj so usmerjene neposredno na ciljno občinstvo. Pri njej gre običajno za strokovnjake na določenem področju in ti so seveda zainteresirani, da si pridobijo znanje, podjetja, ki pri katerih delajo, pa so pripravljena za to znanje odšteti tudi nekaj denarja. Takšne konference so torej bolj šolanja kot pa sejmi. No ja, saj je druženja tudi kar nekaj, a je to bolj ozko. Pri nas ni dogodka, kjer bi se na

primer skupaj našli microsoftovci, appllovcini in linuxarji. Pri nekaterih vlada celo prepričanje, da je kaj takega nemogoče. In zakaj bi bilo? Ali prenos izkušnji ni vedno koristil vsem? Hudiča, še atomska bomba in vesoljska raketa sta nastali šele takrat, ko so Američani zbornali strokovnjake z vsega sveta, in tudi če je šlo za sovražne države.

Za strokovnjake je torej poskrbljeno. Kaj pa za navadne smrtnike? Za šolarje, dijake, študente, mame, očete, babice, dedke ...? Tudi ti živijo v informacijskem času in si želijo videti kaj novega. Ja, ja, saj je res, da zadnje čase marsikaj najdemo v spletu in da je pojem »novost« nekoliko spremenil pomen, a znanja s področja digitalnega življenja so bistveno obširnejša kot le brskanje po spletu in pošiljanje elektronske pošte. Digitalno življenje je tudi fotografija, video, varnost, spletni nakupi, elektronsko bančništvo, spletne dražbe, iskanje podatkov... Tem je veliko, pomembno pa je to, da zadevajo veliko širšo ciljno občinstvo, kot pa je dva ali tri tisoč strokovnjakov. In za vso to široko občinstvo v Sloveniji nimamo nobenega pravega dogodka. Že res, da je po informacije o na primer fotoaparatih mogoče iti h kakšnemu prodajalcu, a to niso neodvisne stvari. Prodajalec privzeto ne more biti nepristranski, saj je odvisen od prodaje. Pri nas pa ni niti enega prodajalca, ki bi prodajal res vse. In tudi če bi, ne bi imel ustreznega kadra, ki bi vse to poznal.

Na drugi strani pa je res tudi to, da Slovenija, kar zadeva sejmsko dejavnost na področju informatike ni nobena posebnost. Poglejmo recimo nekatere nekdanje priljubljene sejmske prireditve – CeBIT, Comdex, Systems in podobne. Že nekaj let več niso to, kar so bile. Comdex v Las Vegasu je šel rakom zvižgat, Münchenski Systems bo od letos prireditvev Discuss & Discover, CeBIT pa tudi že nekaj let ni več to, kar je bil včasih. Zato sem se na začetku pisanja tudi vzdržal primerjave med FRISK-om in CeBIT-om. Ne zato, ker je FRISK slab, ampak zato, ker je vedno slabši CeBIT. Kakor koli že, stvari so se očitno krepko spremenile in sejmi kot taki izgublajo na vrednosti. Toda ali to pomeni, da je treba takšne prireditve opustiti? Nikakor. Le nove dimenzije jim je treba dati. Na njih

je treba ponuditi nekaj, česar internet ne more. In kaj je to?

To je **praksa**. To je dogodek praktičnega in delavniškega tipa. Na takšnem dogodku bi nam na primer predstavniki Canona, Nikon, Olympusa in drugih praktično pokazali, kako se z njihovimi izdelki fotografira športni dogodek, koncert, domačo zabavo, kako se uporablja programska oprema za delo s fotografijami, kako se odpravijo rdeče oči, kakšen so prednosti in slabosti formata RAW in podobno. Predstavniki HP-ja, Canona, Brotherja in drugih nam lahko pokažejo, kako je najbolje tiskati fotografije, prosojnice, etikete, kateri papir je najboljši, katere kartuše oziroma tonerje je najbolje uporabiti in zakaj. Prodajalci prenosnikov nam lahko pokažejo, kako vzpostaviti domače omrežje, kjer bodo oče, mati, sin in hči lahko dostopali do datotek, interneta, tiskalnika in podobno. Prodajalci varnostnih rešitev bi nam lahko v praksi pokazali, kako hitro se lahko računalnik okuži, če ni ustrezno zaščiten, in kako s čim boljše zaščititi. Seveda bi vsi vpleteni zraven pokazali še svoje nove izdelke in storitve in se hvalili kot v dobrih starih sejmskih časih. In prav to je v svoji zasnovi FRISK.

Pravzaprav bi se za vsako panogo znotraj informatike lahko našlo nekaj praktičnega, kar bi ta lahko pokazala. Takšna prireditve bi lahko bila koristna tudi dejavnostim, ki niso najbolj informacijske. Predstavili bi se lahko recimo proizvajalci in prodajalci pohištva. Računalničarji so kronično neorganizirani in noben stol ni zanje dovolj udoben in ergonomičen. Računalničarji so tudi

tehnološki navdušenci, torej bi prišli v poštev tudi prodajalci elektronskih »gadgetov«. In če bi k temu priključili še šole, da tudi te pokažejo, kaj delajo na tem področju, bi to lahko bil res obširen dogodek. Dogodek, ki bi lahko kaj pokazal in bi bil tudi za obiskovalce zanimiv. Vsekakor bi ga bilo časovno treba postaviti v čas, ko učenci, dijaki in študentje še ali več niso najbolj obremenjeni. Ti bodo najverjetneje predstavljali velik del obiskovalcev.

In kje naj bo takšna prireditev? Kjerkoli. Saj imamo avtocestni križ že skoraj končan in je z enega konca Slovenije na drugega pot izredno kratka. Iz Ljubljane v Maribor eno uro, iz Maribora do Murske Sobotice pa dobre pol ure. Če je na cesti gneča, bomo toliko časa porabili tudi za preboj skozi Ljubljano. A to dejstvo, še posebej ljudem v osrednji Sloveniji, nikakor ne sede pod kožo. Za veliko večino je že Maribor na drugem koncu Slovenije, Murska

Sobota pa je že skoraj druga celina. In ker tako mislijo tudi morebitni sponzorji in predavatelji, imajo FRISK-ovci kar nekaj težav.

A logistika ni največja težava. Večji problem vidim v tem, da so se do zdaj skorja vse sejmske prireditve sfižile zato, ker je prišlo do kratkega stika med organizatorji in razstavljalci. Slednji so zahtevali

velike vsote denarja za neprimerne prostore in slabo organizacijo prireditve, razstavljalci pa so včasih postavljali nerazumne zahteve. To pa je past, v katero se lahko ujame vsak, ki se bo poskusil v organizaciji česa podobnega. Upam le, da se to ne bo zgodilo organizatorjem FRISK-a. Za zdaj kaže na to, da sta njihov altruizem in volja do tega, da bi se naredilo nekaj koristnega, dovolj močna. Toda ali je to dovolj, da se dogodek razširi in postane nekaj velikega? Upam in navijam zanje. Upam tudi, da bodo potrebo po takšnem dogodku prepoznala tako podjetja kot država in bodo nekaj na tem tudi naredili. Na žalost bo kriza verjetno argument za ne-delo še nekaj časa. In upam, da bo festival ostal v Murski Soboti, saj si ta to vsekakor zasluži. Seveda je tu še težava, imenovana prostor – kam se dati, če bo festival preveč zrasel? Še to – vstop na FRISK je bil prost.

Popravek:

Zaradi napake, ki se nam je primerila v prejšnji številki, objavljamo novico o storitvah podjetja Spisek še enkrat. Za napako se opravičujemo.

MOJA MALA PISARNA

V začetku septembra je podjetje **Spisek, d.o.o.**, odprlo svoje prostore v Tehnološkem parku Ljubljana, kjer si lahko podjetja in samostojni podjetniki, predvsem tisti na začetku samostojne poslovne poti, na enem mestu zagotovijo vse storitve, ki jih potrebujejo za takojšen začetek poslovanja. Na voljo je nekaj paketov storitev, z vidika IT-ja pa je zanimiv predvsem paket Moja mala pisarna, katerega glavni aduti so poleg opremljenega delovnega mesta tudi najem vzdrževane računalniške ter telekomunikacijske infrastrukture. V pavšalno ceno paketa pa je vključeno tudi drugo, za podjetja »nujno zlo«, kot so računovodske storitve, »souple« tajnice, režijski stroški in podobno. Za novostanovljena mikro podjetja in samostojne podjetnike bo bržčas privlačna predvsem vnaprej določena cena omenjenega paketa (vključeni niso zgolj stroški telefonskih pogovorov), kar omogoča natančnejše predvidevanje denarnega toka ter s tem celotnega poslovanja.

www.spisek.si

ZWCAD SLOVENIA

AutoCAD funkcionalnost za 1/10 cene!

Paket vsebuje:

- CD s programsko aplikacijo ZwCAD
- USB zaščito (Dongle)
- Bonus licenčno programsko opremo
- 15% popust pri CAD usposabljanju
- 24 urno uporabniško podporo
- Promocijski material
- Originalno ZwCAD majico
- Lično embalažo
- in še ...

Več na spletnih straneh:

<http://www.zwcad.si>

FREE
DOWNLOAD
(TRIAL VERSION)

PE Maribor, Prečna 9b, 2000 Maribor, Telefon / Faks: (02) 471 12 40

CANONOVNI VELIKI STROJI

Canon je sredi septembra v Barceloni predstavil svojo novo družino profesionalnih digitalnih izpisnih rešitev – večopravilnikov (MFP) oziroma naprav, ki smo jih včasih v precej primitivnejši obliki poznali kot kopirne stroje. Novinci obetajo predvsem občutno nižje stroške, gradijo na odprti platformi, ki zagotavlja odlično integracijo, ne nazadnje pa je tu tudi višja kakovost tiska!

O tehnologiji in inovacijah v novih in prihajajočih izdelki

sprejemati digitalno obliko in jo obravnavati enakopravno.

Prav tako nas je zanimalo, kako sploh v tem času, ko vsi varčujejo in ko podjetja jasno podaljšujejo življenjsko dobo starih, že amortiziranih strojev, nameravajo prodati ne ravno poceni novince. Odgovor nas je presenetil – Canon bo prek svoje prodajne mreže, ki v Evropi šteje preko 3000 prodajalcev, **individualno pristopil do podjetij**, naredil analizo obsega tiskanja s ciljem zelo točne ocene skupnih

stroškov tiska, nato pa bo ponudil svoje rešitve skupaj z garancijo, da se bodo **skupni stroški tiskanja ustrezno znižali**. Magično znižanje stroškov ne temelji na recimo cenejših tonerjih ali kaj podobnega, temveč deloma na

Paul Rowntreej

Adam Gillbej

smo se pogovarjali s Paulom Rowntreejem (direktor prodaje in produkti vodja) in Adamom Gillbejem (direktor evropske prodajne strategije). S sogovornikoma smo se strinjali, da se **mit pisarne brez papirja** brez drastičnih posegov vlad, kot je zgodil recimo na Češkem, ostaja mit. Na Češkem bo sicer od 1. novembra letos vsa korespondenca med državo in podjetji ter na relaciji podjetje-podjetje potekala izključno v elektronski obliki. Podjetja lahko s fizičnimi osebami še vedno komunicirajo v papirni obliki in po pošti, a tudi na tej relaciji morajo

prihrankih pri energiji, deloma pri privzetem tiskanju v črno-belem načinu in dvostranskih izpisih, deloma pri neuresničenih tiskalniških zahtevkih (ko z računalnikom kliknemo »natisni«, se moramo sprehoditi do večopravilne naprave, se overiti s svojo kartico ter nato na meniju naprave šele potrditi tisk. In po Canonovih izkušnjah naj bi prav ta poteza v končni fazi prihranila precej izpisov, saj ljudje šele stoječ ob napravi ugotovijo, da izpisov ne potrebujejo več (časovno je že mimo) ali da lahko shajajo brez njih – še posebej, ker štejejo v njihovo kvoto (ker vsi tiskamo po

Kaj je novega?

Prednosti nove družine **ADVANCE** so dramatično hitrejšo delovanje procesorja (povsod vsaj takt 1,2 GHz), ki prinaša hitrejšo obdelovanje slik in podatkov, petkrat hitrejši uporabniški vmesnik, 84 % hitrejšo ogrevanje, precej hitrejši prehod in stanje pripravljenosti (in varčevanje z energijo), višjo kakovost izpisov in povsod dvakrat hitrejši optični zajem. To še zlasti velja za družino ImageRunner ADVANCE 9000, ki upošteva potrebe profesionalnih produkcijskih okolij in premore vrsto novih funkcij, kot so več načinov zgibanja papirja, možnost dodelav, izdelovanje raznih brošur, luknjanje ipd. – nasledstvo iz profesionalne serije velikih tiskalnikov ImagePRESS. Boljša je tudi integracija, saj stroji temeljijo na lastnem, v javi razvitem operacijskem sistemu, ki je del platforme MEAP. Ta je nastala v sodelovanju s podjetji Adobe, eCopy, EGI, Microsoft, NTware, Iris in mnogimi drugimi vodilnimi korporacijami.

Novost družine ADVANCE je tudi povezanost programske in strojne opreme. Del platforme je namreč programska oprema, ki omogoča preprosto integracijo v vrsto poslovne programske opreme, zaokroženo z nadzorom stroškov, varnosti ter seveda upravljanja z dokumenti. Ta programska oprema ponuja skalabilno rešitev, tako za manjša podjetja z do 5 MFP-ji kot tudi za bistveno večja in kompleksnejša okolja.

Cilj novih večopravilnih tiskalnikov je znižati stroške (v nekaterih primerih nove naprave prinašajo prihranke do 40 %) ob sočasni bistveno manjši obremenitvi okolja. Že v proizvodnji je porabljeno precej manj energije, pogosto so uporabljeni reciklirani materiali, tudi bioplastika. V povprečju modeli serije ImageRUNNER ADVANCE v svoji življenjski dobi prinašajo 30–50 % manjši odtis CO2 in tako prispevajo za bolj zeleno prihodnost.

Ker je prodajni model večine večjih MFP-jev poslovni najem oziroma plačilo storitve po številu kopij oz. izpisov, je Canon v zaradi večje zanesljivosti in razpoložljivosti novih MFP-jev z novo generacijo omogočil t. i. **e-vzdrževanje**. Nova platforma omogoča, da napravo MFP Canonovi tehniki sproti spremljajo, diagnosticirajo in pravočasno preprečijo okvare. Proaktivni pristop omogoča manjši čas nedelovanja, hitrejša popravila, večjo produktivnost. Prek servisa bodo lahko distribuirali tudi morebitne popravke strojne kode – trenutno pa se ne bojijo vdorov hekerjev oziroma menijo, da je sistem dovolj varen.

liniji najmanjšega odpora).

Na tej relaciji naj bi bil predvsem za glavnino manjših podjetij zanimiv eksperiment, ki trenutno poteka v Španiji. Canonovi predstavniki namreč programa SCC, imenovanega tudi Uniflow Light, ne prodajajo več (cena se giblje okoli 400 evrov na tiskalnik, v poštev pa pride predvsem pri barvnih strojih), temveč jo prodajajo kot storitev (50 evrov na četrtletje), kar vključuje obisk Canonovega tehnika vsako četrtletje ter skupen pregled in analizo tiskalniških zapisov in statistik.

Zanimalo nas je tudi kako je z lokalizacijo v slovenščino. Bili smo prijetno presenečeni, saj je večina – gonilniki, meniji na napravah, panel naprav ter programska oprema SCC Uniflow že lokalizirana, medtem ko bo IW360 z nekaj mesečno zamudo (trenutno je program še v beta fazi s predvideno izdajo konec leta). V duhu dogodkov na področju IPv6 v Sloveniji smo lahko potrdili Canonovo pripravljenost na IPv6, saj vsi stroji podpirajo **IPv6**. (Jaka Mele)

Windows®. Življenje brez omejitev. ASUS priporoča Windows 7.

ASUS K SERIJA VSAK DAN, VES DAN!

15"

K50IJ

Intel® Core™2 Duo procesor do 2.00 GHz
Intel® GMA 4500M
15,6" HD LCD z ozadjem LED osvetlitve
Do 4GB DDR2 spomina
Do 500GB SATA disk
802.11b/g/n WLAN, gigabitni LAN
DVD Super Multi naprava
Dimenzije 370(D) x 256(Š) x 31 - 35,5(V)mm
Teža 2.6kg

15"

K50IN

Intel® Core™2 Duo procesor do 2.10 GHz
NVIDIA® GeForce® GT102M, 512MB DDR2 VRAM
15,6" HD LCD z ozadjem LED osvetlitve
Do 4GB DDR2 spomina
Do 500GB SATA disk
802.11b/g/n WLAN, gigabitni LAN
DVD Super Multi naprava
Dimenzije 370(D) x 256(Š) x 31 - 35,5(V)mm
Teža 2.6kg

17"

K70IO

Intel® Core™2 Duo procesor do 2.10 GHz
NVIDIA® GeForce® GT120M, 512MB DDR2 VRAM
17,3" HD LCD z ozadjem LED osvetlitve
Do 4GB DDR2 spomina
Do 500GB SATA disk
802.11b/g/n WLAN, gigabitni LAN
DVD Super Multi naprava
Dimenzije 410(D) x 298(Š) x 31 - 35,5(V)mm
Teža 2.9kg

ASUS
Inspiring Innovation • Persistent Perfection

Klicni center

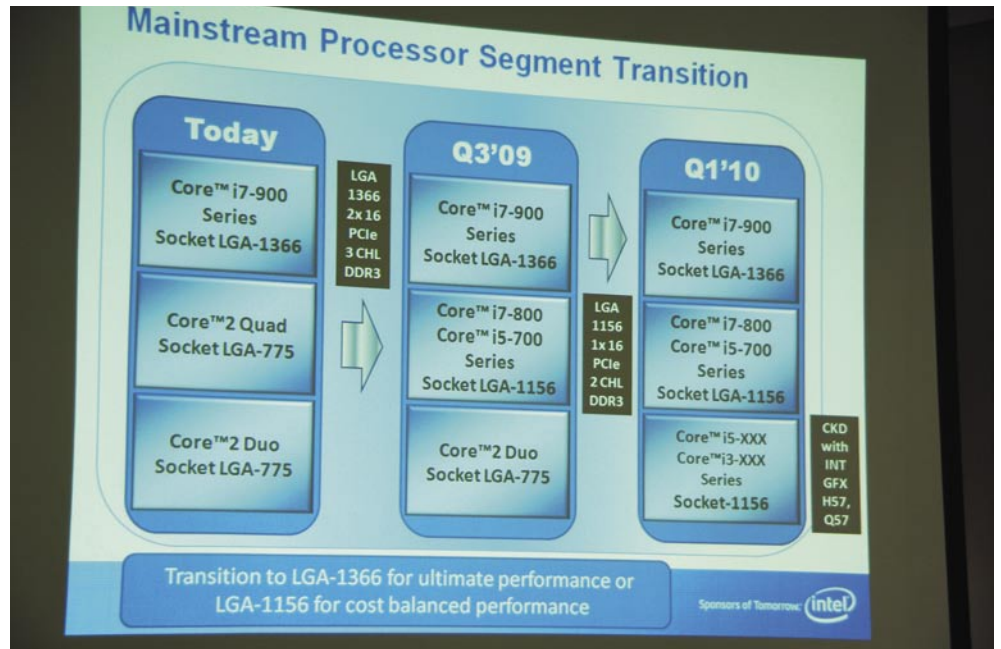
Telefonska številka: +386 1 511 4750 i +386 1 583 7232
Delovni čas: 08:00-16:00 Pon-Pet

* Specifikacije se lahko spremenijo brez predhodne najave. Prosimo vas, da se za točnejšo ponudbo obrnete na vašega dobavitelja. * Blagovne znamke in imena proizvodov so registrirana in zaščitena. Registrirani zaščitni znaki: Celeron, Celeron Inside, Centrino Logo, Core Inside, Intel, Intel Logo, Intel Core, Intel Inside, Intel Inside Logo, Intel Viiv, Intel vPro, Itanium, Itanium Inside, Pentium, Pentium Inside, Viiv Inside, vPro Inside, Xeon i Xeon Inside so registrirani zaščitni znaki Intel Corporation v ZDA in v drugih državah.

MSI Z NOVOSTMI ZA INTEL P55

Vsi proizvajalci matičnih plošč so že napovedali vrsto novih modelov, temelječih na veznem čipu Intel P55. Glavni igralci na trgu ostajajo **ASUS**, **Gigabyte** in **MSI**. Zaradi vse manjših razlik, ki jih platforma Intel P55 s svojo integracijo prinaša (del funkcionalnosti severnega mosta veznega čipa se je premaknil v sam procesor, ostanek – včasih južni most pa je kot enočipna rešitev preimenovan v MCH), morajo proizvajalci plošč inovirati in ponujati nove funkcije in rešitve, če se želijo razlikovati od konkurence in izstopati z zanimivimi modeli, kar je osnovni pogoj za uspeh na trgu, vsaj zunaj cenovno najnižje ponudbe.

V preteklih letih smo že videli rešitve za varčevanje z energijo, preprosto navijanje zmogljivosti, tišje delovanje, zdaj pa smo pri novih ploščah videli še nadgradnje in razširitve, ki dejansko prinašajo dodano vrednost in ponujajo marsikatero zanimivo rešitve. MSI je na svojih prvih dveh ploščah ponudil zanimive spremembe, ki so končno rezultat povratne informacije od uporabnikov samih (in to evropskih). To takoj pomeni, da

so plošče manj pisane in imajo manj lučk, hkrati pa imamo tu uporabne novosti, kot so **debelejše toplotne cevi** (8 mm namesto dosedanjih 3–6 mm), ki po MSI-jevih testih poskrbijo za nižanje temperature okoli procesorja za celo do 50 stopinj C (z ekstremnimi procesorji). Hkrati smo izvedeli, da je debelejši sloj bakra, ki ga uporablja recimo Gigabyte, po njihovih testih slab, saj le segreva celotno površino matične plošče, zaradi majhnega stika roba plošče z zrakom pa je hlajenje slabo.

Všeč nam je bilo preprosto **navijanje** s pritiskom gumba **OC Genie**. Statistike kažejo, da se z navijanjem ukvarja ali vsaj enkrat poskusi 75 % uporabnikov. V primerjavi z računalniki pred petimi leti, ko je bilo navijanje preprosto, se s ploščami in procesorji zadnjih dveh let stvari precej zapletajo. Ukvarjati se je treba z voltažami, večkratniki, frekvenco prednjega vodila oz. vodila ter zakasnitvami (pomnilnik) ... Čeprav so v BIOS-ih preteklih platform (P45 ...) obstajale številne možnosti za navijanje, pa je bila kompleksnost tako velika, da se uporabniki s tem preprosto niso želeli ukvarjati. Zato je MSI-jev OC Genie tako zanimiv – s pritiskom enega samega gumba plošča samodejno preveri vse komponente,

nato pa jih preko vseh dimenzij navijanja (večkratnik, frekvenca, napetost, pomnilnik) dviga do varne in stabilne meje, in to postopoma (najbolje pri tem je, da uporabniku sploh ni treba iti v BIOS ali naložiti kakršnekoli aplikacije, kar pomeni, da zadeva deluje tudi za druge operacijske sisteme, in ne le za Windows kot v marsikaterih konkurenčnih izdelkih).

Prenovljene so tudi komponente, ki procesorju, pomnilniku in veznemu čipu dovajajo napetost. MSI je združil več komponent v eno (**DrMOS**), ki je kar štirikrat učinkovitejša (hitrejša, porabi manj energije in se manj segreva), s čimer so bistveno prehiteli proizvajalce ki uporabljajo več kompletov komponent za več faz (nekateri konkurenčne plošče se hvalijo z 16 ali celo 24 fazami). MSI je predstavil tudi drugo generacijo avtomatike za varčevanje z energijo **APS** (active pase switching), ki v navezi s komponento DrMOS poskrbi za še večje prihranke energije – spet krmiljeno s čipom, brez potrebe po dodatni programski opremljeni ali gonilnikih (upravlja pa z energijo procesorja, veznega čipa in pomnilnika). Vse funkcije plošče lahko zdaj nadziramo prek veliko preglednejše programske opreme **MSI Control Center**, ki se je pohvalno zgledoval po AMD-jevem Overdriveu.

Celo instantni predoperacijski sistem je prenovljen (čeprav ima hecno ime Winky). Ponuja kar nekaj naprednih funkcij (omogočena je internetna povezava prek vrste povezav (PPPoE, DHCP ...), nameščen je OpenOffice, dostop je celo do diskov, kar lahko uporabljamo za reševanje sistema; imamo pa celo podporo za zunanje pomnilniške diske. Med manjšimi, a nič manj uporabnimi novostmi so na ploščo integrirani gumbi za vklop, ponastavitev in praznjenje BIOS-a (zdaj elektromagnetni, občutljiv na dotik). Kombinacija USB-

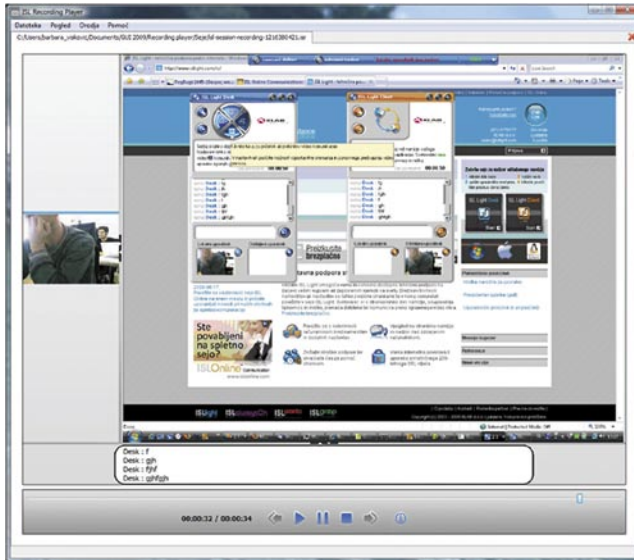
vrat in eSATA daje napajanje eSATA. Namesto pogoste rešitve dvojnega BIOS-a MSI predstavlja **USB Safeguard**, ki omogoča varnostno kopijo BIOS-a in obnovitev kar z USB-ključa. In še več, testiranje novega BIOS-a pred nadgradnjo, tako da plošča BIOS naloži in poganja kar z USB-ključa. Po novem lahko shranimo tudi več navijalskih profilov, nadziramo navijanje prek dveh neposrednih gumbov za povečavo frekvence v realnem času, varovalko za dvig napetosti prek priporočenih (preprečevanje okvare plošče zaradi pomote) ter U-Key za varnost sistema z obveznim USB-ključem, na katerem je geslo. Dobrodošle so tudi majhne izboljšave, kot recimo LED-prikazovalnik za odkrivanje napak ob zagonu plošče, ki zdaj med delovanjem plošče postane uporaben, saj kaže temperaturo procesorja.

Prve MSI-jeve plošče P55 žal še ne bodo imele podpore prihajajočemu USB 3.0, prav tako ne za nov standard SATA 3. Ta bo z diski zmožni komunicirati dvakrat hitreje s kar 6 Gb/s, kar se bo poznalo predvsem pri naslednji generaciji diskov SSD. Zaradi pozne finalizacije specifikacije USB 3.0 ta ni prišla v vezni nabor P55, verjetno pa jo bomo videli v začetku 2010 v naslednjih P57 in P58, oziroma tudi pri MSI-ju z novimi ploščami P55 še prej s krmilnimi čipi tretjih proizvajalcev (Symwave, NEC...). Podobna je zgodba s SATA 3 (6 Gb/s) ki ga še ni v P55, a so ga posamezni proizvajalci plošč z bolj ali manj končnimi različicami čipov (Marvell) tudi v trenutni generaciji plošč P55 že deloma ponudili.

MSI za konec leta načrtuje še posebno ploščo na P55, imenovano Big Bang – na njej bo med drugim uporabil nov čip za nadzor grafičnih kartic Lucid Hydra 100. Ta bo enakomerno porazdeljeval breme več grafičnim karticam, ki bodo lahko po novem celo mešane – Nvidia in ATI! To v vsakem primeru pomeni veliko boljši izkoristek več grafik, kar bi utegnulo revolucionirati to področje! (Jaka Mele)

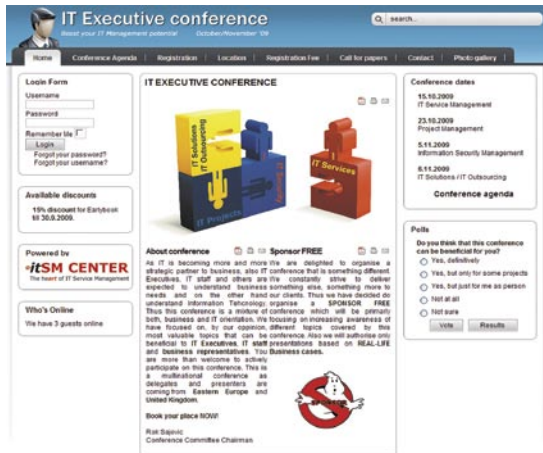
TISKANJE NA DALJAVO

Podjetje XLAB je poleti izdalo posodobljeno različico programske rešitve **ISL Light**, ki zdaj omogoča tudi tiskanje z oddaljenim tiskalnikom in snemanje sej za poznejše predvajanje. Svetovalec bo tako lahko s strankinim tiskalnikom natisnil gradivo, za katero želi, da ima stranka svoj natisnjen izvod. To so lahko navodila, ki jih je ravnokar razložil, promocijsko gradivo in podobno. Tiskanje je mogoče tudi, če stranka v svojem računalniku nima nameščenega programa, v katerem je shranjen dokument, ki se tiska. Oddaljeno tiskanje deluje tudi v obratni smeri. Druga na novo dodana funkcija je snemanje sej, ki bo dobrodošla še zlasti pri podjetjih z visokimi varnostnimi standardi. Posnetek pretekle seje lahko podjetju pomaga razrešiti morebitne spore med različnimi uporabniki. Snemanje sej omogoča tudi nenehen nadzor nad potekom procesov, ki tečejo v sistemu. Prav tako je posnetek seje uporaben pripomoček pri izobraževanju osebja.

www.islonline.com.

KONFERENCA IT EXECUTIVE

konferenca: »Za konferenco IT EXECUTIVE smo se odločili, ker smo na trgu videli potrebo strateškega povezovanja poslovanja podjetij z IT-oddelki, ki so znotraj ali zunaj podjetja. V skladu s tem se je vloga IT-oddelka in vseh zaposlenih spremenila. Zato se od IT-direktorjev in strokovnjakov pričakuje razumevanje poslovanja in uskladiitev izvajanja IT-storitve s potrebami poslovanja. Cilj konference je tako seznaniti vse udeležence s poslovnimi primeri najboljše prakse z različnih področij, ki jih pokriva konferenca, kot so upravljanje IT-storitve, projektno vodenje, informacijska varnost in zunanje izvajanje IT-ja. Ker pa so na konferenci vedno dobrodošli tudi znanje in izkušnje, ki niso tako direktno vezane na slovenski trg, smo se odločili, da k sodelovanju povabimo goste iz držav jugovzhodne Evrope, Velike Britanije in tudi Kanade.«

www.it-executive.si/

Živimo v času, ki od strokovnjakov zahteva multidisciplinarnost. Za IT-strokovnjaka, predvsem takšnega, ki »sedi« na mestu vodje informatike, ni dovolj, da dobro pozna informacijske tehnologije, od njega se zahtevajo tudi poslovna znanja! Pridobivanju teh znanj je namenjena konferenca IT Executive, na njej pa bodo prisotni udeleženci in predavatelji iz vzhodne Evrope in Združenega kraljestva. Znani so že okvirna vsebina konference ter datumi konferenčnih dni, saj konferenca ne bo potekala v enem kosu. Tematike pa so naslednje: 15. oktobra Upravljanje z IT storitvami (IT Service Management), 23. oktobra projektno vodenje (Project Management), 5. novembra Vodenje informacijske varnosti (Information Security Management) in 6. novembra IT-rešitve in zunanje izvajanje (IT Solutions / IT Outsourcing). Organizatorje smo povprašali, čemu še ena

Zamudili začetek novic? Prestavite na začetek!

EUR 0 3 MESECE

AmisTV 2.0

Ste vedeli, da v vašem gospodinjstvu kar 25% električne energije porabijo naprave, ki so ugasnjene?!

Priklop vašega računalnika (tiskalnika, zaslona - 6 vtičnic) na energetsko učinkovit APC-jev razdelilec omogoča varčnejšo porabo električne energije in znižuje stroške, hkrati pa varuje vaše naprave pred udari strele!

ODLOČITE SE ZA APC!

Brezprekinitveni napajalnik APC BK500EI

- Kapaciteta 500VA
- Complete System Protection
- USB / serijska povezava
- programska oprema za Windows in Mac
- zaščita telefonske linije
- Vmesniki DB-9 RS-232, USB
- Garancija 2 leti

Brezprekinitveni napajalnik APC Smart-UPS SC620I

Line Interactive zagotavlja, da kritična oprema ves čas dobiva regularno napetost. Čist sinusoiden izhod, kritična oprema se ne pregreva in traja dlje.

- Smart-UPS, kapaciteta 620VA/390W
- Input 230V/Output 230V
- Interface Port DB-9 RS-232
- SmartBoost

Brezprekinitveni napajalnik APC SUA 1000I

- Smart UPS 1000VA /670W
- Line-interactive tehnologija
- Input 230V/Output 230V
- Vmesniki: DB-9 RS-232, USB, SmartSlot
- SmartBoost, SmartTrim avtomatska regulacija napetosti, Hot swap baterija
- Programska oprema PowerChute plus za upravljanje UPS-a
- Garancija 2 leti

Uvoznik in distributer:

MIKROPIS Holding

Aškerčeva 4a, 3310 Žalec EMG, Celovška 136, 1000 Ljubljana
tel: 03/ 712 15 00; fax: 03/ 712 15 66 tel: 01/ 500 74 20; fax: 01/ 500 74 25

Vsi izdelki so na voljo tudi v naši spletni trgovini:

www.mikropis.com

PRIHODNOST BRSKALNIKOV

V Sloveniji se je na krajšem obisku mudila **Amy Barzdukas**, ki je v Microsoftu zadolžena za njihov brskalnik in varnost uporabnikov. Z njo smo pokramljali o razmerah zdaj, ko Google napoveduje svoj, na brskalniku temelječ operacijski sistem,

in ko uporabniki vse več govorimo o spletnih programih, o svetu, kjer bo daleč najuporabnejši samostojni program spletni brskalnik. Kakšna je prihodnost brskalnikov? Gospa pravi, da v Microsoftu na to ne morejo podati enoznačnega odgovora, saj nimajo kristalne kroglice. Zato pa sprašujejo svoje uporabnike in skušajo razumeti, zakaj ti brskalnik uporabljajo, in nato balansirajo med njihovimi potrebami. V Microsoftu potekajo tudi različni raziskovalni projekti, eden izmed njih je **Gazzele**, Microsoftov pogled na brskalnik, delujoč kot operacijski sistem. Vendar je to le raziskava in morda bo iz tega nekoč nastal izdelek, lahko pa tudi ne! Gospa se tudi zaveda, da ne obstaja varnostna tehnologija, ki bi preprečila neumnosti, ki jih uporabniki sami počnemo, zato nimajo utvar o popolni varnosti, svojim uporabnikom želijo ponuditi močna orodja, s katerimi si bodo varnost zagotovili sami. O Microsoftovem »oblaku« pa tudi ni hotela veliko. Povedala je, da ga vidi kot velik eksperiment, ki bo potekal v naslednjih letih s ciljem odgovoriti na konkretne težave, ki jih ta koncept računalništva ima.

TRI ZVEZDICE ZA AVAST

Na testu, ki ga je opravila neodvisna organizacija **AV-comparatives** avgusta 2009, je bila protivirusna zaščita Avast najhitrejša pri pregledovanju, tudi do 2- ali 3-krat hitrejša od drugih na testu. Tudi pri učinkovitosti, kar je najpomembnejše za vsak protivirusni program se je Avast odrezal dobro, saj je na testu prikazal le 5 lažnih pozitivnih rezultatov, kar jo uvršča v »Top 5 AV« izdelkov. (promocijska novica) www.avast.si, www.av-comparatives.org

Vstopite v varno območje

svetovnega spleta z novim Kaspersky Internet Security 2010

www.stebri.si

KASPERSKY

MICROSOFT ROŽLJA Z OROŽJEM

Microsoft je izdal tako imenovano CTP-različico (Community Technology Preview) svojih **spletnih pisarniških programov oziroma storitev**. Ta tehnološki predogled je za začetek na voljo le uporabnikom ameriške angleščine in japonsčine. Seveda še ne vsebuje vseh funkcionalnosti končne različice, daje pa slutiti, v kateri smeri dela Microsoft. Ko bo zadeva končana, bodo vsi uporabniki Office Live Workspace samodejno nadgrajeni v uporabnike **Office Web Apps**, vsak uporabnik pa bo imel na voljo 25 GB prostora oziroma kolikor ga bo preneseno iz storitve SkyDrives.

PORTUGALCI PRIHAJAJO – KRIZI NAVKLJUB

V teh tako razvpitih težkih časih bi si človek mislil, da le malo podjetij misli na širitev svoje dejavnosti v druge države. Pa je ravno nasprotno, najhitrejša pot iz krize najverjetneje vodi skozi tuje trge. Tuje trge namreč podjetje lahko izbira, medtem ko je v udejstvovanje na domačem tako rekoč prisiljeno, ne glede na primernosti in prijaznost podjetniškega okolja. Prav zaradi tega je še toliko zanimivejše, da se je portugalsko podjetje **Sistrade** odločilo za intenzivnejše širjenje na slovenski trg. Podjetje se ukvarja z izdelavo in prodajo sistemov **ERP** (Enterprise Resource Planning) in **MIS** (Management Information System) za tiskarsko in sorodne industrije in ima partnerje in stranke na Portugalskem, Nizozemskem, Poljskem ter v Španiji, Braziliji, Ekvadorju, Kolumbiji, Litvi in Sloveniji. Ker je področje poslovne programske opreme eno izmed bolj zasičenih delov trga programske opreme v Sloveniji, še posebno v segmentu večjih podjetij, je odločitev portugalskega ponudnika še toliko smejša. O tem in o razlogih

za okrepitev dejavnosti na slovenskem trgu smo se pogovarjali z izvršnim direktorjem podjetja Sistrade **Paulom Soutom**.

Zakaj se vaše podjetje odločilo za vstop na slovenski trg poslovne programske opreme? Se vam ne zdi, da je ta že precej nasičen in kot tak ne ravno perspektiven za novega ponudnika?

Pri odgovoru na to vprašanje je treba upoštevati in analizirati vsaj dva trga, in sicer trg IT (ter še posebno segment poslovne programske opreme) ter tiskarsko industrijo. Vrednost slovenskega trga IT je zadnjih nekaj let rasla precej hitro, ob čemer je res treba poudariti razmeroma počasno rast trga poslovne programske opreme, kar bi običajno res pomenilo, da trg ne potrebuje novih ponudnikov. Vendar pa gre na drugi strani v tiskarski in sorodnih industrijah za zelo zelo specifičen trg, na katerem se podjetja srečujejo s široko paleto različnih procesov, za podporo katerih pa v Sloveniji ni relevantnega ponudnika. Dejstvo je, da slovenska podjetja najbolj zanima raz-

voj izdelkov, ki se bodo do bro prodajali na domačem trgu. Ker pa so tiskarstvo in z njim povezane dejavnosti tako zelo specifične, bi ti slovenski izdelovalci potrebovali bistveno večji trg, da bi lahko finančno upravičili vlaganja v razvoj nižnih, vertikalno specializiranih izdelkov. To pa je obenem tudi razlog, zaradi katerega menimo, da je v tem segmentu slovenskega trga še vedno dovolj prostora tudi za Sistrade.

Ali ni odločitev za odpiranje novih trgov v

teh kriznih časih precej nenavadna? Kakšni so vaši cilji na slovenskem trgu?

Niti najmanj. Če ima podjetje dovolj sredstev za investicijo, je kriza velika priložnost. Naš cilj pa je, postati vodilni ponudnik sistemov MIS za tiskarsko in sorodne industrije v Sloveniji.

Zakaj ste se med državami jugovzhodne Evrope odločili ravno za Slovenijo, sploh glede na to, da imata Slovenija in Portugalska zelo

podobni razmerji bruto družbenega proizvoda ter porabe za IT na prebivalca?

Predvsem iz strateških razlogov. Slovenija ima namreč naravnost fantastičen geografski položaj, saj pomeni naravno odskočno desko za podporo in razvoj sosednjih trgov Avstrije, Madžarske in Italije. Obenem pa ne smemo pozabiti, da ste Slovenci zelo prilagodljivi in odprti za posel, kar je po našem mnenju zelo pomembno.

IZBERITE NAJBOLJŠI PROJEKTOR!

V septembrski številki revije Monitor so strokovnjaki predstavili veliki test poslovnih projektorjev. Testiranih je bilo 19 projektorjev in v močni konkurenci so projektorji Optoma osvojili dve izmed treh nagrad »Zlati monitor«. V prenosnem poslovnem razredu je nagrado prejel model **Optoma EP7155i** v srednjem poslovnem razredu pa **Optoma EP782**.

Optoma
Številka 1 v svetu projektorjev

EP7155i

DOBER
ZLATI
Monitor
NAKUP

EP782

XGA, 3000 lumnov, 2500:1 kontrast, BrilliantColor, HDMI, samo 1,4 kg.

5 LET GARANCIJE NA BARVE

PREMIER BY DLP TEXAS INSTRUMENTS

XGA, 4700 lumnov, 3000:1 kontrast, DarkChip3, HDMI, Wireless.

CENTER PROJEKCIJE

najboljša izbira projektorjev v Sloveniji

- Projektorji
- Projekcijska platna
- Interaktivne table
- Vizualizerji
- Nosilci za projektorje in LCD TV
- Žarnice za vse projektorje
- Montaže
- Servis

www.centerprojekcije.si
tel.: 01 563 60 62

Preprosto rokovanje z **M:Rokovnikom**

Mobilni telefon je postal naš svet v malem. V njem imamo shranjene dragocene podatke, za katere si nikakor ne moremo privoščiti, da bi jih izgubili. Brez seznama vseh naših kontaktov bi se težko znašli, saj le redke telefonske številke še znamo na pamet. Prav tako si ne želimo izgubiti pomembnih SMS sporočil ali koledarja najpomembnejših dogodkov.

Največji slovenski mobilni operater Mobitel svojim uporabnikom ponuja storitev, s katero lahko pozabite na tovrstne skrbi. **M:Rokovnik** je varnostna kopija mobilnika, ki omogoča shranjevanje stikov iz imenika vašega mobilnika, koledarja, opravil, beležk, bližnjic in SMS-sporočil. Podatki so varno shranjeni na strežniku na svetovnem spletu in jih lahko prek računalnika z nekaj kliki kadarkoli dopolnite ali spremenite. V primeru izgube, uničenja ali kraje telefona boste hitro in enostavno ponovno pridobili dragocene podatke. Prav tako se vam ne bo potrebno več ubadati z vprašanjem, kako podatke prenesti s starega na nov telefon.

Uporaba **M:Rokovnika** v Mobitelovem omrežju je brezplačna, vklop storitve pa je mogoč na **mobilnem Planetu** ali na spletni strani **moj.mobitel.si**. Na mobilnem Planetu v sklopu Moj Mobitel izberete **M:Rokovnik** in potrdite

Nastavitve telefona. Za hitro povezavo pošljite SMS z vsebino MROKOVNIK na 1919. Na spletni strani **moj.mobitel.si** pa potrdite Nastavitve telefona in izberete mobilni telefon, ki ga uporabljate. Če vašega mobitela ni na seznamu za avtomatske nastavitve, jih lahko vnesete ročno, če vaš mobitel omogoča sinhronizacijo (standard SyncML).

Pri obeh postopkih za nadaljevanje v meniju mobitela izberite možnost Sinhronizacija. Izbirate lahko med različnimi možnostmi sinhronizacije. Pri obojestranski sinhronizaciji se bodo preverile spremembe, narejene prek spletnega vmesnika in prek mobitela. Sinhronizacija v strežnik upošteva le spremembe, ki ste jih naredili na mobitelu, sinhronizacija v mobitel pa upošteva spremembe, narejene prek spletnega vmesnika.

Po potrditvi možnosti Sinhronizacija je varnostna kopija vaših podatkov narejena in od takrat naprej si lahko na spletni strani Moj Mobitel podatke ogledate ter jih poljubno urejate. Prav tako lahko vse te spremembe kadarkoli enostavno prenesete v obstoječi ali novi mobitel s ponovno sinhronizacijo.

Z nekaj preprostimi koraki imate Mobitelovi uporabniki najpomembnejše podatke vedno varno spravljene na strežniku. Vsem, ki vas zanimajo podrobnejša navodila za uporabo, svetujemo prijavo v **moj.mobitel.si**, klik na **M:Rokovnik** in nato na Nasveti.

Kavelj »enaštrdeset«

Spomnim se, kako so se mi pred nekaj leti prodajalci računalniške opreme pritoževali, da jim gredo najbolj na jetra tisti kupci, ki nekaj malega vedo, vendar ne dovolj, da bi lahko sami kupili računalnik, kot ga potrebujejo. In potem vstopijo trgovino z zahtevami po računalniku s točno določenim procesorjem, točno določeno matično ploščo (ki seveda po možnosti nista združljiva) ter s seznamom drugih komponent, ker so pač nekje prebrali, da so te komponente »najnaj«, niso pa podrobneje raziskali, ali so si sploh kaj sorodne.

Piše: Tanja Čavlovič

tanja.cavlovic@mojmikro.si

ilustracija: Marko Škerlep

Sem ena tistih kupcev, ki o stvarih nekaj vem, ne pa dovolj. Velikokrat pred kakšnimi nakupi malo »pogooglam« in se pozanimam pri prijateljih in znancih, ki so za ta področja strokovnjaki. Zato sicer nimam kakšnih strogih zahtev, med kupovanjem dražjih stvari veliko povprašujem, ko pa se mi res zazdi, da bi pa tukaj prodajalec oz. izvajalec storitev res lahko ravnal malo drugače, takrat se pa vmešam. In to se mi je zgodilo zadnjič in mi res dalo misliti.

Po nasvetu bližnjih, spodbujanju ljudi z izkušnjami in temeljitem premisleku sem se odločila, da si kupim avto iz Belgije, prek podjetja, ki izvaja to storitev. Sporočila sem top 3, ki si jih želim imeti, in zgornjo mejo cene, ki si jo lahko privoščim. Naj najprej poudarim, da je prodajalec izjemno dobro opravil svoje delo, pripeljal najboljši možni nakup, saj je češnja na smetani tudi to, da je izbral avto z vgradnjo za plin, tako da zdaj točim gorivo po ceni 0,552 evra na liter, avto sem pa dobila za približno 3000 evrov manj, kot bi stal na slovenskem trgu. Z njim ponosno paradiram naokoli in prodajalca vsem toplo priporočam. Od mojega izbora treh je našel kar tistega na vrhu lestvice, ki sem si ga najbolj želela.

Ker pa je avto pred nakupom nekaj časa miroval in je bil v Slovenijo pripeljan s tovornjakom, se mu je izpraznil akumulator. Zato sta se ob zagonu akumulatorja prižgali dve lučki na večfunkcijskem zaslonu in se kar nekaj časa nikakor nista hoteli ugasniti.

In tukaj nastopi zvezda moje zgodbe – avtodiagnostik.

Naj prej še povem, da prodajalec sicer ne nabavlja avtomobilov, kot je moj, ampak bolj takšne, ki se jih v Sloveniji težko dobi, torej lepe, športne in hitre, ki delujejo, zato z avtodiagnostiki ravno nima opravka, kar sem videla tudi ob tem dogodku, ki ga bom opisala.

Namreč, omenjeni gospod avtodiagnostik, si je, kot je bilo videti, šele pred kratkim kupil avtodiagnostično opremo, torej kabel in tisti tester, v svojem prenosniku pa je imel na novo naloženo programsko opremo, v kateri se ni kaj prida znašel. V mojem avtu je odprl kar nekaj pokrovov, da je ugotovil, kam sploh stvari vtakniti, potem je pa potuhtal, da ko v programu izbere model avta, mu sam napiše, kje se stvar odpre. In baje se samo s to eno blagovno znamko avtomobilov ukvarja.

Ko mu je program sporočil napake, je vzkliknil: »Evo! Poglejte!«

In sem pogledala. Bile so kode.

In sem rekla: »Ja? In kaj to pomeni?« Njegov odgovor je bil: »Ne vem, moram poklicati tega, ki mi je prodal program, in ga vprašati. Ampak zdaj najbrž ni v službi, tako da ga jutri pokličem, pa ko mi sporoči, bom jaz poklical vašega prodajalca in vam bo potem on sporočil naprej.«

#\$%&#!??

In je nadaljeval: »Hm, a si bom jaz tole kodo zapomnil?« Nato se je zadržal: »Žena, dej zapomni si enaštrdeset!« Seveda se nikoli ne zanašam na spomin nekih gospodov in njegovih žena, ker bolj verjamem v tehnologijo, zato sem malce poudarila: »Jaz pa mislim, da bi bilo vseeno pametno, da si zapišete.« In mislila sem si, teh kod je najbrž veliko in vse so si podobne

med sabo. Avtodiagnostik je dojel, kam ciljam, in hitro ukrepal. Zadržal se je: »Sine, daj, prinesi eno kulico in nekaj za pisat!«

Ker naj bi gospod večinoma diagnoziral avtomobile blagovne znamke, kot ga imam jaz, se mi je zdelo malo čudno, da teh napak že ne pozna. Saj so večinoma iste a ne? Pri napakah, kjer je bil opis v angleščini, sem takoj videla, za kaj gre, in celo njemu pojasnjevala, kaj pomenijo katere besede, pa sva nekako prišla do sklepa, kaj vse pomeni v povezavi z avtom.

OK, nisem si mogla pomagati, za ta »enaštrdeset« sem jasno pripomnila: »To vam lahko jaz najdem, ko pridem domov in pogledam v internet.« Tako me je razjezil. Če že ne ve

na pamet, bi imel lahko vsaj dostop do kakšnih navodil od svoje nove programske opreme in notri pogledal, kaj katera koda pomeni. Stavim, da je v njegovi stari programski opremi ista, ki to pomeni. Najbrž jo je imel v prenosniku, vendar mu ni na kraj pameti padlo, da bi šel pogledat. Najbrž zato, ker tudi angleščine ni razumel. Če pa ne to, bi se lahko priključil v internet in »pogooglal«. Takrat in tam.

Jaz sem to storila, ko sem prišla domov. In sem našla opis napake. Seveda nisem ne mehanik ne diagnostik in mi ni bilo čisto nič jasno, kaj naj bi to pomenilo. Rezultat njegove diagnoze je pa bil: »To morate peljati na uradni servis, da vam zrihtajo.« Khm khm ..., sem mislila, da je on nekdo iz enega od teh uradnih servisov, saj je na začetku tako samozavestno nastopil. No, prav. Hitro sem začela zaključne stavke kot: »No, v redu, bom že, kar zaprite ... OK, dogovorjeno, pokličite, ko boste kaj izvedeli ...« Samo da čim prej odstrani svoje naprave iz mojega avta, da ga hitro peljem čim dlje stran.

Po vpisu besede »autodiagnostics« v Wikipedio sem ugotovila, da obstaja več teh standardov. Našla sem super stran z vsemi standardi www.ppc-diagnostic.com/codes Nekako znan ali pred kratkim slišán se mi je zdel standard ICM, zato sem malo več raziskala o njem. In na seznamu kod napak sem našla slavno 1F40: www.ppc-diagnostic.com/codes/eICM/c1F40/ Seveda si s tem nisem mogla prav nič pomagati, zato sem avto peljala na uradni servis, kjer so mi naredili manjši poseg v računalniški sistem, kar me ni stalo skoraj nič, a sem prepričana, da bi znala narediti sama, če bi le imela navodila in orodje. Zato bom še malo raziskala te zbirke znanj in »knowledge based engineering«, ki jih kreirajo na Abo Akadmi University iz Finske, o katerih sem pisala v prejšnji kolumni in s čimer naj bi se morda kar sami ubadali v prihodnosti. ■

Pišeta: Marjan Kodelja, marjan.kodelja@mojmikro.si
Zoran Banovič, zoran.banovic@mojmikro.si

Druaga fronta?

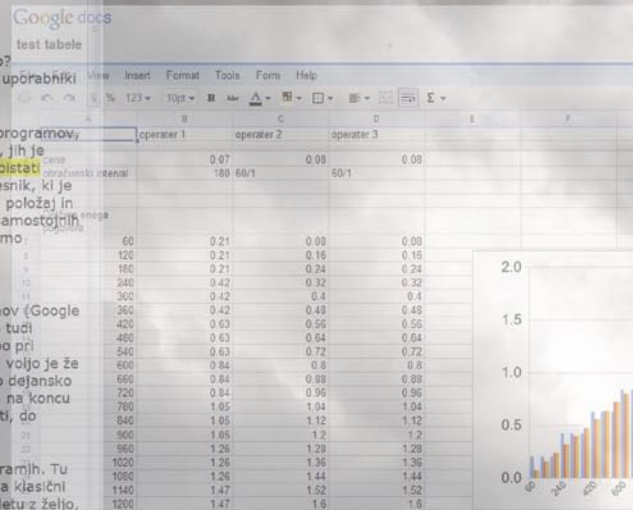
Obeta se pooblaščen. Vse več je indecev, da bo računalništvo v oblaku, pomenilo zaton samostojnih programov. Pa je res tako? Naredimo preizkus. Kako uporabni so spletni programi, v luči slovenskega uporabnika, za tista opravila, ki jih počnejo domači uporabniki večkrat in za kar smo do sedaj potrebovali legalno ali ilegalno pridobljeni samostojni program?

Prva ovira, na katero bo trčil vsak uporabnik, je tudi najbolj očitna. Navada je železna srajca. Skozi leta uporabe enih in istih programov, upoštevajoč zgolj njihove nove različice, uporabnik razvije svoj vzorec uporabe, svojo rutino in ker so te zadeve v podzavesti, jih je težko sprameniti. Potreben je miselni napor. Oziroma. Pri pisanju tega članka smo morali sproti zatirati željo, da bi prenehali pisati besedilo v "brskalniku" in namesto tega skočili nazaj na dobro poznano okolje urejevalnika besedil. Moteč je uporabniški vmesnik, ki je pri spletnih programih bolj asketnega videza, daleč ob poznanega bogatega uporabniškega vmesnika samostojnih programov, položaj in delovanje funkcij, a začuda ne tudi odsotnost nekaterih. Slednje je še najmanjša ovira! Kar je razumljivo. Spletni ekvivalenti samostojnih programov imajo vse tiste funkcije, ki jih potrebuje večina uporabnikov in ne tudi številne funkcije, ki jih uporabniki potrebujemo občasno ali celo nikoli!

Konkretno, zakaj spletni programi?

Z veliko mero verjetnosti lahko zapišemo, da v kolikor pred leti Google ne bi ponudil svoje zbirke pisarniških spletnih programov (Google Docs), ta koncept danes ne bi bil tam kjer je in to kljub dejstvu, da Google še zdaleč ni edini (je pa najbolj glasen) in obstajajo tudi druge, v nekaterih primerih celo bolj zmogljive zbirke (npr: www.zoho.com). Posledično tudi ne bi bilo najave Microsofta, da bo pri naslednji različici svojega pisarniškega paketa uporabniku, poleg samostojnih programov, ponudil tudi spletne ekvivalente. Na voljo je že nekaj podatkov, kako naj bi Microsoftov oblak izgledal, kaj naj bi nudil, vendar se vzdržujemo vsake primerjave dokler ne bo dejansko na voljo, saj iz preteklih dogodkov vemo, da ni nujno tisto kar povedo oziroma tisto, kar širijo spletni uporabniki prek govoric, na koncu tudi to, kar bo imel uporabnik na voljo. Kot bell dan pa je jasno nekaj drugega. Med Googlom in Microsoftom je razlika le v poti, do končnega cilja.

Postavlja pa se vprašanje, zakaj sploh ta oblika programov, ko bi načeloma lahko še vedno vse temeljilo na samostojnih programih. Tu bi lahko začeli naštevati prednosti spletnih programov, vendar pri preji alj slej ugotovili, da bi vsako od njih lahko izvedli tudi na klasični način. Razlog je torej nekje drugje. Googleva razvoja pot je znana, znano pa je tudi, kje in zakaj išče svoje uporabnike. Na spletu z željo, da jih veže nase, nato pa jih trži, tako ali drugače, netvečkrat prek olaševanja. Microsoft ima nekoliko drugačne težave. Niegove

PRIHAJA druga fronta

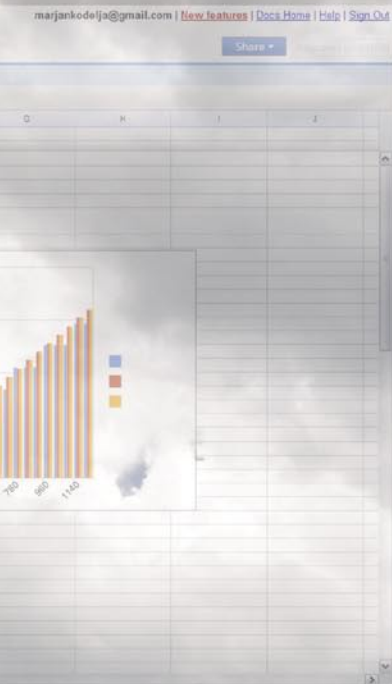
Pišeta: Marjan Kodelja, Zoran Banovič

marjan.kodelja@mojmikro.si , zoran.banovic@mojmikro.si

Obeta se pooblaščen, saj prihajajo oblaki. No ja, en sam oblak. A glede na to, da je vse več govoric, raziskav in napovedi o tem, da bo računalništvo v oblaku povzročilo zaton samostojnih programov, je ta oblak res videti kot nekaj revolucionarnega. Pa je res tako?

Varovanje podatkov

Bolje je biti preveč previden, kot se pozneje, ko je že prepozno, tolči po glavi. Znotraj spletnih programov vam, če je le mogoče, odsvetujemo uporabo osebnih podatkov. Ne zaradi paranoje, temveč zaradi preprostega dejstva, da velika globalna podjetja ne odobravajo uporabe spletnih programov ravno zaradi bojazni, da njihovi zaupni poslovni podatki ne bi prišli v javnost. Eno je pisanje seminarских nalog, pritožb, pism, vabil in podobno, drugo pa zelo zaupnih dokumentov podjetij in državnih ustanov. To je težava, zato je Microsoft napovedal, da bodo spletni programi v okviru paketa Office 2010 za podjetja na voljo tudi v različici za gostovanje v strežnikih podjetja, s čimer bo funkcionalnost spletnega programa iz interneta prenesena v varno krajevno omrežje.

GLAVNI IGRALCI

Veliko izbire pravzaprav ni. Kolikor toliko vsestranskih in delujočih rešitev je malo – Google Docs oziroma **Google Dokumenti** (docs.google.com), **Zoho Office** (www.zoho.com), **ThinkFree Online** (www.thinkfree.com), potem pa se stvar skorajda konča. Obstaja sicer še kakšna pisarna in nekaj parcialnih rešitev, kot je na primer Peepel (www.peepel.com) in podobni, a so stvari več ali manj neuporabne za kolikor toliko resno delo.

Zanimivo je, da se spletnih pisarn nekateri veliki lotevajo dokaj sramežljivo. Microsoft, Adobe, Sun, Corel ... vsi nekaj napovedujejo, naredili pa še niso kaj prida. Zakaj? Razlogov je verjetno veliko, najpomembnejši pa ta, da se nova filozofija tepe s staro in vsi na veliko kalkulirajo, kako stvar zapakirati tako, da se bo tudi finančno izšla. Tehnična izpeljava je namreč dokaj preprosta, saj imajo vsa ta podjetja znanja in tudi denarja za realizacijo več kot dovolj.

Vsega je kriv Google. Z veliko mero verjetnosti lahko zapišemo, da če ta pred leti ne bi začel razvijati svoje zbirke pisarniških spletnih programov Google Docs, koncept danes ne bi bil tam, kjer

voljo. Je pa jasno nekaj – med Googlom in Microsoftom je razlika le v poti, cilj pa je enak.

ZAKAJ SPLOH SPLETNI PROGRAMI?

Vprašanje je popolnoma legitimno. Kaj manjka obstoječim programom, da je toliko govora o spletnih različicah? Kaj je narobe s samostojnimi programi? Tu bi lahko začeli naštevati prednosti spletnih programov, vendar bi prej ali slej ugotovili, da bi vsako od njih lahko izvedli tudi na klasičen način. Edina resnična prednost je le ta, da lahko do svoje pisarne dostopamo od koder koli – tudi iz tujega računalnika, če je ta priključen v internet in ima nameščen brskalnik. Je to dovolj velik argument za preskok? Si tega res želi toliko uporabnikov, da se splača razvijati tak sistem? Načeloma ne. Razlog je torej neke drugje.

Googlova razvoja pot je znana. Znano je tudi, kje, kako in zakaj išče svoje uporabnike. Išče jih v spletu z željo, da jih veže nase, nato pa jih tako ali drugače »trži«, največkrat prek oglaševanja. In če bi mu uspelo pridobiti še uporabnike pisarniških storitev, kar smo pravzaprav vsi uporabniki, bo to bil kar velik met. Pravzaprav kar rešitev, saj je zadnje čase videti, da ima Google nekakšno krizo identitete, saj je poln eksperimentov, ki precej zakrivajo jasno vizijo razvoja.

Microsoft na drugi strani ima nekoliko drugačne težave. Njegove uporabnike lahko razdelimo na tiste, ki program kupijo, in tiste, ki ga – ukradejo. Prvi dajejo Microsoftu kar precej denarja, od drugih pa nima ničesar. Ideja bi lahko bila, da bi »tatovom« ponudil nekaj tako ugodnega, da ti ne bi več kradli, ampak bi bili pripravljeni tudi kaj plačati ali biti vsaj tržno blago za oglaševanje, torej jih spremeniti iz čiste izgube v vsaj skromen dobiček. A ideja ima kaveljc – kaj pa, če bodo na spletne storitve presedlali tudi tisti, ki kupujejo samostojne pakete? Če bi Microsoft enako ali vsaj podobno funkcionalnost, kot jo imajo samostojni programi, ponudil tudi v spletu, bi zadeva postala čisto verjetna. Posebej za domače uporabnike, saj je zanje pisarniški paket dokaj velik izdelek.

Vidimo, da je popolnoma vseeno, kakšen je poslovni model, oglaševalski ali naročniški, na koncu pri demu do tega, da je vse v denarju in

Preprosta uporaba

Če obvladate uporabo samostojnega pisarniškega paketa, boste tudi v spletni različici lahko takoj naredili tisto, kar ste se namenili. Če pa tega ne obvladate, potem sta oba načina za vas muka in ni pomembno, katerega uporabite!

Naredili smo preizkus. Zanimalo nas je, kako uporabni so spletni programi, v luči slovenskega uporabnika in za tista opravila, ki jih domači uporabniki večkrat počnejo in za kar smo do zdaj potrebovali plačljive ali brezplačne oziroma legalno ali ilegalno pridobljene samostojne programe. In kateri so ti programi? Poleg brskalnika, ki je lahko del operacijskega sistema ali ga iz spleta prenesemo brezplačno, so tu še programi za delo z elektronsko pošto, programi za neposredno sporočanje in seveda – pisarniški programi. Prav slednji so za primerjavo med lokalnim in

spletnim delom najzanimivejši za primerjavo.

Preizkusa smo se lotili tako, da smo si zadali nekaj najznačilnejših opravil, ki jih običajno izvajamo z računalnikom, in jih izvedli ali poskusili izvesti s **spletnimi pisarnami**, ki so na voljo. Pri tem nas je sicer zanimalo, kaj vse te storitve ponujajo, a ta podatek mogoče niti ni najbolj pomemben. Ker gre za spletne programe, torej takšne, ki tečejo v zunanjem strežniku, je nove funkcionalnosti dokaj preprosto dodajati. Bolj nas je zanimalo, kako je delati s takšnimi programi oziroma storitvami, so res uporabne in koliko pridejo v poštev v slovenskem govornem področju.

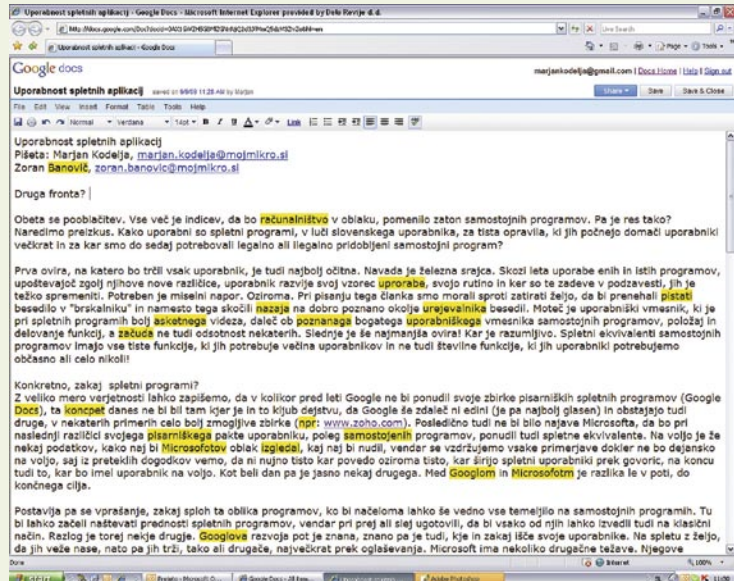
je. In Google še zdaleč ni edini. Je samo najglasnejši. Obstajajo namreč tudi druge, v nekaterih primerih celo zmogljivejše zbirke, kot je na primer Zoho Office. Če Google ne bi bil to, kar je, in se obnašal tako, kot se, tudi ne bi bilo Microsoftove, da bo pri naslednji različici svojega pisarniškega paketa uporabniku poleg samostojnih programov ponudil tudi spletne ekvivalente. Sicer je že na voljo nekaj podatkov, kako naj bi bil Microsoftov oblak videti in kaj naj bi ponujal, vendar se vzdržujemo primerjav, dokler ne bo zadeva dejansko na voljo v obliki, iz katere bo mogoče sklepati, kakšen bo končni izdelek. Iz preteklosti namreč vemo, da tisto, kar povedo, oziroma tisto, kar širijo spletni uporabniki prek govorice, ni nujno tudi to, kar bo imel uporabnik na

da nič na tem svetu ni brezplačno. Tudi spletni programi ne, čeprav je tako videti in jih tako oglašujejo. Razlika je zgolj v tem, da za zdaj uporabniki uporabe spletnih storitev ne plačujejo iz lastnega žepa. In to je trenutni argument za razvoj spletnih ekvivalentov pisarniških programov. Cena torej.

NAVADA JE ŽELEZNA SRAJKA

Kot rečeno, nekaj spletnih pisarn imamo. Kaj pa uporaba? Prva ovira, na katero bo trčil vsak uporabnik, je tudi najočitnejša – navada. Skozi leta uporabe enih in istih programov, upoštevajoč zgolj njihove nove različice, uporabnik razvije svoj vzorec uporabe in svojo rutino. Te zadeve so zaradi dolgotrajne uporabe postale skoraj del podzavesti, zato jih je kot take zelo težko spremeniti. Zavedanje, da se zadeve odvijajo nekje »zunaj«, in ne v domačem mlinčku, pri uporabniku vzbuja nekakšno tesnobo. Spletne pisarne smo testirali tudi tako, da smo prispevek, ki ga pripravite, pisali kar tam. In pri pisanju smo morali sproti zatirati željo, da bi prenehali pisati besedilo v »brskalniku« in skočiti nazaj na dobro poznano okolje urejevalnika besedil. Pri tem je zanimivo, celo paradoksalno to, da nas je pri vsem tem najbolj motil uporabniški vmesnik. Ta je pri spletnih programih bolj asketskega videza in precej daleč ob poznane bogatega uporabniškega vmesnika samostojnih programov. Spletni programi ne ponujajo toliko funkcij, zato je v njih tudi manj ikon, gumbov in podobnega. To daje na prvi pogled vtis, da stvar ne ponuja vsega potrebnega, čeprav to sploh ni res. Večina funkcij, ki jih povprečen in tudi malo zahtevnejši uporabnik potrebuje za svoje delo, je na voljo. A mi smo navajeni, da so uporabniški vmesniki nabito polni, pa čeprav s stvarmi, ki jih nikoli ali skoraj nikoli ne uporabljamo.

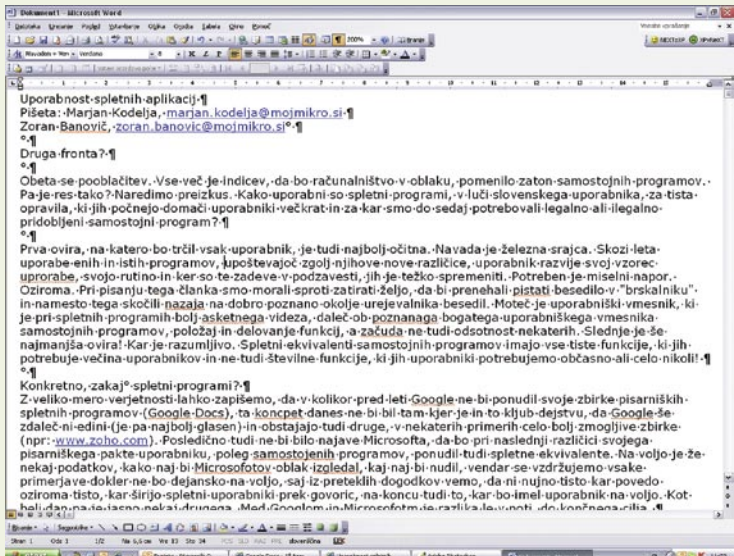
BESEDILA
Čeprav smo pisali članek z več računalniki z različnimi dostopi v internet in zapisali, da to ne bi smelo vplivati na delovanje urejevalnika besedil, smo občasno zasledili zatikanje (zakasnitev od pritiska na tipko in prikaza ustreznega znaka na zaslonu). Včasih se je zgodilo tudi, da se kakšna črka ni pokazala na zaslonu kljub pritisku tipke tipkovnice, kar je velika

Preverjanje pravopisnih napak v spletnih programih ni sprotno med pisanjem, temveč je treba to funkcijo posebej zagnati.

ovira predvsem pri slepem hitrem tipkanju. Občasno je bila težava tako očitna, da celo večkratni pritisek tipke ni dal zelenega rezultata in smo morali trenutek obstati, nato pa poskusiti znova.

Pri pisanju članka znotraj spletnega urejevalnika smo naredili tudi neprimerno več tipkarskih napak, kot jih naredimo v povprečju. Delno zaradi opisanih težav, pa tudi zato, ker spletni urejevalniki ne podpirajo naše »lenobe«. Črkovalnik, ki pri Googlu sicer podpira tudi slovenščino, ne deluje v realnem času, ampak ga je treba zagnati ročno. Šele takrat črkovalnik pogleda celotno besedilo ali izbran del. Tak način je v bistvu dokaj logičen, saj se program in s tem tudi črkovalnik izvaja v strežniku. To pa pomeni, da bi, če želimo sprotno delovanje, moralo hkrati delovati toliko črkovalnikov, kolikor je uporabnikov. To pa je v trenutnem stanju stvari verjetno neizvedljivo. Nedelovanje v realnem času seveda pomeni, da ni sprotnega samodejnega popravljanja pravopisnih napak, najočitnejših nepravilnosti, na primer velikih začetnic, česar smo vajeni v samostojnih urejevalnikih besedil. Nekateri celo po piki ali na začetki novega odstavka ne tipkamo velikih črk, saj vemo, da bo to naredil namesto nas urejevalnik. Rutina, ki povzroča več napak pri spletnem urejevalniku besedil. Opazno je tudi, da črkovalnik glede našega jezika ni tako dodelan, tako da redno ponuja dokaj čudne predloge za popravilo pravopisnih napak. A to je očitno

Samostojni urejevalnik to preverja sproti, hkrati pa je tudi manj pravilo črkovanih besed, ki so označene kot napache.

prekletstvo malega jezika, saj pri angleškem in nemškem besedilu zadeva deluje neprimerno bolje. Zoho Writer, ki je del zbirke Zoho Office, sicer ni v slovenskem jeziku, ima pa vgrajen črkovalnik, ki sicer tako kot pri Googlu, ne deluje v realnem času in je tudi dokaj počasen, a je pravzaprav izredno dober. V besedilu, dolgem 12 avtorskih strani, je našel enake napake kot Word. In tudi predlogi za popravljanje so bili čisto solidni.

PREGLEDNICE

Tudi elektronska preglednica je zanimiva zgodba. Najprej nekaj o Googlovi. Večina uporabnikov oblikuje preproste tabele z malo vključenimi in med seboj prepletenimi funkcijami. In tem uporabnikom spletna oblika elektronske

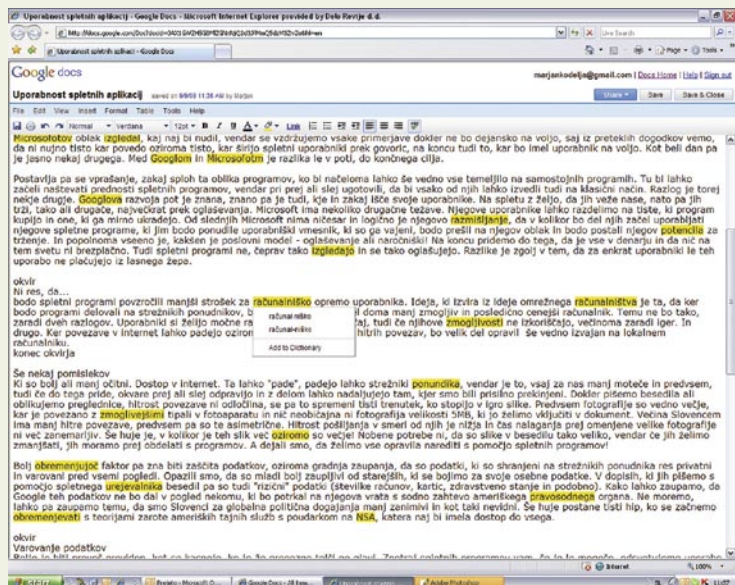
preglednice lahko popolnoma zadošča. Drugi, ki zahtevajo več (a teh je manj), pa bodo še vedno morali uporabljati oziroma bodo raje uporabljali samostojni program. Tudi zato, ker smo tudi tu zasledili nekaj težav, povezanih z odsotnostjo takojšnjega prilaganja vnosom uporabnika. Tako moramo na primer vedeti, katero funkcijo želimo uporabiti in kakšna je njena sintaksa, saj ni mogoča izbira znotraj vnosnega polja. Vnosno polje je tudi drugače izvedeno, saj ne vpisujete v eno univerzalno polje, temveč neposredno v vsako polje posebej. Lahko pa vidite vse možne funkcije, če kliknete možnost v osnovnem meniju.

Bistveni del preglednic oziroma razlog, zakaj za to uporabljamo

samostojni program, in ne zgolj možnost oblikovanja tabel v urejevalniku besedil, so poleg funkcij tudi grafikon. Tu pa je bilo nekaj težav, predvsem ker se ta funkcija v nekem trenutku ni in ni zagnala (računalnik je prikazoval prazno belo polje in v nedogled »nalagal«, ko pa je končno naslednji dan delovala, smo ugotovili, da so možnosti grafikona dokaj prvinске. Za nekatere bo to sicer morda celo dovolj, bodo pripravljene sprejeti omejene možnosti, drugim pa ne, in bodo prisiljeni uporabiti samostojni program. Morda je pri preglednicah celo izrazitejša potreba po samostojnih programih, spletna različica je bistveno manj zmogljiva. Kdor redno uporablja to vrsto programov, pričakuje precej več. In še nekaj je. Dejstvo, da

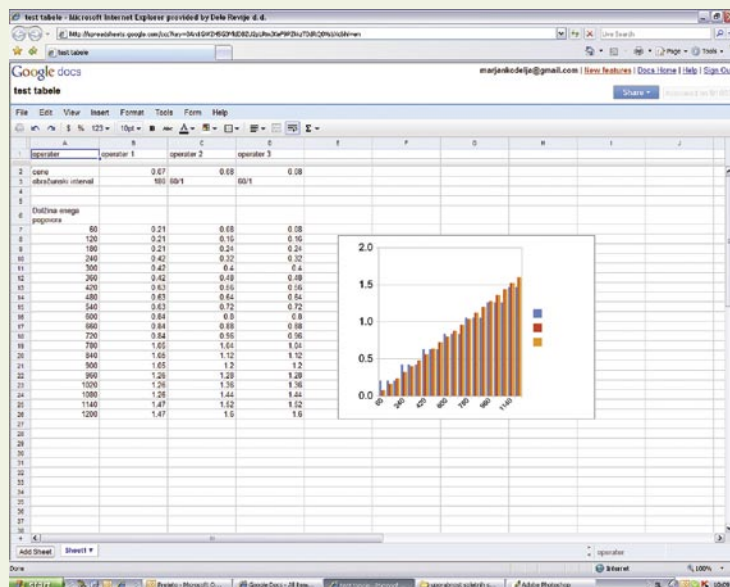
Ni res, da ...

... bodo spletni programi pomenili manjši strošek za računalniško opremo uporabnika. Ideja, ki izvira iz ideje omrežnega računalništva, je ta: Ker bodo programi delovali v strežnikih ponudnikov, bo lahko uporabnik imel doma manj zmogljiv in s tem cenejši računalnik. A ne bo čisto tako, in to iz dveh razlogov. Uporabniki si želijo močne računalnike za vsak primer, tudi če njihove zmogljivosti ne izkoriščajo, večinoma zaradi iger. In drugo, ker povezave v internet lahko padejo oziroma vsi le nimamo zelo hitrih povezav, bo velik del opravil še vedno izvajan v lokalnem računalniku. Zato je ta trenutek ideja, ki jo ima Microsoft in ki vsebuje obe komponenti, lokalno in spletno, boljša od Googleje. Vsaj v prehodnem obdobju, ko se bomo vsi skupaj navajali na delo v spletu.

Občasno so predlogi za popravo besede po mišljenju spletnega urejevalnika nekoliko čudni.

iz neznanih razlogov oblikovanje grafikona ni začelo delovati v pričakovanem času, lahko negativno vpliva na uporabno vrednost spletnih programov. Pri tovrstnih delih namreč nismo pripravljeni čakati nekaj trenutkov za zagon izbrane funkcije, še posebej ne, ker takšnega čakanja nismo vajeni! Precej zmogljivejša je preglednica v Zoho Officeu. Tam je mogoče narediti marsikaj, tudi kaj bolj zapletenega, kot na primer vrtilne tabele, posneti je mogoče makre, ima vgrajen urejevalnik VBA in še kaj bi se našlo. Tudi možnosti izdelave grafikonov so precej boljše od Googlovih. Edina napaka je, da zadeve (še) ni v slovenščini, kar je precejšnja pomanjkljivost.

Spletna preglednica je primerna za preprostejše tabele, funkcija oblikovanja grafikona pa je veliko manj zmogljiva.

»pri njih doma«.

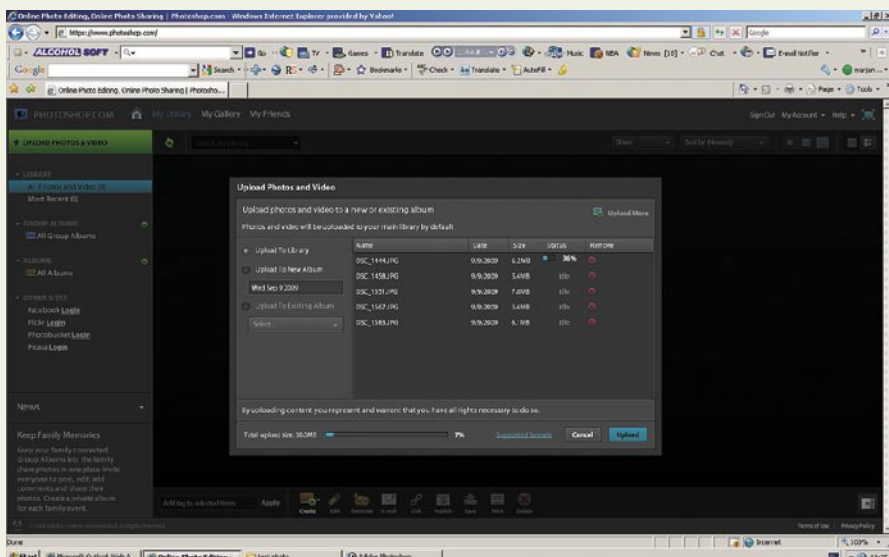
A če to ni težava, so te druge. Poleg vseh do zdaj naštetih, ki veljajo tudi tu, obstaja tu še ena. Vsaka dobra predstavitev vsebuje tudi slike. Te pa je treba naložiti v strežnik, kar pri kakovostnih slikah in počasnejši povezavi v internet pomeni veliko čakanja. Nalaganje sicer lahko skrajšamo tako, da slike najprej zmanjšamo in jih po merah in ločljivosti prilago-

PREDSTAVITVE

Zadnje kar še »nujno« potrebujemo v okviru pisarniškega paketa, je program za izdelavo predstavitev. Koliko je ta potreben za domače uporabnike, je stvar debate. Zadnje čase jih vse pogosteje uporabljajo šolarji. Šolniki so očitno končno ugotovili, da je to neprimerno bolje kot izdelava gromozanskih plakatov, pri katerih otroci več časa porabijo za izdelavo kot pa za pripravo vsebine, ki naj bi bila bistvo izdelka. In so šolam odobrili denar za vsaj osnovno opremljenost, ki omogoča predvajanje predstavitev v razredih. A dom in šola sta eno, podjetja pa nekaj čisto drugega. Podjetja bodo težje pripravljena izdelovati predstavitve, ki morda vsebujejo problematične poslovne podatke na način, ko podatki niso

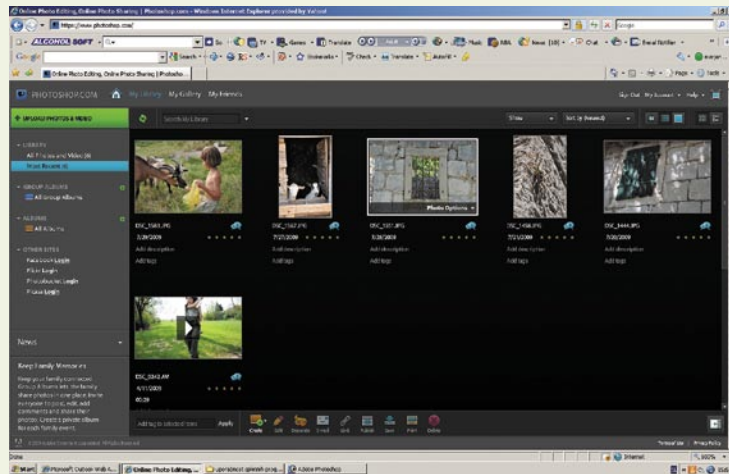
FOTOGRAFIJE...

Kaj je bistvo obdelave fotografij? Da obdelamo vse, ki smo jih posneli, ali zgolj tiste, ki so obdelave potrebne? Kakorkoli že, prva možnost je znotraj spletnega programa skoraj misija nemogoče. Datoteke so vedno večje (zmanjševanje pomeni delno uničenje fotografije) in bi hitro presegle prostor, ki ga uporabniku brezplačno ponujajo ponudniki tovrstnih spletnih storitev, da ne govorimo o potrebnem času nalaganja. Ostane le druga možnost, a tudi tu je prisotna omenjena težava. Da pa ne bi preveč filozofirali, poglejmo naslednji konkretni primer. Izbrali smo pet fotografij, povprečne velikosti malce čez 5 megabajtov, kar je zneslo skupaj nekaj več kot 30 MB podatkov, in jih naložili v strežnik storitve Photoshop.com

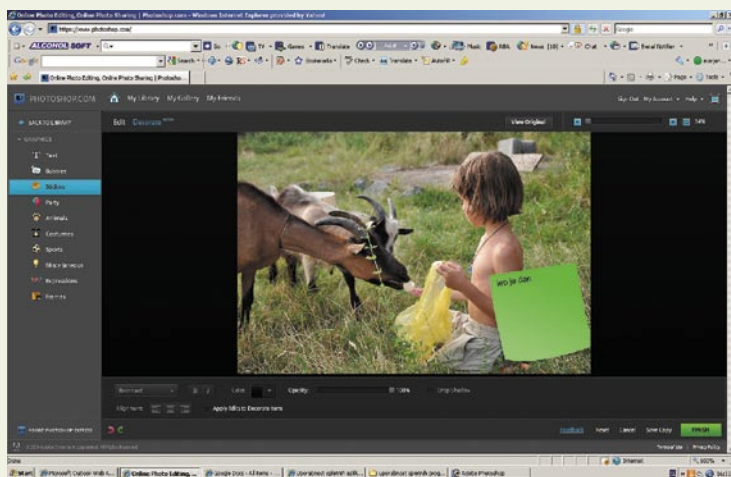

Fotografije moramo najprej naložiti v spletni strežnik, kar je pri počasni internetni povezavi dolg proces, med katerim je bolje računalnik pustiti pri miru.

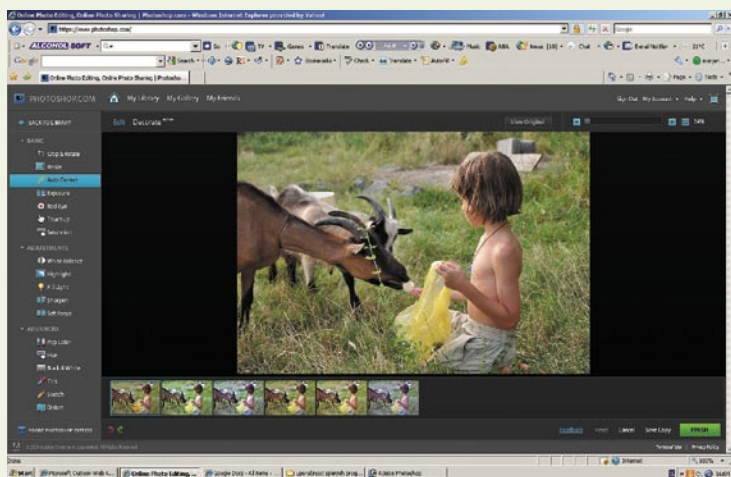
(www.photoshop.com) prek internetne povezave 1024/256 Kb/s. Matematični izračun je pokazal, da bomo v teoriji potrebovali 16 minut, v praksi pa je bilo nalaganje končano v dobrih dvajsetih minutah. Ta čas je bil računalnik skoraj neuporaben, kajti normalno delo bi čas še podaljšalo, da ne govorimo, da se zaradi nalaganja občutno upočasnijo brskanje po spletu oziroma vsa dela v internetu. Pa je šlo le za ubogih pet fotografij. Tu se pokažejo osnovne in najbolj žgoče omejitve vseh spletnih programov, takoj ko je v igri nalaganje velikih datotek: potreba po čim hitrejšem internetnem priključku, ki mora biti za kolikor to-

Šele ko so fotografije v strežniku, lahko sprožimo želen postopek, vendar nas je presenetilo, da je »priprava fotografije na postopek« trajala občutno predolgo.

Funkcije dekoracije fotografije. Zanimivo, vprašanje pa je, ali res želimo fotografijo opremiti z vsem mogočim.

Funkcije obdelave fotografij so bolj ali manj prvinske, kakšne fotomontaže, sestavljanja fotografij ali česa podobnega storitev ne omogoča. Je pa uporaba res preprosta.

liko normalno delo simetričen, in prostor v strežnikih ponudnikov, ki glede na vse večje velikosti datotek hitro postane premajhen.

Če se za hip vrnemo na urejevalnik besedil oziroma program za izdelavo predstavitev, kjer smo zapisali, da imamo večkrat potrebo

po dodajanju slik oziroma fotografij. Te moramo najprej obdelati, če nič drugega, jim prilagoditi ločljivost, in ker smo dejali, da bi vse najraje naredili v okviru spletnih programov, brez nalaganja v strežnik ne bo šlo. Je pa res, da jih lahko, ko so enkrat tam, vstavimo

kamorkoli, ne da bi bil potreben ponoven prenos.

Funkcije, ki jih ponuja spletni program za obdelavo fotografij, so osnovne, odlikuje pa jih preprostost uporabe, kar kaže, komu je ta namenjena. Je pa vse skupaj razmeroma počasno, kar je lahko posledica novosti storitve in nedorečenosti s strani Adoba, ki še ne ve, ali je vse skupaj dobra odločitev. Traja namreč kar nekaj časa, neprimerno dlje kot pri enakovrednem programu v lokalnem računalniku, da po kliku dobimo tisto, kar želimo – na primer prehod iz moje knjižnice po izboru ene fotografije na njeno urejanje. Dogajalo se je tudi podobno, kot smo zapisali pri preglednicah – da se nam kakšna funkcija občasno ni zagnala v doglednem času. Zakaj? Verjetno je v ozadju deljenje strežniških kapacitet. V namiznem računalniku so procesorske in zmogljivost grafične kartice v celoti na voljo trenutno zagnanim programom, pri spletnih programih pa se delijo med vsemi uporabniki, ki ga uporabljajo v določenem trenutku. Več ko je teh, počasnejši je spletni program. Spet dodatno čakanje, ki ga pri samostojnih programih in dovolj zmogljivih osebnih računalnikih nismo vajeni!

OBLIKUJTE SI LASTEN DOM!

Kaj pa pri nas? Žal je tako, da pri nas nimamo pravih spletnih programov, če izvzamemo nekatere poskuse v tej smeri, ki so namenjene reševanju določene poslovne funkcije podjetja, in ne običajnih dnevnih najpogostejših opravil, najprej domačih uporabnikov, nato pa tudi zaposlenih v podjetju. Še najbližje temu kon-

Nemogoča primerjava

Primerjati Googlevo ali drugo spletno zbirko pisarniških programov s samostojnimi zbirkami bi bila primerjava med hruškami in jabolki. Namen enih in drugih je preveč različen, zato tudi ne moremo trditi, da bodo spletne zbirke povzročile izumrtje samostojnih. Zato nismo opisovali storitev (več ali manj smo to storili že v preteklih člankih) in tudi nismo posebej poudarjali, katere so prednosti spletnih programov, predvsem kar zadeva dostopnost in možnost sočasnega oblikovanja dokumentov v realnem času, saj je to že samo po sebi umevno. Zanimalo nas je nekaj drugega. Ali so spletni programi primerni za najobčajnejša opravila, ki jih izvajamo domači uporabniki in mala podjetja? Absurd je namreč, da vsi kupujemo Microsoftovo zbirko oziroma si nalagamo odprtokodno rešitev v svoje računalnike, čeprav dejansko ne potrebujemo niti desetine tistega, kar ti paketi ponujajo. Še bolj je ta težava izrazita pri programih za obdelavo fotografij. Zakaj bi torej imeli nekaj, česar v bistvu ne potrebujemo?

ceptu je storitev, ki jo najdete na spletni strani revije Pri nas doma (www.pri nas doma.si). Pohvalno je, da je storitev **Spletni arhitekt**, ki ni originalno naša, prevedena v slovenski jezik in tako uporabna širšemu krogu uporabnikov. In kaj je z njo mogoče narediti? Omogoča dokaj preprosto risanje tlorisa stanovanja, vključno z določanjem tekstur tal, in nato postavljanje dimenzijsko pravega pohištva vanj in korak za korakom samostojnega oblikovanja interjerja. Kar je zanimivo je, da tudi na tem področju obstajajo samostojni programi, ki pa so večinoma plačljivi. Tisto, kar je nas zmotilo pri tej storitvi, je dokaj omejena zbirka pohištvenih elementov, kar delno omeji možnost risanja lastnih, in pa predvsem odsotnost funkcije izrisovanja 3D-pogledov.

ŠE NEKAJ POMISLEKOV

Poleg potrebe po spremembi razmišljanja, kar je precejšnja težava, smo pri preizkušanju spletnih programov naleteli še na nekaj težav.

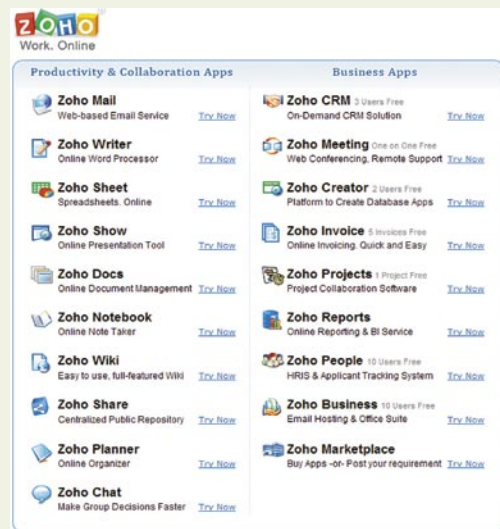

Z malce igranja se da narediti marsikaj. Morda estetsko ne bo najlepše, bodo pa zagotovo dimenzijsko ustrezne.

Prva je vsekakor dostop v internet. Ta lahko »pade«, odpovedo lahko strežniki ponudnika, vendar je to, vsaj za nas, manj moteče in tudi če do tega pride, okvare prej ali slej odpravijo in delo lahko nadaljujejo tam, kjer smo bili prisilno prekinjeni. Dokler pišemo besedila ali oblikujemo preglednice, hitrost povezave ni odločilna. Se pa to spremeni tisti trenutek, ko stopijo v igro slike. Predvsem fotografije so vedno večje, kar je povezano z zmogljivostmi tipali v fotoaparatih, in nič neobičajne niso fotografije velikosti 5MB. Te je treba prenesti iz lokalnih računalnikov v storitev. Večina Slovencev pa ima manj hitre povezave, predvsem pa je težava v tem, da so te asimetrične. To pomeni, da je hitrost pošiljanja v smeri od njih nižja in čas nalaganja prej omenjene velike fotografije ni več zanemarljiv. Še huje je, če je teh slik več oziroma so večje! Nobene potrebe ni, da so slike v besedilu tako velike, vendar če jih želimo zmanjšati, jih moramo prej obdelati z ustreznim programom. In če je ta v spletu kot spletna storitev, smo v kavljju 22.

A tudi če bi hitrost bila idealna in funkcionalnost odlična, stvari ne bi bile jasno na strani spletnih storitev. Zelo obremenjujoč dejavnik je namreč zaščita podatkov oziroma zaupanje, da so podatki, ki so shranjeni v strežnikih ponudnika, res zasebni in varovani pred vsemi pogledi. Opazili smo, da so mladi zaupljivejši od starejših, ki se bojimo za svoje osebne podatke. V dopisih, ki jih pišemo s spletnim urejevalnikom besedil, so lahko

tudi »rizični« podatki (številke računov, kartic, zdravstveno stanje in podobno). Kako lahko zaupamo, da Google, Zoho, ThinkFree ali kdo deseti teh podatkov ne bo dal v pogled nekomu, ki bo potrkal na njegova vrata s sodno zahtevo ameriškega pravosodnega organa?

Zoho Office ponuja vrsto storitev, ki so za preprostejšo uporabo brezplačne, za za nekatere zahtevnejše pa je treba plačati.

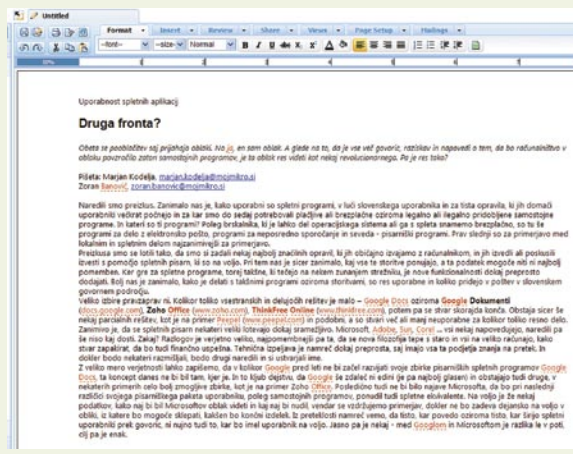
Ne moremo. Lahko pa zaupamo temu, da smo Slovenci za globalna politična dogajanja manj zanimivi in kot taki nevidni. Še huje postane tisti hip, ko se začnemo obremenjevati s teorijami zarote ameriških tajnih služb s poudarkom na NSA, ki naj bi imela dostop do vsega. A tudi če nismo paranoični, so nekatere stvari logične. Na primer ta – je večja možnost, da bo nekdo vdrl v naš domač ali službeni računalnik ali pa da bo »shekal« Goo-

Spletni programi še nisi dorečena stvar

Čeprav so prisotni že nekaj časa, gre še vedno za svetovni eksperiment. Še veliko stvari je namreč nedorečenih, snovalci koncepta pa tudi ne vedo natančno, ali in katere funkcije določenih namenskih programov si uporabniki želijo v obliki spletnega programa. V naslednjih letih lahko zato pričakujemo veliko raziskav, s ciljem odgovoriti na naslednja vprašanja:

- Kaj uporabniki želijo in so to pripravljeni uporabljati?
- Kako zagotoviti hitrost delovanja, prijaznost do uporabniško prijaznost in bogat uporabniški vmesnik?
- Kakšen poslovni model so pripravljeni sprejeti? Ali so za določene storitve pripravljeni plačati, oziroma bi raje trpeli oglasna sporočila, ki bi ponudniku pomenila prihodek?
- Kako zagotoviti zasebnost uporabnika, katerega dokumenti so shranjeni v strežnikih ponudnikov in v katerih so lahko tudi občutljivi osebni ali poslovni podatki?
- Kako zagotoviti varnost podatkov v strežnikih?
- Kako izgraditi zaupanje uporabnikov do računalništva v oblaku?

Kljub morebitnim nasprotnim mišljenjem, je pri računalništvu v oblaku še veliko nejasnosti. Če smo malce hudomušni, lahko rečemo, da ponudniki sploh ne vedo, v kaj so se spustili, in so najprej skočili v bazen, pozneje pa bodo preverjali, ali je v njem voda in ali sploh znajo plavati. A očitno si to lahko privoščijo. Tako tudi ni jasno, ali bomo v prihodnje res pričr zasaku domačih računalnikov iz današnjega modela, ko imamo na mizi močne stroje in kompleksne programske pakete, katerih zmogljivosti in funkcionalnosti izkoriščamo v manjšem odstotku, v model tankih, manj zmogljivih računalnikov in nujno potrebnih samostojnih programov, kompleksna in procesno potratna opravila pa se bodo preselila v strežnike.

Črkovalnik v Zoho Writerju je precej uspešen tudi, kar zadeva slovenski jezik.

glovega, Zohovega in podobne. Hmm! Mi doma smo sicer manj zaščiteni, smo pa zato nezanimivi, Google pa je sicer boljše zaščiten, a zato tudi zanimivejši. Kaj torej prevlada? Če bi moral staviti, bi prej stavil, da bo nekdo vdrl v Google.

EPILOG

Spletne storitve so prav zabavna in zanimiva stvar, a tudi če ste še tako evforični, morate priznati, da danes te kljub nespornim prednostim še ne pomenijo prave grožnje samostojnim programom.

S poudarkom na še. Kako bo v prihodnosti, je druga stvar. Vsekakor bodo ponudniki morali odgovoriti na veliko vprašanj in odpraviti konkretne ovire, brez prevajanja pri uporabnikovem dojemanju računalnika in njegovega zaupanja do hranjenja podatkov drugje kot na lastnem disku pa tudi ne bo šlo. Žal. Pa če Google ali kdorkoli drug še tako kriči o svetli prihodnosti, ki nas čaka že jutri! ■

O spletnih programih:
www.mojmikro.si/pod_lupo/programska_oprema/nic_vec_namescanja

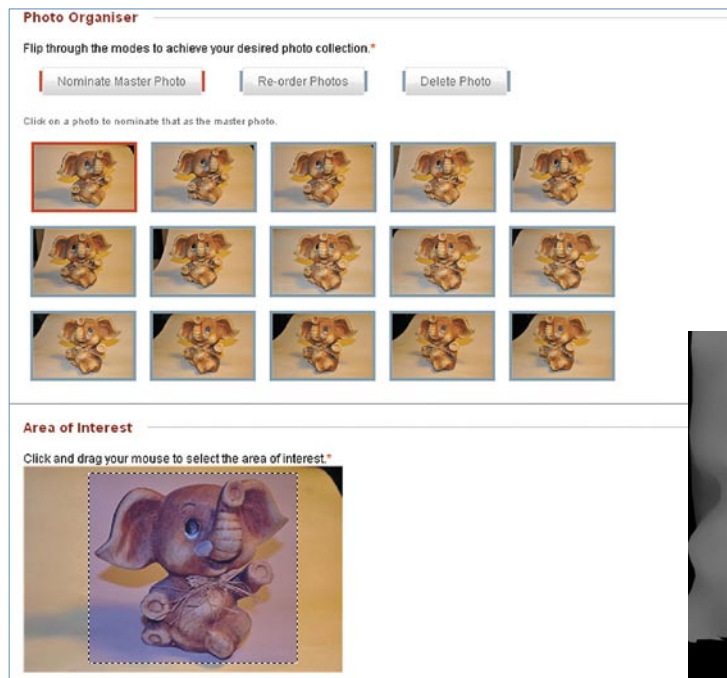
Prototip, ki veliko obeta

Obljub o algoritmu, ki bo lahko iz fotografij naredil 3D-objekt, in ne nekakšen fotografski kolaž, je bilo veliko. A do zdaj je bilo vse, kar smo lahko videli, nekaj strokovnih člankov, polnih matematičnih formul, ter nekaj primerov narejenih modelov. Ni pa bilo pametne storitve, ki bi v praksi pokazala zmogljivost tega pristopa. Vsaj dokler ni doktor David McKinnon naredil 3Dsee.

Piše: Marjan Kodelja

marjan.kodelja@mojmikro.si

Doktor razlaga, da sistem deluje s sledenjem istih točk na fotografijah, kar omogoča izračun položaja fotoaparata, ko je bila posamezna fotografija posneta. Ti podatki so nato podlaga za oblikovanje 3D-modela objekta fotografiranja. Za uspeh potrebuje od pet do petnajst zaporednih fotografij, med katerimi je pokrivanje naj-

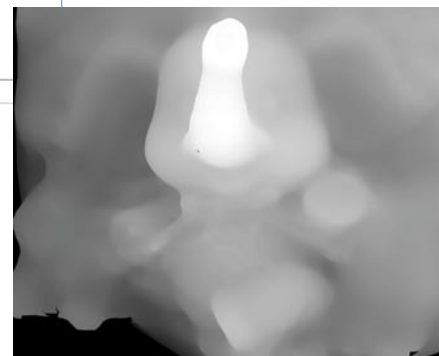
manj 80- do 90-odstotno. Njegov algoritem je eden prvih delujočih na področju izdelave 3D-objekta na podlagi skeniranja fotografij oziroma fotogrametrije (angl. photo-based, photogrammetric scanning).

Do zdaj so za to nalogo uporabljali drago programsko opremo in laserske optične bralnike, ki so obsijali objekt meritve ter na podlagi merjenja časa odboja računali razdaljo med bralnikom in majhno točko na objektu. Postopek je bil

dolgotrajen, rezultat zaradi visoke ločljivosti sicer kakovosten, vendar brez texture oziroma strukture površine objekta. Za zajem te sta potrebna dodatna kamera in nato program, ki na izdelano mrežo objekta »prilepi« še te podatke. Predvsem pa je ta postopek predrag in prezahteven za večino uporabnikov. Tudi nov pristop temelji na svetlobi, vendar je pasiven. Fotoaparatus zajema svetlobo okolice, ki se odbija od objekta, pomembno pa je, da objekt fotografiramo z

◀ Fotografije naložimo v strežnik, paziti moramo, da si sledijo tako, kot smo jih posneli, nato pa določimo del, ki ga želimo skenirati.

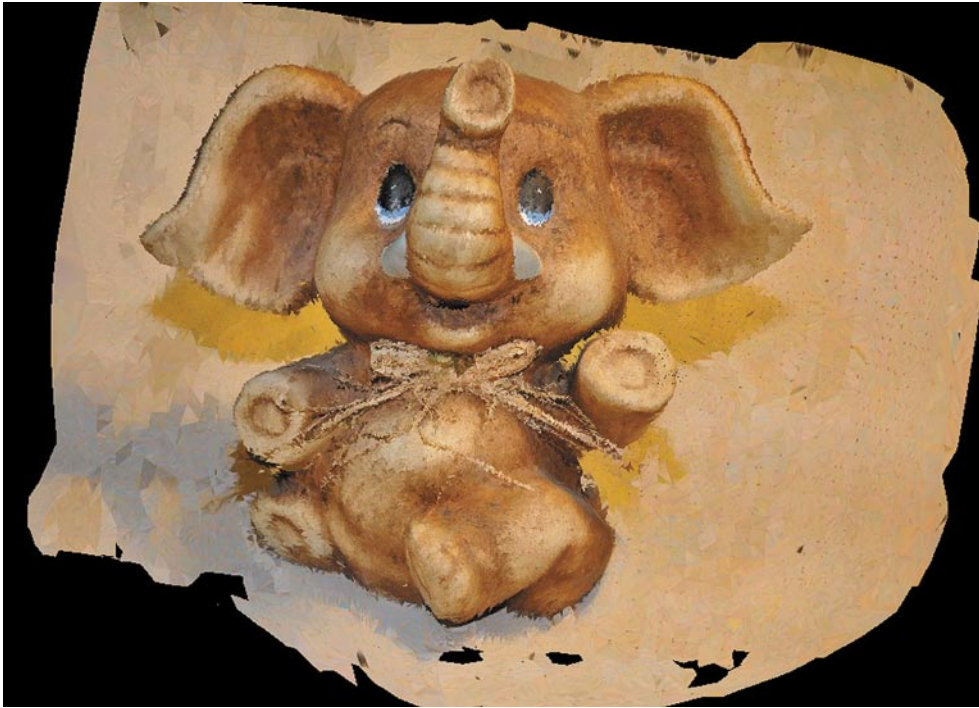
Rezultat kot dvodimenzionalna predstavitev 3D-objekta v črno-beli tehniki. ▼

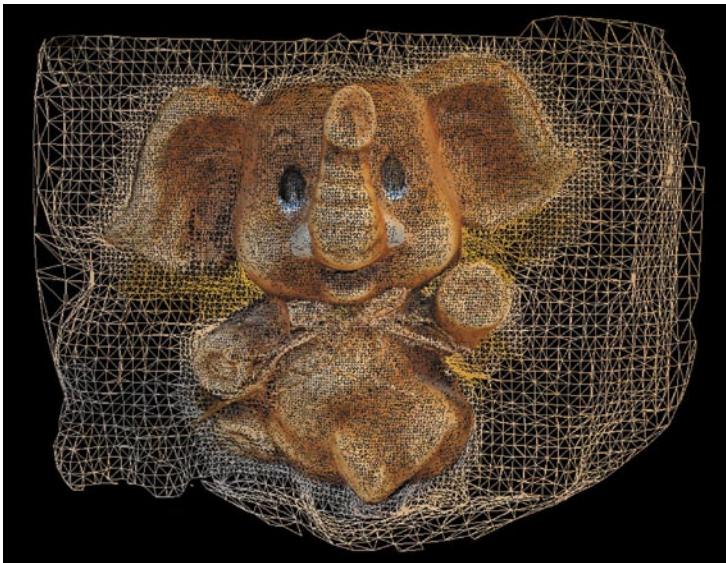

različnih položajev. To je tudi bistvena razlika v primerjavi z laserskim skeniranjem, kjer je merilna naprava vedno na istem mestu.

KAKO DELUJE

Osnova je algoritem, ki zmore na podlagi podatkov, ki so mu na voljo, izračunati položaj in usmeritev vsake fotografije iz serije posnetkov objekta skeniranja. Deluje tako, da primerja dve fotografiji na ravni majhnih izsekov (zaplat) in poskuša odgovoriti na vprašanje,

Prikaz objekta s strani.

Pa še z druge strani.

Prikaz z izključeno strukturo. Vidna je mreža, ki pa ostaja v barvah.

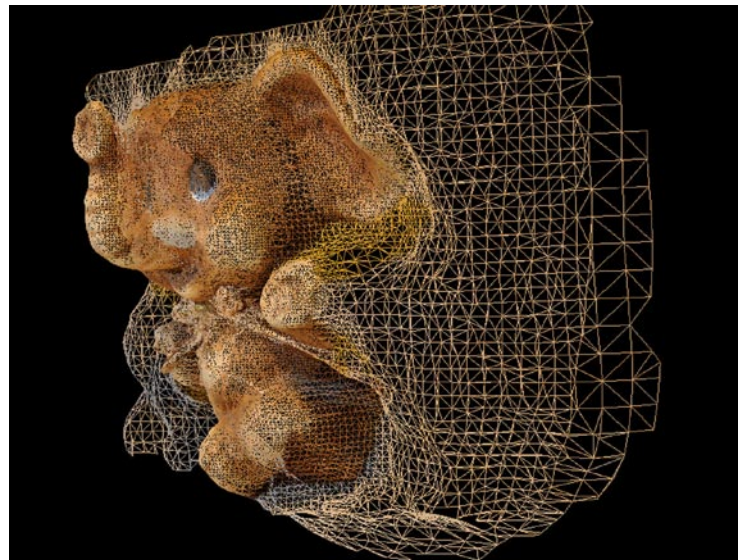
ali je izsek na prvi fotografiji enak izseku na drugi ali pa je ta podoben kakšnemu drugemu izseku na prvi. Vseh izsekov je veliko, primerjava pa se izvaja na celotni seriji fotografij, ki so na voljo. Ko algoritem najde vse najboljše zadetke, na podlagi izračunanih podatkov o mestu in usmeritvi fotoaparata postavi izsek v 3D-prostor in tako postopoma oblikuje 3D-model objekta, ki je v bistvu mreža med seboj povezanih točk, na katero je »nalepljena« tekstura objekta.

KAVELJ JE PRAVO ZAPOREDJE FOTOGRAFIJ

Sliši se preprosto, vendar se kmalu izkaže, da je algoritem zelo občutljiv. Omenili smo že zahtevano pokrivanje fotografij, ki je

precejšnje in v praksi težko dosegljivo. Hitro malenkostno premaknemo fotoaparatus, pokrivanje med fotografijami je manjše in končni rezultat še zdaleč ni tak, kot smo pričakovali. Omejitev največ 15 fotografij, ki je povezana tudi s tem, da ljudje ne bi preveč zasledili zmogljivosti strežnika, v katerem storitev teče, vpliva na to, kolikšen del objekta bomo lahko posneli. Z drugimi besedami, četudi bi algoritem verjetno lahko izdelal 3D-objekt v celoti, tega s to storitvijo ne moremo izvesti. Za pravilno delovanje moramo tudi paziti, da je objekt čim ostriši (v gorišču), da je v kontrastu s preostalim motivom na fotografiji in hkrati, da so fotografije v isti navpični ravnini. To pomeni, da mora

▲ **Notranji prikaz storitve od spredaj, pri čemer je vključen prikaz strukture površine (javanski dodatek za prikaz 3D-objektov)**

Še enkrat prikaz mreže, to pot s strani.

biti kot fotografiranje po navpični osi čim bolj enak.

Tudi če vse to upoštevate, verjetno v prvem poskusu ne boste zadovoljni z rezultatom. Tudi mi nismo bili. Šele v četrtem poskusu nam je uspelo narediti kolikor toliko dober 3D-model slončka. Namig: ne priporočamo zmanjševanja fotografij zato, da se te prej naložijo. Algoritem bolje deluje, če je ločljivost fotografij višja.

Trenutno gre za igračo, v prihodnosti pa so možnosti uporabe

algoritma raznovrstne. Od filmskih studiev, programerjev iger, simulacij za izobraževanja pa do muzejev, ki bi lahko hitro in predvsem preprosteje oblikovali 3D-modele eksponatov. Verjetno bo ta tehnologija kmalu ne le del prototipne spletne storitve, temveč v bolj ali manj zmogljivi obliki tudi del cenovno dosegljivih grafičnih programov, kar bi jo še veliko bolj približalo uporabnikom. ■

Povezava:

<http://3Dsee.net>

Piše: Jaka Mele
jaka.mele@mojmikro.si

KJE NAJLEPŠI INTERNET V DEŽELI JE TEJ?

Po APEK-ovi raziskavi iz drugega četrtertja 2009 si več kot 75 odstotkov trga širokopasovnih internetnih priključkov delijo Telekom Slovenije, T-2 in Amis. Ker imajo glavni ponudniki v svoji ponudbi več tehnologij dostopa (optika do doma FTTH, VDSL2, VDSL, ADSL, kabelski dostop, brezžični dostop), smo se glede na trend izgradnje optičnih priključkov – omrežja gradita Telekom Slovenije in za T-2 Gratel – odločili primerjati ponudbo predvsem na tej tehnološki osnovi. Za primerjavo smo v pregled vključili še dva ponudnika, ki sta po velikosti tržnega deleža na četrtem (Telemach) in petem mestu (Tušmobil), ponujata pa storitve brez optičnih možnosti.

Zakaj samo optika? V obih APEK-ovih študijah iz 2009 se je pokazalo, da je rast števila novih širokopasovnih priključkov manj kot en odstotek na četrtoletje, kar pomeni, da je trg nasičen oziroma interes pokrit. V redkih primerih, ko tehnologija oz. infrastruktura še ni dosegla ruralnih področjih, se število priključkov z izgradnjo nove infrastrukture širi. Zato lahko rečemo, da večina interesentov za širokopasovni internetni priključek tak priključek že ima (xDSL, kabel) in je njihov interes le prehod s te tehnologije na optiko. Optika namreč ponuja **bistveno višje prenosne hitrosti** – in pri vseh operaterjih praviloma **nižjo mesečno naročnino**. Po isti APEK-ovi študiji je tudi videti, da se je odstotek uporabnikov tehnologij xDSL v zadnjem letu zmanjšal s skoraj 70 na 64 %, medtem ko je FTTH pridobil z dobrih 5 skoraj 14 % (kabelski dostop stagnira med 22 in 23 %). It tega se jasno vidi, da obstoječi uporabniki tehnologij xDSL ob možnosti optike praviloma le preidejo nanjo. Žal med ponudniki interneta oz. investitorji optike ni konsenza za delitev optike, saj ima T-2 svojo, Telekom svojo, pogosto se po mestih podvaja. APEK pa še ni tako daleč, da bi znal najti sprejemljivo varianto za vse, a govori se o skorajšnji **razvezavi lokalne zanke v optičnem omrežju**.

Skratka, optika je zmagovita možnost v vsakem primeru – če je le na voljo tudi na našem naslovu. A glede na hitro rast optičnih priključkov (preko 30.000 na leto), oziroma 12 % v četrtoletju, lahko sklepamo da je optika že/ali pa bo kmalu na voljo v vseh mestih v Sloveniji ter tudi v marsikaterem predmestju/vasi. Konkurenca (možnosti in funkcije, odvisne od pasovne širine, ter seveda cena) se bo najverjetneje nadaljevala samo na tej platformi, saj pri najemu bakrene parice pri popolni razvezi Telekom pobira svoj »davek«, tako da je tam prostora za cenovno kreativnost manj ...

Ker so cene med ponudniki različne, smo poskušali neodvisno in kritično pogledati, kakšne so **dejanske razlike** med njimi. Povprašali smo jih o številu njihovih širokopasovnih uporabnikov, o njihovih mednarodnih povezavah (uplink) ter o tem, ali razmišljajo o omejitvi prenosnih hitrosti v prihodnosti.

Bistven pogoj za dovolj visoke hitrosti uporabnikov je namreč močna mednarodna povezava (ki je po navadi velik strošek, še posebej ker bi jih moralo biti več – ter tudi geografsko redundančne).

Telekom Slovenije – SiOL

Okoli ponudbe podjetja SiOL se je poleti dvignilo precej prahu, ko so se telekomovci odločili podražiti svoje IPTV-naročnine oziroma jih spremeniti (v za uporabnika slabšo možnost – ali manj programov ali višja cena) tudi za vse podpisnike pogodb in večletnih vezav. APEK in organizacije za varstvo pravic potrošnikov so sicer izdale mnenja, da lahko uporabnik v tem primeru brez penalov prekine pogodbo, a po podatkih Telekoma večjega odliva strank niso zaznali (niso pa komentirali, koliko strank se je premaknilo na manjše pakete).

Kakorkoli, podjetje gradi svoje optično omrežje in je edino, ki uspešno gradi **tudi zunaj večjih mest**, torej tudi na periferiji. Tempo izgradnje je uradno tak, kot ga podpirajo finančni načrt in prihodki, usmerjen predvsem na območja, kjer je izkazana ekonomska upravičenost vlaganj. Optično omrežje, namenjeno rezidenčnemu trgu, je na voljo v 66 krajih po vsej Sloveniji. Glede izgradnje za leto 2010 še niso zaključili načrta širitve omrežja. Trenutno ima Telekom skoraj 10 % od svojih 233.000 širokopasovnih naročnikov na optiki (xDSL 88 %), od tega jih ima 150.000 IPTV.

Razvezava lokalne zanke v optiki

Kot so nam povedali pri Amisu, pričakujejo, da bo regulator kmalu poskrbel tudi za razvezavo lokalne zanke v optičnem omrežju. Storitve optičnega omrežja bi tako ISP-ji lahko ponujali na infrastrukturi različnih ponudnikov ter na lastni infrastrukturi. Za kateregakoli ISP-ja je namreč postavitev izključno lastnega optičnega omrežja dokaj neracionalna investicija, veliko boljša pot je **sinergija** skupne rabe infrastrukture.

Tudi sami upamo, da bo kmalu uvedena razvezava lokalne zanke v optičnem omrežju in predvidevamo, da bo kmalu dozorela zavest, da je v interesu uporabnikov in države poenotenje obstoječih in izgradnja novih omrežij v okviru enega podjetja, seveda pod pogojem odprtosti tega omrežja. To je navsezadnje tudi v interesu investitorjev, saj sicer njihove infrastrukturne naložbe ne bodo nikoli povrnjene. Trenutno drugačno prepričanje izhaja iz želje ustvariti monopolni položaj na trgu s ciljem ustvarjanja visokih dobičkov z dvigi cen v prihodnosti. Takšno ravnanje seveda zakonodaja prepoveduje, saj ni v interesu uporabnikov storitev.

Telekom ima trenutno **tri glavne in eno rezervno internetno povezavo v tujino** (vse 10 GB/s), ki potekajo po različnih poteh prek različnih operaterjev in se zaključujejo na različnih točkah v tujini. Prav tako te povezave izvirajo iz različnih elementov jedrnega omrežja Telekoma Slovenije. Tudi v najbolj obremenjenih urah so zasedene manj kot 40-odstotno. Mednarodne povezave so se v zadnjih treh letih povečale za dvakrat.

O omejevanju prenosnih hitrosti smo dobili le komentar, da je to v prihodnosti »ena od možnosti«, trenutno pa tega ne izvajajo.

Svojo politiko **vezave uporabnikov na dve leti**, ki je precej nepriljubljena (glede na mobilne operaterje, kjer je kritik precej manj, sodimo, da bi se tudi tu uporabniki sprijaznili z vezavo, če bi storitve delovale tako, kot bi morale in kot so oglaševane). Telekom komentira, da so cene naprav objavljene v cenikih, da pa se je subvencionirana prodaja z vezavo na dve leti doslej izkazala za dobro odločitev. Če pa se uporabniki ne želijo vezati, imajo na voljo tudi to možnost.

V Telekomu pravijo, da so njihove (skupaj s hčerinskimi družbami) prednosti celovitost ponudbe, storitev in rešitev ter vseobsegajoča konvergenca omrežja, dostopnost, varnost, kakovost, žilavost in razvitost.

Ob pregledu ponudbe smo ugotovili, da je **osnovni internetni dostop prek optike tu dokaj poceni** (še posebej če ne potrebujemo najvišjih hitrosti)! Ugodni so tudi trojčki, vendar v osnovnem paketu za to ceno dobimo le bornih 41

TV programov. Ob tem ne gre prezeti kritik delovanja IPTV (prek Sagemovih STB-jev), ki se Telekomu držijo že zadnji dve leti in se navkljub neprestanim nadgradnjam omrežja (ki seveda dodatno motijo delovanje) ne končajo in nič ne kaže, da se kdaj bodo ...

Telekom trenutno ponuja popust do 100 evrov za nove naročnike; hkrati pa je moč samo internetni priključek naročiti (z vezavo) za ceno 16 evrov na mesec (prvih šest mesecev). Pri ponudbi xDSL se za ceno trojčka začne hitrost interneta pri 1/1 Mb/s, vse hitrejše možnosti so za doplačilo.

T-2

Po tem, ko je konec avgusta T-2 začel propagirati **100/10 Mb/s** internet prek priključka **FTTH (optika do doma)** za **20 evrov** je med slovensko internetno populacijo završalo. Čeprav je bila povečana le hitrost prenos v smeri od interneta proti sebi (downlink), je to za povprečnega domačega uporabnika in predvsem uporabnike torrentov neverjetna hitrost, za povsem smešno ceno. In ko je v začetku septembra T-2 napovedal še dodaten **100/100-megabitni paket** za ceno **40 evrov**, so vsi udeleženi ostali praktično brez besed... Konkurenca pa takoj v potezi videla zadnje dejanje obupanca. Ni skrivnost da je zadnjih nekaj let T-2 finančno negativen in ga da lastniki vsako leto dokapitalizirajo, čeprav so nam iz T-2 tokrat zagotovili, da je podjetje v obdobju intenzivne rasti prihodkov in da se celotna izguba hitro znižuje. Trenutno naj bi že poslovali s pozitivnim denarnim tokom iz poslovanja.

T-2 je edini, ki omogoča **popolno prilagodljivost paketov**, saj lahko sestavimo svoj paket po želji. Izpostavljen pa je paket **Brezčasna optika**, ki vsebuje hiter internetni priključek, IPTV (že v osnovni shemi ponujajo preko 168 programov, od tega vsaj 2 HD) ter zanimivo – dve SIM-kartici, ki nadomeščata telefonski del. Prav to slednje je zanimivo in priča o pametni potezi: povečanju svojega kroga uporabnikov mobilne telefonije. Ta ponudba je sicer bolj na začetku, a je cenovno izredno ugodna in največkrat po krivici spregledana pri uporabnikih. Če potrebujemo VoIP, pa je to seveda tudi na voljo, in sicer za doplačilo 4 evre na mesec.

Glede na kolobocije največjega

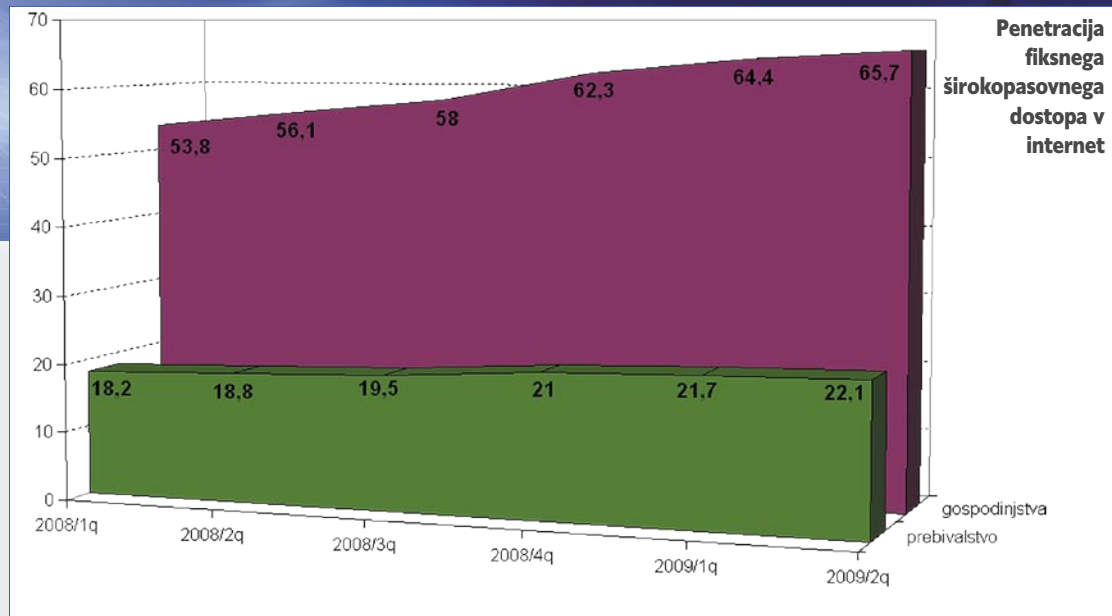
na trgu glede IPTV in pogostih pritožb uporabnikov, ugotovljamo, da storitev T-2 očitno deluje precej bolje.

Če si sestavimo trojni paket po želji, lahko izkoristimo recimo ugoden 100/10 Mb/s internetni del, za kar je ob istem sestavu (brez SIM-kartic) cena 39,50 evra. Pri xDSL Brezčasni paket VDSL ponuja hitrost 10/2 Mb/s, drugo je enako – skupaj za ceno 36 evrov.

T-2 še naprej gradi svoje optično omrežje. Graditi so ga začeli v vseh večjih slovenskih mestih, ta projekt se nadaljuje in se bo v prihodnosti širil zunaj teh središč. Kakor je bilo že večkrat povedano, podjetje T-2 financira izgradnjo lastnega optičnega omrežja. Podjetje Gratel je izvajalec te izgradnje na podlagi naročila podjetja T-2. Gratel izvaja izgradnjo na ključ. Kar pomeni, da gradi od uporabnika do centrale. Pri T-2 so nam še povedali, da dinamika izgradnje sledi zmoglostim Gratela pri pridobivanju dovoljenj in soglasij.

Glede mednarodnih povezav pri T-2 pravijo, da je prepustnost zadostna, da ne prihaja do nikakršne zasičenosti, da pa so tudi rešili pomladansko zagato, ko sta bila sočasno prekinjena oba mednarodna voda (torej je vsaj takrat »nekajkrat« pomenilo dva, nimamo pa podatka, ali to še drži), in da se to ne more ponoviti. Povezave tudi stalno povečujejo. V zadnjih štirih letih so jih podvojili.

T-2 ne verjame v nikakršno omejevanje uporabnikov, o tem niti ne razmišlja. Zelo priljubljena

filozofija se zrcali tudi v naročni ni brez vezav in v sprejemljivih cenah. To lahko potrdimo tudi glede opreme, saj T-2 edini ponuja mesečni najem STB-naprave in druge opreme brez omejitev.

Amis

Amis je najstarejši komercialni ponudnik interneta v Sloveniji, ustanovljen je bil leta 1995 (leto pred Siolom). Od leta 2005 Amis ponuja tudi širokopasovni internetni dostop prek Telekomovega fizičnega omrežja. Ker je Telekom svojemu Siolu ponujal najem istega omrežja po bistveno nižjih cenah kot Amisu, se iz tega obdobja naprej vlečejo tudi številne tožbe proti Telekomu. V letu 2008 je tako podjetje vložilo še dve tožbi proti Telekomu zaradi zlorabe prevladujočega položaja na trgu.

Amis je znan predvsem po svojih poslovnih uporabnikih, a tudi rezidenčni rastejo, sploh s kakovostno IPTV (ravno ob zaključevanju redakcije so objavili prenovljen IPTV 2, ki ponuja tudi

storitve snemalnika in zakasnjene predvajanja). Imajo preko 42.000 širokopasovnih internetnih uporabnikov (90 % xDSL, 10 % kabelska povezava in FTTH).

Amis v zadnjih letih pospešeno gradi lastno omrežje ADSL 2+, ki je trenutno največje neodvisno v državi. V naslednjih desetih letih načrtujejo z optičnimi vlakni nadomestiti polovico svojega omrežja, saj jim trenutno najem optike pri Telekomu pomeni prevelik strošek.

Glede povezav v tujino so nam odgovorili, da so v mednarodna omrežja povezani prek sedmih ločenih mednarodnih optičnih podatkovnih vodov skupne kapacitete 7 Gb/s. Izmenjava prometa prek vozlišč treh ponudnikov na Dunaju in v Ljubljani poteka tudi z drugimi večjimi globalnimi internetnimi ponudniki. Visoka razpoložljivost storitev je zagotovljena s popolno ločenostjo vseh mednarodnih povezav ter s podvajanjem opreme in vozlišč. Ob morebitnih izpadih preusmerjanje prometa poteka samodejno.

Dodatna mednarodna voda imajo tudi na Hrvaško, kjer Amis tudi ponuja svoje storitve.

O omejevanju uporabnikov ne razmišljajo, celo nasprotno, svojim uporabnikom paketov Plus omogočajo celo odprto hitrost do največje hitrosti 10 Mb/s (pri sicer počasnejših povezavah).

Amisov trojček je sicer malce dražji od konkurence, a ponuja razmeroma dober TV-paket, katerega vmesnik je, vse kaže, zdaj sploh najprijaznejši na trgu. Zanimiva je tudi gola povezava v internet, ki je najcenejša na optiki (15/15 paket), pa tudi 20/20 za 20 evrov ni slabo.

Trenutno Amis novim naročnikom Amis TV 2.0 ponuja tri mesece brezplačne naročnine na časovne TV-storitve (časovni preskok in snemalnik); zanimiv je tudi brezplačni priklop STB-ja na domu. Če naročnik naroči trojčka in se veže za 15 mesecev, prejme prvih pet mesecev 50-odstotni na naročnino, v prvih treh mesecih pa ima tudi možnost brez penalov odstopiti od pogodbe. Cene optič-

ISP-ji poskrbijo tudi za varnost

Kaj menite, koliko sekund je potrebnih, da sveže nameščen računalnik (Windows) priključen v internet brez požarne pregrade, postane »kompromitiran«? Se pravi, da ima do podatkov v njem dostop tretja oseba ali da postane del *botneta*, mreže okuženih računalnikov, v katere so vdrl in jih uporabljajo za razpečevanje sporočil spam in razne omrežne napade, kot je ddos?

Odgovor, ki se je še pred dvema letoma glasil okoli 15 minut, se je zmanjšal na le nekaj minut – vsekakor pod tremi. Sicer se stanje drastično izboljša, če sistem računalnika nameščamo z osveženega namestitvenega medija (recimo Windows XP SP3), a kaj, ko imajo končni uporabniki največkrat le tisti prvi originalni medij, do popravkov pa pridejo pozneje, ko so že povezani v internet (in najverjetneje tudi že okuženi/in pohekani). In da, preden priključimo računalnik v internet mora biti v njem nameščen protivirusni program. Pravzaprav so virusi čedalje manjši problem, večji pa so črvi, vohunski programčki, zombiji, klicalniki in podobna nesnaga, ki računalnik ne pokvari, ampak ga uporablja za največkrat škodljiva dejanja, uperjena proti tretjim osebam, ali pa preprosto krade vaše vire, ne da bi vi to vedeli ali se tega vsaj zavedali. Ker večina podjetij, ki izdeluje programe za računalniško varnost (ki zaznavajo, preprečujejo in rešujejo vse naštetje težave), vse to zapakira v končni produkt okoli protivirusnega jedra, bomo naziv, čeprav ni točen, obdržali. Če želite računalnik uporabljati varno in predvsem brez izgube podatkov ter izgubi časa z odpravljanjem težav, potem si izberite dober protivirusni program, dodatno pa si vanj namestite še recimo brezplačen SpyBot Seek and Destroy.

Nekateri ponudniki interneta naročnikom omogočajo **brezplačno licenco protivirusnega programa**. Čeprav imamo na trgu tudi brezplačne programe, pa je praktično katerikoli komercialni boljši od njih, tako da le izkoristite to ponudbo!

nega priklopa smo preverili z ljubljanskim naslovom v BS3 (saj na spletni strani nismo našli splošnega cenika). Do vseh paketov (brez ugodnosti akcij) lahko naročniki pridejo **tudi brez vezave**.

Telemach

Telemach, visokoleteči ponudnik kableske televizije, interneta, ki je v začetku dvatisočih priletel na trg z nemalo fanfar, je bil prvi, ki je Telekomu nagnal strah v kosti. A po norem grabljenju kadra od vsepovsod, se je vreča spraznila in za Telemach lahko mirno rečemo, da je bil *underdog*, saj ni realiziral svojega poslanstva. Ljudje so začeli odhajati, zamenjalo se je vodstvo in zgodba se je pričela

praktično z ničle. Telemach je v dosedanjih letih pokupil manjše kableske operaterje, zaokrožil zgodbo slovenskega največjega kableskega operaterja in tako ustvaril **mega kablesko družbo** v Sloveniji. Telemach je prav v zadnjih tednih zamenjal lastnika, zato pred nazivom ne najdemo več črk UPC.

V zadnjih letih je gradil svojo infrastrukturo in tako ima v hrbtničnem omrežju po Sloveniji kar **v 80 odstotkih optiko do zgradb** (FTTB – *fiber to the building*), po zgradbi pa sledi koaksialni kabel. Same optike ponudnik ne ponuja, saj pravi, da trenutno ni potrebe po hitrostih optike in da koaksialni vod omogoča mnogo več glede televizije in digitalne televizije.

Do konca leta nameravajo zainteresiranim naročnikom v večjih mestih omogočiti višje prenosne hitrosti z uvedbo standarda **DOCSIS 3** (podpira hitrosti do 500 Mb/s), ki ga imajo testno že postavljene na Viču v Ljubljani, do konca pomladi 2010 pa naj bi ga v celotnem omrežju. Najverjetnejša hitrost bo 100/10 Mb/s.

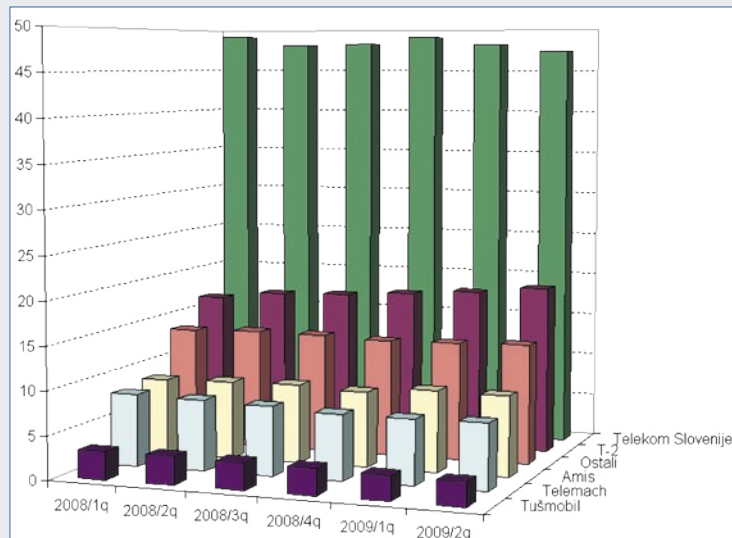
Telemach ima nekaj redundantnih mednarodnih povezav s kapaciteto nekaj 10 Gb/s, ter dinamičnim višanjem po potrebi. V zadnjih treh letih so mednarodne povezave povečali za 60 odstotkov oziroma dosegajo tak porast prometa. V prihodnosti ne vidijo razloga za omejevanje uporabnikov.

Telemach podpira tako **trojčke** z **analogno televizijo** kot **digital-**

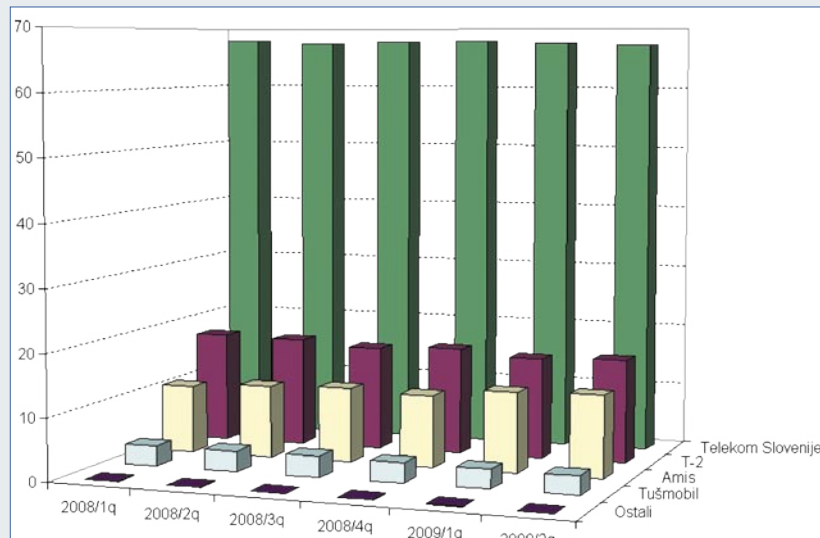
ne trojčke, kjer ponuja bistveno več TV-programov ter izbirno še TV-manipulator, HD-televizijo. V preglednici je predstavljena cenejša možnost (digitalni trojček M+ s preko 100 TV-kanali pa znaša 39 evrov).

Telemach je tudi edini posebež, ki ponuja **trojčka tudi prek brezžične Lastovke**. Na voljo je vsem, ki vidijo Krim. Za 39 evrov na ponujajo 2/0,265 Mb/s, VoIP telefon in preko 100 digitalnih TV-kanalov z možnostjo dokupa HD-kanalov in digitalnega snemalnika. Priključnina je 190 evrov.

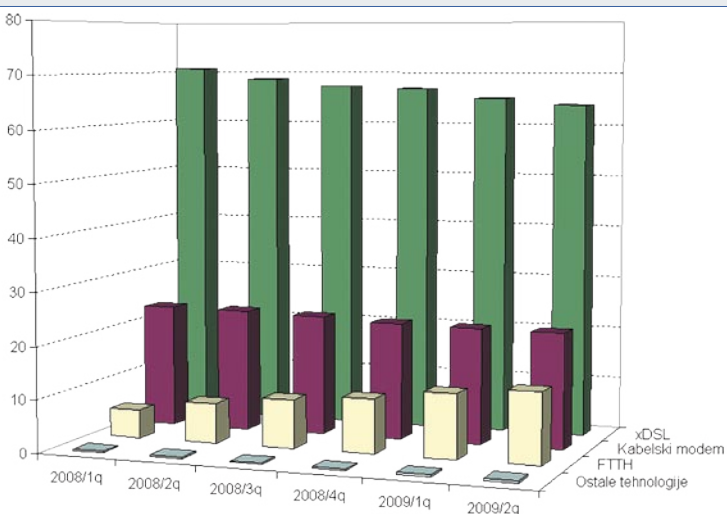
Telemach trenutno povečuje število HD-kanalov v televizijski shemi, uvaja pa tudi video na zahtevo in HD-video snemalnik. Ker imajo lastno optično infra-

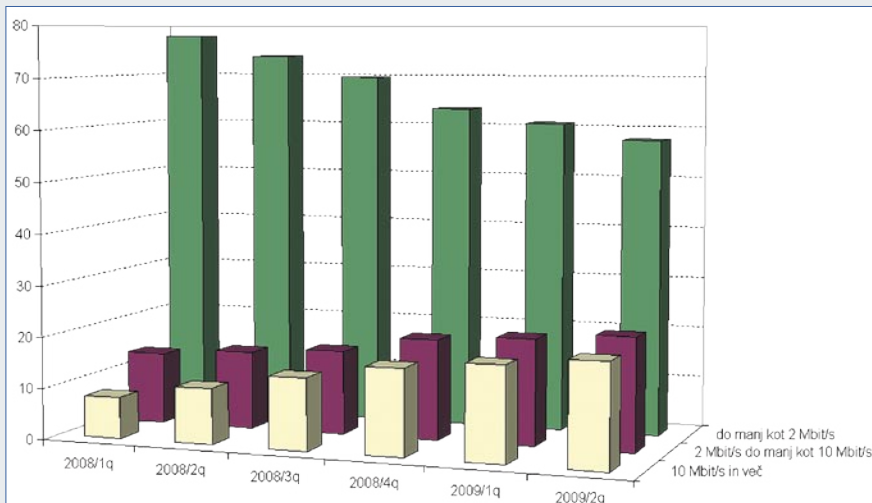
Tržni deleži operaterjev fiksnega širokopasovnega dostopa do interneta po številu priključkov

Tržni deleži priključkov xDSL po operaterjih

Gibanje deležev fiksnih širokopasovnih tehnologij

Deleži priključkov fiksnega širokopasovnega dostopa do interneta glede na hitrosti dostopa

strukturo so pripravljene na prihodnost, kjer vidijo le tiste z lastno infrastrukturo.

Pravijo, da bodo pri zasičenju kapacitet kablanskega omrežja še zadnje metre svojega omrežja proti uporabnikom spremenili v optiko, vendar za zdaj kablensko omrežje opravlja nalogo brez težav.

Tušmobil (prej Tuštelekom)

Tuš nam je precejšnja uganka. Po naših občutkih se je podjetje

kar malo povleklo iz ponujanja fiksnega dostopa v internet in storitev trojček in se bolj usmerjena mobilne storitve. O tem priča tudi nizek odstotek širokopasovnih uporabnikov, točne številke pa nam niso želeli razkriti.

Tušmobil ima štiri povezave v tujino, skupne kapacitete nam niso razkrili, pravijo pa, da je zadostna. V zadnjih treh letih so skupno kapaciteto podvojili.

Tudi njih zanima optika, vendar svoje infrastrukture ne bodo gradili. Želijo si razvezavo lokal-

ne zanke v optiki in upajo, da bo za to poskrbela država, saj sicer Telekom sam ne bo storil ničesar. Tušmobil podpira priključke preko xDSL in kablanskega omrežja (kjer to omogoča z lokalnimi partnerji).

O omejevanju prometa ne razmišljajo, saj verjamejo da bi bila poteza na strani uporabnikov nepriljubljena. Podobno mnenje imajo (pohvalno!) tudi pri vezavi uporabnikov, ki jih ni, kot ni stroškov priključitve!

Naročnikom trojčka ponujajo

tudi trimesečno brezplačno testiranje osebnega video snemalnika. Zanimivo, da Tušmobil nikjer ne navaja točne hitrosti priključka, kaj šele v smeri proti internetu (vesel bom, če mi bodo razložili, kaj pomeni do 4 Mb/s – sliši se, kot da bi bilo odvisno od sreče). Podobno je pri internetnem paketu, kjer je hitrost spet pavšalnih »do 20 Mb/s«.

	T-2 (FTTH)	Telekom (FTTH)	Amis (FTTH)	Telemach (Kabel)	Tušmobil (xDSL)
Trio - optimalni	10/10 Mb/s + 2x mobilna kartica SIM za T2 UMTS (brezplačni klici v T-2 omrežje VoIP) + HTDV STB z osnovno programsko shemo (168 programov (od tega vsaj 2 HD programa) + videoteka + snemalnik) 30 €	20/20 Mb/s + 1 VoIP (brezplačni klici v Telekomovo omrežje VoIP) + IPTV (41 programov + videoteka) 30 €	15/15 Mb/s + 1x VoIP z brezplačnim brezžičnim telefonom (brezplačni klici v slovenska fiksna omrežja) + AmisTV 2.0 (105 programov) 37,90 €	Trojček M (2/0,384 Mb/s + VoIP z brezplačnimi klici znotraj omrežij Telemach/ Triera/LJ.kabel in Detel + 55 TV programov, ki jih je moč sprejemati na več televizorjih) 33 €	4 Mb/s, IP-telefonija (brezplačni klici v domača fiksna in v mobilno omrežje Tušmobil), IP-televizija z več kot 100 programi (videoteka) 30 €
Internet - optimalni	100/10 Mb/s za 20 €; 100/100 Mb/s (samo za fizične uporabnike) za 40 €	20/20 Mb/s 26 €	15/15 Mb/s 16,27 €, 20/20 Mb/s 20 €	10/0,768 Mb/s 30 €	do 20 Mb/s prek xDSL za 40 €
Oprema	Vse v lasti ISP-ja. Drugi in vsak naslednji STB najem mesečno 2 € (standardni TV) oz 4 € (HDTV)	CPE v lasti ISP-ja; STB-ji in pretvorniki iz ISDN/VoIP ter VoIP-telefoni subvencioniran nakup ali nakup po polni ceni (opcija za drugi in vsak naslednji STB)	CPE v lasti ISP-ja, prvi STB najem v ceni naročnine; dodatni STB najem 3 €/meseč (največ en dodatni), ali enkratni nakup 150 € (za drugi in poljubno naslednjih)	CPE in osnovni digitalni sprejemnik v lasti ISP-ja; napredni digitalni snemalnik in HD-sprejemnik doplačljiva.	Podatek s spletne strani podjetja ni razviden.
Mednarodna povezava - tujina, povezave	»Nekajkrat« 10 GB/s	3 x 10 Gb/s + 1x rezervna 10 Gb/s	7x, skupaj preko 7 Gb/s	Nekajkrat 10 Gb/s z dinamično širino ob preseganju	4x »z dovolj kapacitete«
Število širokopasovnih internetnih uporabnikov	90.000 internetnih (VDSL+FTTH), 20.000 mobilnih	233.000 internetnih (xDSL+FTTH), dodatno 13.000 CATV	42.000 internetnih	60.000 internetnih (60.000 CATV, 2000 FTTH)	Niso sporočili podatka.
Tržni delež širokopasovnega interneta (podatki APEK-a za 2. četrtl. 2009)	19,4	47,4	9,2	7,5	2,7
Omejitve hitrosti	Ne razmišljajo v tej smeri.	Zdaj ne, za prihodnje je to ena od možnosti.	Ne. Nasprotno, v paketih Amis Plus omogočajo odprto hitrost do 10 Mb/s (za počasnejše pakete).	Ne razmišljajo v tej smeri.	Ne razmišljajo v tej smeri.
Vezava	Brez	24 mesecev (ob polnem plačilu opreme tudi brez)	Vezava odvisna od tipa priključka (FTTH, kabel, xDSL in potrebne/izbrane opreme oziroma paketa in izkoristka akcijskih ugodnosti)	Brez	Brez

Nikoli več ne izgubite svojih podatkov

Napredni spletni portal storitve Amis Backup omogoča varen in enostaven dostop do shranjenih slik, dokumentov in ostalih digitalnih vsebin

Slike prvega otroškega nasmeha, zelo pomembna glasbena zbirka in skoraj končani projekt gradnje hiše, so samo nekatere izmed dragocenih datotek, ki so shranjene praviloma le na osebni računalniku. Vse več spominov iz našega življenja je zapisanih v digitalnem formatu, nevarnost pred izgubo dragocenih, zelo pogosto nenadomestljivih datotek je vse večja. Uporabniki se zavedamo, da je redna izdelava varnostnih kopij zelo pomembna, ampak le redki imamo čas in znanje postaviti delujoč sistem za varovanje podatkov.

Za varnost naj skrbijo drugi

Amis Backup vam olajša skrb rednega izdelovanja varnostnih kopij vaših fotografij, glasbe in drugih pomembnih datotek. Samodejno varno kopira vaše datoteke, kadar koli ste priklopljeni na internet. Morebitne izgubljene podatke lahko enostavno povrnemo iz varnostne kopije na dva načina: samodejno, ali z označevanjem potrebnih datotek.

Neomejena in varna spletna varnostna kopija

Vse pomembne datoteke iz vašega računalnika so varno shranjene. Podatki so lokalno ši-

frirani (3DES) in preneseni do podatkovnega središča preko varne povezave (SSL). Podatki so prav tako na varnem ob okvarah strojne opreme saj so shranjeni v varnem okolju na sekundarni lokaciji. Ker Amis Backup vaše podatke hrani na spletu, so zaščiteni tudi pred morebitnimi okvarami strojne opreme ali krajo. Izdelava varnostnih kopij na DVD medije ali zunanje trde diske vas pred tem ne zaščiti.

▶ GLAVNE ZNAČILNOSTI

Namestitev Amis Backup je enostavna, uporaba pa preprosta in nemoteča.

▶ Amis Backup samodejno izdeluje varnostne kopije osebnih dokumentov, e-pošte, slik in ostalih podatkov na enostaven in varen način. Amis Backup uporabnikom nudi

neomejen prostor za shranjevanje podatkov.

▶ Amis Backup je zelo enostaven za namestitev in uporabo. Je popolnoma avtomatiziran, tako da deluje v ozadju, kadar koli je računalnik na spletu. Prav tako skrbi, da je uporabnik redno obveščen o stanju varnostne kopije s pošiljanjem poročil na elektronsko pošto. Dostop do slik, dokumentov in ostalih digitalnih podatkov je omogočen tudi preko spletnega vmesnika.

▶ Amis Backup prav tako omogoča delitev določenih datotek s prijatelji in znanci, ki lahko dostopajo do datotek preko spletnega brskalnika.

Za podrobnosti obiščite:

www.amis.net/backup

Propagandno sporočilo

Vse več spominov je zapisanih v digitalnem formatu

Zaščitite in shranite jih s storitvijo Amis Backup

Ekskluzivno pri Amisu:
NEOMEJEN PROSTOR HRAMBE!

Amis Backup

BREZPLAČNO
PREIZKUSITE

30 dni

zanesljivo
amis

Kaj pa, ko »žic« ni?

Navkljub večanju števila central s priključki xDSL ter obljubam o optiki v vsaki novogradnji, pa se še vedno kar pogosto zgodi, da je centrala prezasedena, kar pomeni, da ni na voljo širokopasovnih priključkov. Težave pa nimamo samo v prenaseljenih urbanih področjih, temveč tudi daleč od njih. Kaj storiti, če živimo v manj dostopnih hribih ali več kot 5 do 8 km od centrale, ko vse tehnologije xDSL odpovejo? Nekaj je še na voljo ...

Pred dobrim letom smo pod alternativami začeli naštevati najprej WiMAX, a v zadnjem obdobju se je pokazalo, da s tem ne bo nič. Še Telekom Slovenije, ki si je bil pridobil desetletno licenco in zavezo, da bo s signalom v treh letih pokrival vsaj 60 odstotkov prebivalstva (od tega vsaj tretjino na podeželju) in je tudi začel pilotsko postavljati sistem (vsaj) po Ljubljani, je odnehal. V polletnih poročilih je o tem seznanil tudi APEK, ki so ga obvestili tudi o bistveno spremenjenih okoliščinah zagotavljanja projekta na trgu in ekonomski neupravičenosti nadaljevanja.

Po izgradnji 21 baznih postaj, s katerimi je Telekom Slovenije pokrival 26,8 odstotka prebivalstva, je zaradi premajhnega (telekomovci pravijo, da skoraj ničnega) zanimanja uporabnikov (ki praviloma danes želijo hitrejšo internetne povezave in poleg še IPTV), ter predvsem zaradi spremenjenih okoliščin pri izvajanju projekta s tehničnega vidika, z vidika razvoja standardov, boljših karakteristik mobilnega širokopasovnega dostopa UMTS/HSDPA in razvoja drugih širokopasovnih tehnologij, projekt WiMAX ustavil. Po naših informacijah je bilo sicer uporabnikov kar nekaj, a so bili večinoma izredno nezadovoljni,

saj so jim telekomovci na zunanjo stran hiš montirali večje antene, sistem pa je dobro deloval samo, če so precej točno merile proti bazni postaji (veter, dež, sneg pa jim je smer hitro spremenil).

Kaj se dogaja z WiMAX-om pri drugem lastniku licence Tok telekomunikacije (ki ga je pozneje »pojeda« Voljatelj, ta je bila osnova Tuštelekoma, poleti 2007 pa je ta Tok telekomunikacije prodal

južnoameriškega investicijskega sklada Winvest), tudi ni znano, saj nam podjetja ni uspelo priključiti. Po javnih podatkih je edini zastopnik podjetja od marca dalje zaposlen pri drugem podjetju, tako da predvidevamo, da je tudi s to zgodbo konec.

Tako se je v praksi izkazalo da je tehnologija preprosto **predaleč od obljub in teorije**, ki so jih promotorji trosili na PowerPointovih

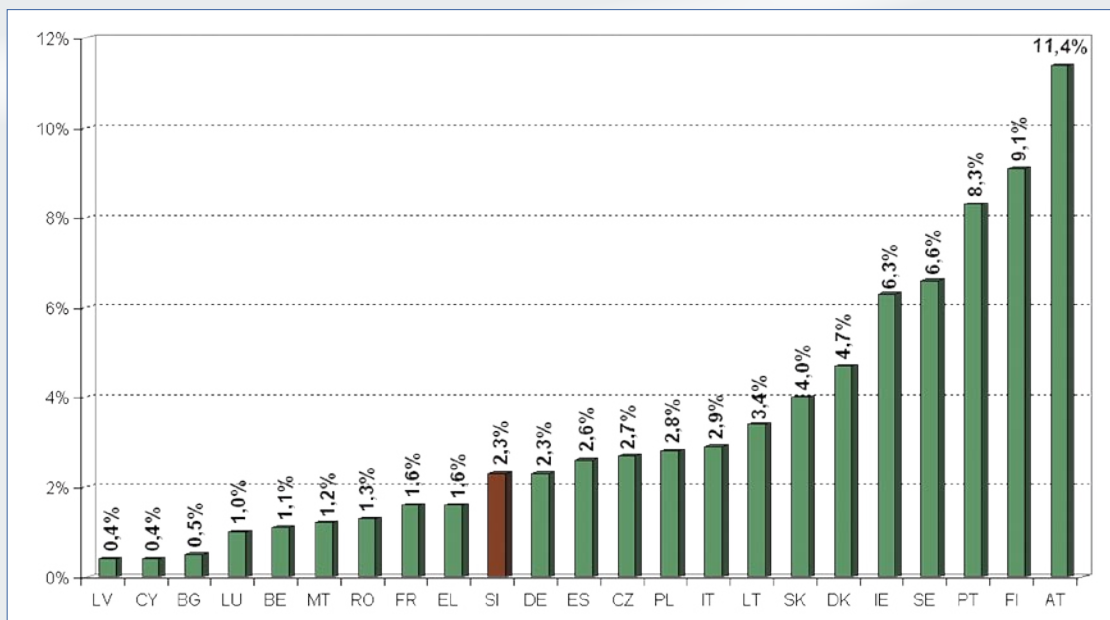
predstavitvah in diapozitivih.

Očitno je upe opustil tudi Intel, ki je bil sicer WiMAX-ov močan podpornik. Da je nekaj hudo narobe, bi lahko slutili že v začetku tega leta, ko v novih Intelovih veznih čipih oziroma radijskih vezjih navkljub večkratni preložitvi še vedno nismo ugledali podpore WiMAX-u, o njej pa so tudi prenehali govoriti (uradno so jo ponujali le kot dodatno možnost).

Zakaj taka sprememba dojemanja WiMAX-a kot rešilne tehnologije za ruralna, manj naseljena področja in njihov širokopasovni dostop do interneta? Najverjetnejši odgovor tiči v uspešnosti mobilnih operaterjev, UMTS-a in derivatov. Po tako velikih finančnih vložkih v frekvence, torej spekter in licenco, ter samo tehnologijo v navezi s (končno) poceni modemi in USB-adapterji in v zadnjem letu celo vse pogostejšo integracijo radijskih vezij v same prenosnike, je UMTS-u (in HSPA, HSDPA) uspelo, da deluje dobro, hitro in predvsem razmeroma poceni.

MOBILNI INTERNET

Ko smo pri mobilnih operaterjih povpraševali po številki uporabnikov, ki redno uporabljajo mobilni internet, smo bili sprva presenečeni, saj je bila številka nižja od naših pričakovanj. Pri vseh operaterjih skupaj je aktivnih (torej takih, ki mesečno naredijo več kot za 2 GB prometa) vsega skupaj

Penetracija naprav za mobilni internet – izključno podatkovne kartice, modemi in USB-ključki!

LV Latvija, CY Ciper, BG Bolgarija, LU Luksemburg, BE Belgija, MT Malta, RO Romunija, FR Francija, EL Estonija, SI Slovenija, DE Nemčija, ES Španija, CZ Češka, PL Poljska, IT Italija, LT Litva, SK Slovaška, DK Danska, IE Irska, SE Švedska, PT Portugalska, FI Finska, AT Avstrija

precej manj kot 10 tisoč. Mobilni operaterji so nam razložili, da zavoljo precej omejenega signala UMTS (hitrost pada z razdaljo od bazne postaje), mobilni internet deluje najboljše prav v bližini baznih postaj, to pa skoraj vedno pomeni tudi lokacijo blizu telekomove centrale in seveda možnosti povezav xDSL ali celo FTTH.

A za silo deluje ne le UMTS, temveč tudi EDGE. Še posebej pa so te povezave odlične kot varnostne povezave končnih uporabnikov ali manjših podjetij. Število naprav v funkciji rezidenčnega prehoda – torej stikala za lokalno žično omrežje, ki ima na drugi strani antene in režo za kartico SIM – narašča. Moč je najti celo osebne prehode. Ta v prenosni obliki združuje na baterijo gnano napravo, ki sprejema 3G-signal in hkrati ponuja mikro omrežje WLAN, s čimer si lahko 3G-povezavo deli več uporabnikov/prenosnikov.

Čeprav so fiksne omrežne povezave primernejše za aplikacije, ki zahtevajo konstantno hitrost pri prenosu podatkov, pa so mobilna omrežja vse hitrejša in čedalje uporabnejša tudi širši javnosti. Po nekaterih ocenah bomo že do leta 2015 do interneta dostopali večinoma prek zraka (torej prek mobilnikov). In čeprav nekateri že govorijo o **4G-omrežjih LTE (Long Term Evolution)** kot o naj-sodobnejši brezžični tehnologiji, ki omogoča mobilnim napravam internetni dostop s hitrostjo do 100 megabitov na sekundo, večina operaterjev še vedno dograjuje svoja omrežja UMTS 3G in 3,5G. Že ta s svojimi izpeljankami (HSDPA, HSUPA, HSPA ...) omogočajo danes pri nas 3,6 do 7,1 Mb/s, je pa še veliko prostora za nadgradnjo. V nekaterih, tudi evropskih državah že ponujajo do 14,2 Mb/s, tehnologija pa še zdaleč ni dosegla svojih meja, saj naslednji korak, **HSPA+**, omogoča hitrosti vse do 42 Mb/s. Tehnologija **HSUPA** in njena potomka **HSPA** sta tudi pri nas že omogočili hitrost od uporabnika 1,4 Mb/s do 3 Mb/s, HSPA+ pa jo bo še dodatno povečala. Operaterji čakajo tudi na sprostitve frekvenčnega pasu na 900 MHz, kar bo pomenilo dodatno povečanje hitrosti. Zaradi dolge življenjske dobe UMTS-a se gradnja LTE-omrežij verjetno ne bo začela pred letom 2012.

Zračne alternative mobilnim tehnologijam torej ni videti, in če bodo mobilni operaterji v prihodnje dobili tudi del spektra ki je bil do zdaj namenjen analogni TV, bo morda prav to postalo glavni način širokopasovnega dostopa na ruralnih območjih.

SATELITSKI INTERNET

Satelitski servis je najprej ponujal enosmerni prenos, s čimer smo zahteve pošiljali po počasni (modemski, ISDN) liniji, podatke pa precej hitreje nazaj prejeli prek satelita. Danes je edini še zanimiv samo **dvosmerni satelitski internet**, kajti če imamo obstoječo povezavo v internet, ni razloga da bi bila ta povezava počasna. A zatakne se pri cenah – tako ceni opreme (prvi znesek se je vrtel nad 500 evri) kot pri mesečni naročnini (že za osnovni, precej počasen paket je bila naročnina okoli 30 evrov mesečno).

Kolikor nam je uspelo preveriti, ta povsod temelji na omejitvah v pasovni širini, oziroma ponuja zagotovljeno hitrost prenosa, a dovoljuje tudi konice, ko prenos poteka bistveno hitreje. Če v krajšem časovnem obdobju prenesemo preveč, nas sistem upočasni, da ne odžiramo pasovne širine drugim. Tako je v teoriji prenos pravičen in uravnotežen, sistem pa je dobrodošel predvsem tam, kjer zares ni niti mobilnega signala – kar pa si v Sloveniji le stežka predstavljamo.

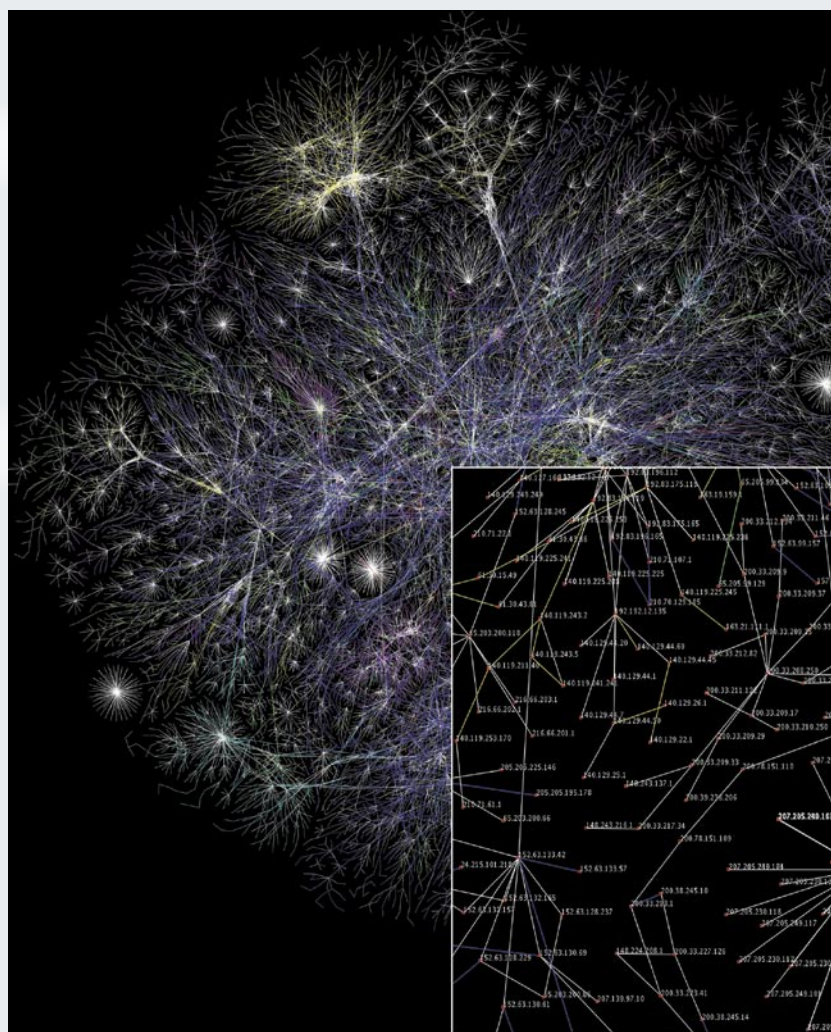
WI-FI

Nekaj slovenskih krajev je pokritih s signalom brezžičnega krajevnega omrežja – WLAN. Večinoma gre za projekte nadebudnežev in prostovoljcev, a govori se tudi o uradnih mestnih omrežjih WLAN. Trenutno je v praksi to največkrat videti kot skupna raba internetne povezave sosedov. Če naročnik širokopasovne povezave ve, kaj je to varnost, WPA, WPA2, kodiranje, skrivanje SSID, potem je to v obliki prijateljskega deljenja stroškov, sicer pa še vedno pogosto tudi v obliki skrivnega priključevanja v odprto omrežje WLAN in njegove uporabe (zlorabe). Prvi vseslovenski wi-fi projekt **NEO Wlan** je tiste čase sicer ponujal veliko, a danes z zastarelimi wi-fi dostopnimi točkami s tehnologijo 802.11b verjetno ni več komercialno zanimiv.

Internetni protokol šeste različice v Sloveniji

Internet je podoben sistemu mestne infrastrukture. Sam zase je le sistem cest, ki povezujejo določene hiše ali bloke.

Če pogledamo poštni naslov, recimo Janez Novak, Dunajska 5, 1000 Ljubljana, lahko vidimo, da ga je bolj logično gledati od zadaj naprej. Če hočemo nekoga najti, najprej poiščemo širše območje, v tem primeru Ljubljano, nato v Ljubljani poiščemo Dunajsko ulico, v njej številko 5 in na tem naslovu še

našega Janeza. Podobno deluje internet, le da je poštni naslov, kot smo ga navajeni, zamenjan z zaporedjem štirih števil, ki jim rečemo **IP-naslov**. Vsaka od teh števil pa ne more biti od 0 do 999, ampak le od 0 do 255 (naslov IPv4 je 32-bitni, razdeljen v štiri oktete). Temu standardu oziroma protokolu pravimo **IP-različica 4** ali **IPv4**.

KO SO MILIJARDE PREMALO

Protokol IPv4 načeloma zagotavlja kar lepo število naslovov. Če bi se šli malce matematike in zmnožili $256 \times 256 \times 256$, bi ugotovili, da je mogoče tako ustvariti preko 4 milijarde naslovov. Takšna številka bi seveda morala zadostovati, saj v svetu verjetno še ne bo kmalu toliko uporabnikov interneta, a na žalost ni tako. Trenutno v okolju spleta uporabljamo internetni protokol različice 4. Ker ima ta nekaj slabosti, so že leta 1995 začeli razvijati njegovega naslednika, različico 6. Na prvi pogled najočitnejša razlika je večji naslovni prostor. 32-bitni naslovi v IPv4 s katerimi lahko v teoriji neposredno naslovimo 4×10^9 sistemov, so v IPv6 razširjeni na 128 bitov. V teoriji to pomeni $7,9 \times 10^{28}$ naslovov, v praksi pa raje govorimo o **nekaj tisoč naslovov na kvadratni meter zemeljske površine**. Taka prisposoba je veliko primernejša za pridobivanje občutka za gostoto naslovov. Druga primerjava, ki smo jo našli je še nazornejša. Če bi IPv4 primerjali z enim milimetrom, bi IPv6 predstavljal 80-kratno velikost našega sončnega sistema.

Ker se v svet interneta selijo tudi druge naprave (mobilna telefonija ...), je naslovni prostor postal **pretesen**. Vsaka taka naprava zahteva svoj unikatni in globalni internetni naslov. Drugi problem, ki se pojavlja v sedanjem načinu naslavljanja, je **varnost**.

Večina ponudnikov interneta omogoča tako imenovano **dinamično** naslavljanje uporabnikov. Bistvo tega načina je v tem, da uporabnik dobi svoj IP-naslov takrat, ko se priključi v internet, ko pa se odjavi, se naslov spet sprosti. Način je uveljavljen ravno zaradi pomanjkanja števila statičnih IP-naslovov, saj jih internetni ponudnik z dinamičnim naslavljanjem potrebuje neprimerno manj, kot če bi vsakemu uporabniku dal stalen naslov. Če ima ponudnik recimo 20.000 uporabnikov, zanje ne potrebuje 20.000 naslovov, saj vsi niso ves čas priključeni v internet, ampak jih je dovolj manj. Koliko manj, si seveda izračuna vsak ponudnik sam, saj je število odvisno od načina dela njegovih uporabnikov. A dinamično naslavljanje ima tudi slabe lastnosti, saj lahko prek njega nekateri ne-

pridipravi skrivajo svoje početje oziroma za seboj brišejo sledi. Sicer je res, da vsak ponudnik interneta lahko ugotovi, kdo je bil kdaj na kakšnem IP-naslovu, vendar je ta način mogoče z malo spretnosti in poznavanja tematike tudi preslepiti. Da se kaj takega ne bi zgodilo, bi bila logična rešitev unikatni naslov za vsakega uporabnika, ki ga ne bi bilo mogoče zlorabiti (ali bilo vsaj težje). Nekako tako kot osebna izkaznica.

Razlika med protokoloma je razvidna že na prvi pogled. Naslov v protokolu IPv4 običajno zapišemo s štirimi decimalnimi števili med 0 in 255, ki jih ločimo s pikami (na primer 172.16.9.6). Nov naslov IPv6 pa zapišemo heksadecimalno, posamezne 16-bitne besede pa ločimo z dvopičjem, pri čemer lahko zaporedne ničle v zapisu opustimo (na primer FFA9:698:100:AC10::1). Kljub razširitvi naslovnega prostora je zgradba IPv6 preprosta, glava paketa je dolga le 40 zlogov (bajtov) in je preprostejša od IPv4. Dolžina glave je po novem stalna, saj so v njej le najnujnejši podatki za posredovanje paketa skozi omrežje. Glavi lahko po potrebi sledi več zaglavij. Delo usmerjevalnikov je s tem poenostavljeno, obdelava paketov pa hitrejša.

REŠITEV

Pred desetletjem je takratne črne napovedi o porabi naslovnega prostora IPv4 rešilo prevajanje naslovov **NAT** (*network address translation*) in izdatno izkoriščanje zasebnega naslovnega prostora ($10.x.x.x/8$, $172.16.x.x/12$ $192.168.x.x/16$). A ker hitrost priklapljanja novih uporabnikov v internet še vedno narašča (predvsem zavoljo držav v razvoju), svoje pa bo čez najpozneje nekaj let naredil še naslednik tehnologije UMTS – 4G-telefonija LTE, bo RIPE, ki upravlja z naslovnim prostorom IPv4 najverjetneje, že v 2011 navkljub zadržanemu podeljevanju novih blokov ostal brez naslovov IPv4.

Kaj se bo zgodilo takrat, je za zdaj hipotetično vprašanje. A z IPv6 se dela že dolgo. Problem je v tem, ker internetni operaterji nanj v glavnem niso pripravljeni. Nove uporabnike interneta lahko sicer prikljopijo z naslovom IPv6, a kako bodo uporabniki z IPv4 prišli do strežnikov tistih z IPv6 – ali obratno? Ker je naslovov IPv6 na bilijarde ideja o

A+P in CGN

In kaj nas čaka, če naš ISP ne bo ponudil dvojnega prikljopa tudi do končnih uporabnikov, naslovov IPv4 pa bo zmanjkalo? V najslabšem primeru nas bodo zaprli v »**ograjn vrt**« (*walled garden*), kjer bomo dobili naslov IPv4 iz zasebnega območja, ISP pa bo na prehodu v javni internet izvajal prevajanje naslovov NAT. Temu prijemu se reče **CGN** (*carrier grade NAT*) in je nedvomno najslabša možnost, saj ubije vso povezljivost končnih računalnikov (P2P, end2end), ki je osnovna interneta. Poleg tega so potencialne težave še ena točka okvare (prehod), težave z beleženjem dnevnikov (kaj se zgodi, če sodišče zahteva izpis dejavnosti za določen IP), kar poveča možnost zlorab, vprašanje razvoja in podprtosti novih internetnih aplikacij ...

Druga možnost je **A+P** (*address + port*), kar pomeni, da nov uporabnik ne bo več dobil naslova IPv4, temveč bo unikatni naslov v internetu določala **kombinacija naslova IPv4 in vrata** (*port*). To pomeni, da uporabniki ne bodo imeli več na voljo vseh 65.535 vrat, ki po standardu TCPIP pripadajo vsakemu IP-ju, temveč jih bo ISP dodelil vsakemu omejeno število. To bo drastično poslabšalo delovanje interneta, hitrosti, povezljivost, seveda pa večini onemogočilo tudi poganjanje lastnih strežnikov (na dobro znanih vratih 1–1024) če ne bodo imeli s ponudnikom sklenjenega posebnega dogovora po katerem bo ta vrata dodelil na starem CRE. Ker nobena od rešitev ni rožnata, je dobro, da se tega zavedate in pri svojem ISP-ju povprašate za dvojni prikljop (dual stack) IPv6, ki je trenutno najboljša rešitev! A+P piše mednarodna skupina šestih strokovnjakov v kateri imamo tudi Slovenci svojega predstavnika.

preslikavi naslovov IPv6 v omrežje IPv4 prek prehodov ni realna, vsaj ne za vse naslovnike. Toda v vmesni fazi bo treba tudi tu najti nekočasno rešitev.

Predloga sta dva – A+P in CGN. A prava rešitev je udejanjenje tako imenovanega **dvojnega prikljopa** (dual stack), in to do končnega uporabnika oziroma CPE (*customer premises equipment*). To pomeni, da bi imel vsak xDSL/kabelski/FTTH modem – torej vsak uporabnik – **tako naslov IPv4 kot IPv6**, s katerima bi lahko dostopal do vseh drugih delov interneta, ne glede na to, ali so že na IPv6 ali še na IPv4.

NAČRTI NAŠIH INTERNETNIH PONUDNIKOV

Telekom Slovenije namerava do konca leta uvesti dvojni prikljop v jedru svojega omrežja, v naslednjem letu pa skupaj s prvimi napravami IPv6 CPE dvojni prikljop razširiti do vseh svojih uporabnikov (tako poslovnih kot fizičnih). Trenutne namreč IPv6 ne podpirajo, nove pa, mimogrede, že razvija Iskratel, podpirali pa naj bi tudi A+P. V odgovorih na naša vprašanja so sicer zapisali tudi, da »dual stack ne bo zadoščal, če želimo ponuditi dobro izkušnjo uporabe internetnih stori-

tev«, a nam ni čisto jasno, kaj so tem mislili.

Amis in Arnes imata IPv6 v jedru že urejen. Prvi ga ponuja tudi svojim poslovnim strankam, fizičnim osebam pa zaradi iste težave kot drugi ISP-ji (na trgu preprosto ni poceni opreme CPE, ki bi podpirala dvojni prikljop) še ne.

Stanje glede IPv6 pri T-2 ni najbolj rožnato, vsaj po informaciji s prvega »IPv6 summita« maja 2009. Čeprav so nam odgovorili, da so vse njihove omrežne naprave pripravljene na IPv6, nismo izvedeli niti terminskih planov za dvojni prikljop. Tuštelekom je po drugi strani precej aktiven pri IPv6, saj imajo že leto dni urejen dvojni prikljop v svojem notranjem omrežju, trenutno ga ponujajo tudi poslovnim strankam, »v kratkem« pa ga bodo ponudili tudi fizičnim uporabnikom. O dvojnem prikljopu aktivno razmišljajo tudi pri Telemachu, kjer jim jedrna oprema to podpira, zavedajo pa se, da bo težji del pripeljati dvojni prikljop na CPE.

SP C220N
 • 20/20 ppm ČB/COLOR
 • Mrežni, A4
od 124 eur

SP C311N/312DN
 • 25/25 ppm ČB/COLOR
 • Mrežni, A4, duplex
od 329 eur

SP C232SF
 • 20/20 ppm ČB/COLOR
 • Mrežni, A4, duplex, FAX, DF
od 499 eur

SP C420DN
 • 30/30 ppm ČB/COLOR
 • Mrežni, A4, duplex
od 599 eur

SP C820DN
 • 40/40 ppm ČB/COLOR
 • Mrežni, A3, duplex
od 3.813 eur

SP C821DN
 • 60/75 ppm črno-bele
 • Mrežni, A3, duplex, HDD
od 5.461 eur

“Inovativna barvna genska zasnova...”

MP C2030/2530
 • 20/20 ppm črno-bele
 • 25/25 ppm barvne
od 2.196 eur

MP C2050/2550
 • 20/20 ppm črno-bele
 • 25/25 ppm barvne
od 2.687 eur

MP C2800/3300
 • 28/28 ppm črno-bele
 • 33/33 ppm barvne
od 3.696 eur

MP C4000/5000
 • 40/40 ppm črno-bele
 • 50/50 ppm barvne
od 5.115 eur

**MP C2500E1/3000E1/
3500E1/4500E1**
 • 25/30/35/45 ppm črno-bele
 • 25/30/35/40 ppm barvne
od 6.349 eur

MP C6000/7500
 • 60/75 ppm črno-bele
 • 55/70 ppm barvne
od 13.375 eur

Outlook lahko ostane out

Elektronska pošta je ena od tistih zadev, ki so se tako globoko zajedle v naš digitalni vsakdan, da so že same po sebi umevne. Ste kdaj pomislili, da vaša trenutna rešitev morda ni idealna?

Piše: Špela Šalomon

spela.salomon@mojmikro.si

Microsoft Outlook in Outlook Express/Windows Mail sta verjetno najširše uporabljena odjemalca elektronske pošte samo zato, ker sta vključena v sistem Windows in komplet Microsoft Office. Večina uporabnikov uporablja Outlook preprosto zato, ker je že tam, in se pri tem redko vprašajo, ali obstaja boljša alternativa. Podobno je z brskalnikom Internet Explorer in drugimi »umotvori«, kot so Windows Messenger, Windows Movie Maker, Windows Media Player, in še bi se našla kakšna stvar, ki je sicer verjetno nihče ne bi uporabljal.

ZAKAJ DRUGE REŠITVE

Kljub splošnemu pomanjkanju razmišljanja o alternativah obstaja veliko dobrih razlogov zanj. Eden izmed najpomembnejših je gotovo **varnost**. Outlook in Outlook Express sta ne le med najbolj široko uporabljanimi odjemalci elektronske pošte, ampak je za populacijo njihovih uporabnikov značilna tudi manjša informacijska ozaveščenost. Zato ostaja idealna tarča napadov s strani piscev virusov in drugih škodljivih programov. Tako kot večina drugih Microsoftovih proizvodov tudi Outlook ne slovi kot najbolj solidno spisan program brez varnostnih lukenj, kar še dodatno priliva vodo na mlin raznim zlonamernežem.

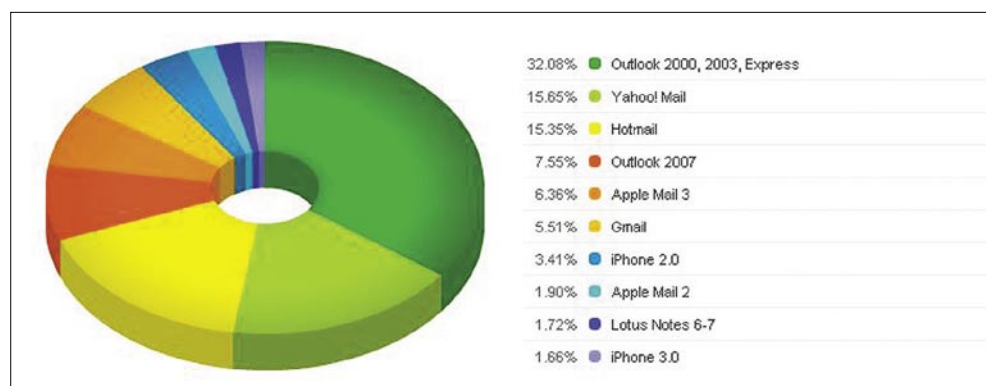
Seveda varnost ni edina prednost, ko razmišljamo o alternativah. Mnogo odjemalcev elektronske pošte ponuja **funkcije, ki Outlooku manjkajo**, prenekateri se lahko ponašajo tudi z boljše **stabilnostjo in odzivnostjo**.

Pri razmisleku o izbiri odjemalca elektronske pošte ne bo odveč, če bomo najprej pomislili, **kaj od njega sploh pričakujemo**. Bomo uporabljali le elektronsko pošto ali potrebujemo še koledar, organizator, orodja za sodelovanje, takšno in drugačno integracijo z drugimi aplikacijami za pisarniško delo in komunikacijo? Imamo v mislih zasebno ali poslovno rabo? Rešitev je zelo veliko in verjetno nobena ni idealna, zagotovo pa se bo našel kompromis, ki bo ustrezal vsaki vrsti potreb. Predvsem do-

mači uporabniki lahko dobro razmislijo tudi o uporabi **spletne pošte**. Posebni lokalno nameščeni odjemalci za elektronsko pošto namreč že dolgo niso nujno zlo, saj vsi najbolj znani ponudniki brezplačnih elektronskih naslovov (Gmail, Hotmail, Yahoo! Mail ...) ponujajo priročen spletni vmesnik (webmail), prek katerega lahko brez težav upravljamo z elektronsko pošto. Ne le, da se bomo izognili nameščanju nepotrebnih aplikacij in vsem negativnim posledicam, ki jih to prinaša, ampak bomo tudi veliko mobilnejši. Spletni poštni predal je namreč vedno enak, ne glede na to, ali smo doma, v službi, na poti ali kjerkoli drugje, če imamo le na voljo neke vrste spletni

brskalnik. Poleg tega so vsi spletni vmesniki na neki način že v osnovi varnejši, saj prilog ne nalagajo samodejno, vsa sporočila pa so shranjena v strežniku in ne v uporabnikovem računalniku. Tako je možnost okužbe manjša, prav tako se ni treba bati izgube podatkov, če se z računalnikom zgodi kaj nepredvidenega. Seveda nekaterih ne bo nikdar mogoče prepričati, da bi lokalni odjemalec zamenjali za spletni vmesnik. S tem ni nič narobe, saj imajo tudi lokalno nameščene aplikacije svoje prednosti. Takšne in drugačne alternative si bomo ogledali nekoliko pogloblje in si na koncu zastavili vprašanje, ali je uporaba Microsoft Outlooka res smiselna.

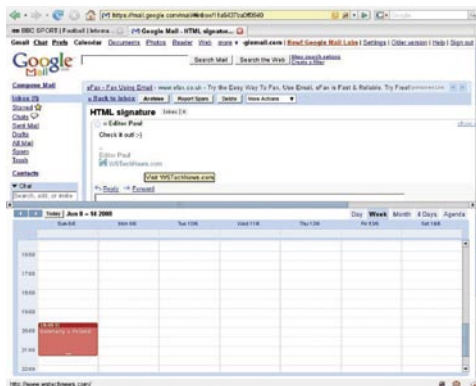

ALTERNATIVNI CVETOBER

Gmail

Vedno več uporabnikov elektronske pošte svoj odjemalec zamenja za spletni vmesnik. Vmesniki različnih ponudnikov brezplačnih elektronskih naslovov so vse bolj izpopolnjeni, toda noben od njih v svojih zmožnostih ni šel tako daleč kot prav Gmail. Uporaba brezplačne elektronske pošte prek spletnega vmesnika je primerna predvsem za zasebne uporabnike, saj *janez.kranjski@gmail.com* ne deluje preveč profesionalno.

Čeprav gre za spletno aplikacijo, Gmail uporabnikom ponuja kar nekaj funkcij. Med drugim so tu zelo dober iskalnik po elektronski pošti, možnost uporabe dostopa prek POP-a ali IMAP-a z drugim odjemalcem, filtri proti vsiljeni pošti, kopica takšnih in drugačnih nastavitev, neposredno sporočanje prek spletnega vmesnika (tudi če si ne namestimo programa Google Talk) seznam opravil, koledar, integracija s storitvijo Google Docs in z urejevalnikom slik Picasa. To je skoraj vse, kar ponujajo veliki, seveda pa je vse skupaj popolnoma **brezplačno**. Gmail je idealna rešitev za tiste, ki pogosto uporabljajo različne računalnike, so veliko na poti ali si preprosto ne želijo nameščati posebne programske opreme za elektronsko pošto. Tak način sprejemanja pošte je **varnejši**, saj se vsa sporočila naložijo v strežnik, uporabnik pa priloge prenese v svoj računalnik le, če se za to posebej odloči. Uporabniki Gmaila si lahko delo z njim tudi poenostavijo z uporabo različnih **razširitev za spletni brskalnik** (npr. Gmail Notifier za Mozilla Firefox). Google Docs, spletni pisarniški paket, ki smo ga opisali v eni izmed prejšnjih števil, je še posebej uporaben. Kot orodje za sodelovanje bo prišel posebej prav tistim, ki elektronsko pošto med drugim uporabljajo za storilnost, v pomoč pa bo tudi pri pregledovanju prilog. Te si lahko v Gmailu ogledamo tudi v obliki HTML, kar je včasih prav tako zelo priročno. Gmail je na voljo v **slovenskem jeziku**.

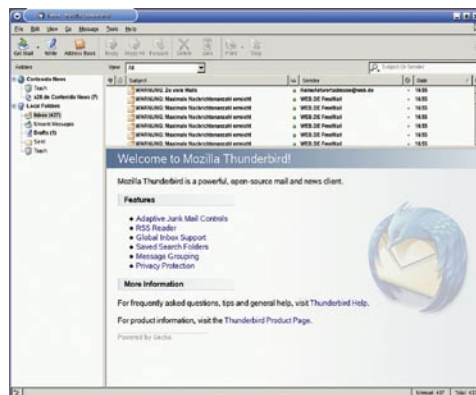
Gmail
Namenjen: Predvsem domačim uporabnikom
Za: Ne potrebuje namestitve, enostaven, idealen za uporabo na poti, dobro iskanje, integracija s storitvama Google Docs in Google Talk, varnost
Proti: Naslov ne deluje profesionalno
Cena: Brezplačen
Spletni naslov proizvajalca: <http://mail.google.com/>

Mozilla Thunderbird 2

Ne morem si kaj, da ne bi na prva mesta zopet postavila svojih priljubljenih izdelkov iz sveta odprte kode. Mozilla Thunderbird je eden od tistih zrelih projektov, kot je npr. OpenOffice.org, ki se lahko brez težav postavijo ob bok komercialnim aplikacijam. Na voljo je za Windows, Linux in Mac OS X. Kot je značilno tudi za druge odprtokodne projekte, Thunderbird odlikuje odlična lokalizacija, tako da je program v celoti **poslovenjen**. Selitev iz Outlooka ne bi smela biti problem, saj zna Thunderbird uvoziti vse potrebne informacije. Sam po sebi ne vključuje koledarja in organizatorja. V tam namen si lahko namestimo sestrsko aplikacijo **Mozilla Sunbird**, ali pa uporabimo **razširitve** za Thunderbird, med katerimi bomo našli marsikaj in delujejo podobno kot razširitve za spletni brskalnik Mozilla Firefox. Kombinacija **Mozilla Thunderbird-Sunbird-Firefox in OpenOffice.org** lahko popolnoma nadomesti Microsoftov spletni brskalnik in pisarniški paket. Poleg zadovoljstva ob uporabi odprtokodne programske opreme in prihranka pri denarju bomo dobili tudi večjo varnost, boljšo podporo slovenščini in večjo prizanesljivost do morda malo dotrajane strojne opreme, zaradi česa bo boljša tudi odzivnost. Prav zato je ta rešitev še posebej priporočljiva za manj zmogljive računalnike in vse tiste, ki ne marajo softverskega kiča. Mozilla Thunderbird ima učinkovite filtre proti vsiljeni pošti, podporo več identitetam, podporo za Microsoft Exchange, od varnostnih funkcij pa so na voljo S/MIME, digitalni podpisi, šifriranje PGP in blokiranje skriptov.

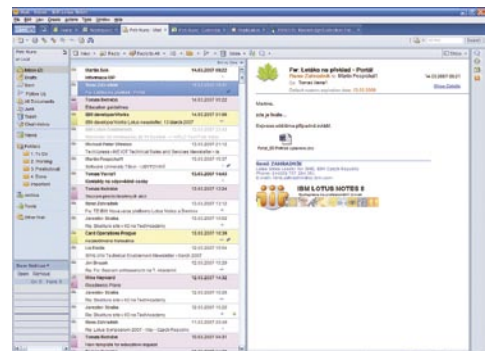
Vse to in možnost razširitve z že omenjenimi dodatki za nič evrov je vsekakor vredno premisleka, še posebej če nas skrbi varnost dela z elektronsko pošto. Ne le, da je za to že v osnovi boljše poskrbljeno, ampak je virusov, ki bi bili namensko spisani za Thunderbird, neprimerljivo manj od tistih, namenjenih okužbi prek Microsoftovega Outlooka.

Mozilla Thunderbird 2
Namenjen: Domačim in poslovnim uporabnikom
Za: Varnost, lokalizacija, možnost razširitve, širok nabor funkcij, varčnost s sistemskimi danostmi
Proti: Nima koledarja, občasna počasnost, iskalna funkcija ni tako dobra, kot jo ima Gmail
Cena: Brezplačen
Spletni naslov proizvajalca: www.mozilla.com/en-US/thunderbird/

IBM Lotus Notes

Med alternativnimi odjemalci elektronske pošte se najdejo tudi tisti, ki imajo v mislih predvsem **poslovnega uporabnika**. Lotus Notes gotovo spada v to skupino. Na voljo je ne le za sisteme z operacijskim sistemom Windows ampak tudi za Mac OS in Linux. Njegova zgodovina je prav tako bogata kot nabor funkcij, saj je vse kaj več kot le odjemalec elektronske pošte. Veliko bolj kot na to spominja na celoten **pisarniško-komunikacijski paket**, ki pa je v primerjavi s paketom Microsoft Office z Outlookom ena sama aplikacija, in ne več različnih, kar pomeni popolno integracijo komunikacije in sodelovanja z urejanjem besedil, tabel, koledarjem, rokovnikom in vsemi drugimi orodji, ki jih Lotus Notes ponuja. Zato in zaradi slovesa verjetno **najvarnejšega** odjemalca elektronske pošte ima za seboj kult privrženec, prav tako pa se seveda najde nasproten kult kritikov. Ti izpostavljajo predvsem slabo združljivost z drugimi odjemalci, »prenapihnjenost« in s tem počasnost ter nestabilnost programa in drzge pomanjkljivosti, zaradi katerih raje izbirajo preprostejša odjemalca z manj funkcijami. Lotus Notes nikakor ni namenjen uporabnikom, ki od odjemalca elektronske pošte pričakujejo le to, da bo upravljal z njihovo pošto in bo morda poleg tega ponudil še kakšen koledarček. Je kompleksna, široko funkcionalna in varna rešitev za storilnost in komunikacijo, namenjena predvsem poslovnim omrežjem. Temu primerna je tudi cena, saj licenca stane **od 109 do 155 USD** brez davka, s čimer dobimo **enoletno naročnino**.

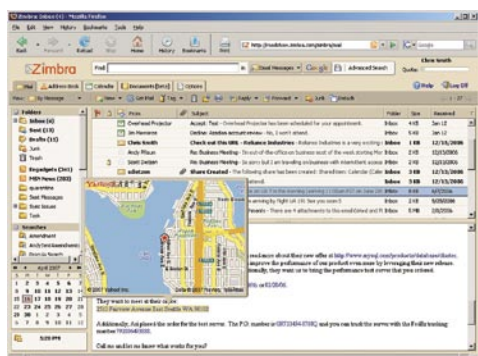

IBM Lotus Notes
Namenjen: Predvsem poslovnim uporabnikom
Za: Veliko funkcij, varnost, odlična podpora sodelovanju
Proti: Obsežnost programa ki lahko vodi v počasnost in nestabilnost, težave s kompatibilnostjo
Cena: 109-155 USD za licenco letno
Spletni naslov proizvajalca: www-01.ibm.com/software/lotus/products/notes/

Yahoo! Zimbra Collaboration Suite (ZCS)

Kot pove že ime samo, Zimbra ni le odjemalec elektronske pošte, ampak **komplet za sodelovanje**. Leta 2007 je podjetje Zimbra skupaj z istoimenskim programskim paketom kupil Yahoo!. Obstajata dve različici programskega paketa. Ena je **odprtokodna**, druga, **Zimbra Network**, pa je namenjena poslovni uporabi in je delno komercialni program. Obe temeljita na tehnologiji Ajax. Zimbra je na voljo za Windows, Linux in

Mac OS X. Čeprav slovenščine ni med uradno podprtimi jeziki, je večina programa že poslovenjena in obstajajo za to potrebne datoteke. Licence za omrežno uporabo je treba plačevati letno, za svoj denar pa smo seveda deležni profesionalne podpore in dodatnih funkcij, ki pridejo v poštev predvsem v poslovnih omrežjih. Zimbra Network omogoča postavitev lastnega strežnika, možen pa je tudi zakup strežnika prek spleta, če nimamo potrebne opreme. Plačljiva različica Zimbra Network je veliko primerljivejša s programi, kot sta Microsoft Exchange ali IBM Lotus Notes, kot z golim odjemalcem elektronske pošte, kot je Outlook. **Zimbra Desktop** je brezplačen program, namenjen delu z elektronsko pošto, ki vsebuje tudi koledar, omogoča urejanje dokumentov, povezovanje z mobilnimi napravami, poenostavljeno delo z brezplačnimi računi, kot so Gmail, Hotmail in Yahoo! Mail, ima zmogljivo iskalno funkcijo in zna uvažati podatke iz drugih odjemalcev. Seveda se lahko povezuje s strežnikom Zimbra Server in je združljiv z različico Network Edition. Čeprav je Zimbra platforma za komunikacijo, sodelovanje in delo z dokumenti, pa se ne ravna po paradigmi, ki jo je zastavil Outlook. Vmesnik je zelo zaznamovan s tehnologijo Ajax in občutek ob uporabi bolj spominja na spletno deskanje kot na klasično pisarniško delo. Poleg tega Zimbra brezšivno vključuje zunanje aplikacije, tako da lahko iz samega programa zelo elegantno upravljamo s podatki. Na podlagi številke poštnih pošiljke, ki jo prepozna po formatu, lahko na primer prek spletnega sledenja pošiljke poišče podatke o lokaciji pošiljke in jih prikaže. Prepozna lahko naslov stavbe in njeno lokacijo prikaže na zemljevidu. Takšnih možnosti je nešteto in zaradi tega je Zimbra program z veliko uporabno vrednostjo in še večjim potencialom – nobeno presenečenje ne bo, če bo v kratkem po njej stegnili svoje lovke Microsoft ali Google. Ali pa kar oba.

Yahoo! Zimbra Collaboration Suite (ZCS)

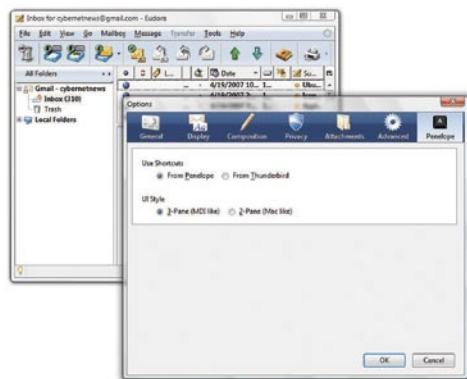
Namenjen: Domačim in poslovnim uporabnikom
Za: Priročen pristop s tehnologijo Ajax, široka funkcionalnost, velik potencial
Proti: Preobsežen, če nas zanima le elektronska pošta
Cena: Pribl. 25 USD na uporabnika letno
Spletni naslov proizvajalca: www.zimbra.com/

Eudora

Te dni je dokaj tvegano pisati o programu Eudora podjetja Qualcomm, saj se je pred kratkim znašel v neke vrste tranziciji. Od nekoč komercialnega programa

se je spreobrnil na odprtokodno stran in deloma prevzel kodo programa Mozilla Thunderbird. Starejše različice so sicer še vedno na voljo, čeprav podpore zanje ni več. Nova, **odprta različica programa (Eudora 8 Penelope)** je še v fazi testiranja oziroma različici beta, po kateri je končni izdelek težko soditi. Tisti, ki so odjemalci Eudora že uporabljali, se bodo verjetno hitro znašli v novi različici, saj se vmesnik ni kaj dosti spremenil in je mnogo bolj podoben klasični Eudori kot Thunderbirdu. Odprtokodna zasnova obeta boljše združljivost z drugimi odjemalci, vključno z uvažanjem osebnih podatkov, podporo različnim operacijskim sistemom (Poleg Windows in Mac OS-a se bo med njimi znašel tudi Linux) in najverjetneje tudi lokalizacijo za slovenski jezik. Tako kot večina manj široko uporabljanih odjemalcev elektronske pošte je tudi Eudora gotovo varnejša izbira kot Microsoft Outlook, glede drugih prednosti in pomanjkljivosti pa bo za pravo opredelitev treba počakati na končno različico. Glede na to, da je Eudora slovela kot eden bolj trdno, stabilno in varno zastavljenih odjemalcev elektronske pošte in da Mozilla Thunderbird ne more biti slaba zasnova za nadaljnji razvoj, smo lahko optimisti in upamo, da bodo razvijalci združili najboljše iz obeh svetov. In ne obratno.

Eudora

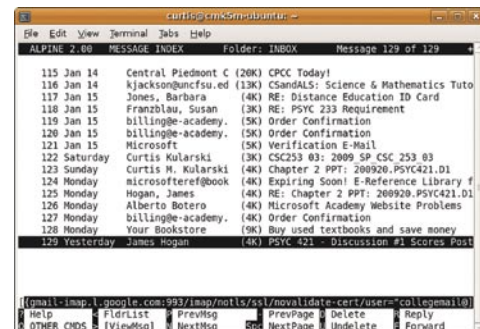
Namenjen: Domačim in poslovnim uporabnikom
Za: Kombinacija klasične Eudore in Mozilla Thunderbirdu, varnost, odzivnost, združljivost
Proti: Nedokončano delo
Cena: Brezplačen
Spletni naslov proizvajalca: www.eudora.com/

Alpine

Da ne bo ta seznam poln le uporabniško pretirano prijaznih grafičnih programov, moram omeniti še vsaj eno orodje za entuziaste. Nekateri se gotovo spominjajo legendarnega programa **Pine**, ki so ga razvili na Univerzi v Washingtonu in sprva izdali leta 1989 za sisteme tipa Unix. Danes Pine ni več deležen nadaljnega razvoja, saj ga je leta 2007 nasledil program Alpine. Alpine ohranja podobo aplikacije na podlagi **ukazne vrstice**, vendar ni treba, da bi se tehnično manj podkovani uporabniki zaradi tega ustrašili. Čeprav verjetno ni primeren za popolne računalniške začetnike, omogoča nastavitve večine potrebnih parametrov kar prek uporabniškega vmesnika, tako da ni potrebno urejanje konfiguracijskih datotek. Alpine

je skrajno preprosta, robustna, zrela, fleksibilna aplikacija brez odvečne prtljage, zelo primerna za uporabo v nizkozmogljivih sistemih. Čeprav je delo z ukazno vrstico morda nekoliko težavno za običajnega uporabnika, se splača vložiti nekaj časa in napora, če si želimo uživati, kar ponuja program take vrste. Priučiti se uporabe nekaj ukazov ne bi smelo biti tako težko, sploh glede na to, da Alpine ponuja odlično dokumentacijo, kot je značilno za projekte njegove vrste. Podpira seveda tako sisteme tipa Unix kot Windows in Mac OS X in je stoodstotno brezplačen. Alpine za preprosto podobo skriva izjemno zmogljiv nabor funkcij

Alpine

Namenjen: Računalniškim navdušencem
Za: Preprostost, sistemska nezahtevnost, varnost, prilagodljivost, dediščina Pine
Proti: Nekoliko prezahteven za popolne začetnike
Cena: Brezplačen
Spletni naslov proizvajalca: www.washington.edu/alpine/acquire/

SODBA

Odjemalcev elektronske pošte je na ducate in zelo verjetno je, da kakšni odlični rešitvi delam krivico s tem, da je ne omenjam. Ni težko opaziti, da so si med seboj zelo različni. Nekateri se opirajo na klasičen model odjemalca elektronske pošte, kot je tudi najbolj razširjen Outlook. Takšna sta na primer Mozilla Thunderbird in Eudora. Na še strožjo preproščino prisega Alpine. Najmočnejši sodobni trend so predvsem med domačimi uporabniki spletni vmesniki za delo z elektronsko pošto. Gmail je po zmogljivosti šel celo tako daleč, da bi ga lahko počasi uvrščali v drugo skupino programov, ki prav tako skrbijo za delo z elektronsko pošto – »groupware«. To so programski paketi za sodelovanje, komunikacijo in delo z dokumenti, ki so namenjeni predvsem storilnosti in zato poslovnim uporabnikom. Vidimo lahko, da je možno s kombiniranjem brezplačnih programov doseči enako ali še bolje kot z nakupom kompleta Microsoft Office, ki vsebuje Outlook. Če nas plačevanje za stvari že posebej veseli, lahko za enak ali manjši denar dobimo dosti več – seveda pa se moramo na prvem mestu vprašati, kaj sploh potrebujemo. Microsoftovemu Outlooku razen visoke cene in težav z varnostjo sicer težko kaj dosti oporekamo, saj je soliden odjemalec elektronske pošte. Prav pa je, da si ogledamo tudi konkurenco in se prepričamo, da so alternative več kot dostojne.

POSLOVNI TISKALNIKI ZA VAŠO PISARNO

EPSON B-300

- hitrost tiskanja 37 čb/str./min, 37 barvnih/str./min
- ločljivost tiskanja 5760 x 1440 dpi
- prva stran natisnjena v manj kakor 3 s
- podajalec papirja za 650 listov A4
- vmesnik USB 2.0
- kapaciteta črne kartuše do 3.000 str.
- kapaciteta barvne kartuše do 3.500 str.
- mesečna obremenitev do 10.000 str.
- garancija 12 mesecev

EPSON B-500DN

- hitrost tiskanja 37 čb/str./min, 37 barvnih/str./min
- duplex (možnost obojestranskega tiskanja)
- ločljivost tiskanja 5760 x 1440 dpi
- prva stran natisnjena v manj kakor 3 s
- podajalec papirja za 650 listov A4
- vmesnik USB 2.0, mrežni vmesnik
- kapaciteta črne kartuše do 8.000 str.
- kapaciteta barvne kartuše do 7.000 str.
- mesečna obremenitev do 20.000 str.
- garancija 12 mesecev

EPSON BX-300F

- poslovni barvni tiskalnik, čitalnik, kopirni aparat ter fax v eni napravi
- LCD zaslon
- ločljivost tiskanja 5760 x 1440 dpi;
- hitrost tiskanja 31 čb/str./min, 15 barvnih/str./min
- avtomatski podajalnik papirja čitalnika (30 str.)
- ločljivost včitavanja 2400 x 2400 dpi
- Fax 33,6 Kbps, spomin za 180 strani
- vmesnik USB 2.0
- garancija: 1 leto

EPSON BX-600FW

- poslovni barvni tiskalnik, čitalnik, kopirni aparat ter fax v eni napravi
- LCD zaslon 6,3 cm
- ločljivost tiskanja 5760 x 1440 dpi;
- hitrost tiskanja 38 čb/str./min, 38 barvnih/str./min
- avtomatski podajalec papirja (ADF)
- ločljivost včitavanja 2400 x 2400 dpi
- Fax 33,6 Kbps, spomin za 180 strani
- vmesniki: USB 2.0, Wireless LAN IEEE 802.11b/g, Ethernet, čitalec kartic
- garancija 1 leto

Za več informacij si oglejte www.epson.si

EPSON®
EXCEED YOUR VISION

laserski tiskalnik

Brother HL-5340D

ZA: Brotherjev HL-5340D s ceno okoli 240 evrov ni drag, a hkrati dobimo monokromatski laserski tiskalnik že za petkrat nižjo ceno. Toda Brother se odlikuje s kar nekaj posebnostmi, ki ga dvigajo iz povprečja. Za začetek premore **samodejno obojstransko tiskanje** (dupleks). Nadalje sta tu velik 250-listni predal za papir in dodatni zložljiv predal, v katerega lahko damo do 50 kurt ali posebnih listov (recimo z logotipom podjetja). Priročno. Tudi tiskalnik sam je eleganten in razmeroma majhen, skratka, ni grd in se poda na vsako pisarniško mizo. Posebnosti pa se začnejo na zadnji strani. Tam namreč poleg standardnih vrat USB najdemo še prastara vzporedna vrat LPT– in nič drugega. A v notranjosti se skriva vrednost. Tiskalnik namreč podpira PCL 6 in BR-Script 3 (oziroma emulacijo PostScripta 3), kar pomeni, da je **združljiv z vsemi pisarniški in grafičnimi aplikacijami**. Tiskalnik uporablja 300 MHz procesor, zato je pri izpisih med hitrejšimi. Prvi izpis je zunaj tiskalnika že v osmih sekundah. Gonilniki obvladajo vse pogosto uporabljene funkcije (združevanje več strani na en list, tiskanje posterjev ...), vključiti pa je moč tudi ekonomičen način tiskanja. Pohvaliti velja gonilnike, ki so

na voljo za vse sisteme Windows (tudi že za sedmico) prek Appli pa do okolij Linux.

PROTI: Nismo si mislili da bomo v letu 2009 še našli tiskalnik **brez omrežnega priklopa**. Pri tiskanju večjih grafičnih dokumentov postane tiskalnik počasen, kar kaže, da bi veljalo razmisliti o nadgradnji pomnilnika. Potrošni material utegne biti drag, kajti če kupujemo standardne tonerje (za 3000 izpisov), stane ena izpisana stran kar dvakrat več, okoli 3,2 centa. Boben (življenjska doba 25.000 izpisov) pa stane skoraj toliko kot tiskalnik (190 evrov). Tiskalnik je med delom glasen.

Jaka Mele

Skupna ocena: ■■■■■■■■■■

Razmerje cena/kakovost: ■■■■■■■■■■

Spletni naslov: www.brother.com

Cena: 240 €

Tehnični podatki

Ločljivost: 1200 x 1200 dpi

Hitrost tiskanja: 32 (čb)

Format papirja: A4

Vmesniki: polni USB 2.0, LPT

Pomnilnik: 16 MB

Gonilniki za: MS Windows, Mac OS, Linux

Cena izpisa ene strani: 0,01963 € (5 % pokritost), brez upoštevanja cene bobna

Kapaciteta vhodnega in izhodnega predala za papir: 250/50

Mere in masa: 371 x 361 x 165,5 mm, 6,5 kg

Dodatno: predali za papir, nadgradnja pomnilnika do 512 MB

večfunkcijska naprava

Brother MFC-6890CDW

ZA: MFC-6890CDW je verjetno letošnja najpomembnejša Brotherjeva naprava za končne uporabnike in male pisarne. Gre za zelo popolno večopravilno napravo, ki združuje vse sicer že videno, a **na tehnološko najvišji ravni**. Za piko na i naprava **obvlada večje formate, do A3** – tako pri tiskanju (brezrobo) kot pri zajemanju. Tisk s štirimi kartušami poteka v približno foto načina (a temu tiskalnik le ni namenjen, saj je v srcu pisarniška pošast), tudi mali detajli (recimo besedilo z malimi črkami) so izredno natančni in izpisi jasni. V dva vhodna predala tiskalnika lahko vložimo dva tipa papirja (oba do A3). Faksiramo lahko neposredno iz naprave, in to do A3 (optični bralnik je tudi A3), do A4 si lahko pomagamo s samodejnim podajalnikom, fakse pa sprejemamo neposredno v PC. V sredini tiskalnika je velik barvni in osvetljen LCD-zaslon, občutljiv na dotik, s katerim napravo tudi krmilimo. Meniji so pregledni in preprosti za uporabo. Zaradi morja **možnosti povezovanja** je kralj vsestranskosti: lahko tiskamo in zajemamo preko omrežja, tudi brezžično, tiskamo slike iz fotoaparata prek povezave PictBridge, neposredno iz USB-ključka ali pomnilniške kartice ... Omrežni del podpira tudi IPv6, za manjše pisarne pa naredijo primerne napredne funkcije, kot so varno tiskanje (s PIN-kodo) ipd. Ti-

skanje je dokaj tiho. Gonilnik obvlada vse trike, ki jih od modernega tiskalnika pričakujemo. Cenovno gledano je za napravo, ki obvlada A3, ta Brother razmeroma ugoden!

PROTI: Tiskalnik res ni primeren za izdelavo fotografij, saj pričara sicer dobro definirane slike, a s premalo kontrasta in s pustimi, dolgočasnimi barvami. Očitno je to omejitve le štirih kartuš. Tudi kar pri delu s papirjem (samodejni podajalnik) smo videli nekaj zatikanja, ki ga pri konkurenci žal nismo. Največja zamera tiskalniku pa je dokaj počasen tisk pri višji/najvišji kakovosti (že pri A4), ki je daleč od proizvajalčevih navajanj.

Jaka Mele

Skupna ocena: ■■■■■■■■■■

Razmerje cena/kakovost: ■■■■■■■■■■

Spletni naslov: www.brother.com

Cena: preko 400 €

Tehnični podatki

Ločljivost (tiskanje, optično branje, faks): 6000 x 1200 dpi, 1200 x 2400 dpi, 33,6 Kb/s

Hitrost tiskanja: 35 črno-belo, 28 barvno

Format papirja: A3

Vmesniki: USB 2.0, ethernet, WLAN 802.11b/g, Pict-Bridge, bralnik pomnilniških kartic, USB-gost

Pomnilnik: ni podatka

Gonilniki za: Windows vsi, Mac OS

Cena izpisa ene strani: 2,75 evro centa

Kapaciteta vhodnega in izhodnega predala za papir: 250+100/50

Mere in masa: 541 x 487 x 322 mm, 15,6 kg

Drugo: dupleks do A4, 4,2-palčni LCD-zaslon, občutljiv na dotik, samodejni podajalnik papirja za 50 listov

Poraba energije (W): 28/4–6

nova procesorja

Intel Core i5 750 in Core i7 870

ZA: Intelova arhitektura Conroe (ki se je skrivala za procesorji zadnjih dveh let, sicer bolj znanimi kot Core 2 Duo in Core 2 Quad) je sicer še vedno zelo konkurenčna in konkurenci in tekmecev povzročala težave še dandanes, a Intel je predstavil njeno osvežitev. Po tem ko smo lani dobili novo arhitekturo Nehalem ter na njej temelječe najmočnejše predstavnike Intelovih procesorjev (in najdražje, tudi ekstremne različice) se s sredino septembra ta arhitektura seli tudi v srednji in nižji cenovni razred. Intel je predstavil tri nove procesorje, od tega smo dva tudi sami preizkusili. Novinci si delijo nov vmesnik LGA1156, ki ga podpira tudi nov vezni čip Intel P55. **Procesorji Core i5 750, Core i7 860 in Core i7 870** nosijo tehnični naziv **Lynnfield**, v vsakem primeru pa ne gre le za okrnjene Nehaleme (vsi novinci imajo v procesor integriran 2-kanalni krmilnik za pomnilnik DDR3, Nehalem je imel 3-kanalnega), kot jih poznamo iz predhodnih i7, temveč več! Za začetek, Lynnfield pri istem taktu po Intelovih podatkih ponuja 15–20 % **višjo zmogljivost** kot identični procesor Core 2; čeprav je zdaj krmilnik le dvokanalni, pa uradno podpira **DDR3-1333**, medtem ko je bil na Nehalemu le DDR3-1066. V procesorju je zdaj poleg pomnilniškega krmilnika še nekaj funkcij, ki so bile še v X58 in navezi z ICH10 v veznem čipu – krmiljenje dveh rež PCI-E (ena x16, druga x8). Pričakujemo nekaj zmede okoli števila navideznih jeder pri i5 in i7, saj ima (trenutno edini) i5 750 štiri fizična jedra, a nima Hyper-Threadinga, kar pomeni, da je to to; medtem ko bodo imeli prihodnji

i5 vklopljen tudi Hyper-Threading in torej skupno 8 virtualnih jeder (kot vsi do zdaj predstavljeni i7). Vsi novi procesorji podpirajo Turbo Boost – če torej procesor zazna, da poganjamo enonitno aplikacijo, druga jedra upočasnijo ali celo izklopi, enemu aktivnemu pa dvigne frekvenco čez nominalno mejo, in sicer pri i5 750 do 3,2 GHz, pri i7 870 pa do 3,6 GHz! Procesorja sta na Intelovi in Gigabytovi plošči delovala stabilno, brez težav. Cenovno utegne biti predvsem i5 zelo zanimiv tudi za poceni računalnike, i7 pa za vse, ki gledajo na zlato razmerje med zmogljivostjo in ceno! Intel je s tem zabil še en žebelj v krsto AMD-ja, ki na namizju nima zmagovitega odgovora niti na arhitekturo Core 2, kaj šele Lynnfield. Novi procesorji omogočajo odlično navijanje – i5 750 nam je uspelo s spremembo večkratnika na 21, vodila na 190 MHz ter popravkom delilnika RAM in napetosti procesorja in pomnilnika dvigniti in stabilno poganjati pri 4 GHz!

PROTI: Odsotnost trikanalnega krmilnika pomeni nižjo pomnilniško pretočnost, kar pa se pozna predvsem pri delu z ogromno količino podatkov (baze ipd.). Šele proti koncu leta bomo najverjetneje dočakali nove procesorje i5 z le dvema jedroma.

Jaka Mele

Intel Core i5 750
Skupna ocena: ■■■■■■■■■■
Razmerje cena/kakovost: ■■■■■■■■■■
Intel Core i7 870
Skupna ocena: ■■■■■■■■■■
Razmerje cena/kakovost: ■■■■■■■■■■
Spletni naslov: www.intel.com
Cena: 225 € / 595 €
Tehnični podatki
Delovna frekvenca: 2,66 GHz / 2,93 GHz
Število jeder: 4(4) / 4 (8)
Količina predpomnilnika: 8 MB (2 MB na jedro)
TDP: 95 W

hladilnik procesorja

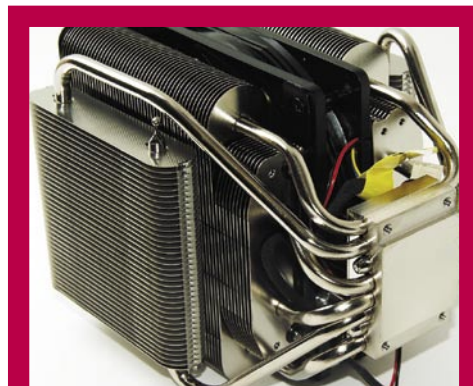
Cooler Master V8

ZA: Minilo je kar nekaj časa, odkar smo zadnjič preizkušali izdelke podjetja Cooler Master. Tokrat smo si pogledali model, ki ponuja izredno dobro zračno hlajenje, in to za **celoten nabor procesorjev** oziroma platform. Hladilnik lahko namestimo na Intelove procesorje Core i7, Core 2 extreme/quad/duo/Pentium ter kopico Celeronov – vse na LGA775, kakor tudi na konkurenčni AMD – Phenom, Athlone 64 X2 ... Socket 940, AM2 in AM2+. Hladilnik je sestavljen iz aluminija in je zelo masiven. Pametna zasnova z 12 cm ventilatorjem, integriranim med štiri sveznje aluminijastih reber, omogoča **odličen pretok zraka in odvajanje toplote**, hkrati pa se ventilatorja sliši manj, kot pričakujemo. Pohvaliti velja dvojni nadzor ventilatorja – s priklonim kablom (4-žilni) ga lahko krmili logika BIOS-a, a je vdelan tudi potenciometer, tako da ga lahko upočasnimo (in utišamo še bolj) tudi ročno. Štirje ločeni sklopi aluminijastih reber so z bazo povezani s skupaj osmimi toplotnimi cevmi, kar pomeni optimalno prenašanje toplote. Zato ne preseneča, da je hladilnik namenjen za hlajenje procesorjev z TDP do 180 W. To pomeni, da imamo pri modernih procesorjih i7 na voljo kar nekaj prostora (za navijanje oziroma precej tišje delovanje). V paketu so priloženi vsi pričvrstilni mehanizmi ter tudi pasta ThermalFusion 400 z izboljšano prevodnostjo. Znotraj

hladilnik se med delovanjem prižgeta rdeči LED-lučki, tako da bo hladilnik zanimiv tudi za »modderje«.

PROTI: Cena. Tudi ta hladilnik je zavoljo svojih mer izziv pri spravljanju v ohišje. S skoraj kilogramom mase pa je treba biti tudi pri rokovanju z njim kar se da previden. Čeprav v specifikacijah v sestavi baze navaja baker, ta ni viden – lahko pa da je v notranjosti, a potem ne vidimo smisla ... Na trg je ravnokar prišel nov, izboljššan model hladilnika V10 (test v prihodnjih številkah), a ker je skoraj dvakrat večji od V8, je veliko bolj nišni izdelek, tako da bo V8 še vedno pravilnejša izbira v večini primerov. Ni vmesnika za pritrditev na nove platforme LGA 1156 in AM3, montaža je počasna. **Jaka Mele**

Skupna ocena: ■■■■■■■■■■
Razmerje cena/kakovost: ■■■■■■■■■■
Spletni naslov: www.coolermaster.nl
Cena: okoli 50 €

Tehnični podatki
Primeren za: Intel LGA1366, LGA775, Socket 940/AM2+/AM2+
Premer ventilatorja: 12 cm
Hitrost vrtenja: 800–1800 obratov
Hrup: 17–21 dB
Struktura: alu toplotne cevi, bakrena baza, 4x sveženj aluminijastih reber
Mere in masa: 120 x 128 x 161 mm, 865 g
Garancija: 2 leti

Test	AMD Phenom II X4 810	AMD Phenom II X4 940	Intel Core 2 Duo E8400	Intel Core 2 Quad Q6600	Intel Core 2 Quad Q9300	Intel Core i7 920	Intel Core i5 750	Core i7 870
3DMarkVantage (cpu)	10.177	11.140	8184	11.260	12.749	19.135	13.197	20.072

Rezultat sintetičnega testa Futuremark 3Dmark Vantage. Rezultat je indeksni, večja številka pomeni boljši rezultat.

hladilnik procesorja

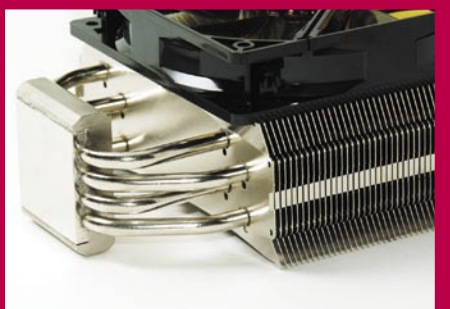
Thermalright MUX-120

ZA: V začetku septembra predstavljani novi Intelovi procesorji i5 in i7 z jedri Lynnfield, ki temeljijo na novem vmesniku LGA1156, seveda tudi potrebujejo hlajenje. Intel vse procesorje prodaja v škatličnem pakiranju, kar pomeni, da je zraven tudi ventilator. A ker so novi procesorji zgrajeni v 45 nm procesu in sodijo v drugo generacijo optimiranja mikroarhitekture, se pozna, da je njihova energijska poraba precej nižja kot prej (najmočnejši procesorji na LGA 1156 imajo TDP 95W, medtem ko je bil pri i7 ta preko 130 W). Intel je to vzel v zakup tudi s precej preprostejšim in manjšim hladilnikom, a mnogi navijalci bodo hoteli tudi nove procesorje navijati. Zato se kmalu pojavi potreba po zmogljivejšem, novem zračnem hlajenju, ki bi bil zmožen ponuditi več kot originalni hladilnik. In tu na trg vstopi Thermalright,

ki ima očitno zelo tesne odnose z Intelom, saj je prvi na trgu s hladilnikom LGA1156. Hladilnik, imenovan MUX-120, je zelo podoben predhodnim modelom (Ultra 120 Extreme), saj ima bazo hladilnika s hladilnimi rebri povezano z več toplotnimi cevmi premera 6 mm, sama oblika reber pa tvori aerodinamično silhueto, ki omogoča lažje prehajanje zraka in večji pretok z manj upora (tišje delovanje). V kompletu dobimo še pričrvalni mehanizem za LGA-1156 (združljiv z vsemi matičnimi ploščami

P55 in z vsemi procesorji LGA 1156; Core i5 750, Core i7 860, Core i7 870), prevodno pasto ter zelo tih 12 cm ventilator X-Silent. Ta se privzeto vrti pri 1200 obratih na minuto in povzroča 23 dBA hrupa (skoraj neslišno), sicer pa je reguliran preko PWW (BIOS matične plošče). Njegov obseg hlajenja je lahko tudi bistveno boljši, saj omogoča pretok zraka med 33 in 66 cfm. MUX-120 torej ponuja dober hladilni potencial, deluje pa praktično neslišno!

PROTI: Zaradi višine hladilnika se lahko na nekaterih matičnih ploščah/ohišjih zgodi, da se ne prilega v ohišje oziroma lahko zaradi širine prekriva reže za pomnilnik – preverite pred nakupom. Čeprav je TDP novih procesorjev nizek, bi pričakovali vsaj nekaj bakra v bazi hladilnika. **Jaka Mele**

Skupna ocena: [Progress bar]

Razmerje cena/kakovost: [Progress bar]

Spletni naslov: www.thermalright.com

Cena: pod 20 €

Tehnični podatki

Primeren za: Intel LGA1156

Premer ventilatorja: 12 cm

Hitrost vrtenja: 1000–1500 obratov

Hrup: 19,6–37,4 dB

Struktura: alu toplotne cevi, alu baza, 48x aluminijska rebra

Mere in masa: 133 x 160 x 38 mm, 670 g

Garancija: 2 leti

SATA SSD-disk

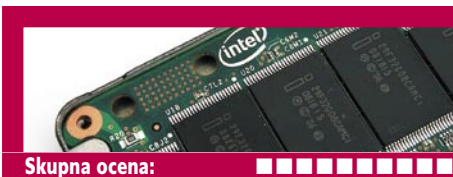

Intel SSD X25-M 80 GB (2. generacija)

ZA: Intel je po nekaj zapletih končno predstavil svojo osveženo družino trdih SSD-diskov. Po tem, ko smo izredno zmogljivim, a precej dragim SSD-diskom peli hvalo skoraj vsi mediji, je Intelu s prehodom izdelave pomnilniških celic NAND s 50 nm na 34-nanometrski proces izdelave uspelo bistveno znižati ceno, povečati gostoto in hitrost delovanja celic, kar vse se odraža tudi na drugi generaciji SSD-diskov. Uporabljene so celice NAND tipa MLC (multi level cell). Novosti je model X18-M, ki 80 ali 160 GB kapacitete ponuja celo v 1,8-palčnem ohišju, medtem ko smo si znova ogledali že preizkušen model X25-M. Druga generacija tega diska (SSDSA2M0080G2GC) je na voljo v rahlo drugačni embalaži, saj disk ni več plastično črn, temveč je v kovinskem sivem ohišju. X25-M še vedno temelji na internemu polju RAID0 desetih modulov, s katerimi dosega bistveno boljšo hitrost zapisovanja in branja z diska. Disk znova uporablja napredne ukaze SATA II NCQ. Željni rezultatov in primerjave s prvo generacijo X25-M smo disk preizkusili s programom Crystal DiskMark, kjer je spet dosegel **fantastične rezultate!** V testu zaporednega branja je bil z 267,4 MB/s precej hitrejši od prvega Intel X25-M (196,1 MB/s) ter celo od bistveno dražjega strežniškega modela X25-E (264,1 MB/s), v testu pisanja pa je X25-M potokel z 90,2 MB/s (prva generacija 72,9), medtem ko je X25-E z 138,9 vseeno ostal vodja. Novi X25-M zagotavlja tudi visoko prepustnost pri delu z malimi datotekami in drobci (6600 IOPS zapisov in 35.000 IOPS branj), predvsem pri zapisovanju je tudi tu dvakrat hitrejši – v nobenem testu pa počasnejši od starega X25-M. Zmogljivost

diska je torej fantastična, ob tem je poraba energije bistveno nižja kot pri mehanskih diskih, da o segrevanju in zanesljivosti (MTBF je 1,2 milijona ur) ne govorimo. S ceno, ki je precej nižja kot pri prvi generaciji, je SSD-disk idealna izbira za sistemsko particijo, medtem ko imamo aplikacije in podatke na mehanskih diskih.

PROTI: Največja zamera Intelu je, da so obdržali **identična imena izdelkov**, kar pomeni, da lahko manj več uporabnik pomotoma kupi star (dražji in počasnejši) model, saj je disk moč razlikovati (po izgledu) samo po točni modelni številki, kjer na koncu imena novi diski nosijo G2 (generacija 2). Cena je glede na prejšnjo generacijo drastično nižja, a ob primerjavi cene na GB še vedno za faktor 10 dražja od mehanskih diskov. Ni nam jasno, zakaj Intel ni na diske namestil tretjo generacijo vmesnika SATA, za katerega prav te mesece na trg prihaja podpora tudi na matičnih ploščah. Testi namreč jasno dokazujejo, da prenosne hitrosti SSD-diskov že trkajo ob omejitve SATA II (3 Gb/s). Slabost diskov MLC je še krajša življenjska doba (okoli 10.000 zapisov) in s tem manjša zanesljivost, kar pomeni, da taki diski niso primerni za strežniška okolja z veliko sočasnimi IO-operacijami! **Jaka Mele**

Skupna ocena: [Progress bar]

Razmerje cena/kakovost: [Progress bar]

Spletni naslov: www.intel.com

Cena: okoli 230 €

Tehnični podatki

Kapaciteta: 80 GB

Predpomnilnik: ni podatka

Povprečni dostopni čas: pod 0,0065 ms

Hitrost branja: 267,4 MB/s

Hitrost pisanja: 90,2 MB/s

Poraba energije (aktiven/čakajoč): 0,15 W / 0,075 W

Garancija: tri leta

brežični 3G-prehod

Zalip WiFi Mobile Combo Gateway

ZA: Pred nekaj meseci smo si ogledali Novatelov MiFi, mali, na baterije napajan, wi-fi usmerjevalnik. Ker je imel integriran 3G-vmesnik, je po vstavitvi SIM-kartice v režo vzpostavil 3G-povezavo z mobilnim operaterjem, do interneta pa smo preko wi-fija in naprave lahko dostopali tudi iz več računalnikov sočasno. Na prvi pogled se zdi, da je tudi Zalip WiFi Mobile Combo Gateway funkcionalno identična naprava, a videz vara. Za začetek naprava nima reže za SIM-kartico, temveč obvlada drugačen način priklopa. V USB- režo je treba vtakniti **USB 3G-modem** oz. adapter (s SIM-kartico), tako kot bi ga vtaknili v prenosnik. Prek spletnega vmesnika nastavimo osnovne podatke (za slovenske operaterje: APN, uporabniško ime in geslo) in naprava je povezana v internet. Nato lahko prek integriranega wi-fija podobno kot pri napravi MiFi dostopamo do interneta iz lokalnih računalnikov ali drugih v wi-fi povezanih naprav. A Zalip nudi še več - v resnici je v malo škatico velikosti cigaretnega zavitka vgrajen polno funkcionalni usmerjevalnik, na zadnji strani pa najdemo še omrežni priključek Ethernet. Preko tega se lahko povežemo na napravo in jo upravljamo (ter dostopamo do interneta), lahko pa jo naprava uporablja tudi kot vrata WAN in dostop do interneta (preko wi-fija, ki podpira tudi WPA, WPA2 ter za lažje nastavljanje oz. povezovanje z odjemalci WPS) omogoča tudi z zaključevanjem xDSL in kableske internetne povezave. V ta namen obvlada NAT, ima požarni zid, podpira pa tudi prehajanje za protokole VPN. Napravo lahko napajamo z napajalnikom ali pa samo s priloženo

1700 mAh baterijo, ki daje za okoli 3-5 ur avtonomije (3G + wi-fi bližje trem uram, xDSL + wi-fi okoli 5 ur). Ker naprava nima lastnega 3/3,5G radijskega dela, podpira praktično vse hitrosti in protokole (EVDO, HSPA, HSUPA). Priložena sta tudi zaščitna torbica in omrežni kabel. Naprava v celoti omogoča scenarij preklopa med xDSL in 3G-povezavo pri izpadu prve.

PROTI: Žal ima naprava samo ena ethernetna vrata, tako da zgoraj omenjeni scenarij deluje samo za odjemalce, priključene prek wi-fija; obraten scenarij - da bi omogočal za računalnik, priključen prek etherneteta, internetno povezljivost prek wi-fija oz. pri njegovem izpadu prek 3G, pa ni podprt. Potrebujemo samostojni USB 3G-modem. Cena je podobna kot pri napravi MiFi, ki jo subvencionira mobilni operater. Naprava v specifikacijah omenja, da podpira 802.11n-lite (1T/1R). Ker tega naziva v (pod)standardu ni, gre za marketinški trik, ki v bistvu pomeni, da naprava nima antene MIMO in da uporablja le en kanal za sprejem in enega za oddajanje podatkov. V realnem primeru to pomeni, da ne dosega hitrosti nad 802.11g. **Jaka Mele**

Skupna ocena: ■■■■■■■■■■

Razmerje cena/kakovost: ■■■■■■■■■■

Spletni naslov: www.zalip.com.tw

Cena: 99 € (odvisno od ponudbe operaterja)

Tehnični podatki

Podprti protokoli: IEEE 802.11b/g, xDSL, PPPoE, PPTP, L2TP, 3G

Načini upravljanja: spletni vmesnik

Priključki: USB, ethernet

Dodatno: vgrajena baterija za avtonomno delo

Priloženo: programska oprema, navodila, kabel, napajalnik

brežični usmerjevalnik + 3G

Zalip WiFi HSDPA CTG111AM

ZA: Zalip je nova blagovna znamka na našem trgu, a vse kaže, da jo bomo videli še in še, saj ima v svojem naboru nekaj zanimivih omrežnih izdelkov. Predvsem gre za integracijo 3G prenosa podatkov v obstoječo omrežno opremo, in prva naprava, ki smo jo prejeli na test, je 3G wi-fi usmerjevalnik. Slovenija je še posebej zanimiva država za izdelke tega tipa, saj oba vodilna mobilna operaterja ponujata podatkovne pakete za fiksno mesečno ceno brez omejitev, oba pa imata tudi hitro omrežje UMTS oz. HSDPA/HSUPA. Zalip CTG111AM je mali usmerjevalnik, na zadnji strani katerega izstopa velika (zunanja) antena za 3G-radijski del (wi-fi antene so integrirane). Poleg tega ta črni mali usmerjevalnik na zadnji strani ponuja še štiri LAN priključke, enega WAN ter kot posebnost telefonski priključek RJ11 za VoIP prek internetne povezave (v tem primeru seveda potrebujemo ponudnika storitve, a stvar načeloma lepo deluje). Usmerjevalnik podpira tako žični internetni dostop prek xDSL/kableskega modema ali/in 3G-prikllop. Vstaviti moramo le SIM-kartico in nastaviti podatke APN (prekoplesnega vmesnika). Ker usmerjevalnik deluje klasično, ima integriran tudi požarni zid in vse drugo, kar pričakujemo od sodobnega usmerjevalni-

ka. Odjemalci se lahko priključijo na štiri žične LAN-priključke ali prek brezžične povezave. Napravi določimo primarno povezavo, nato pa zna pri izpadu dinamično in brez posredovanja preklopiti na drugo. Obe seveda deli med vse lokalne uporabnike. Za varnost je poskrbljeno dobro, saj naprava obvlada tudi WPA2.

PROTI: Cena naprave je višja od podobne naprave proizvajalca Level One, ki je pri nas vseeno bolj znan. Škoda, da je radijsko podprt samo wi-fi 802.11b/g, ki predvsem ob priklopu več uporabnikov sočasno hitro postane ozko grlo.

Jaka Mele

Skupna ocena: ■■■■■■■■■■

Razmerje cena/kakovost: ■■■■■■■■■■

Spletni naslov: www.zalip.com.tw

Cena: 287 €

Tehnični podatki

Frekvenca in hitrost: 2,4 GHz, 54 MB/s

Podprti protokoli: IEEE 802.11b/g, GPRS, EDGE, HSPA, HSUPA

Načini upravljanja: spletni vmesnik

Vmesniki: 4x LAN RJ45 10/100 ethernet, 1x WAN RJ45, 1x R11 telefon

Antena: zunanja

Dodatne funkcije: požarni zid, DHCP-strežnik, WPS, QoS, DMZ, UPnP

Priloženo: programska oprema, navodila, kabel, napajalnik, stojalo

Nov razred za zahtevnejše

Novemu trendu, ki ga je začela Sigma z modelom DP-1, se je najprej pridružil Panasonic, nato še Olympus. A pravo presenečenje je Leica, ki si tudi želi odrezati del te pogače, seveda za svojo ceno. Če pogledamo drugače, je trenutno kar sedem fotoaparatorov, ki iščejo zahtevnejše kupce. Nov vmesni razred je torej vzpostavljen, in če so trenutno v njem razen Olympusa obrobnejša podjetja, bodo zelo kmalu na ta vlak skočil tudi drugi, s Canonom in Nikonom na čelu.

Pišeta: Alan Orlič Belšak, Bojan Stepančič

alan.orlic@mojmikro.si, bojan.stepanic@mojmikro.si

Panasonic GH1

Malček, katerega želje so postali križanec med fotoaparatom in videokamero. In trenutno je tudi edini, ki to zmora na spodoben način. GH1 se od modela G1 po zunanosti ne razlikuje veliko, pravzaprav z njim deli čisto enako ohišje. Dodaten gumb, ki omogoča zajem videa, sličica več na izbirnem gumbu ter stereo mikrofoni so tisto, kar ga loči od G1. Seveda se glavne spremembe skrivajo v notranjosti, med njimi je najzanimivejše novo tipalo. Slednje je namreč prirejeno različnim formatom, od 4 : 3 do 16 : 9. Pri tem je zanimivo, da je slednji dodatno razširjen v primerjavi z 3 : 2 in v iskalu pokaže širšo sliko, tako da ne gre le za navaden izrez. Druga novost je snemanje v polnem načinu HD, se pravi 1920 x 1080. Poleg Canonova 5D mark II je to za zdaj edini fotoaparator ali bolje rečeno, videokamera, saj omogoča tudi samodejno spreminjanje ostrine med snemanjem. Panasonic ni pozabil niti na dodaten vtič za zunanji mikrofoni. Edino, kar

ga ločuje od prave videokamere, je samodejno nastavljanje jakosti zvoka. K lažji uporabi pripomore tudi vrtljiv LCD-zaslon, le še poseben nosilec bi bil priporočljiv za tekoče spreminjanje goriščnice. Z zajetimi posnetki smo bili zelo zadovoljni in so na visoki ravni, kar bo zanimivo tudi za resnejše video amaterje oziroma manjše studije. Ne moremo se pritoževati niti nad hitrostjo ostrenja in kakovostjo slike, čeprav je to področje, kjer je Olympus E-P1 pustil boljši pečat. Glavne Panasonicove težave so vzporedne črte (banding), ki so vidne v sliki, ter večja količina šuma, če ga primerjamo z E-P1.

Dober vtis sta pustila tudi dva objektiva, 7–14 mm in 14–140 mm. Prvi ima goriščnico, primerljivo s 14 do 28 mm, če pa spremenimo zoom v 16 : 9, se vidni kot še dodatno razširi. Kljub razmeroma visoki ceni je objektiv pustil zelo dober vtis, edina pripomba meri na odboje znotraj objektiva, ki utegnejo biti sem ter tja moteči. Drugače pa je ostrina primerljiva z drugimi 14 mm objektivami, da o primerjavi velikosti

niti ne govorimo. Drug novinec ima goriščnico od 28 do 280 mm in spada med standardne super zoom objekte. Ne izstopa ne po kakovosti ne po goriščnici. Malce mehke pokaže predvsem pri 280 mm, a slika je še vedno zadovoljiva in primerljiva z drugimi podobnimi objektivami. Če pogledamo GH1 kot celoto, lahko brez težav zapišemo, da je Panasonicu uspelo sestaviti zelo zanimivega malčka. Na eni strani za fotografije, na drugi za video snemanje. Oboji bodo z njim zadovoljni. A žal je temu primerna tudi cena, ki je krepko višja kot za primerljive zrcalnorefleksne fotoaparate.

Canon Ixus 120 IS

Majhen, za v žep, zmogljiv. V nekaj besedah povzeto celotno bistvo zadnjega novince iz serije Ixus. A pravzaprav bi mu s tem naredili manjšo krivico, saj si zasluži več kot le tako suhoparen opis. Že sama oblika malce izstopa, saj močno zaobljeni robovi še dodatno poudarjajo majhno debelino fotoaparata. Malce izstopa le objektiv, a tudi tu so se snovalci izognili trdim linijam. Zanimivo je, kam so skrili vtiče, prav pod vrh fotoaparata na zadnji strani in na robovih, kot smo bili tega vajeni do zdaj. A že sama velikost izhoda HDMI da vedeti, da je to kar prava izbira in da tam prav nič ne moti med upravljanjem fotoaparata. Gumbov ni veliko, tudi poudarek na samodejnem delovanju je seveda pričakovano. Oblika ne dopušča ravno najbolj preprostega držanja, tako da pride zelo prav prostor, kjer so že prej omenjeni vtiči. Pohvalimo lahko objektiv, saj ima spodoben široki kot, malce pa pograjamo previsoko ločljivost. Namreč,

12 milijonov pik že pri srednjih občutljivostih hitro pokažejo agresivno odpravljanje šuma, ki se vidi kot pomanjkanje detajlov. A po drugi plati se malček odkupi s snemanjem v HD-načinu. Ixus 120 IS je zanimiv malček, ki nas ni pustil hladnega. Več kot primeren za vsak žep, s širokim kotom, HD-snemanjem in seveda optičnim umirjevalnikom slike. Le ločljivost bi lahko bila brez težav nižja, s tem pa še boljša kakovost slike pri visoki občutljivosti.

Sony MHS-PM1

Križanec. Preprosto. In točno to je tudi namen te naprave. Le nekaj gumbov, najpomembnejša sta Movie in Photo, manjka le še napis Action. Ta mlinček bi na prvi pogled prej zamenjali s kakšnim telefonom ali MP4-predvajalnikom, a v sebi združuje tri naprave: spletno kamero, fotoaparator in HD-kamero. Vrtljiv zaslon je namenjen tudi vklopu, kar je dokaj praktično. Obenem olajša držanje in omogoča zanimivejše posnetke. Čeprav je med obema glavnima gumboma še tretji, ki omogoča spremembo goriščnice, ima objektiv slednjo le eno. Tudi makro možnosti nima, vedno je nastavljen na neskončnost. To pomeni, da je povečava le elektronska, kar pomeni tudi zmanjšanje kakovosti. Fotografski del je zelo preprost, kakšnih posebnih možnosti ne iščite. Pod/nadosvetlitev, izbira izravnave beline, vse to odpade. A kljub temu se najde nekaj osnovnih scenskih načinov, kot je športni način ali fotografiranje proti svetlobi. Kljub nazivni ločljivosti 5 M točk slika ni na ravni digitalnih fotoaparatorov s podobno ločljivostjo. Uporaba niž-

Canon EOS 500D

Video je prišel tudi v nižji razred ponudbe DSLR-jev in Canon nikakor noče zaostajati za drugimi proizvajalci. Trgu so ponudili EOS 500D, ki je nekako nasledil model EOS 450D. Razlika med tema modeloma je na zunaj minimalna, po obliki sta skoraj identična. Kakovost izdelave ohišja in ergonomija pa ostajata na isti ravni. Pohvaliti gre izboljššan LCD-zaslon, ki ima zdaj 920.000 pik ločljivosti in vsekakor pripomore k boljšemu ogledu fotografij tako med fotografiranjem kot tudi pri snemanju videa.

Slikovni senzor premore **15,1 milijona slikovnih pik**, z novim procesorjem **DIGIC 4** pa fotoaparata kljub večjemu številu pik deluje hitro in je sposoben zajeti več posnetkov v neprekinjenem načinu fotografiranja. Tako lahko zdaj naredimo do 170 posnetkov zapovrstjo (jpg fine), preden se fotoaparata ustavi in začne shranjevati na kartico. Glede kakovosti fotografij pri višjih ISO-nastavitvah smo bili nekoliko skeptični. Gostota slikovnih pik na kvadratni centimeter površine senzorja znaša 4,5 milijona pik, vendar nas je pozitivno presenetli. Šum do ISO 1600 je odlično kontroliran, fotografija pa ohrani obilico detajlov. Možnosti podrobnih nastavitvev redukcije šuma v menijih vsekakor prispevajo k boljšemu končnemu

rezultatu. Edina stvar, ki nas je motila, glede na to, da EOS 500D premore razpon ISO nastavitvev od 100 do 12.800 ISO, je to, da ni mogoče nastaviti vmesnih vrednosti ISO. Vsekakor malenkost, ki je ne bi bilo težko vgraditi v fotoaparata, ki že tako premore mnogo funkcij iz veliko dražjih modelov.

Barve in kakovost posnetkov so precej podobne kot pri dražjem modelu EOS 50D, kar ni nič presenetljivega, saj imata oba fotoaparata novo generacijo procesorjev DIGIC 4 in podoben slikovni senzor. Nekaj odstopanj v ekspoziciji je bilo opaziti pri močno kontrastnih motivih, kjer se je občasno dogajalo, da je fotoaparata nekoliko presvetlil posnetek. Sicer pa smo bili zelo zadovoljni z videzom in kvaliteto fotografij direktno iz fotoaparata, ki so imele ravno prav nasičene barve ter uravnotežene kontraste.

Predogled realne slike prek LCD-zaslona (live view AF) je zdaj močno podkrepjen z boljšo kakovostjo LCD-zaslona ter možnostjo samodejnega ostrenja s funkcijo zaznavanja obrazov, kot jo poznamo že iz kompaktnih fotoaparata, čeprav moramo priznati, da je še vedno edini zanesljivi način za ostrenje pri takšnem načinu fotografiranja tisti prek primarnega AF-sistema fotoaparata, kjer pa žal za trenutek izgubimo sliko na LCD-ju.

Najbolj pričakovana funkcija in seveda pridobitev pa je vsekakor možnost snemanja **video posnetkov v polni HD-ločljivosti**. Čeprav je snemanje videa še močno okrnjeno v smislu možnosti nastavitvev fotoaparata med snemanjem, pa je dejstvo, da lahko v celoti uporabljamo kreativni potencial goriščnic objektivov pri tako velikem senzorju, vsekakor mamljiva. Fotoaparata sicer omogoča nastavitve ostrine med snemanjem, vendar pa se je ta možnost izkazala za zelo nezanesljivo in skorajda neuporabno, tako da nam ni preostalo nič drugega, kot da smo ostrili ročno. Tudi sama ergonomija fotoaparata ni primerna za snemanje video posnetkov, kadar hočemo sliko približati ali ročno ostriti, saj se zaradi premajhnega držala vsak gib, ki ga izvedemo, prenese v obliki tresljajev na video zapis. Treba pa je omeniti, da DSLR- fotoaparata ni videokamera, in da je možnost snemanja video posnetkov le dodatek, ki nam razširi splošno uporabnost fotoaparata.

je ločljivosti je kar priporočljiva. Video del je zato zanimivejši, saj zmore snemanje v HD-načinu v polni ločljivosti. Gre sicer za malce prirejeno HD-snehanje, saj je osnovni zajem v ločljivosti 1440 x 1080 pik, a vseeno dovolj blizu. Tipalo je vrste CMOS, kar se pozna pri malce hitrejšem premiku fotoaparata v levo ali desno. Dobimo namreč tako imenovani »žele efekt«, ko je slika poševno zamaknjena med premikom. A če pogledamo kot celoto, je Sonyju uspelo narediti zanimivega mešanca, ki bo navdušil predvsem video blogerje. Le cena bi lahko bila še malce nižja, saj bi taka naprava lahko brez težav nadomestila videokamera za večino družinskih potreb.

Proizvajalec in ime modela	Panasonic GH1	Canon Ixus 120 IS	Sony MHS-PM1	Canon 500D
Skupna ocena	■■■■■■■■■■	■■■■■■■■■■	■■■■■■■■■■	■■■■■■■■■■
Razmerje cena/kakovost	■■■■■■■■■■	■■■■■■■■■■	■■■■■■■■■■	■■■■■■■■■■
Spletni naslov	www.panasonic.com	www.canon.com	www.sony.com	www.canon.com
Cena	cca 1600 €	343,20 €	180,00 €	800,00 €
Za	polno HD-snehanje, hitrost	široki kot, delovanje	HD-snehanje, velikost	HD-snehanje
Proti	cena	visok ISO	kakovost slike pri 5 M	samodejno ostrenje med snemanjem
Tehnični podatki				
Najvišja ločljivost	4000 x 3000	4000 x 3000	2560 x 1920	4752 x 3168
Ločljivost tipala in velikost	12 M, 18 x 13,5 mm	12 M, 1/2,3"	5 M	15 M, 22,3 x 14,9 mm
Objektiv (mm)	bajonet m4/3	28–112 mm	47 mm	bajonet Canon AF
Razpon časa	60 s–1/4000 s	15 s–1/1500 s	1/30–1/4000 s	30 s–1/4000 s
Občutljivost ISO	100–3200	80–1600	-	100–12800
Zaslonka	-	f2,8–5,9	f 3,8	-
Pomnilniška kartica	SD	SD	Memory Stick Duo	SD Card
Vmesnik	USB	USB	USB	USB
Masa	385 g	120 g	120 g	520 g
Baterije	Li-ion	Li-ion	Li-ion	Li-ion

Večni »bleeding-edge« brskalnik

Kakšne novosti prinaša deseta različica, ki je dosegla rezultat 100/100 na testu Acid3? Z vidika uporabnika novosti ni veliko. Najprej pade v oči kozmetični dodatek. Namesto običajne pomanjšane sličice spletne strani, ki se prikaže, ko z miško lebdimo nad jezičkom, lahko zdaj celoten trak z jezički povlečemo navzdol in tako vidimo predoglede vseh trenutno odprtih strani.

Piše: Matej Frece

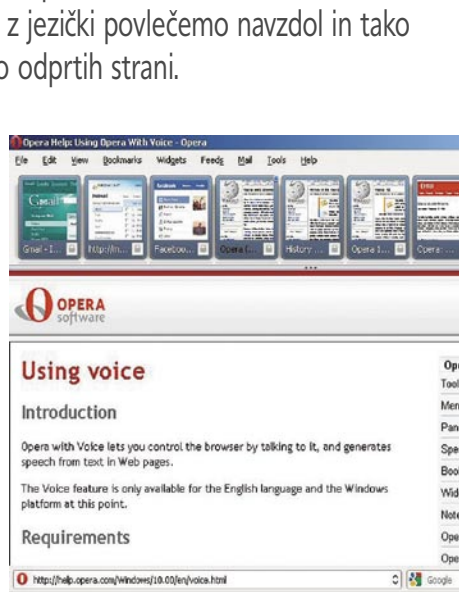
matej.frece@mojmikro.si

Najbrž najzanimivejša novost je črkovalnik, ki sproti, med pisanjem, z rdečo podčrta vse neznane besede. Seveda je za zdaj privzeto dodan le angleški slovar, pozneje pa lahko dodate še druge jezike. Trenutno jih je na voljo 20, od ukrajinskega do bretonskega, slovenskega pa žal (še) ni med njimi.

Ena večjih zamer Operi je bil okoren in zastarel način posodabljanja. Uporabniki so dobili kvečjemu avtomatizirano sporočilo, da je na voljo naslednja različica, nato je Opera odprla spletno stran z novo različico in to je bilo vse. Uporabniki so jo morali sami sneti, shraniti in namestiti. **Samodejno posodabljanje**, ki je danes že skoraj standard, je Opera končno dobila šele v deseti različici.

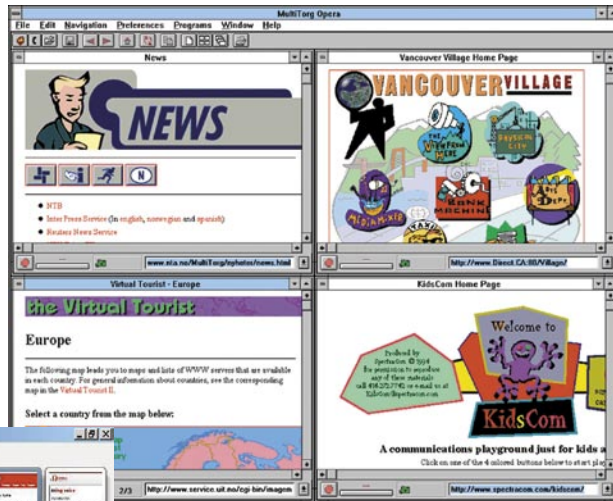
Najbrž najbolj oglaševana novost je **Opera Turbo**, ki naj bi pohitrila prenos podatkov. Trik je razmeroma preprost: podatki iz strežnika ne potujejo več neposredno k vam, temveč gredo preko strežnikov podjetja Opera, kjer se stisnejo in v takšni obliki pošljejo k vam, kjer jih brskalnik razpakira in prikaže. Avtorji pravijo, da naj bi zaradi tega že tako pohitren brskalnik deloval še nadaljnjih 80 % hitreje. Pri tem se zastavlja vprašanje anonimnosti, saj imajo zato pri Operi možnost pregledovati, kod po spletu se potikate in kaj shranjujete. Jasno, pri tem zagotavljajo, da tega ne počnejo, a če ste nagnjeni s teorijam zarote, je to možnost bolj izključiti, čeprav se je v praksi izkazala za precej koristno – razlika v hitrosti je tako velika, da je ni potrebno meriti

s štoparico, ker je vidna z golim očesom. Slaba plat Opere Turbo so slike, ki so zaradi stiskanja videti slabše, in seveda, odvisni ste od nemotene delovanja njihovih strežnikov, kar pa ni vedno zagotovljeno. Kadar se ta novi vmesni člen zatakne, ste običajni tudi vi, zato je to možnost najbolje nastaviti tako, da se po potrebi vključuje in izključuje kar sama.

Speed Dial, ki je nastal v Operi 9, je preprost, a učinkovit trik. Ko odprete novo, prazno stran, se vam pojavi mreža 3 x 3, v katero lahko shranite povezave do najpogostejše obiskanih strani. Gre torej za še lažji dostop do najnujnejših zaznamkov. Če ste jih imeli več kot devet, si lahko po novem določite dimenzije tabele in vanjo spravite kar do 25 povezav. Možnost dodajanja ozadja tabele je sicer simpatična, a zgolj kozmetična.

Za to različico so avtorji oglaševali še funkcijo **Opera Unite**, ki naj bi brskalnik spremenil v domači strežnik za lažji dostop do datotek v lastnem računalniku (in drugih), a to novost so za zdaj prestavili in naj bi zaživela šele v Operi 10.1.

Kot pri zadnjih nekaj različicah je tudi tokrat največ sprememb tehnične narave, ki se nahajajo pod pokrovom. Če omenimo le dve, je ena od njih vsekakor jedro **Presto**, ki je nadgrajeno na različico 2.2 in naj bi omogočalo 40 % hitrejšo prikazovanje spletnih strani. **Opera Dragonfly** je razhroščevalnik, ki omogoča vpogled v prikazovanje strani in ter ustavljanje in spreminjanje toka izvajanja (header inspection, HTML DOM editing, Javascript, CSS) v oddaljenih napravah, kot so prenosni telefoni, ali v drugem računalniku.

V GORDIJSKEM VOZLU

Je Opera 10 najboljši brskalnik? Danes tv vprašanje ni več smiselno, kajti vsi največji brskalniki so si tako podobni, da je pravzaprav že vseeno, katerega uporabljate. Razlike med njimi so minimalne, zato je – kot pri avtomobilih – pomembnejše to, kateri znamki »pripadate«. Za goreče privrženca je Opera 10 gotovo popoln brskalnik, objektivno gledano pa se zdi, kot da se je tudi Opera v svojem razvoju upejala in posta-

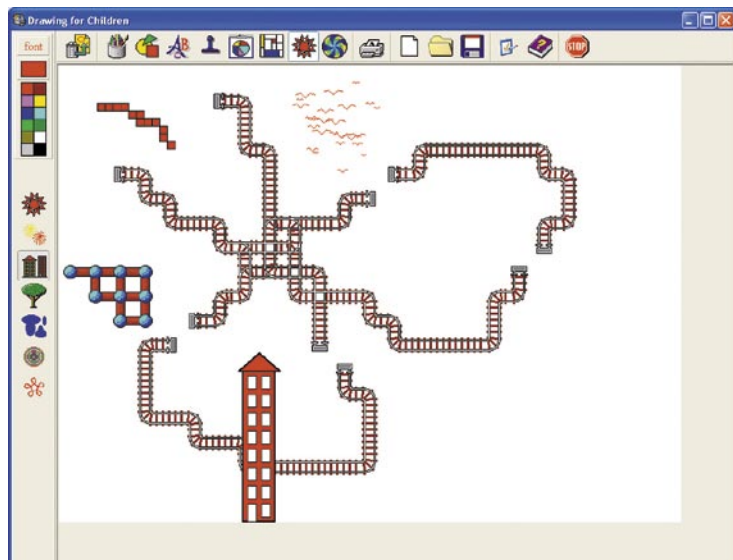
la del problema, ki ga je nekoč tako učinkovito razblinila. Za uporabnike je »revolucionarnih« novosti vedno manj, vse več je le kozmetičnih. Kot da je koncept brskalnikov zopet na tisti točki, ko se zdi, da naslednji velik korak ni več možen in da je na vrsti le še poliranje obstoječega. Kdo ve, morda pa bo nov Andreesenov izdelek tisti element, ki mu bo »od zunaj« uspel presekat žil prevelik gordijski vozle trenutno obstoječih brskalnikov. Zaradi že skoraj prevelikega podrejanja številnim standardom Opera namreč občasno slabo prikaže strani, ki tem standardom ne sledijo v celoti, kljub vgrajenim metodam, ki naj bi te napake odpravili.

Opera žal ni več brskalnik, ki bi vsem drugim pokazal, kako se tej reči streže. Še vedno je korak pred konkurenco, a ta korak je postal sila kratek oz. jo drugi brskalniki že dosegajo in tu in tam presegajo. Časi, ko so drugi kopirali Opero, so mimo, in najbrž bo kmalu prišlo do obratnega procesa. A vendar, Opero še vedno odlikuje to, po čemer je znana že 15 let: nepožrešen in izjemno hiter spletni brskalnik, namenjen zahtevnejšim uporabnikom.

Mali Picasso

Otroci, ne mladostniki, so najbolj učeča se bitja. Malčki pogruntajo vse, kar hočejo. Česar nočejo, ne boš iz njega izvlekel, pa če delaš karkoli. To verjetno tako ali tako veste vsi, ki imate nadebudneže doma ...

Piše: Aleš Farkaš

ales.farkas@mojmikro.si

Ce se dokopljejo do zaslona in miške, pa so toliko bolj veseli. Zakaj pa ne bi tega učečega se bitja preusmerili še na drugo stran? Recimo, ga prepričali, da je mogoče z računalnikom tudi kaj »koristnega« početi in da ti niso namenjeni gledanju spletnih strani s kockami in potem teženju, česa še imamo.

Risar za otroke je že ena taka stvar. Seveda imamo Windows tudi brezplačen risarski program, ki je dovolj dober za osnovno otroško seznanjanje z opremo. Program Drawing For Children pa je njegova nadgradnja in ponuja nekaj več. Predvsem je prirejen otroku. Seveda za vsem stoji industrija s svojo psihologijo in z »nakladanjem«, kaj je za otroka najboljše. Temu primerni so tudi gumbi in razporeditev, ki pa v osnovi ni precej drugačna od Risarja v Windows. Zgoraj in levo so razporejene ikone. Vendar tukaj nimate menijske vrstice, pač pa samo orodno z ikonami.

S programom bo otrok lahko ustvarjal črte, kroge, pisal simbolne

znake, barval, popravljaj radiral in počel še marsikaj drugega. Zanimivi so pečati – saj veste, da to malčki nadvse obožujejo, ko jih pritiskajo po zidovih vseh sob. Ne dovolite jim tega. Kaj pa ko niste zraven? V programu so na voljo še spreminjave ozadja, razni slikovni vstavki, učinki in še marsikaj drugega. Presenečeni boste, da zna tako majhen program vse to narediti. Jasno, da znajo to vse tudi vaši programi, kot sta CorelX in AdobeX. Težava je v tem, da otrok z njimi ne zna najti in narediti tiste kombinacije, ki bi njemu ustrezala. Tu pa je vse na klik, narisano preprosto – ne intuitivno, preprosto.

Vse mojstrovine je mogoče shraniti, pa tudi tiskati, tako da bodo sobe zdaj, poleg z ročno risanimi slikami, lahko oblepljene tudi s pravimi digitalnimi stvaritvami. Program deluje v vseh računalnikih z operacijskimi sistemi od Windows 95 naprej. Avtor ga resda že dolgo ni obnovil, a naj vas to ne zmede. Program je res namenjen našim najmlajšim, ki namesto televizorja gledajo v monitor, vmes pa še usposobijo svoje motorične spretnosti z miško. ■

Delovna miza na zaslonu

Pa smo spet pri redu oziroma neredu na namizju. Pospravljeno ima o človeku kaj povedati, prav tako nepospravljeno. Dobro, da smo različni, in iz tega izhaja, da imamo radi tudi drugačna namizja.

Piše: Aleš Farkaš

ales.farkas@mojmikro.si

BumpTop vam pričara čisto drugačno namizje, kot ste ga vajeni. Ali ni lepo, ko ni vse monotono? Marsikdo si v svoj PC namesti vsak teden drugo sliko, pa je že boljše volje. No, BumpTop vam ponuja tudi izometrični 3D-prostor. Celotna zamisel je v tem, da si **posnemate svoje delovno okolje**. Tu je mišljena predvsem **miza** z vsem redom ali neredom.

Vse, kar boste postavili na namizje, bo dobilo svoje osnovne lastnosti. Z njimi lahko tudi manipulirate, podobno kot z natlačenimi papirji. Premeščate, mečete v koš ali nalagate do nezavesti. Posebej zanimivo je, da lahko »stvar« vržete, in na podlagi fizikalnih lastnosti bo tam pristala ali se odbila od nečesa (zidu, gore papirjev) in pristala drugje. Seveda je ta virtualna fizikalna lastnost precej računaska, tako da ne pričakujte čisto enake kot v realnem svetu.

Vsem, ki imajo radi red na mizi, bo v vsakem primeru dobrodošla lastnost razvrščanja objektov v logične celote (list, drugi list, n-ti list je enako gora papirja). Vendar je naprednost programa v tem, da se ta gora papirja zloži po nekem zaporedju v trenutku. Kar na mizi ni mogoče, če ni v mapah. Prav

tako med to goro hitreje najdete to, kar iščete. S klikom te gore papirja pa dobite še dodatne možnosti za njeno urejanje.

Iskanje in s tem indeksiranje sta na precej visoki ravni. Treba vam bo samo začeti tipkati določen del besede iz naslova in pred vami se bodo pojavljali (označili) objekti, ki naj bi zadovoljili vaše potrebe. Naslednja zadeva so »lepljivi listi«, ki jih po pisarni navadno najdete vsepovsod. Tudi s temi se rokuje posredno enako kot pri veliki količini papirja. Vse skupaj se

da tudi tiskati in pošiljati po elektronski pošti. Do tukaj je zadeva brezplačna, če pa želite še več, na primer povečevanje dimenzij, premetavanje razvrščenih objektov, pa tudi neposredno snemanje na USB-enote, boste morali še plačati. Vendar se splača.

Pomanjkljivosti programa bi lahko strnil v dve. Treba je imeti računalnik z dovolj pomnilnika in grafičnih zmogljivosti. Stvar namreč ves čas računa in obdeluje 3D-objekte. Druga pomanjkljivost pa je, da bi se tovrstni program prav odlično obnesel pri, recimo, velikih zaslonih na dotik. Koliko je takih, pa sami veste. ■

Drawing For Children

Namenjen: Otrokovemu risanju in njegovim prvim risarskim korakom

Za: Preprosto za otroško dušo

Proti: –

Cena: Brezplačen

Spletni naslov proizvajalca: <http://drawing.gamemaker.nl/>

BumpTop 1.0

Namenjen: Delovno mizo preslikate na zaslon.

Za: Odlična ideja

Proti: –

Cena: Brezplačna različica Free Edition, 30 USD polna različica

Spletni naslov proizvajalca: <http://bump.top/>

Kvota na vajetih

Nočna mora sistemskih inženirjev je preverjanje večje količine prostora, ki je uporabnikom na voljo v trenutnem času. Kaj rado se zgodi, da imate nastavljene večje kvote, kot jih prenese diskovno polje.

Piše: Aleš Farkaš
ales.farkas@mojmikro.si

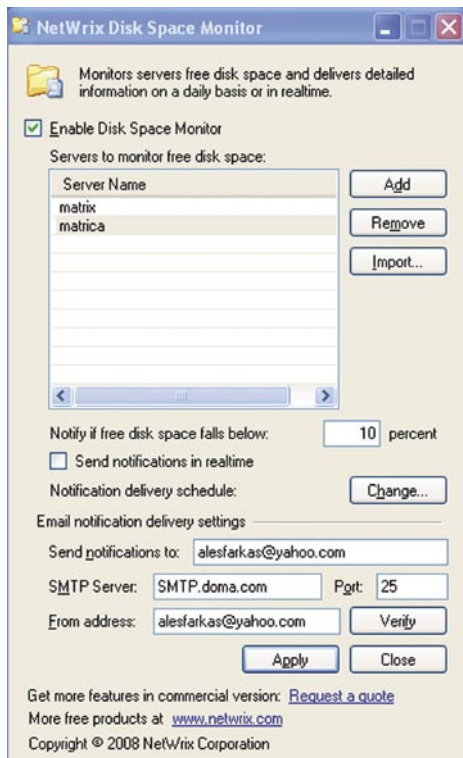
Zakaj je tako, ne bom razpravljaj, se pa dogaja. In če imate na voljo boljše orodje, da zna namesto vas to ugotoviti, toliko bolje. Kaj hitro lahko predstavite ali uredite, da bo spet vse delovalo. Ni potrebe, da vam uporabniki začnejo skakati po glavi, ker ste jih zaklenili. Seveda, inženirji so pametni, pa morajo znati tudi kaj sprogrimirati, zakaj bi trošili denar še za dodatne programe. Vendar je po navadi njihov čas za programiranje dražji, kot boste odšteli za nakup in takojšnje delo že narejenega programa.

Eno od orodij, ki vam pomagajo pri urejanju strežniškega prostora, je NetWrix Disk Space Monitor. Program je sila preprost. Po namestitvi je namreč treba vnesti osnovne parametre za vsak strežnik. To naredite s konfiguratorjem. Vnesete ime strežnika (IP-številko) razna gesla, naslove za pošiljanje informacij, poštne strežnike ... Prav tako v tem delu nastavite prag diskovnega prostora v določenem strežniku, kakor tudi odstotek, pri katerem naj vam začne besno tuliti.

Po osnovni konfiguraciji sledi še nastavljanje urnika za pregledovanje. Seveda tega izberete tako, kot vam ustreza. Najboljše je, da se sistem pregleda pred vašim prihodom, da boste o tem obveščeni,

ne pa da vam uporabniki začnejo razkačeni telefonirati, da nič ne deluje. Nastavitve se potem shranijo v urejevalnik opravil. Sistem ne dela nič drugega, kot vam v izbranih časovnih intervalih pošilja redna obvestila. S kakšnim uporabnim razčlenjevalnikom (parser), boste kaj hitro prišli do pomembnih informacij.

Če pa si boste zaželeli več, se pravi takojšnje in stalno pregledovanje, pa boste morali poseči po plačljivi različici. Licence se kupujejo na število strežnikov, ki jih želite gledati. S tem pa ste tudi prepričani, da vaši virtualni strežniki več ne bodo ostali brez nujno potrebnega prostora prav takrat, ko bo to najpotrebnejše.

Zbirka priljubljenih vselej pri roki

Z vsakim premikom iz svojega delovnega okolja si uporabnik navadno želi, da bi obdržal pri sebi svoje standardne aplikacije, dokumentacijo in najnujnejša orodja za delo.

Piše: Aleš Farkaš
ales.farkas@mojmikro.si

Zakaj pa ne bi s seboj prenašali kar vsega? Navadno potrebujete vsakodnevno res zelo malo od tega, kar vam ponuja namizje. Če lahko vse postavite na eno mesto, kjer vas vedno čaka, je to super, mar ne? Pred časom ste že dobili zbirko programov Portable Apps. Danes so tukaj že novi pod imenom Lupo PenSuite. Nastajajo pa vedno tudi novejši, ki še dodatno obogatijo ponudbo.

Lupo PenSuite ponuja dva sklopa: polno zbirko Full Apps in manjšo Little Apps, ki vsebuje precej manj, a še vedno dovolj za začetek. Slednja recimo vsebuje brskalnik (Firefox 3.5.2), bralnik pošte (POP Peeper 3.5), nekaj odjemalcev za torrente, VLC-predvajalnik, nekaj urejevalnikov slik in zaslona, urejevalnik opravil, nekaj orodij za hitri pregled sistema in njegovo uspešno navidezno pohitritev, bralnik PDF-jev, arhivski program 7-Zip in še nekatere, tudi nekaj igrice. Zanimivo je, da vas kar precej stvari napoti kar na spletni program, tako da se določene stvari poganjajo oddaljeno.

Polna zbirka pa ima seveda skorajda vse. Tako ne bodo manjkali niti Opera, odjemalec pošte Thunderbird, protivirusni program ClamWin ... Prav tako si lahko preprosto dodate že prevedene in pripravljene aplikacije za tovrstno uporabo kar z njihove spletne strani. Ja, ja, seveda boste lahko name-

stili tudi OpenOffice. Vendar je ta prevelik za celotno namestitev in ga zato ponujajo v dodatnem paketu. Česa v takem paketu ne boste nikoli našli? Microsofta. In zakaj ne? Ker ta prepušča tovrstno početje v licenčnih pogojih. Mi pa v jok, pa na drevo ...

Paket je vedno pripravljen na zagon, ko potisnete svoj prenosni medij v drugo napravo. Uporabniški vmesnik zelo spominja na Microsoftovo zagonsko vrstico z menijem Start. Tu so nameščeni in prikazani tudi vsi vam potrebni deli, skupaj s povezavami do dokumenta ali mape na vaš prenosni disk. Potem je dodatno prikazano še, koliko prostora je na voljo na vašem mediju. Pričakujem, da se bodo sčasoma določeni ponudniki tovrstnih aplikacij specializirali. In boste točno vedeli, kateri komplet vam najbolj ustreza, tako da ga boste preprosto vzeli s seboj. ■

NetWrix Disk Space Monitor

Namenjen: Pregledu prostora v strežnikih
Za: Preprosto upravljanje – »namesti in pozabi«.
Proti: Nima orodja za jasen pregled dnevnih zapisov.
Cena: Brezplačen; 500 USD za 50 strežnikov
Spletni naslov proizvajalca: <http://netwrix.com/>

Lupo PenSuite

Namenjen: Nujne aplikacije so pri roki.
Za: Boljši kot konkurenca
Proti: –
Cena: Brezplačen
Spletni naslov proizvajalca: www.lupopensuite.com/

Preklopi glavo na zabavo!

www.revijastop.si

Vpogled v razburljivo dogajanje slavnih in znanih.

Aktualne novice iz sveta glasbe, televizije in filma. TV sporedi za kar 66 programov.

Vsako sredo v reviji!

spletni marketing

Marketinški načrt poslovnega bloga

Podjetje se pri poslovanju med drugim odloča o marketinški strategiji, prek katere se bo predstavilo kupcem z namenom večje prepoznavnosti na trgu. Trenutno je ena od bolj priljubljenih oblik t.i. spletni marketing, ki ima v primerjavi s klasičnim marketingom prednost predvsem v tem, da lahko zniža stroške ob enakih rezultatih ali pa ob enakem vložku rezultate izboljša.

Piše: mag. Nika Levovnik

Del spletnega marketinga so tudi **blogi**, razmeroma nova oblika spletne komunikacije, o katerih se je že veliko pisalo. Blogi podjetju omogočajo, da spremeni obliko komunikacije s partnerji, poveča prepoznavnost na trgu, omogoči neposredno povratno informacijo vseh zunanjih udeležencev poslovnega procesa ter prek njih uravnava svoj notranji poslovni proces. Za komunikacijo podjetja s svojimi partnerji je najprimernejša oblika bloga tako imenovani **korporativni** oziroma **poslovni** blog.

ZAKAJ POSLOVNI BLOG

Odločitev o vzpostavitvi poslovnega bloga je za podjetje pomembna iz več razlogov:

- spletni brskalniki bloge uvrščajo zelo visoko med iskalnimi rezultati in s tem podjetju omogočijo večjo prepoznavnost na trgu;
- blogi gradijo skupnosti, ki podjetju omogočajo dialog z uporabniki in s tem dostop do povratnih informacij;

- blogi so preprosti za spremljanje in posodabljanje, saj v primerjavi z drugimi marketinškimi tehnikami ne zahtevajo obsežnih priprav in s tem povezanih stroškov;
- blogi uporabnikom omogočajo vpogled v notranjost podjetja in poglobijo njihovo zaupanje do proizvodov in storitev;
- prek tehnologije RSS so uporabniki takoj obveščeni o novostih iz bloga;
- blogi preko razvejene mreže ustvarjajo nove priložnosti za zaslužek podjetij in povezovanje strokovnjakov.

Podjetja si pri odločitvi o vzpostavitvi poslovnega bloga lahko pomagajo z **marketinškim načrtom bloga**, ki jih v petih osnovnih korakih vodi skozi proces vzpostavitve in jih lahko v samo nekaj mesecih popelje v svet bloganja. Tak marketinški načrt mora podjetje sestaviti, še preden začne pisati vsebine v blogu, saj z njim opredeli časovni načrt in posamezne korake bloganja, skozi katere mora iti, da bo svoj blog lahko uvrstilo med druge bloge v blogosferi ter pred konku-

renco nanj privabilo svoje potencialne kupce.

lahko med več programi, kot so Movable Type, LiveJournal, Blog-City, MSN Spaces in podobni, jaz pa bi omenila predvsem dva programa: (1) program **Blogger**, ki je v lasti Googla in je t. i. zunanji program za vzpostavitev bloga, kar pomeni, da mora podjetje obiskati stran *blogger.com*, na kateri se lahko registrira kot njihov uporabnik in v okviru njihovega spletnega mesta vzpostavi svoj blog; ter (2) program **WordPress**, ki je v primerjavi z Bloggerjem avtonomen sistem za objav-

opozarja na podjetje in njegovo dejavnost in da ga bralci ne zamenjujejo s konkurenco, zato je priporočljivo, da ob izbiri platforme za svoj blog podjetje razmisli tudi o zunanji podobi bloga. Ni toliko pomembno, kakšen je program, prek katerega je blog registriran, pomembno je, da je **preprost za branje in uporabo**.

2. KORAK – VSEBINSKI NAČRT

Najpomembnejša pri blogu je objavljena vsebina,

Program Blogger (www.blogger.com)

renco nanj privabilo svoje potencialne kupce.

1. KORAK: VZPOSTAVITEV BLOGA

Da podjetje sploh lahko začne komunicirati s kupci in poslovnimi partnerji prek bloga, se mora najprej odločiti, **kje ga bo objavilo** oziroma **kako ga bo predstavilo** v spletu. V spletu že obstajajo brezplačni računalniški programi, ki so preprosti za uporabo in upravljanje in prek katerih lahko podjetje vzpostavi svoj blog. Izbira

ljanje blogov, kar pomeni, da ga mora podjetje prenesti iz spleta na svoje spletno mesto in šele nato lahko vzpostavi svoj blog.

Pri vzpostavitvi bloga na lastnem spletnem mestu je pomembno, da podjetje izbere takšno ime, ki bo med uporabniki **hitro prepoznavno** in bo podjetje povezovalo z njegovo dejavnostjo. Najlažje in najbolj prepoznavno je, če se blog »pripen« kar na spletno stran podjetja, npr. www.imepodjetja.com/blog. Vsekakor mora podjetje paziti, da ime bloga uporabnike

zato jo mora podjetje prispevati premišljeno, in uporabnikom, ki se prvič srečajo z njegovim blogom, vzbuditi pozitivno izkušnjo. S tem si bo podjetje zagotovilo reden obisk svojih uporabnikov v spletu in bo z njimi lahko vzpostavilo dolgoročno sodelovanje. Kakovost informacij, ki jih podjetje objavlja, je tista, ki uporabnikom vzbudi zaupanje do njegovega bloga in s tem do njegove znamke, dejavnosti ter njihovih izdelkov in storitev.

Podjetje mora dobro premisliti, kakšna bo vsebina

njegovega bloga, kaj želi z blogom doseči, kateri so njegovi cilji, kdo so njegovi bralci in katere informacije ti bralci iščejo. Z odgovori na zastavljena vprašanja bo vsebina njegovega bloga zanimiva in ustrezna ter bo bralce prepričala v avtentičnost bloga.

Pri vsebinskem načrtu podjetju lahko pomaga **osnovni marketinški načrt**, ki mu služi kot opomnik na omejitve in na katere stvari mora biti pozorno, ko nagovarja bralce bloga. Načrt lahko spreminja letno ali mesečno, pomembno je le, da njegova vsebina sledi strateškemu cilju podjetja:

- kateri je ciljni trg: koga podjetje s svojim blogom nagovarja;
- kakšni so trendi v industriji: če je prisotna rast, bo marketinška strategija drugačna, kot če je prisotna recesija;
- kakšni so cilji podjetja: pomembno je, da podjetje pozna svoje cilje pri načrtovanju svoje marketinške politike in ve, kaj želi z njo doseči;
- kakšna je strategija podjetja: pot do cilja je lahko različna in podjetje se mora odločiti, na kakšen način bo doseglo svoje cilje;
- kakšen je letni marketinški proračun; to vprašanje je zelo pomembno, saj ima podjetje omejena sredstva, ki jih mora pravilno razporejati znotraj svojih dejavnosti in temu primerno prilagajati svoje marketinške taktike;
- kakšen je »marketinški mikš«; proizvod, cena, prostor, promocija;
- kateri so njegovi trije največji konkurenti: marketinška strategija je odvisna tudi od dejavnosti konkurence;
- katere so prednosti podjetja v primerjavi s konkurenti;
- katere so slabosti podjetja: priznanje svojih slabosti ni odraz šibkosti, temveč priložnost za izboljšanje;
- mesečne taktike: načrtovanje kratkoročnih

dejavnosti, ki ustrezajo zastavljeni marketinški strategiji in proračunu.

Pri iskanju vsebine za svoj blog si podjetje lahko pomaga tako, da podrobno **razišče trg in svojo konkurenco**. K učinkovitemu dialogu s svojimi kupci in drugimi poslovnimi partnerji lahko prispeva le, če prejme informacije o tem, kaj se na trgu dogaja, zato mora predvsem pozorno poslušati. Prek spletnega brskalnika se lahko poveže na bloge s podobno vsebino in tako spremlja vse novosti v zvezi z izbrano temo. Najlažje se informira tako, da se prek tehnologije RSS naroči na novosti in tako prihrani čas vsakodnevnega brskanja po spletu.

Pomembno je tudi, da podjetje najdeno vsebino razume, ker lahko sicer zgreši bistvo razprave in s svojimi komentarji ne ustvari dodane vrednosti k pogovoru. Podjetje mora razbrati med konstruktivno komunikacijo, ki zahteva njegovo pozornost, in tisto vsebino, ki si slednje ne zasluži, zato je pomembno, da iz že objavljenih komentarjev razbere, o čem se je že govorilo in kje lahko samo prispeva k boljši in učinkovitejši razpravi.

V **sorodnih blogih** lahko torej podjetje najde navdih glede vsebine, ki jo namerava samo objaviti, spremlja lahko število ljudi, ki te blogge prebirajo, in s tem dobi že kar dober občutek, kako številno je njegovo potencialno občinstvo, oceni lahko, kakšne so želje bralcev in katere informacije jih najbolj zanimajo ter kako se povezujejo s temi informacijami. Če se podjetje želi uvrstiti visoko med iskalnimi rezultati v spletnih brskalnikih, mora vedeti in predvidevati, kakšne besedne zveze uporabljajo tisti, ki iščejo informacije, in te besedne zveze uporabiti v svojem blogu na način, da ga bodo povezale z njegovimi proizvodi, storitvami in poslovnimi cilji.

Ko je podjetje raziskalo trg in dobilo vpogled v pričakovanja potencialnih

uporabnikov, naj si naredi seznam tem, ki bi si jih želelo v svojem blogu obravnavati, vendar ob upoštevanju, da mora biti njegov prispevek zanimiv, razumljiv in bralcem v korist.

3. KORAK – OBJAVA VSEBINE

Ko se podjetje odloči, kakšno vsebino bo objavilo na svojem blogu, je izvedba sama razmeroma lahko delo. Prek programov za objavljanje blogov je pisanje vsebine primerljivo s pisanjem navadnega elektronskega sporočila, torej tehnično ni nobene omejitve, da podjetje ne bi moglo objaviti novih informacij v svojem blogu vsak dan ali vsaj vsak drugi dan. Je pa pomembno, da se pri pisanju vsebine podjetje drži določenih **pravil**, ki privabljajo občinstvo in občas-

“ Blogi podjetju omogočajo, da spremeni obliko komunikacije s partnerji, poveča prepoznavnost na trgu, omogoči neposredno povratno informacijo vseh zunanjih udeležencev poslovnega procesa ter prek njih uravnava svoj notranji poslovni proces.

ne uporabnike spreminjajo v redne. Podjetje si pri tem lahko pomaga z naslednjimi opornimi točkami:

- Pisci bloga v podjetju naj bodo pravi ljudje, zaposleni v podjetju, pišejo pa naj v svojem imenu. Pomembno je, da uporabniki ob branju vsebine dobijo vpogled v notranjost podjetja, se poistovetijo z avtorjem in tako vzpostavijo zaupanje v podjetje in njegovo dejavnost, znatno in proizvode. Zelo pomaga, če avtor pri pisanju uporablja svoje pravo ime, ki ga objavi na začetku ali na koncu bloga.
- Vsebina naj nastane v podjetju in naj izraža avtorjeve misli in mnenja, četudi ta ne bi vedno ustrezala določenim posameznikom iz podjetja. Pri tem je pomembno tudi,

da avtor prevzame odgovornost za vsebino, ki jo je napisal, in se ne skriva za podjetjem.

- Vsebina na blogu naj bo smiselna, zanimiva in pogosto posodabljana. Blogi, ki jih avtorji ne obnavljajo, zamrejo in počasi izginejo iz blogosfere, zato je pomembno, da podjetje skrbi za ažurnost bloga. Podjetje je strokovnjak na svojem področju, in z informacijami, ki jih podaja, lahko veliko prispeva za strokovnost tistih, ki jih berejo. Ljudje se želijo učiti in pridobivanje vedno novih informacij jih sili k temu, da se vračajo na blog.
- Vsebina mora biti napisana v pozitivnem duhu. Podjetje naj se izogiba zlonamernim komentarjem, s katerimi lahko užali

ki so avtorskoppravno zaščiteni, v blogu ne smejo biti objavljeni, razen če je pisec imetnik avtorske pravice, če podjetje predhodno dobi pisno soglasje imetnika avtorske pravice ali če gre za obliko proste uporabe takšne vsebine oziroma avtorskega dela. Avtorji tudi ne smejo objavljati vsebin, ki bi bile moralno sporne, sovražne ali bi posegale v dostojanstvo, čast ali ugled drugih posameznikov in pravnih oseb.

Največkrat je najboljša vsebina na blogu tista, ki jo avtorji napišejo spontano. Vseeno je, ali komentirajo druge blogge, odgovarjajo na komentarje drugih avtorjev ali prispevajo lastno temo za pogovor, pomembno je, da je vsebina takšna, da privabi čim več uporabnikov.

4. KORAK – PROMOCIJA BLOGA

Ko podjetje uskladi vsebino bloga s svojimi dolgoročnimi strateškimi cilji in pričakovanji uporabnikov, je čas za promocijo bloga. Obstaja več pomembnih **promocijskih kanalov**, ki lahko podjetju pomagajo, da v najkrajšem možnem času predstavi svoj blog javnosti in postane aktiven član blogosfere. Najbolje je, da podjetje uporabi vse; večja ko bo pozornost, ki jo bo podjetje namenilo promociji svojega bloga, večja bo njegova obiskanost.

Oglaševanje je zelo pomembna promocijska aktivnost med novoustanovljenimi blogi. Podjetje lahko blog oglašuje prek že uveljavljenih načinov oglaševanja, kot so oglasi na televiziji, v tiskanih medijih, na plakatih in podobno. Med oglaševanjem mora opozoriti na svoj spletni naslov, kjer je blog. Preko spletnih aktivnosti lahko podjetje blog oglašuje na svoji spletni strani ali ga omeni v sporočilih za javnost, ki jih objavlja v spletu.

Eden od načinov promocije bloga je tudi, da podjetje poišče spletne strani s podobno vsebino in njihove

spletni marketing

imetnike prosi, da med svojo vsebino na spletni strani objavijo povezavo do njegovega bloga. Nekateri imetniki spletnih strani bodo z veseljem svoje bralce opozorili na blog s podobno vsebino, zlasti če bo ta uporabna in polna koristnih informacij. Lahko pa podjetje pristopi k imetnikom spletnih strani in drugih blogov in jim ponudi, da napiše t. i. **gostujoč članek**, ki se nanaša na njihovo vsebino, ob koncu članka pa objavi povezavo na svoj blog. Gostujoči članki so priljubljena zadeva, če ustvarijo dodano vrednost k že napisani vsebini. Najboljši blogerji so ugotovili, da se njihov blog promovira kar sam prek povezav z drugih spletnih mest,

če vsebina ustreza njihovim bralcem, če jim torej pomaga pri doseganju določenih osebnih ciljev.

Blog lahko podjetje promovira tudi preko t. i. **mini blogov**, ki jih lahko objavlja na različnih spletnih mestih, prek njih pa vzpostavi povezavo na prvotni blog. Mini blogi naj bo obravnavajo sorodno temo kot osnovni blog, vendar naj bo poudarek le na določenem področju te teme.

Svoj blog lahko podjetje izpostavi tudi prek blogovskih iskalnikov, kamor pošlje spletni naslov bloga ali RSS-vir, npr. **BlogPulse** (www.blogpulse.com), ali preko strani, kot je npr. **Digg** (www.digg.com), ki omogo-

čajo socialne zaznamke, prek katerih uporabniki glasujejo o priljubljenosti člankov, blogov in podobne vsebine. Če blog podjetja dobi visoko število glasov, zelo hitro vzbudi pozornost in poveča število svojih bralcev.

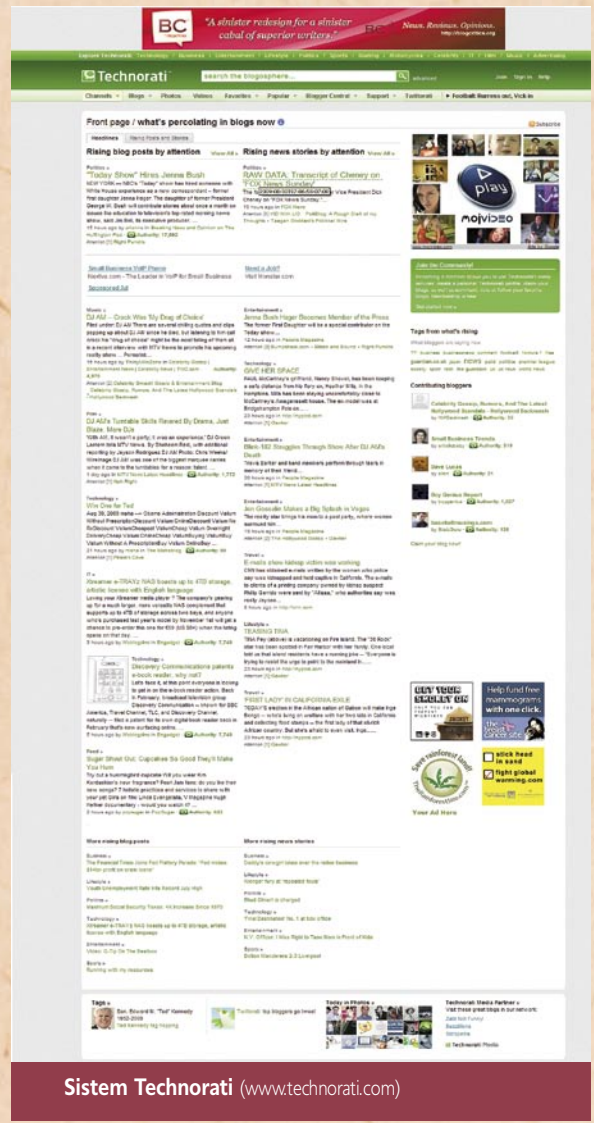
Za čim večjo prepoznavnost bloga v spletu pa se mora podjetje povezati tudi z drugimi blogerji, saj je bloganje »družbeno« spletno doživetje in prav je, da se vzpostavijo odnosi med avtorji sorodnih prispevkov, ki lahko prinesejo korist vsem vpletenim. V ta namen mora podjetje redno spremljati aktivnosti, povezane z njegovim blogom, in redno odgovarjati na objave bralcev, prebirati bloge drugih avtorjev s podobno vsebino in komentirati njihove članke ter aktivno objavljati na svojem blogu.

5. KORAK – PREGLED AKTIVNOSTI

Vsak blog mora biti primerno zasnovan, in sicer tako, da lahko podjetje spremlja njegovo aktivnost v blogosferi in odziv njegovih bralcev. Primerno je blog zasnovan tedaj, ko je opremljen z RSS-indikatorjem in

Iskalnik Digg (<http://digg.com>)

Sistem Technorati (www.technorati.com)

Sistem Bloglines (www.bloglines.com)

pogovor z Majdi Kosi, svetovalko za digitalno komuniciranje

Digitalne resnice in laži

Včasih je obstajal rek »papir prenese vse«. S pojavom svetovnega spleta in njegovo razširitvijo v praktično sleherno gospodinjstvo pa se zdi, da »internet prenese vse«. Splet nam je med drugim prinesel povsem novo vrsto t. i. digitalnega komuniciranja. V katero smer se razvija fenomen digitalnega komuniciranja in kako so slovenska podjetja pripravljena na spletni nastop, smo se pogovarjali z Majdi Kosi, svetovalko za digitalno komuniciranje.

Piše: Miran Varga

miran.varga@mojmikrosi

Ukvarjate se z digitalnim PR-jem, ki pomeni novo vrsto komuniciranja podjetij z javnostmi ter strankami. Lahko na kratko opišete, za kakšno vrsto komuniciranja pravzaprav gre?

Novi mediji prinašajo eksplozijo informacij in dražljajev. Pojavljajo se nove moralne vrednote in novi komunikacijski vzorci. Pri digitalnem komuniciranju izstopajo individualen pristop, dvosmerna komunikacija ter takojšnja povratna informacija. Večjo vlogo kot kdaj prej prevzemajo transparentnost, avtentičnost in potrošniška demokracija. Gre za mešanje osebnega in poslovnega, za kulturo prenosa znanja in povezovanja ljudi med seboj. Tega se zaveda tudi vse več podjetij in digitalno komuniciranje s pridom uporablja, bodisi za krizno komuniciranje bodisi za nadzorovanje svojega ugleda, za podporo prodaji, skratka za različne namembnosti. Če podam par odmevnih primerov: General Motorsu je ob podpori Twittra uspelo usmerjati komunikacijo ob nepravilnih interpretacijah državne pomoči ameriški avtomobilski

industriji. Podjetju JetBlue je ob odpovedi več kot tisoč letov zaradi nevihte tudi zaradi pojasnila generalnega direktorja na portalu YouTube uspelo hitreje povrniti zaupanje svojih uporabnikov. Kot se je v takšnih primerih že neštetokrat izkazalo, je potrebna takojšnja in iskrena komunikacija – in prav to ponujajo novi interaktivni

“ Pomembno spoznanje je, da klasični odnosi z javnostmi v virtualnem prostoru ne delujejo. Novi mediji omogočajo, da skupine identificiramo in z njimi vzpostavimo dvo- in večsmerno komunikacijo.

mediji. Nov pristop, odlično razumevanje prejemnikov sporočila in omogočanje interakcije vseh vpletenih se kaže v digitalnem komuniciranju, ki ga tako tuja kot naša podjetja vse pogumneje vključujejo v svojo komunikacijo z uporabniki.

Kakšne so novice, ki jih prinašajo novi mediji?

Novi mediji omogočajo, da skupine identificiramo in z njimi vzpostavimo dvo- in večsmerno komunikacijo. Pomenijo osnovno sredstvo hitre in takojšnje komunikacije. Ključno vlogo ima pravilna izbira komunikacijskih kanalov in vključevanje uporabnikov v komunikacijske aktivnosti podjetja. Pomembno je, da s pravočasnim usmerjanjem komunikacije ter transparentnim podajanjem komentarjev zgradimo skupnosti uporabnikov, ki so nam naklonjene.

Kako se spletnega nastopa lotevajo naša podjetja?

Slovenska podjetja se čedalje pogumneje lotevajo spletnega nastopa in že dolgo časa ne prevzemajo več pasivne vloge enostranske komunikacije s svojimi uporabniki. Tako skupnosti uporabnikov, ki združujejo »advokate« podjetij, svojim uporabnikom ponujajo pomembno dodano vrednost, s katero uporabnike nagradijo za svojo lojalnost. Spletni nakupovalni portal Mimovrste na primer svojim »followerjem« in članom skupnosti ekskluzivno

sporoča novice o posebnih akcijah, obenem pa sprašuje za mnenje o storitvah in zbira predloge uporabnikov. Aktivnosti so porazdeljene med: informiranje, odgovarjanje na zahteve, zabavo in predstavitev zanimivih artiklov. Facebookova skupnost Mimovrste šteje že več kot 3000 Facebookovih članov, kar jo uvršča med vodilne slovenske družabne skupnosti na spletu. Sredi septembra so v podjetju uporabili družabne medije (Facebook, Twitter in Koornk) kot kanale, ob podpori katerih so v realnem času komunicirali, kako rešujejo manjši krizni položaj zaradi varnostne luknje na svojem poštnem seznamu. Transparentna komunikacija in priznavanje lastnih napak sta tisto, kar uporabniki cenijo in znajo nagraditi s svojo lojalnostjo.

Katera orodja spletnega nastopa pa so najbolj v uporabi pri slovenskih podjetjih?

Poleg Facebookovih profilov in skupin, ki so skupaj s svojo priljubljenostjo med podjetji hitro dobile velik krog uporabnikov, je v zadnjih mesecih več zanimanja požel Twitter, ki uporabnikom in podjetjem omogoča, da v okviru 140 znakov sporočajo »followerjem« sporočila s pomembno novičarsko vrednostjo. Tovrstna komunikacija je zanimiva za podjetja, ki lahko dovolj frekventno sporočajo informacije, ki zanimajo uporabnike (npr. potovanja last minute, akcijske ponudbe, kino sporedi ...). Poglavitna lastnost osebnih tematskih blogov je podajanje osebnega pogleda na določeno tematiko, medtem ko poslovni blogi večinoma nosijo pečat korporativnega razmišljanja in insajderskega dogajanja. Poleg tega se poslovni blogi z namenom informiranja, promocije in posredovanja znanja večinoma uporabljajo za komunikacijo s strankami in zaposlenimi. Potencial,

ki ga prinašajo osebni blogi, leži predvsem v tem, da se lahko osebe ciljnim javnostim predstavijo na bolj neformalen, osebni in izvirni način, in sicer kot relevanten, strokoven in uporaben vir informacij. Avtor bloga se lahko prek strokovnih zapisov uspešno pozicionira kot mnenjski vodja. Podjetje lahko s pomočjo blogov izkoristi dve pomembni prednosti – blog lahko uporabi kot učinkovito orodje virusnega marketinga in kot enega izmed temeljev pri gradnji virtualne skupnosti, ki združuje podpornike podjetja.

Transparentnost v odnosu z uporabnikom torej prinaša prednost za nove medije v zaostrenih gospodarskih razmerah – pa jo uporabniki tudi dojemajo kot tako?

Še posebej v času vseplošne gospodarske krize je potrebno premišljeno strateško večsmerno komuniciranje, več kot kdaj prej pa štejeta transparentnost in verodostojnost informacij. Ključnega pomena je tudi hitrost prenosa informacij. Zaposleni komunicirajo hitreje in tako ob nenehnih spremembah postajajo čedalje pomembnejši deležniki. Vloga transparentnega komuniciranja je v času gospodarske krize poudarjena tudi na strani menedžerjev, ko je prisotnih ogromno psiholoških pritiskov in negotovosti glede prihodnosti organizacij. Predvsem v odnosu do zaposlenih so menedžerji ključni komunikatorji, ki zagotavljajo nenehno dostopnost in informiranje, saj lahko le tako zagotovijo priložnost, ki se bo ponudila ob zaključku gospodarske krize – ne le preživetje podjetja, temveč skupnost, sestavljeno iz zaposlenih, ki verjamejo v sposobnosti celotnega tima in izjemno vrednost svoje organizacije.

Transparentno proaktivno komuniciranje menedžerjev ob podpori korporativnih ali osebnih blogov ponuja vizijo vključenosti

“ Resnicoljubnost komunikatorjev je bogato poplačana v obliki pozitivnih virusnih govoric, medtem ko je lahko posredovanje neresničnih podatkov še v istem trenutku kaznovano z negativno publiciteto.

vseh vpletenih, interakcijo z bralci in možnost povratne informacije. Z njimi se krepi ugled menedžerja in s tem podjetja. Uspešen primer osebnega bloga je blog Marte Gorjup Brejc (op. p. www.martagorjupbrejc.si), ki je pomenil stično točko medijev, zaposlenih in širše javnosti v začetku tega leta, ko so se v javnosti pojavila ugibanja o njeni zamenjavi in špekulacije o nepravilnem poslovanju.

Na kaj morajo podjetja paziti, ko v svojo komunikacijo vključujejo nove medije?

Spletni mediji resda omogočajo transparenten in neposreden dostop do ciljnih javnosti, nikakor pa ni prostora za »poceni« marketing taktike. Ne gre torej za kvantiteto, koliko virtualnih uporabnikov nas spremlja v Twitterju, koliko ljudi spremlja naš blog ali koliko prijateljev in znancev šteje naš Facebookov in LinkedInov

profil – gre za posredovanje dodane informacijske vrednosti našim uporabnikom in ustvarjanje digitalnega odnosa, ki o organizaciji govori mnogo več kot kdaj prej. Pomembno spoznanje je, da klasični odnosi z javnostmi v virtualnem prostoru ne delujejo! Še posebej pri kriznem komuniciranju se kažejo nezanemarljive prednosti, ki jih digitalizacija omogoča. Novi mediji namreč omogočajo, da skupine identificiramo in z njimi vzpostavimo dvo- in večsmerno komunikacijo. Resnicoljubnost komunikatorjev je bogato poplačana v obliki pozitivnih virusnih govoric, medtem ko je lahko posredovanje neresničnih podatkov še v istem trenutku kaznovano z negativno publiciteto.

Torej pravite, da v spletu ni prostora za digitalne laži, temveč se več doseže z resnico. Lahko to pojasnite?

Pomembno se je zavedati,

da gre pri digitalnem komuniciranju za težko obvladljivo javno debato – ne moremo je kontrolirati, lahko pa jo usmerjamo. Le spomnimo se primera, kako je odreagiralo slovenski trgovec, ko so v enem njegovih izdelkov našli ostanke mrtve živali. Po internetu so se govorice razširile v obliki virusnega e-sporočila in novica z zgovorno fotografijo je kmalu dosegla uporabnike. Podjetje je sicer pojasnilo nastali položaj v osrednjih slovenskih medijih, vendar pa se ni odzvalo na številne negativne odzive v okviru zapisov na blogih in forumih. S pojasnitvijo položaja bi podjetju zagotovo uspelo usmeriti komunikacijo, četudi se negativnim odzivom ne bi bilo mogoče izogniti. Slika miši v kumaricah je tako zaokrožila med slovenskimi blogi in forumi. Zgovoren primer nezanemarljive moči spletnih medijev je tudi nekaj milijard dolarjev vredna izguba podjetja Apple zaradi negativne objave na

vplivnem blogu TechCrunch o izdelku iPhone.

Kakšna pa je po vašem mnenju prihodnost družabnih medijev, se komunikacija podjetij seli v virtualni prostor?

Pri vse večjem pomenu digitalnega komuniciranja nikakor ne gre zanemariti klasičnih medijev. Gre bolj za poudarek na združevanju, tako uredništev informativnih oddaj, ki so danes v večini še ločena od spletnih, kot tudi na združevanju več komunikacijskih kanalov, ki omogočajo večji doseg uporabnikov. Večkrat gre za težavo politike komuniciranja v podjetjih, ki se uporabnikom ne želijo povsem »razkriti«. Takšnim podjetjem v prihodnosti ne kaže dobro, saj danes uporabniki zahtevajo možnost takojšnje neposredne interakcije. Podjetja pa se lahko na drugi strani največ naučijo od uporabnikov samih, če jim le želijo in znajo prisluhni. ■

viralne nagradne igre

Z »virusom« igre do e-naslovov

Viralne nagradne igre so eno izmed najučinkovitejših in stroškovno ugodnih načinov za zbiranje e-naslovov, ki so temeljni pogoj za gradnjo dolgoročnih odnosov z obstoječimi in potencialnimi kupci prek interneta. Z viralnimi nagradnimi igrami lahko v nekaj tednih zberemo nekaj tisoč ali celo nekaj deset tisoč e-naslovov.

Piše: Radoš Skrt

rados.skrt@mojmikro.si

KAJ SO PRAVZAPRAV VIRALNE IGRE?

Za lažje razumevanje je najprej treba pojasniti, od kod izvira njihovo poimevanje. Ime so dobile iz

angleške besede »viral«, ki v slovenskem prevodu pomeni »virusen«. Zdaj se boste verjetno vprašali kakšno zvezo imajo virusi z internetnimi nagradnimi igrami? Odgovor je sila preprost. Tako kot se virusi hitro razmnožujejo in v bistvu eksponentno širijo med ljudmi, se tudi glas

o nagradni igri prek priporočanja sodelujočih širi kot nekakšen virus med internetnimi uporabniki.

Načelo delovanja viralnih nagradnih iger je preprosto. Sodelujoči mora odgovoriti na zastavljeno vprašanje, posredovati svoje podatke (običajno ime in priimek

izmed katerih se žrebajo nagrade, kar drugače povedano pomeni: več sodelujočih prijateljev ko imaš, večja je možnost za osvojitve ene izmed nagrad.

Za organizatorja igre je pomembno, da je pogoj za sodelovanje v igri oddaja e-naslova. Priporočljivo je pridobiti še vsaj ime in

Izberi svojega favorita in

odpotuj v Turčijo!

Priložnost, ki je ne smeš zamuditi!
Odpotuj na brezplačne 7-dnevne all inclusive počitnice v TURČIJO!

Nagradimo vse sodelujoče! Glasuj za svojega favorita na Evropskem košarkarskem prvenstvu in prejel boš darilo dobrodošlice: brezplačno e-knjigo **Bodi seksi, bodi fit.**

Poteguj se tudi za novo tedensko nagrado! Glasuj in vnesi svoje podatke. V naslednjem koraku pa boš izvedel, kako lahko dobiš visoko zmogljiv digitalni fotoaparar **Praktica DCZ 8.3** povsem **brezplačno**. Ne zamudi izjemne priložnosti: **Praktica digitalni fotoaparar DCZ 8.3** bo dobil sodelujoči, ki bo v času od 3.9. do 10.9.2009, pridobil največ prijateljev.

Glavna nagrada: nepozabno potovanje v turško Alanyo za 2 osebi. All inclusive za 7 dni.
 Spoznaj Orient! Čaka te nepozabna pustolovščina!

Tedenska nagrada:
 Nova bonus nagrada 1. kroga (3.9.-10.9.2009)
Praktica digitalni fotoaparar DCZ 8.3
 Odišen trendovski fotoaparar modrega izgleda in visokih zmogljivosti, ki vas s svojo funkcionalnostjo ne bo razočaral.

Nagrada za vsakega
 Brezplačna e-knjiga **Bodi seksi, bodi fit** za vse sodelujoče!
 Posebej za vas smo pripravili vodilje hujšanja, ki vam bo dokazal, da se vitka linija ne skriva v mučenju samega sebe, ampak v skrbi za zdravje, dobro počutje in vitalnost.

Glasuj za svojega favorita na EP v košarkil!

BG	DE	GR	HR	ES	IS	LT	LV
MK	PL	RS	RU	SI	TR	UK	FR

Vnesi svoje podatke ...
 in še se boš potegoval za počitnice v Turčiji!
 Takoj boš prejel tudi darilo - e-knjigo **Bodi seksi, bodi fit!**
 V igri pa boš tudi za tedensko bonus nagrado **Praktica digitalni fotoaparar DCZ 8.3.**

Ime:

Priimek:

E-naslov:

Strinjam se s [pogoji sodelovanja](#)

Sodeluj in zmagaj!

Povečaj možnosti za zmago in povabi prijatelje!

V obrazec vnesi e-mail naslove prijateljev in klikni na gumb: "Povečaj možnosti za zmago in povabi prijatelje".

Ne pozabil! Z vsakim poslanim vabilom povečaš svoje možnosti za 7-dnevne počitnice v Turčiji in ostale nagrade.

Naslove prijateljev vnesi v polje na desni strani:
 Vsak naslov vnesi v svojo vrstico.

Primer:
 prijateljica@eposta.com
 prijatelj@eposta.com
 (naslove ločuj s tipko "enter")

Primer:

Hey, tole je pa "must". Še zadnja šansa, da greva dabe na morje. In to na 7-dnevne all inclusive počitnice v Turčijo! Samo pošlji še parim in smo v igru. Se vidiva na avionu za Turčijo :)

Povabi prijatelje z gmaila

Vpili se na Gmail in nato iz menija zberi prijatelje, ki jim želiš posredovati nagradno igro.

Klikni tukaj in pošlji vabilo na Gmail kontakte

Primer obrazca za priporočanje na strani viralne igre.

ter e-naslov) in prek obrazca (po želji) priporočiti igro prijateljem. Slednje je za sodelujoče v nagradni igri še posebej priporočljivo, saj so nagrade običajno podeljene tistim, ki v času trajanja nagradne igre pripeljejo v igro največ prijateljev. Veliko organizatorjev viralnih nagradnih iger se odloči tudi za drugačen koncept podeljevanja nagrad, in sicer takšen, da vsak sodelujoči prijatelj pomeni glasovnico,

priimek, saj bo lahko tako personaliziral vsa sporočila, ki jih bo v času trajanja nagradne igre in seveda tudi pozneje pošiljal vsem sodelujočim. Pri pridobivanju kontaktnih podatkov se nikakor ne sme pozabiti na zakonodajo. Ker bo podjetje pridobljene e-naslove uporabljalo po koncu nagradne igre za trženjsko-komunikacijske namene, mora od vseh sodelujočih pridobiti soglasje za kontaktiranje.

“ Tako kot se virusi hitro razmnožujejo in eksponentno širijo med ljudmi, se tudi glas o nagradni igri prek priporočanja sodelujočih širi kot nekakšen virus med internetnimi uporabniki. ”

To najlažje izvede tako, da mora sodelujoči ob oddaji podatkov označiti polje, da se strinja s pogoji sodelovanja, v katerih mora podjetje poleg samega koncepta nagradne igre in pogojev za pridobitev nagrad opredeliti tudi, v kakšne namene bo uporabljalo pridobljene e-naslove.

Eden bistvenih pogojev za uspešno izvedbo nagradne igre je **nagradni sklad**. Privlačnejše ko so nagrade in večja ko je njihova vrednost, večji interes uporabnikov lahko pričakujemo (seveda ob ustrezni promociji in preprostosti sodelovanja). Uporabniki se bodo namreč prej odločili za sodelovanje in priporočanje igre, če bodo motivirani s počitnicami na Karibih, kot pa če se bodo potegovali za nov sesalnik v vrednosti 200 evrov.

EKONOMIKA VIRALNIH NAGRADNIH IGER

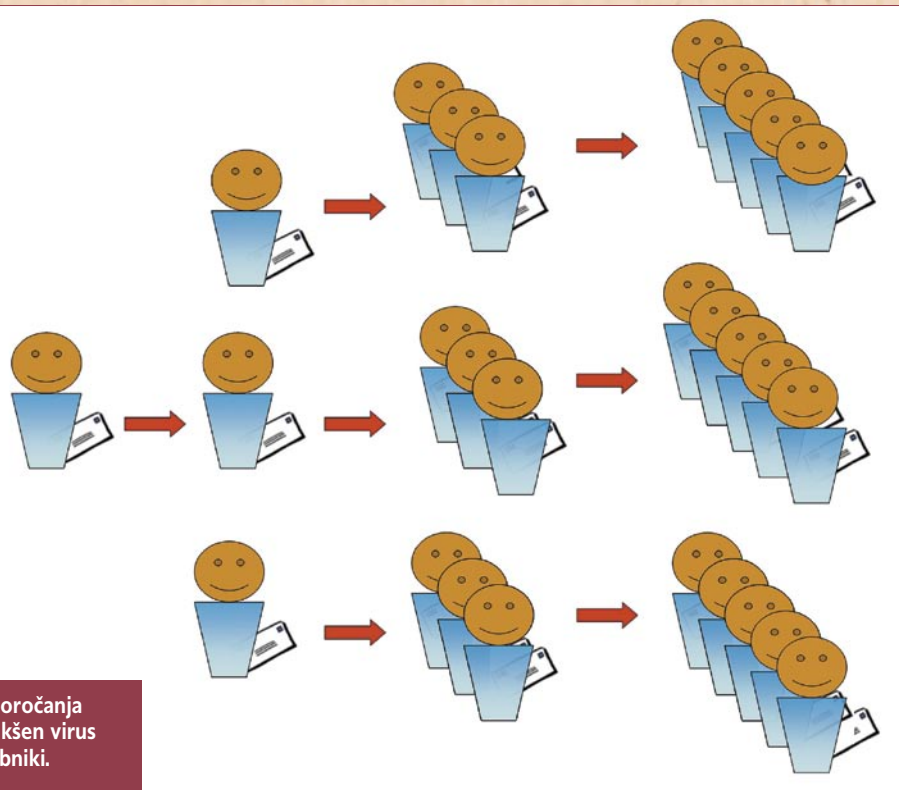
Uspešnost nagradne igre, ki jo merimo s številom pridobljenih naslovov in s stroškom na pridobljen naslov, je v veliki meri odvisna z velikostjo zbirke e-naslovov pred izvedbo nagradne igre. Večja ko je zbirka, več novih naslovov lahko pridobimo. Viralne igre temeljijo namreč na **priporočanju**. Če pošljemo povabilo za sodelovanje v nagradni igri osebam s seznama, na katerem je npr. že 10.000 naslovov, bomo veliko hitreje in z manjšimi stroški pridobili nekaj tisoč novih naslovov, kot če imamo v zbirki samo nekaj sto naslovov ali, kar je še slabše, če zbirke e-naslovov sploh še nimamo. V slednjem primeru bomo morali vložiti veliko več sredstev v zunanje oglaševanje, saj sicer sploh ne moremo obvestiti internetnih uporabnikov, da na naši strani poteka nagradna igra.

Za lažjo predstavo si pogledjmo hipotetični primer, ki temelji na precej realnih številkah glede odzivnosti uporabnikov. Če pošljemo povabilo za sodelovanje v nagradni igri na 10.000 na-

slovov iz obstoječe zbirke, in če se vsak peti uporabnik odzove na naše sporočilo in sodeluje v nagradni igri, lahko imamo že v treh dneh po poslanem vabilu 2000 sodelujočih uporabnikov. Zdaj predpostavimo, da v povprečju vsak tretji uporabnik

“Uspešnost nagradne igre, ki jo merimo s številom pridobljenih naslovov in s stroškom na pridobljen naslov, je v veliki meri odvisna z velikostjo zbirke e-naslovov pred izvedbo nagradne igre.”

bilo 1666 e-naslovov, kar pomeni, da bo strošek na pridobljen e-naslov znašal 2,4 evra. To pa še zdaleč ni končni strošek, saj moramo tako kot v prvem primeru upoštevati tudi fiksne stro-

Viralna igra se prek priporočanja sodelujočih širi kot nekakšen virus med internetnimi uporabniki.

priporoči igro še vsaj štirim prijateljem, od katerih se jih polovica odzove in sodeluje v igri. To pomeni, da lahko s sistemom priporočanja pridobimo v nekaj dneh več kot 1300 novih naslovov. Če med trajanjem nagradne igre prek e-pošte aktivno komuniciram z vsemi sodelujočimi in jih vsak teden spodbujamo, da povabijo k sodelovanju čim več svojih prijateljev, saj si tako povečajo možnosti za zmago, lahko po koncu 4-tedenske nagradne igre čisto realno pričakujemo, da bomo prvotno zbirko naslovnikov povečali za vsaj 50 %.

Gledano s poslovnega vidika je treba zdaj spregovoriti še o **stroških**. Predpostavimo, da smo za nagradni sklad namenili 1000 evrov (počitnice v Tuniziji, LCD-monitor in digitalni fotoaparati), za izvedbo nagradne igre, ki vključuje pripravo

dizajna, postavitev strani, tehnično izvedbo, pripravo vsebin in pošiljanje e-pošte pa 2000 evrov. Če smo po mesecu dni, kolikor je trajala nagradna igra, pridobili 5000 novih e-naslovov, nam izračun (stroški/št. novih pridobljenih e-naslovov) pokaže, da je strošek na pridobljen e-naslov 0,6 evra, kar je le 50 % več od cene na klik, po kateri oglaševalske mreže tržijo oglasni prostor na spletnih straneh. Ob tem je treba seveda povedati, da običajno le zelo majhen delež klikov prinese tudi konverzijo na spletni strani (nakup, pridobljen naslov, registracija ...), kar še bolj potrjuje dejstvo, da je cena na pridobljen e-naslov iz primera, ki smo ga navedli, **izjemno nizka**.

Ker večina podjetij nima velike zbirke e-naslovov, je smiselno pogledati še primer, ko mora podjetje vložiti

sredstva v promocijo nagradne igre, ki se bo izvajala prek oglaševalskih pasic na zunanjih spletnih medijih. Če doseže podjetje na spletni strani nagradne igre 10-odstotno konverzijo na vse zunanje oglaševalske akcije, pomeni, da bo strošek za 1000 sodelujočih tolikšen, kot bo podjetje plačalo za 10.000 klikov (če zakupi oglasni prostor po ceni na klik), kar znese približno 4000 evrov oziroma 4 evre na pridobljen e-naslov. Če bo v povprečju vsak sodelujoči priporočil igro še »1,3 prijatelja«, od katerih se jih bo polovica odzvala in sodelovala v igri, bo podjetje na vsakih tisoč sodelujočih dobilo prek priporočitev še dodatnih 666 e-naslovov. To pa seveda pomeni tudi zmanjšanje stroškov na pridobljen e-naslov. V našem primeru bo podjetje s 4000 evrov vredno investicijo v zunanje oglaševanje pridobilo

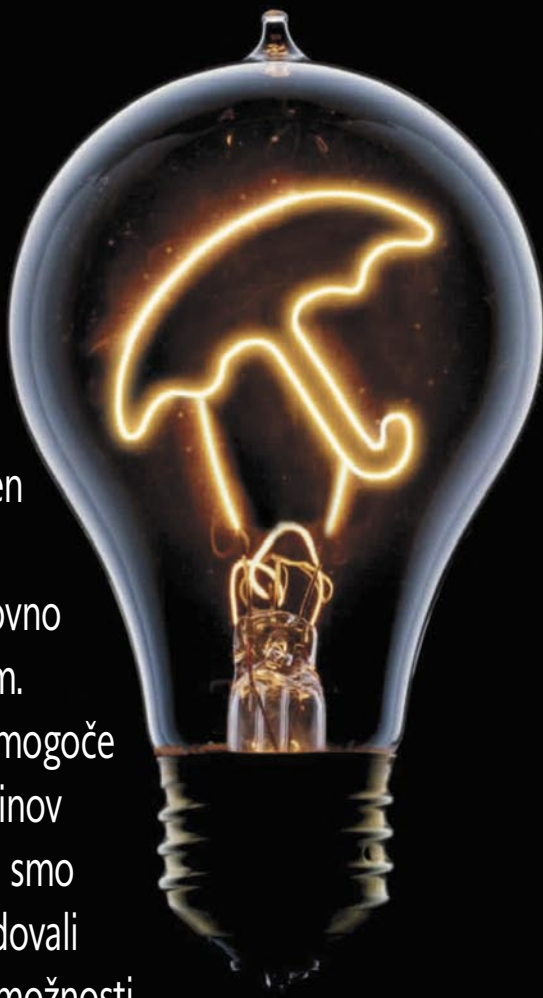
še, ki se nanašajo na nagradni sklad in na samo izvedbo nagradne igre.

Za vse, ki se bodo lotili organiziranja viralnih nagradnih iger, je pomembno, da se zavedajo naslednjega: večja ko bo konverzija na spletni strani nagradne igre, bolj ko bodo sodelujoči priporočali igro svojim prijateljem in večji ko bo delež prijateljev, ki se bodo odzvali na povabilo, nižji bo končni strošek na pridobljen naslov. Ker pa je bistvo zbiranja e-naslovov v tem, da jih uporabimo za trženje storitev/izdelkov prek e-pošte, lahko investicijo ob dovolj premišljeni izvedbi e-poštnega trženja, povrnemo že v zelo kratkem času.

kraja idej v informacijski tehnologiji

Ideje so zlata vredne

Dobra ideja je zlata vredna, lahko celo dobesečno. Po starem reku nam lahko ukradejo vse, razen spominov, a tudi spomini so pojmovno precej blizu idejam. Njega dni ni bilo mogoče zaščititi niti spominov niti idej, danes pa smo v tej smeri napredovali predvsem zaradi možnosti komercialnega izkoriščanja truda in kreativnosti drugih. Veliko je namreč primerov, ko so izumitelji kljub svojemu nespornemu prvenstvu na določenem področju ali izumu osta(ja)li brez prebite pare.

so nam povedali: »Ideje ni mogoče varovati z intelektualno lastnino, saj kot taka ni izražena in je le zamisel v glavi posameznika. Je pa mogoče varovati nekatere izražene oziroma nastale stvaritve, če seveda izpolnjujejo pogoje za pridobitev varstva. Varstvo je lahko različno, v vsakem primeru posebej pa je treba ugotoviti značilnosti stvaritve in ugotoviti, katera oblika varstva je mogoča ali najustreznejša.«

INTELEKTUALNA LASTNINA NA IT-PODROČJU

Širša javnost problematiko kršitev intelektualnih pravic (IP) na področju informacijskih tehnologij večinoma enači s piratstvom, ki pa je le ena izmed oblik kraje IP oziroma kršitev avtorskih pravic. BSA (Business Software Alliance), mednarodna organizacija, ki se deklarira kot zastopnica svetovne panoge programske opreme in njenih partnerjev s področja strojne opreme pri vladah in na mednarodnem trgu, piratstvo opredeljuje kot »nepooblaščen kopiranje ali distribucijo programske opreme, zaščitene z avtorskimi pravicami, v obliki kopiranja, prenosa, izmenjave, prodaje ali namestitve več kopij na osebne ali službene računalnike.« Če pustimo ob strani dejstvo, da so člani BSA predvsem največja podjetja za izdelavo programske opreme na svetu in da (morda sem samo zelo nepoučen) še nisem zasledil primera kazenskega pregona ali celo sankcij za kršitelja, ki bi kršil pravice koga drugega (recimo nadebudnega programerskega slehernika, ki sestavi in objavi programsko rešitev, zaščiteno s t.i. licenco shareware) razen omejenih članov, je nedvomno dobro, da takšna organizacija obstaja. Ni pa recimo dobro, da je ta organizacija povsem neodzivna, ko pripravljamo članek na to temo.

V pomanjkanju odgovorov enega najpomembnejših deležnikov boja proti kraji IP v Sloveniji na področju informacijskih tehnologij smo se tako v upanju na izčrpnije pojasnilo obrnili na Urad RS za intelektualno lastnino. Seveda nas je najbolj zanimalo, kako se Urad udeležuje na področju zaščite IP v informacijskih tehnologijah, odgovor pa se je glasil: »Urad med drugim podeljuje in registrira pravice industrijske lastnine. Od teh je s tehničnim področjem povezan predvsem patent, kot pravica, ki se deli za izum s slehernega področja tehnike, ki je nov, na inventivni ravni in industrijsko uporabljiv. Z informacijskimi tehnologijami so sicer povezane tudi avtorske in sorodne pravice, ki pa jih urad ne podeljuje, saj nastanejo že na podlagi zakona, z nastankom varovanega dela.«

Kot glavni problem na področju kraje intelektualne lastnine v IT pa Urad poleg piratstva vidi predvsem nizko raven osveščenosti uporabnikov del, varovanih s pravicami intelektualne lastnine, saj ti pogosto ne poznajo pravic intelektualne lastnine in tudi ne dojemajo intelektualne lastnine kot prave lastnine, o katere uporabi lahko odloča le njen lastnik, zaradi česar se tudi ne zavedajo posledic kršitve pravic. Prav tako se po mnenju Urada svojih pravic in njihovega obsega ter koristi ne zavedajo dovolj njihovi imetniki, zaradi česar jih morda ne pridobijo, kadar je to potrebno, in tudi ne uveljavljajo v zadostni meri. Neaktivnost imetnikov pravic je namreč tudi lahko razlog za večje število kršitev pravic intelektualne lastnine, kot bi jih bilo, če bi imetniki pravic te uveljavljali pogosteje. Urad si že več let prizadeva dvigniti raven zavedanja o pomenu intelektualne lastnine,

Piše: Boštjan Klajnščak

bostjan.klajnschak@mojmikro.si

Med temi je eden najbolj znanih primerov Nikola Tesla, ki denimo sam nikoli ni prejel Nobelove nagrade, sta jo pa na plečih izumov tega velikega uma prejela denimo Marconi (za »izum« radijskega oddajnika) in Ro-

entgen (za »izum« žarkov X). Takšnih primerov je ogromno, zato je na mestu vprašanje, ali je idejo mogoče zaščititi.

V svetovnem merilu v nekaterih primerih in na nekaterih področjih zakonodaja načeloma omogoča zaščito idej, medtem ko je v določenih primerih treba idejo precej dodelati, preden jo

lahko zaščitimo. Velikokrat je tako idejo moč zaščititi le, če je bila tudi udejanjena, medtem ko denimo avtorske pravice lastniku oziroma avtorju pripadejo samodejno, brez kakršnekoli registracije in takoj, ko obstaja sled (tiskana, digitalna, kakršnakoli) izdelka. O tem smo povprašali tudi Urad RS za intelektualno lastnino, kjer

zato je v zadnjih štirih letih okrepil svoje aktivnosti v tej smeri ter organiziral številne brezplačne seminarje in predstavitve.

Za konec so pri Uradu podali še svojo oceno stanja na področju varstva IP v Sloveniji, za katero menijo, da je »dobro, vendar pa ga je mogoče še izboljšati, zlasti na področju boja proti piratstvu in ponarejenemu blagu«. Urad si namreč že od ustanovitve leta 1991 dalje prizadeva, da bi prijaviteljem omogočil čim več možnih poti za pridobitev varstva v Sloveniji in v tujini. Slovenija je zdaj članica številnih mednarodnih pogodb, ki omogočajo preprostejšo in stroškovno učinkovitejšo pridobitev varstva domačim

možnostih pridobitve ustreznega varstva. Na področju avtorske in sorodnih pravic takšne statistike ni, ker teh pravic ni treba registrirati. Vendar pa v Uradu z veseljem opažajo, da dobivajo čedalje več vprašanj o možnostih pridobitve ustreznih pravic intelektualne lastnine.

DOMNEVNI PRIMERI KRAJE IP V SLOVENIJI

V ilustracijo vsega zgoraj napisanega smo skušali najti kak primer iz domačega okolja, ki bi primerno ponazoril različne možnosti sporov okrog IP, hkrati pa osvetlil tudi realno stanje na tem področju v Sloveniji. Naleteli smo na dva zanimiva

Spletna stran GeekSquada iz leta 2007

na tudi pozornosti njenega šefa. Razen seveda v dokaj verjetnem primeru, da je slovenski trg za Geek Squad nekaj povsem eksotičnega in irelevantnega.

Kljub edinole pravilni želji po objektivnosti in nepristranskosti tega pisanja pa v tem komentarju preprosto ne moremo mimo naslednje ugotovitve, do katere nas je pripeljala primerjava nekaterih virov. Stopnja piratstva v Sloveniji kljub svoji, skozi leta že skorajda sumljivi, linearnosti ostaja pri **46 odstotkih**. Po drugi strani Sosedovi »agenti« kljub svoji nedvomno obsežni bazi naročnikov nikoli ne naletijo na takšne, ki bi imeli nameščen kak primer piratske programske opreme. Razlage so lahko zgolj tri, in sicer močno pretirana registrirana stopnja piratstva, nepazljivost Sosedovih agentov pri pregledu pristnosti programske opreme naročnikov, ali pa že kar precej neverjetna statistična anomalija.

Današnja Sosedova stran

osebam v tujini in domačim in tujim osebam v Sloveniji. Slovenska nacionalna zakonodaja je usklajena z evropskimi predpisi in številnimi mednarodnimi pogodbami. Bodoči prijavitelji pravic industrijske lastnine pa lahko izbirajo med nacionalno, evropsko in mednarodno potjo. Statistični podatki o prijavljenih in registriranih pravicah pri Uradu kažejo, da se postopno povečuje število prijavljenih in registriranih pravic industrijske lastnine (patent, model, znamka) domačih prijaviteljev. To kaže na povečanje ozaveščenosti in zavedanje domačih oseb o pomenu intelektualne lastnine in

primeru, oba pa smo bili prisiljeni obravnavati v rokovnikih, saj pri prvem ni prišlo do (pri)tožbe domnevno oškodovane strani, pri drugem pa je stanje tako zapleteno zaradi dejstva, da je primer trenutno v obravnavi na sodišču. V obeh primerih smo tako za mnenje vprašali obe strani, ki sta tako imeli priložnost bralstvu Mojega Mikra predstaviti svoje argumente in stališča.

Primer 1: Sosed in Geek Squad

Ker je bilo v zadnjem času po slovenskih forumih in blogih napisanih nadpov-

prečno število negativnih odzivov na celotno grafično podobo ter marketinške prijeme podjetja Sosed, ki se ukvarja z zagotavljanjem računalniške pomoči na domu, med njimi pa je tudi precej namigovanja in celo eksplicitnih izjav (seveda predvsem anonimnih), da si je Sosed »sposodil« CGP od znanega tujega ponudnika podobnih storitev Geek Squad, se je celotna zadeva ne glede na (ne)pravilnost teh trditve zdelo zanimiva kot del tega članka. O primeru smo zato povprašali tako Sosedu kot tudi Geek Squad.

Od Sosedu smo prejeli naslednji odgovor, ki ga objavljamo v celoti.

»Podjetje Sosed je pionir na področju računalniškega servisa na domu. Uporablja uniformo in podobo, ki jo poznajo v ameriški policiji, uporablja pa se tudi v IBM-u in v NASI ter je priljubljena kombinacija James Bonda, Blues Brothersov, pa tudi nasploh je stereotipna podoba računalnikarjev. Pri Sosedu poskušamo uporabljati prav to podobo, ki je mešanica podobe ameriške policije in James Bonda, po drugi strani pa podobe IBM-ovih strokovnjakov, saj želimo poudariti našo strokovnost in odzivnost. Žal te podobe ni možno zaščititi, zato

imamo tudi pri Sosedu zaščiten samo logotip. Če morda niste vedeli, naš logotip skriva poleg simpatičnega imena SOSED tudi skrit pomen – SOS + računalniška miška (ED). Naši naročniki imajo za programsko opremo praviloma licence, saj kupujejo računalnike z že nameščenim sistemom ali pa se odločajo za dodaten nakup programske opreme. BSA-jev portal spremljamo, občasno pa se nanje obrnemo tudi za kak nasvet ali informacijo.«

Od Geek Squada oziroma podjetja Best Buy, ki je lastnik blagovne znamke, smo prejeli naslednji odgovor:

»Hvala za vaše elektronsko sporočilo v zvezi s podjetjem Sosed. V tem trenutku mora Best Buy hvaležno zavrniti vašo ponudbo za sodelovanje v članku. Hkrati se vam zahvaljujemo za vaš čas in vam želimo veliko sreče z vašim člankom.«

Komentar: Odgovori govorijo sami zase. Enako pa je tudi z dejstvom, da nam je v imenu Geek Squada kratko in jedrnat (ne)odgovorila piarovska pripravnica Jill. Vsa čast in slava njenemu siceršnjemu delu, liku in poslanstvu, toda zadeva, kakršna je možnost kršenja avtorskih pravic do CGP blagovne znamke Geek Squad je bržčas vred-

kraja idej v informacijski tehnologiji

bi za slovensko industrijo IKT lahko imel zelo daljnosežne (pozitivne) posledice? Vse naštetje je tudi razlog, da kljub pomanjkanju sodnega epiloga o njej pišemo.

Vprašanja in odgovori – dr. Dušan Caf

Kaj je pravzaprav jabolko spora med vami in GZS?

Leta 2003 in 2004 sem na GZS vodil programski odbor za pripravo strategije slovenske informacijske in telekomunikacijske panoge. Ko je bil osnutek strategije pripravljen, se je vodstvo GZS brez vednosti in sodelovanja programskega odbora in vodstva projekta dogovorilo s tedanjim ministrstvom za informacijsko družbo (MID), da to financira izdelavo strategije v znesku 20.865 evrov. MID naj bi strategijo potreboval, da bi jo lahko predstavil na evropskem srečanju konec leta 2004 v sklopu aktivnosti danskega predsedovanja EU.

Strategijo, ki je bila vsebinsko zaključena, naj bi skladno z dogovorom med GZS in MID pripravil izvajalec, katerega ime se je omenjalo že mesec, dva pred sklenitvijo dogovora. S tovrstnimi postopki se kot vodja programskega odbora in kot vodja projekta nisem strinjal, saj je šlo za popolnoma nesprejemljivo ravnanje in prakso GZS. Besedilo strategije, ki je bilo pripravljeno, je na enkrat postalo drugotnega pomena.

Sledila je blokada dela v programskem odboru, ki je povzročila večmesečni zastoj projekta. Nato je projektni svet, v katerem so bili predstavniki GZS in MID, odločil, da na podlagi pripravljenega osnutka besedila, strategijo dokonča izvajalec, ki bi bil izbran med povabljenimi izvajalci. Projektni svet GZS je torej odločil, da avtorsko delo odda v predelavo tretji osebi. Za takšno odločitev pa po mojem mnenju ni imel ustrezne

pravne podlage. Domnevno kršenje avtorskih pravic s strani GZS so podprli tudi vsi predstavniki tujih podjetij, ki prek združenja BSA preganjajo nelegalno uporabo programske opreme.

V opisanih razmerah v GZS ni bil mogoč nikakršen dialog. Tudi grožnja s tožbo ni zalegla. Sledili so sodni postopki, v katerih je pristojno sodišče najprej izdalo začasno odredbo, s katero je med drugim GZS in izbranemu izvajalcu prepovedalo uporabo in predelavo avtorskega dela. Nato je bila vložena tožba proti GZS in izbranemu izvajalcu.

Kakšne so po vašem mnenju implikacije za slovenski IT, glede na to, da so spori okrog strategije nastali, še preden jo je kdorkoli kakorkoli uporabil?

Najprej je treba povedati, da je bilo besedilo strategije uporabljeno, in sicer je bilo objavljeno na spletni strani GZS in uporabljeno v razpisu, začela se je tudi njegova predelava. Sicer pa dogajanje, povezano s strategijo, kaže na zelo neodgovorno in škodljivo ravnanje predstavnikov podjetij v organih GZS, pa tudi na skrajno neprofesionalno in neetično ravnanje uslužbencev GZS. Izdelava strategije je bila tri leta osrednji cilj Združenja za informatiko in telekomunikacije, njegov upravni odbor in vodstvo GZS pa sta eno leto dela z lahkoto zavržla. Strategija vse do danes, torej po šestih letih, ni bila dokončana ali na novo napisana. Jasno je, da obstaja nekaj skupin podjetij, ki jim takšno stanje ustreza. Med njimi so zagotovo največja, ki v zbornični proračun prispevajo največ članarine.

Kaj je po vašem mnenju glavni problem kraje intelektualne lastnine na področju IT?

V Sloveniji obstaja zelo nizka kultura varstva intelektualne lastnine, ne le na področju IT. Temu podro-

Eden izmed plakatov GeekSquada

čju je že med študijem in v akademskem okolju nasploh posvečena premajhna pozornost. Zato je kraja intelektualne lastnine v Sloveniji še posebej problematična. Izpostavljeno je zlasti področje IT, kjer je kraja precej lažja kot na drugih področjih.

Vprašanja in odgovori – GZS

Kaj je z vašega stališča jabolko spora med GZS in dr. Cafom?

Menimo, da si dr. Caf napačno razlaga obseg svojih avtorskih pravic, predvsem pa neutemeljeno in v celoti zanika veljavnost in obseg pogodbe o avtorskem delu, ki jo je v predmetni zadevi sklenil z GZS. Iz dokumentacije je razvidno, da je šlo za timsko delo v okviru GZS – Združenja za informatiko in telekomunikacije, v katerem je dr. Caf sodeloval kot član upravnega odbora tega združenja v imenu Telekom Slovenije. Vsaka kraja intelektualne lastnine je že zaradi navedene specifikacije izključena. Po pogodbi o avtorskem delu so številni sodelujoči izvajalci glede »opredelitve razvojnih ci-

je intelektualne lastnine na področju IT?

Zaradi svoje specifične narave je programska oprema zelo težko zaščititi, saj je težko dokazati krajo ob spremenjeni programske opreme. Težava je tudi v tem, da je avtorske pravice pri programske opreme težko zaščititi in postopek povzroča visoke stroške. GZS in ZIT promovirata in spodbujata postopke formalne zaščite avtorskih pravic. Poleg tega v združenju skupaj s pravniki iz IKT-podjetij pripravljamo vzorčne pogodbe, v katerih je pomemben del tudi zaščita avtorskih pravic. ZIT sicer ne sodeluje z drugimi organizacijami na področju kraje IP, saj se je z novim zakonom o gospodarskih zbornicah, ki je uvedel prostovoljno članstvo podjetij, narava dela ZIT zelo spremenila. Osnovna naloga ZIT ni več zastopanje interesov IKT-sektorja, temveč zastopanje interesov naših članic, ki so opredelile naloge ZIT predvsem na področju spodbujanja mednarodnega poslovanja, ustvarjanja poslovnih priložnosti in podpore pri prijavi na slovenske in evropske razpise ter druge, dosti bolj operativne naloge.

Komentar: Objavljamo še načelno stališče GZS do objave tega članka. Nikakor namreč ne želimo vplivati na sodišče, saj si vsi želimo razvoja slovenskega sektorja IKT na podlagi dobre, uresničljive in hitro ter čim širše sprejete strategije.

»GZS ima do medijev vsekar zelo pozitiven odnos in se zaveda njihove odgovorne vloge. Zato z novinarji tudi vedno tvorno sodeluje. V navedenem primeru pa naj vseeno izrazimo naše nezadovoljstvo z vključevanjem odprtega pravnega spora v članek. Takšna praksa lahko pomeni določen pritisk in vpliv na sodišče.«

Kakšne so implikacije za uvedbo strategije slovenskega IT, glede na to, da so spori okrog strategije nastali, še preden je ta zares zaživela?

V ZIT smo prepričani, da strategijo slovenskega IKT-sektorja potrebujemo in da je škoda, da je zaradi sodnega spora priprava strategije zaustavljena. Na Upravnem odporu ZIT smo že obravnavali možnost, da bi ponovno začeli postopek priprave strategije, vendar je zaradi blokade to zelo oteženo. Zato si želimo, da bi se spor čim prej razrešil.

Kaj je po vašem mnenju sicer glavni problem kra-

UVOZNIK IN DISTRIBUTER:

MIKRO ING trade d.o.o.

Rojčeva ulica 24, LJUBLJANA

Tel.: 01 544-33-82

E-mail: mikroing@mikroing.si

www.mikroing.si

BARVNI TISKALNIKI

OKI C3000/5000/700/800/9000
12-36 str./min. v barvah
20-40 str./min. č/b
tudi z originalnim
Adobe PostScript 3
do 1024 MB spomina
format do A3+ in
do 1200 mm dolžine

VEČFUNKCIJSKE NAPRAVE

Barvne in črno bele
večfunkcijske naprave
OKI B2500/2520/2540 MFP
OKI C3520/3530/5550 MFP
OKI C9850 MFP
PRINT COPY SCAN FAX

ČRNOBELI TISKALNIKI

Črno beli digitalni tiskalniki
OKI B2000/400/6000/8000/900
18-50 str./min.

MATRIČNI TISKALNIKI
do 1066 zn./sec.

LINIJSKI TISKALNIKI
500-2000 linij/min.

TELEFAKSI
na navaden papir

Poreden sosedov striček ...

... pravi takole: »Sem trinajstletno plavalaso dekle, nosim rdečo kapico in imam dve kitki. Rada plešem in igram tenis, pozimi smučam, poleti pa na peščeni plaži najraje nabiram kamenčke lepih oblik. Najraje ob sončnem zahodu poslušam šumenje valov in se prepustim vetru, da me boža. Po horoskopu sem bikica ...« In potem svizec zavije čokolado!

Piše: Samo R. Zorko

samo.zorko@mojmikro.si

ZGODOVINA (NEŠPODOBNEGA) POČETJA

Pedofilija, homoseksualnost in lezbijstvo so ukoreninjeni v zahodni civilizaciji že iz časov antike. Grška mitologija je polna motivov pedofilije in istospolnih odnosov! Prav tako so bili za današnje norme tudi Etruščani seksualno absolutno deformirani in za nas perverzni. Tudi grški bogovi so bili za naše norme seksualno popolnoma perverzni. Že Gaia in Uran, ki sta oče in mati velikega dela prednikov celotnega grškega panteona, začenjata božjo rodbino v incestu. Gaia je namreč mati in žena Uranu.

Še konec šestdesetih in v prvi polovici sedemdesetih let prejšnjega stoletja so bile revije z otroško pornografijo čisto **legalne**, med vodilne proizvajalke in razpečevalke otroške pornografije pa so se uvrščale Danska, Švedska, Nemčija in Nizozemska. Podjetje Radox je na trg distribuiralo veliko revij in filmov z otroško pornografijo, saj to tedaj ni bilo navzkriž z obstoječimi zakoni. Prva številka revije Children Love je izšla leta 1974, zadnja pa štiri leta pozneje. Gradivo ni vsebovalo nikakršnega nasilja, postajalo pa je nezanimivo, ker ni bilo »svežega materiala«. No, medtem je tudi število nasprotnikov postalo večje od števila privržencev. Tudi v Ameriki v sedemdesetih ni bilo seks šopa, v katerem omenjeni material ne bi bil na voljo. Zgodba se je končala, ko je leta 1977 FBI ugotovil povezanost med organiziranim kriminalom in distribucijo ter proizvodnjo otroške pornografije. Leta 1978 je bil sprejet zvezni zakon zoper izkoriščanje otrok in mladoletnikov. Zadnje revije s tovrstno vsebino so bile natisnjene leta 1982. Zgodba je šla v ilegalo, s pojavom in razmahom interneta pa je dobila povsem nove možnosti in dimenzije. Odprla se je nova fronta informacijskega e-vojskovanja, internetno oziroma virtualno okolje.

VIRTUALNO »BOJNO« POLJE

Virtualno okolje ponuja povsem nove možnosti prepovedanega početja in je pravi raj za pedofile, saj jim poleg udobnosti, anonimnosti, skrivanja in ponarejanja identitete, omogoča tudi objavljanje,

zbiranje in izmenjavo pornografskega materiala ter vzpostavitev neposrednih stikov z otroki prek novičarskih in interesnih skupin, družabnih omrežij, forumov, elektronske pošte in klepetalnic. Slednje so za pedofile še posebej zanimive, saj jih uporablja ogromno otrok, poleg tega pa je prek njih najlažje vzpostaviti neposreden dialog s potencialno žrtvijo, pod lažno identiteto seveda. Svoje žrtve zavajajo s pozornostjo in prijaznostjo, pa tudi z obljubami in darili. Pripravljeni so porabiti veliko časa, denarja in energije, da bi dosegli svoj cilj. Otroka poslušajo, ga razumejo in mu pomagajo reševati težave. Vzpostavljen stik jim omogoča, da lahko z otrokom v nekem časovnem obdobju (pri tem so izredno potrpežljivi in vztrajni) zgradijo trden odnos, temelječ na

Tri najpomembnejše lastnosti, ki otroka naredijo najranljivejšega:

- nedolžnost,
- radovednost,
- zaupljivost.

bližini, zaupanju in prijateljstvu, ki ga lahko pozneje izkoristijo za organiziranje srečanja, vzpostavitve tesnejšega odnosa in nazadnje zlorabo otroka. Podobno učinkovita, kot je strategija pedofilov, je na srečo tudi strategija, ki jo pri iskanju pedofilov uporabljajo kriminalisti oziroma preiskovalci, ki se lahko v spletnih klepetalnicah prelevijo v nedolžne deklice (Tinny, Lolipop, Sweetie ...) in skušajo s premetenim pogovorom (seveda morajo prej osvojiti jezik osemletnih punčk z vsemi smeški in kraticami ©, MY, MYM, RTI, LY ...) pritegniti pozornost pedofila in po možnosti, ko je sum utemeljen, organizirati tudi srečanje. Tako potem na »randi« ne pride Lizika, ampak kak kriminalist v spremstvu specialcev.

PLENILEC

Vse se seveda začne v internetu, v spletni klepetalnici, v družabnem omrežju, forumu. 13-letno dekle spozna »15-letnega fanta«, ki je odličnjak, je blond in ima modre oči. Ukvarja se s športom, poleti surfa na vodi, pozimi pa smuča na ledenikih. Beseda da besedo, smeško sledi smeško in začne se korespondenca, v kateri se pogovarjata o šolskih razmerah, starših, bratih

in sestrah, kužkih in mucah in modrostih življenja nasploh. Fant ji pove, da je inteligentna, pametna, prijazna, razgledana, luškana, seksi in da je presrečen, da jo je spoznal. Vsak prosti čas po šoli in ko staršev ni doma, izkoristita za »čvek«. Eden o drugem vesta vse, kaj imata najraje, katero muziko poslušata, kaj zajtrkujeta, kakšen je urnik v četrtek ... No, da popravimo, odličnjak ve o deklici vse, ona pa o njem **popolnoma nič!** Vreden je zaupanja, bolj kot prijatelj, bratje, sestre, sploh pa bolj kot starši, ki samo težijo. Vse

je v redu, saj ima njega. Ne komunicirata več samo prek interneta, ampak se tudi slišita. Srečanje je samo še vprašanje časa. Ve, kdaj jo lahko pokliče in kdaj je sama v sobi. Nastopi dan srečanja, dan, ko bo spoznala princa iz sanj. Dekle bo samo doma in v bližini doma se lahko zvečer samo čisto malo vidita. Kar v bližnjem parku, kjer se bosta spoznala pod zvezdicami malo posedela na klopci in si izmenjala par besed. Za čudovitega fanta ve le še najboljša prijateljica, ve tudi za srečanje. Ko se starši vrnejo domov, dekleta ni doma. Panika!!! Bila je ozaveščena, pametna in previdna, imela je ogromno prijateljev ... a vseeno.

Otroci niso vedno tisto, kot jih vidimo in si jih predstavljamo odrasli. V svojih najstniških letih se bojujejo z močnim pritiskom sprejetosti v družbo, preizkušajo splošno uveljavljene norme in načela, negotovi so glede svoje osebne identitete, njihova samopodoba niha in je vsak dan drugačna,

želijo biti sprejeti, ugajati in biti ljubljene. Vsaka podobnost zgodbe z realnimi osebami in podatki je zgolj naključna, vzeti pa jo gre skrajno resno.

JAZ, PEDOFIL

Pedofili sebe označujejo kot osebe, ki jih spolno privlačijo otroci v obdobju pred puberteto. Pedofila torej ne definira njegovo obnašanje, ampak čustva. Psihološko ga določata dva dela, **čustveni** in **racionalni**. Na čustveni del vplivajo občutki nemoči in razočaranja, dolgočasje in depresija. Racio-

od trideset let, samski ali z nekaj prijatelji iz iste starostne skupine. Če je poročen, je partnerica bolj družabnica, brez strastnih seksualnih odnosov. Okoli premorov v zaposlitveni karieri je nejasen in skrivnosten, lahko so posledica prestajanja zapornih kazni. Ima rad aktivnosti, ki jih obožujejo otroci. Otroke označuje kot čiste, angelske, nedolžne, božanske, nebeške ... kar pa deluje neumestno in neprimerno. Ima hobije, ki so všeč otrokom. Zbira drage in priljubljene igrače, ima reptile in druge eksotične živali, sestavlja modelčke letal in avtomobilov. Njegov bivalni prostor ali posebna soba je opremljena v stilu odraščajočih otrok, na katere meri. Usmerjen je na otroke pred puberteto, ve, katero starost si želi, nekateri »ciljajo« na starejše

Tri osnovne lastnosti internetnega pedofila, ki jih v svojem članku navaja Ron O' Grandy:

- obsedenost,
- ropateljnost,
- zbirateljstvo.

otroke, drugi na mlajše. Ti otroci so seksualno neizkušeni, vendar pa glede tega radovedni. Navadno ima delovno mesto, na katerem ima z otroki vsakdanji stik, če ni zaposlen, bo to delo opravljal volontersko (opravljanje nadzora, treniranje, coaching, instrukcije ...), najraje brez nadzora, da bo sam z otrokom. Potencialne tarče so otroci iz problematičnih ali privilegiranih družin. Ironija je, da že tako zlorabljeni otroke potem zlorabljuje še ljudje, ki naj bi jim bili v oporo in zavezniki. Lahko se razvije tako imenovani stockholmski sindrom, ko se otrok čustveno naveže na pedofila in hrepeni po njegovem sprejemanju in nadaljnjem odobravanju, žrtev postane emocionalno vdana svojemu tiranu. Manipulativna orodja obvlada do potankosti in jih neprestano izpopolnjuje. Velikokrat mater samohranilko izkoristi kot most, po katerem bo prišel do čustvenih vezi z njenim otrokom, kjer bo potem z manipulacijo dosegel seveda svoje. Pri početju so neskončno vztrajni in potrpežljivi. Večina pedofilov ima tudi svojo pornografsko zbirko, ki jo ščitijo za vsako ceno. Mnogi zbirajo tudi spominke svojih žrtev. Prepriča-

ni so, da ne delajo nič narobe in da je seks za otroka zdrav. Kar v osemdesetih odstotkih primerov otroka zlorabi nekdo, ki je najožji član otrokove družine, je nekdo, ki ga otrok pozna in mu zaupa.

PEDO - IN DRUGE FILIJE

Pedofilija kot pojem je definirana z različnih zornih kotov. Je **psihiatrična** in **medicinska** (ne pravna) oznaka za določeno ravnanje in nadlegovanje. Kot klinično diagnozo jo navadno podajajo psihologi in psihiatri. Pravo in kazenska zakonodaja pa termina pedofilija ne uporabljata za ravnanje, kot je spolno občevanje ali drugo spolno dejanje z otrokom. Po diagnostičnem kriteriju iz učbenika (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders, Fourth edition), je pedofil posameznik, ki fantazira, ga vzbujajo ali čuti seksualni nagon do **predpubertetnih** otrok, običajno mlajših od trinajst let, v trajanju, daljšem od šest mesecev. Z vidika medicine spada pedofilija med odklonska spolna vedenja. Priznani pokojni psihiater in seksolog dr. Marijan Košiček pa je v pedofiliji prepoznal elemente sadizma, novo dimenzijo, ki se je še ne zavedamo popolnoma. Sadist se vedno izživlja nad šibkejšimi od sebe, kar otroci vsekakor so. Da oseba zadosti kriteriju pedofila, mora biti stara vsaj 16 let, njen objekt zanimanja pa vsaj pet let mlajši. Nagnjenje do otrok se pri pedofilih razvije v puberteti ali v dobi odraščanja, lahko pa se pojavi tudi pozneje v življenju.

Tehnično gledano pa osebe, ki so vpletene v spolne aktivnosti z otroki v puberteti, starimi od trinajst do šestnajst let (dejanje je legalno in lahko vanj privolijo), imenujemo **hebofili** (privlačijo jih dekleta) ali **efebofili** (privlačijo jih fantje). Pojem hebofilija torej označuje spolni nagon do otrok v **puberteti**. Razlika med pedofili in hebofili je, da slednji bolj stremijo k vzajemnim spolnim aktom in odnosu, so preračunljivejši, socialno prilagodljivejši in imajo pri zdravljenju boljše prognoze. Če je objekt zanimanja posameznika mlajši od pet let, pa to imenujemo **infatofilija**.

»SORTE« PEDOFILOV

Pedofile lahko klasificiramo po različnih kriterijih. Glede na to, ali jih privlačijo izključno otroci

176. člen Kazenskega zakonika RS: Prikazovanje, izdelava, posest in posredovanje pornografskega gradiva

- (1) Kdor osebi, mlajši od petnajst let, proda, prikaže ali z javnim razstavljanjem ali kako drugače omogoči, da so ji dostopni spisi, slike, avdiovizualni ali drugi predmeti pornografske vsebine, ali ji pokaže pornografsko ali drugačno seksualno predstavo, se kaznuje z denarno kaznijo ali zaporom do dveh let.
- (2) Kdor zlorabi mladoletno osebo za izdelavo slik, avdiovizualnih ali drugih predmetov pornografske ali drugačne seksualne vsebine, jo uporabi za pornografsko ali drugačno seksualno predstavo ali taki predstavi vedoma prisostvuje, se kaznuje z zaporom od šestih mesecev do petih let.
- (3) Enako kot v prejšnjem odstavku se kaznuje, kdor proizvede, razširi, proda, uvozi, izvozi ali drugače ponudi pornografsko ali drugačno seksualno gradivo, ki vključuje mladoletne osebe ali njihove realistične podobe, ali kdor poseduje tako gradivo, ali razkriva identiteto mladoletne osebe v takem gradivu.
- (4) Če je bilo dejanje iz drugega ali tretjega odstavka tega člena storjeno v hudodelski združbi za izvrševanje takih kaznivih dejanj, se storilec kaznuje z zaporom od enega do osmih let.
- (5) Pornografsko ali drugačno seksualno gradivo iz drugega, tretjega in četrtega odstavka tega člena se vzame ali njegova uporaba ustrezno onemogoči.

ali otroci in odrasli, jih delimo na **ekskluzivne** in **neekskluzivne** pedofile. Po raziskavi, ki sta jo opravila Abel in Harlow je ekskluzivnih pedofilov le približno sedem odstotkov, drugi so neekskluzivni. Navadno jih privlači točno določena starostna skupina in spol otrok. Če jih privlačijo le otroci moškega spola, govorimo o homoseksualnih pedofilih, če deklice, o heteroseksualnih pedofilih, če pa oba spola, gre potem za biseksualno pedofilijo. Odstotek homoseksualnih pedofilov se giblje med devet in štirideset odstotkov, kar je približno štiri- do dvajsetkrat več, kot je odraslih moških homoseksualcev. Posamezniki, ki jih privlačijo deklice, največkrat izbirajo starost med osmimi in desetimi leti (8–10), če pa gre za dečke, je starost malenkost višja in znaša med desetimi in trinajstim leti (10–13). Heteroseksu-

alni pedofil v povprečju zlorabi 5,2 otroka v štiriintridesetih (34) spolnih napadih, homoseksualni 10,7 v dvainpetdesetih spolnih aktih, heteroseksualni pa kar 27,3 otroka v stodvajsetih (120) iztirjenih dejanjih. Tipični pedofil bo v svojem življenju zlorabil več kot tristo šestdeset žrtev, trideset do šestdeset jih bo zlorabil, preden ga bodo sploh odkrili.

Glede na starost pedofile delimo v tri skupine. Med **mladostniške pedofile** spadajo psihoseksualno in psihosocialno zavrta moški, ki nimajo niti možnosti niti poguma, da bi navezali spolne stike z vrstnicami ali starejšimi ženskami. Pri **kategoriji srednjih let** gre za osebnostno nezrele, socialno, poklicno in družinsko neprilagojene moške, ki so lahko zasvojeni tudi z alkoholom (ali kako drugače), velikokrat so tudi poročeni in imajo družine. V **poznih letih** so to obi-

čajno osamljeni, senilni, impotentni in arteriosklerotični moški, ki so jim popustile moralne zavore in norme, ki so jih živeli v mladih letih.

Razlikujemo tudi pedofile in psevdopedofile. Pedofil do otrok čuti spolno privlačnost, psevdopedofil pa ne, vendar ima z njimi zaradi drugih razlogov vseeno spolne odnose.

ZLA DEJANJA

Pedofil v poznejši fazi, ko je prek interneta že navezal stik in mu žrtev zaupa, otoka »zapelje« v različna spolna dejanja. Lahko se otroku le izpostavlja (ekshibicionist), ga slači ali opazuje (voajerizem) ali masturbira v njegovi prisotnosti. Seveda so dejanja lahko tudi vsiljivejša, z veliko več fizičnega stika. Če gre za drgnjenje genitalij ob otroka, je to froterizem, pedofil otroka lahko ljubkuje, ima z njim oralni spolni odnos ali penetrira v usta, anus in/ali vagino. Pedofili otroke v ta dejanja ne prisilijo z uporabo sile, ampak s psihološko manipulacijo oziroma odmikom pozornosti (povsem nedolžni dotiki in znaki sporazumevanja se zaključijo z neprimernim otipavanjem, prikazovanjem pornografije, opolzkim govorjenjem ...). Pedofil pred samim seboj in pred otrokom seveda zmanjšuje pomen dejanja, ki ga je storil, in si izmišlja neumna opravičila, češ da ima takšno početje izobraževalno vsebino, da bo tudi otrok užival, da je to izkazovanje pozornosti, da je se je otrok izizvalno vedel in sam izzval (prikupna, »sladka« štirinajstletnica je v družabnem omrežju k sliki dodala besedilo, »le kdo me ne bi«; in jo je ...) povzročeno dejanje in podobno. V splošnem so pedofili ustvarili pet obrambnih vzorcev za izničevanje pomena dejanja, ki ga storijo:

1. Zanikanje (»Ali je otroka prepovedano objeti?«)
2. Zmanjševanje pomena dejanja (»Saj se zgodilo samo enkrat.«)
3. Opravičevanje (»Imam rad fante, ne nadlegujem otrok!«)
4. Izmišljevanje (»Te aktivnosti so del raziskave, projekta ...«)
5. Klasičen verbalni in/ali fizični napad na otroka, tistega ki ga je razkrinkal, tožilca, policijo ...

Petdeset do sedemdeset odstotkov pedofilov ima še kakšno parafilijo, kot na primer froterizem, ekshibicionizem, voajerizem ali

sadizem. Če se otroci igrajo zdravnike in se pri tem otipavajo, tega nimamo za pedofilijo, ampak za nadlegovanje, če starostna razlika le ni večja od 4–5 let. Je pa študija pokazala (Abel in Harlow), da je štirideset odstotkov tistih, ki so pri petnajstih letih nadlegovali otroke, v odrasli dobi prepoznanih kot pedofili. Poleg fizične zlorabe sta prisotni tudi psihična in socialna, ki sta prav tako zelo hudi in na žrtvi največkrat pustita trajne posledice, ki se lahko odpravijo oziroma omilijo skozi intenzivno dolgotrajno terapijo.

OZAVEŠČEN OTROK

Z internetom so otroci dobili nove in neomejene možnosti raziskovanja, seznanjanja z novimi vsebinami in znanji ter širjenja

naj pove, kje, s kom in kdaj. Če kadarkoli v računalniku naleti ali prejme vsebine, zaradi katerih se počuti nelagodno, ga je strah ali je negotov, naj to takoj pove. Na sporočila, zaradi katerih se počuti nelagodno, naj ne odgovarja. Odgovornost, da je take vsebine prejel, ni njegova. Nazorno mu pokažite, da je mogoče v internetu pravo identiteto dobro skriti in se nekdo lahko predstavlja za nekoga, ki v resnici sploh ni! (vir: www.policija.si)

VSE -ILIJE IN -IZMI TEGA SVETA

Z besedo **parafilija** označujemo vse nenaravne **spolne** težnje, ki jim osnovni namen ni parjenje. Beseda je sestavljena iz dveh grških besed, in sicer para, ki po-

vil oziroma do spolnih odnosov na javnih mestih, **fetišizem** pa spolno vznburjenje ob neživih predmetih, najpogosteje so to žensko spodnje perilo, čevlji, modni dodatki, nogavice ali drugi deli obleke. Pod fetišizem spada tudi **partializem**, ki pomeni seksualno nagnjenost do nespolnih delov telesa, na primer obsedenost s komolci, kolena, levim podplatom ali spodnjo čeljustjo. **Froterizem** je bolezenska potreba po nenehnem dotikanju oziroma drgnjenju spolovil ob osebo, ki se s tem ne strinja, najpogosteje v gneči. Zloglasna, že večkrat in vsak dan omenjena **pedofilija** je psihološka motnja, ki se kaže v spolni naklonjenosti odraslega moškega do predpubertetnih otrok. **Mazohizem** je doživljanje spolnega užitka osebe, ki jo

valmi. **Koprofilija** pomeni spolno vznburjenje ob človeškem blatu, **urofilija** spolno vznburjenje ob človeškem urinu, **emetofilija** pa spolno vznburjenje ob bruhanju. **Klizmafiliija** je spolno navduševanje nad klistriranjem, **gerontofilija** pa spolna privlačnost do zelo starih ljudi. Zato na tujih TV-programih v poznih večernih urah kažejo tudi pomanjkljivo oblečene babice.

PREGON

Lani je policija pri nas na okrožna državna tožilstva podala 56 kazenskih ovadb zaradi prikazovanja, izdelave, posesti in posredovanja pornografskega gradiva (176. člen kazenskega zakonika). Največ, devetintrideset (39) kazenskih ovadb je bilo za primere razširjanja seksualnega gradiva, ki

Virtualno okolje je pravi raj za pedofile, saj jim poleg udobnosti, anonimnosti, skrivanja in ponarejanja identitete, omogoča tudi objavljane, zbiranje in izmenjavo pornografskega materiala ter vzpostavitev neposrednih stikov z otroki prek novičarskih in interesih skupin, družabnih omrežij, forumov, elektronske pošte in klepetalnic.

obzorij. Ponudil jim je obilo veselja in zabave, hkrati pa jih je izpostavil velikim nevarnostnim. Vsekakor se velja z otrokom temeljito pogovarjati in ga seznaniti s potencialnimi nevarnostmi. Brez dovoljenja in vedenja staršev naj nikomur ne pove imena, priimka, domačega naslova, telefonske številke, kje se giblje, katero šolo obiskuje ... Prav tako naj nikamor ne pošilja svojih fotografij, tudi z mobilnega telefona ne. Nikakor naj se prek interneta ne dogovarja za srečanja z ljudmi, ki jih ne pozna. Če se dogovori,

meni poleg, in philia, ki pomeni ljubezen. Psihologi jo opredeljujejo kot duševno motnjo, ki se kaže v obliki ponavljajočih intenzivnih spolnih teženj, fantazij in/ali dejanj, ki vključujejo nenavadne objekte poželenja, aktivnosti ali položaje, in povzročata društveno odtujenost oziroma motnje v delovanju posameznika. Obenem pa izraz lahko pomeni tudi vse nestandardne spolne prakse, brez namigovanja na disfunkcijo oziroma moralno spornost. **Ekshibicionizem** je bolezensko nagnjenje do razgaljanja in razkazovanja spolo-

nekdó muči ali ponižuje, **sadizem** pa je njegovo nasprotje in pomeni doživljanje spolnega užitka osebe, kadar nekoga muči ali ponižuje. **Transvestizem** je spolno vznburjenje med oblačenjem v oblačila nasprotnega spola, voajerizem pa spolno vznburjenje med prikritim opazovanjem spolnega občevanja ali nagih teles. **Telefonska skatalogija** pomeni nagnjenost k obscenim telefonskim klicem zaradi spolnega užitka. **Nekrofilija** je prakticanje spolnih odnosov s človeškimi trupli, **zoofilija** pa prakticanje spolnih odnosov z ži-

prikazuje otroke oziroma mladoletne osebe, v osmih primerih je storilec otroku do 15. leta prikazoval pornografsko gradivo in v devetih (9) primerih zlorabil otroka ali mladoletno osebo za izdelavo pornografskega gradiva. Veliko prijav je policiji posredovala tudi prijavna točka Spletno oko. Od sto šestindevetdeset (196) prijav v letu 2008 je bilo pet (5) primerov razširjanja gradiva spolnih zlorab otrok preko slovenskih strežnikov, preostalo pa je slovenska policija odstopila policijam drugih držav. (vir: www.policija.si) ■

PRVI SLOVENSKEKI CLOUD SERVIS V SODELOVANJU S PODJETJEM ZSCALER

in

Več informacij: www.zscaler.com | | info@real-sec.com

Optimiranje iger – le za konzole

Neredko se mi zgodi, da kar ne morem verjeti, kako razsipne postajajo sodobne igre za osebne računalnike. Pač postajam starejši in zamenjava računalnika na pol leta do leto dni počasi izostaja iz železnega repertoarja. A jo bo, kot kaže, zopet treba izvesti, izključno zaradi iger.

Piše: Miran Varga

miran.varga@mojmikro.si

Programerji, ki pišejo igrice, so očitno zelo razvijeni ljudje, saj imajo na voljo najmodnejšo strojno opremo, zato se jim ne da ubadati z **optimiranjem** iger za manj zmogljive osebne računalnike. V dobi dvojedrnikov ter tri- in štiri-jedrnih procesorjev namreč zlahka ugotovim, da zadnji pred prvimi ne prinašajo skoraj nobene prednosti, prej nasprotno – ker so njihovi delovni takti zaradi večjega števila jeder po navadi celo nižji, se v igrah odrežejo enako ali slabše od »višjeleitečih« dvojedrnikov. A procesor je le del težav(ic)e. Večji se mi zdi **grafična kartica**, ki ima vedno znova težave s prebavljanjem ogromnega števila tekstur, ki so jih v posamezno igro vnesli avtorji. Prav, res je, mora jih biti veliko, že zato, da se lahko pred zaslono slinimo nad čudovito grafiko. A vendar bi bil lahko grafični pogon prenekatero igrice krepko bolj optimiran, da bi bolj tekoče deloval ob nižji stopnji prikazanih podrobnosti. V praksi to pomeni, da lahko kvečjemu preskočim po eno generacijo grafičnih kartic, nato pa je že potrebna zamenjava, saj »stari« grafiki pri visokih ločljivostih pojenja sapa. (Ste si morebiti tudi vi omislili velik zaslon s polno visoko ločljivostjo in jo hočete na vsak način izkoristiti?). In kot začarano – najnovejše grafike za poln izkoristek potrebujejo zelo zmogljive procesorje. Kdo bi si mislil ...

VODA NA MLIN »STROJNIKOM«

Po svoje pa razvijalce iger tudi razumem – tako kot večino drugih ljudi jih preganjajo vse krajši urniki, ki jih imajo na voljo za splavitev novih naslovov ali različic, zato je optimiranje nekje na repu njihovih prioritete. S tem pridno pomagajo **proizvajalcem strojne opreme**, ki bi sicer zašli v težave (še večje kot sicer), saj ljudje ne bi pogosto menjali svojih namiznih mlinčkov – roko na srce je želja po

tekočem poganjanju iger praktično vedno primarni razlog za zamenjavo računalnika. Za deskanje po spletu in urejanje dokumentov pač hudih strojev ne rabimo, predvajanje visokoločljivih video vsebin pa je že lep čas tudi strojno podprto pri grafičnih karticah in močno razbremeneni osrednji procesor, a so multimedijski užitek še vedno drugi razlog menjave računalnika.

No, da ne zaidem s teme. Proizvajalci računalniških iger bi si za zgled lahko vzeli **igralne konzole** (za katere tudi pripravljajo igre). Pri njih so pač za dve do štiri leta omejeni z znano strojno opremo in morajo vsako novo igro, ki je denimo na PC-ju videti odlično, tja prenesti na podoben način – torej omogočiti zelo dobro uporabniško izkušnjo. In to jim

de facto uspeva, predvsem zaradi ustreznega optimiranja. Drži, da imajo nekoliko lažjo nalogo zaradi tega, ker se strojna zasnova konzol ne spreminja in se tako lažje osredotočijo na iskanje svojih zadnjih atomov moči, a prav zato bi lahko isti pristop uporabili pri računalniških igrah. Izbrali bi si leto ali leto in pol star povprečni računalnik ter takšno konfiguracijo z različnimi grafičnimi karticami optimirali za kar najboljše delovanje. Z detajli bogatejše grafične podobe bodo namreč (naj)novejši in ustrezno močnejši procesorji in grafične kartice že znali prikazati na najvišji ravni. A nekdo mora podpirati tudi industrijo strojne opreme in zdi se, da je vloga založniških hiš na področju računalniških iger kot nalašč za to.

KONZOLNE IGRE

Transformers: Revenge of the Fallen

Založnik: Activision

Posodil: Videotop

Roboti se vračajo. In to ne tisti mali robotki, ki naj bi nam olajšali delo v gospodinjstvu ter dvignili natančnost izdelave tako miniaturnih kot tudi večjih izdelkov; ne, nazaj so železnoračunalniške nakaze, ki so se namenile spopasti med seboj, sproti pa še uničiti naš planet. Da bi bila mera polna, gre za robote, ki obvladajo transformacijo, torej lahko svojo obliko spremenijo – iz robota v

vozilo in obratno. A to ste seveda že vedeli, če ste vsaj malo filmofila in vam istoimenski film, ki se je vrtel v kinodvoranah, ni ušel.

In ko smo že pri omembi filma, tudi za igro Transformers: Revenge of the Fallen velja, da je narejena na **osnovi filma**, kar se je v preteklosti že večkrat izkazalo za precej neposrečeno in, žal, tudi tokrat ni nič bolje. Napak namreč v tej tretjeosebni akcijski strelski igri mrgoli, kar seveda užitku ob igranju ni v prid.

Igralec lahko na začetku igre izbere, za katero robotsko stran bo igral, na voljo so t. i. Autobots ter Decepticons, ki se po funkcionalnosti malce razlikujejo, a ne moremo zapisati, da bi bila katera stran v prednosti. To mora namreč s svojim igranjem ustvariti igralec,

še preden pa se bo dirjanju in streljanju zares posvetil, se mora priučiti upravljanja, ki nikakor ni lahko. Že tu gre ena večjih zamer programerjem, saj je na sodobnih konzolah ali bolje rečeno, na njihovih krmilnih ploščkah dovolj gumbov, ki bi omogočili udobno igranje tudi ob bolj številnih možnostih uporabe dodatkov. Tako se denimo niso odločili uporabiti ločen gumb za preobrazbo robota v vozilo in obratno, saj je za ta poseg treba držati še gumb, ki sicer služi za streljanje/pospeševanje, kar seveda ob ne najbolj natančnem upravljanju pomeni obilo presečenj.

Ko se robot spremeni v vozilo, zahteva vsaj kratek spust gumba in tako večkrat ni moč uporabiti pospeševanja, gumb za streljanje

se spremeni v »obrazni gumb«, pretep robotov pa postane cel di-rendaj. Omeniti velja, da lahko igralec med transformacijo izvede nekaj očem prijetnih potez, ki pa z vridika boja niso učinkovite.

Umetna pamet v igri svoji nalogi ni dorasla. Tako bomo v primeru, da se dvoboj odvija blizu stavb priča temu, da bodo začeli s strani umetne inteligence vodeni roboti plezati po zunanem robu stavb, in ker med plezanjem ni moč niti napadati niti se braniti, bodo ostali povsem izpostavljeni igralčevim strelom. Prav tako se s strani konzole vodeni roboti prepogosto statično vkopljejo na vrhovih stavb in tako postanejo precej lahke tarče. Igranje misij je zabavno, saj igralca včasih preseneti večja skupina sovražnih robotov, pa tudi uporaba orožij in funkcije robotov se med posameznimi misijami spreminjajo. Večina misij od igralca zahteva vstop v določeno področje in uničenje vseh nasprotnikov, spet drugič pa mora igralec poiskati posamezen lik in ga prepeljati na določeno točko, celo nekaj obrambnih nalog je vključenih. Žal nedorasla umetna pamet naredi spopade vse preveč podobne si in tako uniči precejšnji del igralčeve uporabniške izkušnje. Zabavnejši del igre je zato večigralski način, saj je igranje proti pametnejšemu nasprotniku, ki zna bolje izkoristiti orožja, ki jih ima na voljo, večji izziv.

Ste opazili, da na začetku nismo pripravili opisa zgodbe? To pa zato, ker te praktično ni. Uvodni filmček pospremiyo zaslonska navodila za posamezne misije ter

prgišče robotskih animacij, a vse skupaj igralcu ne da občutka, da bi bil del večjega dogajanja.

Transformers: Revenge of the Fallen je torej **zelo blede igra**, ki igralce s polic vabi s prepoznavnim imenom in zanimivimi podobami. Vsekakor pa je 60 evrov, koliko zanjo želijo prodajalci, precej slaba naložba, saj za ta denar obstaja vrsta boljših tretjeosebnih streljank.

PC-IGRE

Operation Flashpoint: Dragon Rising

Založnik: Codemasters

Posodil: Videotop

Tokrat so nas pri uvozniku založnika Codemasters, podjetju Videotop, še posebej prijetno presenetili, saj so nam v igranje ponudili najnovejšo **strelsko igro** po imenu Operation Flashpoint: Dragon Rising. In to celo pred njenim uradnim izidom (ta se je/bo zgodil **6. oktobra**). Ker gre za polno delujočo delovno različico, ki je/bo do uradnega izida bila še nadgrajevana in popravljena, verjamemo, da bo končni izdelek, ki bo na voljo na prodajnih policah

Ocena [81/100]	Plusi	Minusi
Igralnost: 34/40	+ lepa grafika	- umetna inteligenca nasprotnikov bo za marsikoga trd oreh
Grafika: 17/20	+ realistično vojaško vzdušje	
Zvok: 8/10	+ uporaba vojaških in civilnih vozil	
Upravljanje: 7/10		
Napake: 7/10		
Didaktična vrednost: 8/10		

trgovin, še za odtenek boljši od tokrat preizkušene inačice igre.

Operation Flashpoint: Dragon Rising je streljanka po zadnji modi in bo hkrati na voljo za osebne računalnike kot tudi najzmogljivejše igralne konzole. Mi smo preizkusili različico za namiznike, ki se je izkazala za eno najboljših iger svoje vrste. A pojdimo lepo po vrsti. Dogajanje se odvija na seveda izmišljenem otoku Skira, področju, bogatem z nafto, ki leži

metno vodi svoje čete, zato na najzahtevnejših stopnjah igra niti malo ni lahka. Operation Flashpoint: Dragon Rising je bil sicer zasnovan tako, da daje veliko užitek ob hkratnem igranju do štirih igralcev (denimo ekipa proti ekipi), pa vendar je lahko zelo zanimiv tudi v enoigralskem načinu, kjer umetna pamet dobro vodi preostale člane ekipe, ne da bi igralec dodeljeval veliko ukazov. Slednje zahteva kar nekaj prilja-

vzhodno od ruske meje in severno od Japonske. Otok so zasedli pripadniki narodnoosvobodilne armade, ker pa so igro spisali Američani, je jasno, da bomo igrali na strani ZDA, ki je Rusom poslala pomoč v obliki marincev, torej specializiranih vojakov za najtežje posege.

Za razliko od dolge vrste strelskih iger okolje ni izrazito temno, saj se veliko bojev odvija ves dan, torej tudi ob prisotnosti dnevne svetlobe, najbolj impresivni glede ozadij in vzdušja pa so tisti, ki vsebujejo sončni zahod in izrazito senčenje, ki ga ta prinaša. Igra je glede na istoimensko predhodnico močno napredovala, ne le po vključitvi vseh možnih sodobnih načinov upravljanja, temveč predvsem grafično. Za grafiko namreč lahko zapišemo, da je **prečudovita**. Bojno okolje je natančno predstavljeno, svoj delež pa doda tudi oddaljena narava, valoviti griči in travniki, ki jih začini dim gorečih stavb in bivših prevoznih sredstev. Tu in tam sicer zasledimo kako gršo teksturo, ki priča o hitenju (spregledu?) lovljenja izida, a ne gre za hujše napake. Grafika izdaja poreklo avtorjev, saj ti v svetu slovijo po odličnih dirkaških igrah, zato tudi v tokrat opisani igri podrobno modeliranih vozil, kopenskih ali zračnih, ne manjka.

Operation Flashpoint 2, kot bi nadaljevanje Dragon Rising lahko še drugače poimenovali, od drugih vojaško obarvanih streljank (denimo Call of Duty 4 ali pa Ghost Recon Advanced Warfighter) loči po nekoliko višji zahtevnosti igranja, saj sam akcijski pristop ni več dovolj. Igralca brezglav napadalni nalet in streljanje vsepovprek tako kaj hitro stane življenja, zato je treba pred posameznimi akcijami te temeljito **premisliti** in biti kar se da previden.

Pri izbiri orožja omejitev praktično ni, saj ima igralec na voljo celoten arzenal sodobnega kitajskega, ruskega in seveda ameriškega vojaškega repertoarja, vključno s tanki M1 A2 Abrams ter helikopterji Seahawk. Za nameček, če nam morebiti vso črno-zeleno prebarvano železje ne odgovarja,

si lahko »izposodimo« tudi civilni avto za bolj tih pristop v žarišče dogodkov. Tudi tu se kaže Codemastersovo izdatno poznavanje modeliranja vozil in njihovega obnašanja na različnih podlagah, kar igra s pridom izkorišča.

Štirideset kilometrov dolg otok, ki je igralčev poligon, postreže z izjemno realističnim občutkom nevarnosti. Tako se lahko v boj vključimo z več strani, sovražnikovi ostrostrelci pa poskrbijo, da bomo že zelo zgodaj začeli sklanjati glave in iskati varna zavetja pred njihovimi izstrelki. Pri razmeroma počasnem napredovanju si bomo večkrat pomagali tudi z daljnogledom, saj se spregledan sovražnik kaj hitro maščuje z natančnim strelom. Obnašanje **umetne inteligence** je na visoki ravni, saj računalnik precej pa-

gajanja, a dobra novica je, da se potem vojščaki ukazov dejansko držijo – če želite taktični zaščitni ogenj, bodo streljali, se prebili do označene točke, ščitili hrbet ...

Sicer pa so se razvijalci zavedali, da pretirano realistična igra ni dober obet za prodajo širšim množicam, saj tako slabši igralci ne uživajo v igranju. Prav zato pozna tudi nekaj lažjih načinov, pa vendar je treba avtorje pohvaliti za še drug realističen pristop, ki je precej pogrešan v modernih streljankah. Novi Operation Flashpoint **ne pozna več »zdravstvenih paketov«**, zato bomo v primeru, da nam sovražnik odstreli roko, brez te tudi ostali.

Igra Operation Flashpoint: Dragon Rising je torej odlična naslednica izvirnika in prav gotovo ena najboljših iger tega žanra, najbolj pa jo bodo znali ceniti boljši igralci, ki jih polni realizem ne bo pretirano motil. Ker v času pisanja tega opisa igra še ni uradno izšla, zanjo tudi ne moremo zapisati uradnih podatkov o ceni, le ugibamo pa lahko, da bodo uporabniki namiznih računalnikov zanjo odšteli okoli 50 evrov, konzolaši pa še desetaka več.

Oktober bogata bera novosti

V mesecih, ko zunanje temperature vztrajno padajo, po navadi narašča vročica v svetu iger, ki vrelišče doseže prav v drugi polovici decembra, ko »morajo« biti pred novoletno nakupovalno vročico na policah trgovin prav vsi pomembni novi naslovi. Če letošnji konec leta sodimo po beri oktobrskih novosti, lahko ugotovimo, da bo tudi hladnejšo četrtno leta veljalo preživeti za štirimi stenami v družbi naših digitalnih igričarskih pripomočkov.

Pravo ofenzivo novih naslovov bo deležna igričarska konzola Wii, ki iz meseca v mesec dokazuje svojo izredno priljubljenost. Že tako divjo igralnost pri Nintendu še nadgrajujejo z vrsto pripomočkov (deske, kitare, mikrofoni ...), zdaj pa bodo očitno ugriznili še v eno zrelo jabolko. Ameriška TV-oddaja, imenovana Are You Smarter Than A 5th Grader?, je namreč čez lužo dosegla nesluten uspeh, kjer se odrasli srečujejo z vprašanji, na katere odgovore obvladajo osnovnošolci. Svojevrsten kviz torej prihaja tudi

na Wii, ki bo poleg mentalne kondicije seveda še naprej skrbel tudi za fizično, saj bomo v vrsti naslovov lahko preizkušali svoj posluš ter odziv prstov (Disney Sing It: Pop Hits, DJ Hero, Pop'N Music, Rock Band Track Pack: Metal ...), predvsem pa bo na udaru kondicijska pripravljenost – to bosta skušali izboljšati igri Jillian Michaels' Fitness Ultimatum ter Wii Fit Plus.

Nogometna sezona je dolga praktično celo leto, a pri EA Sports se zadnja leta začena oktobra, ko predstavijo novo različico igre FIFA Soccer, letošnja ima pripeto številko 10 in bo na voljo za vse

sodobne igričarske stroje. Podobno velja za košarkarsko franšizo NBA 2K10.

Igralni konzoli PS3 in Xbox 360 sta že dolgo deležni skoraj sočasnih izidov novih iger, pa vendar si njuna mesečna seznama še nikoli nista bila tako podobna. Zmago je tokrat pobral Xbox 360, predvsem po zaslugi nekaj dodatnih dirkalnih iger (Forza Motorsport 3 ter Grand Theft Auto IV: The Ballad of Gay Tony), ki naj bi poskrbeli za dobro prodajo konzolnih dodatkov, predvsem volanov.

Oktober nas tako čakajo naslednji izidi:

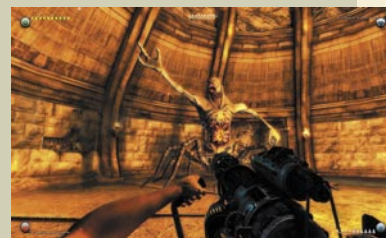
Wii fit plus – Prizanašanja plošči tokrat ne bo.

Forza Motorsport – Tokrat se bomo lotili osvajanja gorskih cest.

CSI: Deadly Intent – Preiskovalcem zločinov zlepa ne zmanjka dela.

Dreamkiller – Le za igralce z dobrimi želodci ...

Platforma	PC	PS3	Wii	Xbox 360
Igre	<p>Alpha Protocol Borderlands Cities XL CSI: Deadly Intent Dreamkiller Dyson League of Legends LEGO Star Wars: The Complete Saga Lucidity Fate: Traitor Soul FIFA Soccer 10 NBA 2K10 Night at the Museum: Battle of the Smithsonian Operation Flashpoint: Dragon Rising Painkiller: Resurrection Pool Hall Pro Risen Rogue Warrior Star Wars: The Clone Wars -- Republic Heroes Tropico 3 World of Zoo</p>	<p>Alpha Protocol Bakugan Brütal Legend Cars Race-O-Rama Disney Sing It: Pop Hits DJ Hero Fairytale Fights FIFA Soccer 10 Mad Karts of Madagascar NBA 2K10 Operation Flashpoint: Dragon Rising Ratchet and Clank Future: A Crack in Time Rock Band Track Pack: Metal Rogue Warrior Saw: The Videogame Star Wars: The Clone Wars -- Republic Heroes</p> <p>Tekken 6 Way of the Samurai 3</p>	<p>Are You Smarter Than A 5th Grader? Game Time Army Rescue Astro Boy: The Video Game Backyard Football 2010 Bakugan Cars Race-O-Rama Cook Wars Crazy Garage CSI: Deadly Intent Dance Dance Revolution Disney Sing It: Pop Hits DJ Hero FIFA Soccer 10 Game Party 3 Hasbro Family Game Night 2 Jillian Michaels' Fitness Ultimatum 2010 Mad Karts of Madagascar Mario & Sonic at the Olympic Winter Games Medieval Games Monster 4x4: Stunt Racer Mountain Sports NBA 2K10 Pop'N Music Rock Band Track Pack: Metal Rock Blast Star Wars: The Clone Wars -- Republic Heroes Tom Clancy's HAWX Where the Wild Things Are Wii Fit Plus</p>	<p>Alpha Protocol Are You Smarter Than A 5th Grader? Game Time Bakugan Brütal Legend Cars Race-O-Rama CSI: Deadly Intent Disney Sing It: Pop Hits DJ Hero Fairytale Fights FIFA Soccer 10</p> <p>Forza Motorsport 3 Grand Theft Auto IV: The Ballad of Gay Tony Mad Karts of Madagascar NBA 2K10 Operation Flashpoint: Dragon Rising Panzer General: Allied Assault Rock Band Track Pack: Metal Rogue Warrior Saw: The Videogame Star Wars: The Clone Wars -- Republic Heroes Tekken 6 Way of the Samurai 3</p>

Tudi računalnik ima svoj či

Naš dom
in naše delovno okolje
v službi zrcalita našo podobo.
In obratno, prav vse v domu in službi
vpliva na nas, pri čemer se večina ljudi
ne zaveda, kako zelo je ta vpliv velik.

Piše: Štefan Masič

stefan.masic@mojmikro.si

Razumevanje feng shuija, več tisočletij stare kitajske umetnosti ustvarjanja življenjske harmonije, in **čiščenja prostora** se prične z zavedanjem, da je vsak ustvarjeni delec živ in napolnjen z življenjsko silo in razumom, z energijo torej, za katero je potrebno dobro skrbeti. Kitajci tej energiji rečejo **či**, Japonci **ki**, Hindujci v Indiji **prana**, Polinezijci **mana**.

Osnove feng shuija imajo temelje v opazovanju narave in prenašanju izkušenj in spoznanj v bivalne prostore oziroma nazaj v širši življenjski prostor.

Umetnost feng shuija pomeni možnost, da zaživimo v harmoniji s svojim življenjskim prostorom. S pomočjo umetnosti feng shuija lahko uravnovešamo, usklajujemo in stopnjujemo tokove naravnih energij, ki nas obdajajo. Te naravne energije so, kot smo že rekli, nenehno prisotne povsod in v vseh stvareh, tako, da lahko umetnost feng shuija uporabimo na zelo različne načine na vseh področjih našega življenja.

Feng shui obsega veliko znanj, vendar pri nas na Zahodu večinoma mislimo, da je feng shui predvsem umetnost notranjega razporejanja

prostorov in pohištva. To je le ena od mnogih vej feng shuija. Umetnost čiščenja prostorov je druga pomembna veja te starodavne umetnosti. **Kakršnokoli čiščenje** izboljša kakovost našega življenja in nam omogoči, da smo srečnejši, bolj izpolnjeni in uspešnejši. S čiščenjem izkusimo, kako se energija bolje giblje in kako to vpliva na naše življenje. Preprosto povedano: v čistem okolju se počutimo bolje, dobro počutje pa je temelj za bolj harmonično življenje.

Tudi računalnik s svojo opremo (tipkovnica, miška, zvočniki, kabli) je predmet našega življenjskega okolja, ustvarjen za delo ali zabavo, ki ima svojo energijo in ki vpliva na energije v svoji okolici. Prav zato mu posvečamo svojo pozornost z rednim čiščenjem. Računalnik redno čistimo tako **fizično** kot **vsebinsko**, prav tako pa skrbimo za primerno urejenost delovnega mesta.

Vsaj enkrat na leto posvetimo pozornost fizičnemu čiščenju vseh delov računalnika. Mednje sodi sam računalnik, ki ga očistimo tako zunaj kot znotraj. Tipkovnico in miško očistimo večkrat na leto. Kolikokrat, je odvisno od potrebe po čistoči. Večkrat na leto prav

tako temeljito očistimo monitor in redno brišemo prah z zaslona. Predvsem pa ne pozabimo vsaj enkrat na leto računalnik v celoti izklopiti iz električne napetosti, izklopiti vseh kablov in tudi te pazljivo očistiti. Ob tej priložnosti bomo morda začutili tudi potrebo po ureditvi morebitnega »kabelskega« nereda, ki nam pomeni vedno prisotni in nezavedno moti nered našega računalniškega okolja in našega okna v svet. S čiščenjem prahu in umazanje ter z ureditvijo nereda ustvarimo prostor, ki je veliko prijetnejši za delo in kjer smo ustvarjalnejši. Energija **či** zaradi čistosti lažje teče. Ker ni energijskih zastojev je manj fizičnih okvar opreme in delo je veliko produktivnejše.

Začnimo s predstavitvijo čiščenja na našem namizju – pri tipkovnici.

ČIŠČENJE TIPKOVNICE

Tipkovnica je navadno tisti del računalniške opreme, ki se zaradi svoje izpostavljenosti na delovni površini najhitreje in najbolj umazuje. Povprečno bomo za njeno čiščenje potrebovali dve okrogli vatici in tri do štiri bombažne vatirane palčke, s katerimi bomo odstranili

trdovratno umazanijo, nabrano na stenah posamezne tipke. Preden se lotimo čiščenja tipkovnice z okroglo vato in palčkami, tipkovnico dobro spihamo z največjo možno zračno kompresijo (npr. 8 barov). Bodimo pozorni na morebitne tujke (npr. sponke ali kose papirja), ki so pod tipkami. Odstranimo jih s pinceto ali drugim tankim priročnim sredstvom npr. tanko

↙ **Naš dom in
naše delovno
okolje v službi
zrcalita našo podobo.**

leseno palčko. Primerno je, da tipkovnico čistimo ob zadostni svetlobi in jo večkrat preprimemo ter si jo ogledamo iz različnih kotov. Za trdovratno umazano tipkovnico najprej uporabimo okroglo vatico, dobro namočeno v alkohol. Z njo tudi lažje obrišemo madeže na vrhu posameznih tipk. Kmalu opazimo, da površno čiščenje preko vseh tipk ne pomaga kaj dosti. Za največji uspeh oziroma popolno čistočo, potrebujemo nekaj potrpežljivosti.

Na koncu ne smemo pozabiti

očistiti povezovalnega kabla, ki je navadno tudi zelo umazan. Očistimo ga z okroglo vatico, prepojeno z alkoholom, s katero kabel večkrat skrbno obrišemo.

Čiščenje tipkovnice zaključimo robčkom, prepojenim z alkoholom. Očistimo zgornji in spodnji del ohišja tipkovnice. S suhim robčkom tipkovnico nato obrišemo. Pred nami se zasveti sveža in čista tipkovnica, ki nas v svoji čistoči prav vabi k ustvarjalnemu delu. Da bi dalj časa ostala čista in da bi se tudi manj prašila, jo lahko po zaključenem delu pokrijemo z bombažnim prekrivalom.

ČIŠČENJE MIŠKE

Miško očistimo preprosto. Najprej jo pod visoko kompresijo dobro spihamo. Nato vzamemo okroglo vatico, jo zelo dobro prepojimo z alkoholom in miško dobro namažemo, skoraj prepojimo. Počakajmo nekaj trenutkov, da se umazanija natopi. Medtem lahko z isto vato očistimo kabel. Nato dokončamo čiščenje miške. S čisto vatico, prepojeno z alkoholom, pozorno očistimo zgornji del miške. Spodnji del miške očistimo z nežnimi gibi. Pazimo na nalepljene drsne nogice, na katerih se nabira prah. Nogic ne drgnemo s silo, saj se lahko kaj hitro odlepijo.

Če imamo miško starejše generacije, tisto s sledilno kroglico, to previdno odstranimo in nežno očistimo valjčke. Pomagati si moramo z vatirano palčko in alkoholom, včasih pa moramo umazanijo z valčkov pocukati kar s pinceto.

ČIŠČENJE KABLOV

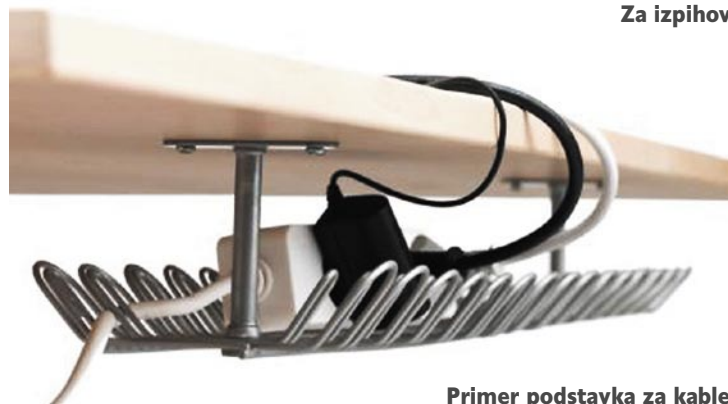
Ob tipkovnici so kabli tisti del opreme, ki je najbolj izpostavljen prahu. Kable očistimo s papirnati robčkom ali še bolje z vato, namočeno v alkohol. Kabel močno primemo in vato ali robček vlečemo od vtiča do naprave. Nikoli v obratni smeri. Ne pozabimo očistiti tudi vtiča.

Vatice po prvem, drugem in tretjem čiščenju.

Primer prevleke za kable.

Primer podstavka za kable.

Če smo se odločili, da bomo očistili vse kable, ki visijo za mizo in velikokrat ležijo kar po tleh, izkoristimo priložnost, izklopimo prav vse, jih očistimo in skrbno ponovno priklopimo. Tukaj se nam odpre nova priložnost – urejanje

↙ Vsaj enkrat na leto posvetimo pozornost fizičnemu čiščenju vseh delov računalnika.

kabelskega nereda. Kable lahko združimo in jih objamemo v za to namenjeno cev, ki jih bo zaščitila pred prahom, ozadje našega delovnega mesta pa naredila urejeno.

Dodatna možnost pa je, da kable uredimo tako, da jih dvignemo v zato namenjen kabelski podstavek, ki ga pritrdimo na spodnjo stran pisalne mize.

Medtem ko urejamo kable, lahko z malo truda preuredimo tudi

Za izpihovanje prahu iz računalnika nastavimo kompresijo na 4 bare (400 kPa).

delovno mesto. Morda bomo računalnik malce zvišali, dvignili iz tal in si tako zagotovili, da se bo tudi veliko manj prašil. Računalnik lahko prestavimo na drug, primernejši prostor pod mizo ali v posebno omarico ob mizi. Računalnik nam mora biti pri roki, hkrati pa nas ne sme ovirati.

ČIŠČENJE RAČUNALNIKA

Računalnik izklopimo iz napetosti in hkrati odklopimo vse povezovalne kable. Ker ga čistimo z zrakom pod pritiskom, je pomembno, da ga čistimo na prostem. Tla, kjer čistimo računalnik, pokrijemo s čisto podlogo. Nikoli ne čistimo računalnika v zaprtem prostoru, ker pride pri izpihovanju do dvigovanja prahu. Prav tako računalnika ne čistimo pri odprtem oknu na okenski polici, ker lahko že zaradi manjše nepazljivosti pride do nesreče.

Pri računalniku najprej s kompresijo očistimo zunanji del ohišja. Za kompresijsko čiščenje si vedno izberemo površino, ki ni predhodno umazana ali prašna, saj ne želimo dodatno dvigovati umazanije, prahu ali drugih delcev. Zunanjest

računalnika čistimo z visoko kompresijo. Vendar pazimo, da istočasno ne pihamo tudi neposredno v notranjost računalnika, saj še nismo zaščitili ventilatorjev.

Računalnik nato odpremo. Odstranimo pokrov ali stranico računalnika. S posebnimi mehкими palčkami onemogočimo vrtenje vseh ventilatorjev v notranjosti računalnika (npr. ventilator usmernika, ventilator centralne procesne enote). S tem posegom se izognemo možni poškodbi ventilatorjev. Ti imajo namreč lastne vrtilne hitrosti. Za onemogočanje vrtenja ventilatorja lahko uporabimo mehke navijalke za kodranje las, ki jih kupimo v drogeriji ali si jih sposodimo od hčerke.

Pred začetkom izpihovanja nastavimo kompresijo na 4 bare (400 kPa). Kompresije nikakor ne povečujemo na višje vrednosti, četudi naletimo na trdovratno umazanijo in kopice prahu. Raje uberemo nekoliko počasnejšo pot in prah izpihujemo s kančkom potrpljenja. Na koncu izpihamo še pokrov ali stransko steno računalnika. To je tudi edini del, ki ga lahko z obrišemo z robčkom, navlaženim z alkoholom. Vseh ostalih delov v notranjosti računalnika se ne dotikamo in prahu niti slučajno ne brišemo. Tudi v primerih, ko prah vidimo kot tanek sloj na nekaterih delih elektronske opreme, ga ne brišemo, temveč ga poskusimo izpihati.

Pređen računalnik ponovno zapremo, odstranimo vse mehke palčke, s katerimi smo zaščitili ventilatorje. Priporočljivo je, da imamo palčke označene s številkami ali se te razlikujejo po barvi in da poznamo njihovo skupno število (npr. štiri pripravljene palčke). Tako se lahko na koncu čiščenja prepričamo, da nismo pozabili kakšne od palčk v računalniku. To je pomembno predvsem v primerih, kadar čistimo več računalnikov hkrati.

Zaprta računalnik obrišemo z vlažnim papirnati robčkom, prepojenim z alkoholom. Nato računalnik obrišemo še s suhim robčkom. Ne pozabimo obrisati dna računalnika in nožic.

Seznam pripomočkov

Za uspešno čiščenje vsekakor potrebujemo primeren zračni kompresor. Če ga nimamo, si ga lahko sposodimo za krajše časovno obdobje v večjih nakupovalnih centrih. Pri nakupu ali naj-

S pomočjo tehnik feng shuija lahko v svojem domačem in delovnem okolju na preprost način ustvarjamo večjo harmonijo.

Primeren kompresor ima dva pokazatelja in gumb za nastavev kompresije.

emu kompresorja je pomembno, da smo pozorni, da ima naprava pokazatelj trenutne velikosti delovne kompresije, pokazatelj višine kompresije in gumb, s katerim lahko nastavljamo višino kompresije. Kompresor uporabljamo po navodilih proizvajalca.

Ves preostali material bomo našli v domači kopalnici ali ga bomo za manjši izdatek kupili v trgovini, drogeriji ali lekarni. Potrebujemo priročne in označene palčke za

zaustavitev vrtenja ventilatorjev v računalniku, okrogle vaticе, alkohol, pinceto, leseno palčko, vatirane palčke, tanke rokavice in masko za obraz. Pred začetkom si pripravimo majhen koš za odlaganje umazanega materiala ali manjšo vrečko.

NASVETI ZA ČIŠČENJE

Kompresijsko čiščenje računalnika vedno izvajamo zunaj zaprtih prostorov. Med čiščenjem si zašči-

timo dihala s priročno masko, roke pa z rokavicami. Kompresijskega čiščenja notranjosti računalnika ne izvajamo ob hladnih dnevih, saj lahko mrzel zrak škodi elektronskim delom. Obvezno ustavimo in s tem zaščitimo vse ventilatorje v računalniku. Uporabimo zmerno kompresijo (npr. 4 bare). Pred izpihovanjem notranjosti računalnika usmerimo prvi curek zraka vedno na nevtralno površino. Prvi curek lahko namreč vsebuje kondenzirane kapljice. Računalniške opreme nikoli ne čistimo na okenški polici, saj nam lahko spolzi iz rok in poškoduje mimoidočega na pločniku ali cesti.

Po čiščenju se dobro umijemo in preoblečemo. Še posebej temeljito si umijemo roke, in sicer vse do komolcev.

NAŠE DELOVNO MESTO

Poleg čiščenja računalniške opreme si redno privoščimo še čiščenje svojega delovnega namizja. Če je to službeno namizje, ga raje čistimo sami in čistilko o tem obvestimo. Hitro spoznamo, da je čiščenje mize hitreje opravljeno, če si papirje in druge pripomočke po vsakem zaključenem delovniku skrbno pospravimo. Prostor, v katerem delamo, tudi redno zračimo. Vsako jutro se potem vrnemo na urejeno delovno mesto in vsak delavnik se bo tako prav gotovo začel bolje, prostor bo svež, miza pospravljena in čista. Obremenitve prejšnjega dne ne bodo vidne in delo bo steklo lažje.

Kako pomembno je ohranjanje reda na delovnem mestu v poslovnem svetu, govori tudi dejstvo, da obstaja vsak zadnji petek v aprilu celo mednarodni dan, imenovan *Dan čiščenja svoje delovne mize*, in če ne pogosteje, se lahko takrat pridružimo veliki množici ljudi z vsega sveta in si z dodatno pomočjo kolektivne energije vsaj enkrat na leto očistimo delovni prostor.

Sicer pa ob vsakodnevnem pospravljanju delovne površine kmalu spoznamo, da nam računalnik večino papirjev hrani v elektronski obliki in da potrebujemo le tiste papirje, prejete po klasični pošti. Spremeni se naš pogled na način dela. Svoje delovno mesto lahko tako počasi popolnoma preuredimo. Klasično papirno korespondenco in arhiviranje lahko kolikor je mogoče zmanjšamo in posežemo po klasičnemu pisanju in pošiljanju pisem le, ko je to

Nekaj osnovnega materiala za čiščenje računalnika.

nujno in primernejše. Z manjšo uporabo papirja razbremenimo svoj delovni prostor in zmanjšamo stroške. Prispevamo pa tudi pomemben delež h ohranitvi okolja.

VSEBINSKO ČIŠČENJE RACUNALNIKOV

Tako kot kateri koli drug nered tudi elektronski nered povzroča težave in nas ovira pri delu. Zato maramo svojo pozornost redno namenjati tudi vsebinskemu čiščenju računalnika. Vsake toliko časa pregledamo datoteke in izbrisemo stare, ki ustvarjajo nered na našem trdem disku in nam po nepotrebnem zasedajo prostor. Če katere datoteke moramo ali želimo hraniti, jih urejeno prekopiramo na CD, DVD ali diske za arhiviranje.

BREZ HRANE NA DELOVNEM NAMIZJU

Večkrat ko bomo morali očistiti tipkovnico, hitreje bomo začutili, da prehranjevanje ne sodi na naše delovno mesto. To velja tako za jedačo kot za pijačo. Če na delovnem mestu ne pijemo oziroma jemo, s tem večkratno pridobimo. Delovno mesto za krajši čas zapustimo, se sprehodimo do drugega prostora, kjer morda ni toliko vplivov elektronske opreme, umijemo si roke, sedemo in uživamo v preprosti osvežitvi s pijačo oziroma okrepi s hrano. Po končani malici se ponovno sprehodimo do našega delovnega mesta. Malo smo se razgibali, saj se pri pisarniškem delu z računalnikom sicer zlahka zasedimo, hkrati pa smo hrani oziroma pijači posvetili ločeno pozornost, kar je tudi najbolj prav. Tako kakor vpliva elektromagnetno sevanje na ljudi, vpliva tudi na hrano in pijačo. S tem v mislih se lahko hitro navadimo, da se med delom prehranjujemo, če je le mogoče, v ločenem prostoru, in ne v naglici med kakršnim koli delom. V smislu čistoče pa je naše delovno mesto z računalniško opremo tako veliko manj obremenjeno.

RASTLINE ZA IZBOLJŠANJE DELOVNEGA PROSTORA

V korist izboljšanja delovnega prostora lahko uporabimo tudi rezultate znanstvenih raziskav, kako do izboljšanja zraka v vesoljskih plovilih, ki jih financira NASA in v katerih je bilo ugotovljeno, da imajo določene rastline veliko možnost čiščenja zraka. Te rastli-

ne zrak filtrirajo tako, da ga čistijo najpogostejših onesnaževalcev, višajo vsebnost kisika, izboljšujejo vlažnost in negativno ionizacijo in s svojo življenjsko silo dvigajo energijo prostora. To so spatifil (*Spathiphyllum wallisii*), poprovke (rastline iz vrste *Peperomia*), singonij (*Syngonium podophyllum*), pritlikavi bananovci (*Musa cocci-*

Spatifil postavimo čim bližje opremi.

nea) in rumeni patos (*Scindapsus aureus*). Zadostuje ena rastlina na eno elektronsko napravo, postavljena pa naj bo čim bližje opremi. Rastline morajo biti zdravega videza in redno oskrbovane.

POZITIVNI UČINKI ČIŠČENJA

Čiščenje računalnika je vedno dobrodošlo in pozitivno opravilo. Če morda dvomimo o ogromnih energijskih vrednotah čiščenja, nič zato. Zadostujejo že druga dejstva: morda smo ugotovili, da se računalnik na tleh maje, saj nima ene nožice. Nožico nadomestimo. Morda smo ugotovili, da kak ventilator ne deluje. Pokličemo serviserja. Pri čiščenju tipkovnice morda ugotovimo, da nekatere tipke nimajo napisov, da so nalepke na tipkah že strgane ali ne ustrezajo realnim potrebam. Odločimo se, da se bomo od stare tipkovnice poslovili in si privoščimo novo.

➤ **Računalniku z rednim čiščenjem podaljšamo delovno dobo. Zmanjšajo se možnosti, da bi prišlo do okvare. Zniža se hrup in zmanjša segrevanje računalnika ter posredno tudi prostora, v katerem je računalnik. Zmanjša se poraba električne energije in zniža se elektromagnetna onesnaženost prostora.**

Obstaja še nekaj oprijemljivih pozitivnih učinkov. Računalniku z rednim čiščenjem podaljšamo delovno dobo. Zmanjšajo se možnosti, da bi prišlo do okvare. Zniža se hrup in segrevanje računalnika ter posredno tudi prostora, v katerem je računalnik. Zmanjša se poraba električne energije in zniža se elektromagnetna onesnaženost prostora.

Ne nazadnje pa gotovo velja – delovno mesto, domače ali službeno, postane čisto in prijetno. Čist računalnik in oprema ustvarjata večjo harmonijo. Privoščimo jo sebi in sodelavcem.

NAJ BO ČIŠČENJE RACUNALNIKA SELE ZAČETEK

Po osnovnem čiščenju računalnika bomo kmalu spoznali, da obremenjujejo našo mizo gore papirjev. Velikokrat se počutimo poražene, še preden smo začeli delati. Nič drugega nam ni sto-

riti kot papirje primerno zložiti in jih urediti. Morda pa imamo papirje že urejene, vendar na nas pritiskajo vsi redniki, sicer lepo urejeni za našim hrbtom. In dejstvo, da so vsi tisti isti dokumenti še enkrat shranjeni v našem računalniku. Spoznamo, da se nam odpira priložnost vsaj na dveh področjih – na področju čiščenja in preureditve vsebine računalniških dokumentov ter na področju čiščenja in morebitne preureditve delovnega prostora. Vsebinsko računalnika zlahka očistimo in uredimo, kot to navadno delamo pri urejanju pisne dokumentacije. Prav tako pa lahko preuredimo delovni prostor, od mize do omar, osvetlitve. Vse v duhu tistega, za kar si prizadevamo, naj bo to zadovoljstvo pri delu, uspešnost, denar, počutje, zdravje. Pri tem nam bodo vedno stala ob strani tisočletna znanja feng shuija. ■

Skrivno življenje predlog

Pred časom sem dobil nalogo pripraviti predloge za zbirko Office 2007, ki bodo usklajene s celotno grafično podobo podjetja. Vse skupaj sem vzel precej zlahka, saj »predloge za Word«, kakor sem stvar dojemal, pač niso vrhunec kompleksnosti. No, precej sem se zmotil.

Piše: Domen Ferbar

domen.ferbar@mojmikro.si

Po drugi strani pa sem vnaprej vedel, da bo treba narediti podrobnejšo analizo navad v podjetju, analizo tehnoloških možnosti ter ustrezne prilagoditve celotne grafične podobe (CGP) s strani oblikovalcev. Če se oblikovalec namreč ne prilagodi tehničnim možnostim, so rezultati lahko ali slabi ali dragi ali pa oboje. In zdelo sem mi je, da oblikovalci prav podrobno tehničnim (z)možnostim ne sledijo. Tako sem nekako pričakoval, da bo delo pestro in ne nujno tako preprosto, kot je sprva kazalo.

Za osnutek sem dobil rezultat dela profesionalcev s področja marketinga, ki so v paketu »vse v enem« pripravili tudi predloge za Office. Izdelane predloge pa s tako tehničnega kot tudi z uporabniškega vidika žal niso izkazovale kake posebne kakovosti. Če malo karikiram, je vse skupaj npr. pri predlogi za MS Word delovalo

bolj kot navodilo potencialnim uporabnikom, da je treba naslov napisati s to in to pisavo v tej in tej velikosti, pa štirje stavki so bili sem ter tja razmetani na praznem listu, in uporabniki naj bi jih nadomestili z lastnim besedilom. Očitno je bilo tudi, da je predloga nastala v Wordu 2003, potem pa je bila pretvorjena v obliko Worda 2007. Vse skupaj se je zato zelo čudno obnašalo in to me je podžgalo. Saj ne more biti, da po vsaj dveh desetletjih razvoja in študija uporabniške izkušnje in prilaganja celotne zbirke »potrebam« uporabnikov in delovnih procesov ni mogoče spraviti skupaj prijaznejših in funkcionalnejših predlog.

Ne, to znam bolje, sem si rekel. In se spustil v približno šestmesečno izkušnjo, ki me je vodila od opredelitve postopkov uvedbe CGP do konkretnih produktov za vpeljavo CGP. Te rezultate bom skušal v nekaj delih predstaviti vsem, ki s(m)o prepričani, da je mogoče s preišljenimi majhnimi

spremembami in prilagoditvami precej olajšati delo mnogim.

PRIČAKOVANJA IN ZAHTEVE

Oblikovalci, ki so pripravili celotno grafično podobo, so podali izhodišča za oblikovanje. Iz teh izhodišč potem isti ali drugi profesionalci običajno ustvarijo konkreten produkt, ki je skladen z drugimi elementi podjetja. Toda ljudje, ki delajo z zbirko Office, večinoma nimajo dovolj oblikovalskih znanj za tovrstno opravilo, pa tudi tehnologije ne obvladujejo dovolj, da bi lahko zamišljeno tudi izpeljali.

Zato je treba orodja za pridelovanje in oblikovanje vsebin prilagoditi. MS Office je v zadnji izdaji ponudil širok nabor možnosti za izdelavo bolj ali manj skladnih variacij podobe dokumentov in predstavitev. Toda preveč možnosti pelje v pisanost, ki najpogosteje ni skladna s pričakovanji. Moja osnovna naloga je bila torej **prirediti in uskladiti tehnološke**

možnosti z oblikovalskimi smernicami. Pri tem je bilo zaželeno, da so variacije še vedno dopuščene, vendar naj bodo »usmerjene«, tako da bodo skladne s celotno podobo.

Najprej sem izvedel daljšo **analizo trenutnega stanja in navad**. V obstoječih dokumentih in predstavitev sem poiskal najpogostejše vzorce (predloge). V naslednjem koraku sem identificiral skupne »osnovne delce«, iz katerih so vsi ti vzorci sestavljeni. (npr. *podpis* se pojavlja na vsakem dokumentu, dopisnem listu ali telefaksu). Sledila sta pogovor z oblikovalcem in določitev oblikovnih podrobnosti teh elementov. Te so bile potem prelite v najprimernejše tehnične strukture zbirke Office (predloge, gradnike, prirejene kartice traku ipd.), na koncu pa sem izvedel kratko izobraževanje za zaposlene. Pri tem sem moral večino časa nameniti vzpostavitvi skupnega imenovalca poznavanja dela z MS Officeom in »pobrisati« obstoječe slabe vzorce oblikovanja,

šele nato sem se lahko posvetil specifikam uporabe pripravljenih tehničnih struktur. Podrobnosti v nadaljevanju.

PREDLOGE DOKUMENTOV

Uporabniki so pričakovali, da ima **splošni dokument** možnost vstavljanja številčenja, naslovnice, kazala ter preprosto možnost vstavljanja oznake stopnje poslovne skrivnosti. Predviden mora biti dvostranski tisk. Predloga naj bi spodbujala vpis metapodatkov o dokumentu, tako da bo urejenost večja in s tem iskanje lažje.

Štirje različni **dopisni listi** so se razlikovali predvsem po potisku (v glavi) ter po podatkih o podjetju oz. produktu na dnu (v nogi). Oblikovalec je določil, da je smiselno, da je prva stran dopisnega lista drugačna od nadaljevalnih strani, saj morata biti na prvi strani logotip in registracija podjetja, ki pa na naslednjih samo jemljeta prostor.

Uporabniki so pričakovali, da je po eni strani dopis moč natisniti na predtiskane dopisne liste ali pa izpisati v celoti z vsemi elementi dopisa na tiskalnik. Možna naj bi bila tudi zamenjava potiska (torej prenos iz enega dopisnega lista na drugega), pri čemer se mora vsebina ohraniti, oblika pa prilagoditi.

Telefaks sporočila naj bi imela prostor za vpis standardnih podatkov telefaks sporočila, in glede na to, kdo jih pošilja, naj imajo ustrezno oznako in v nogi različne podatke o pošiljatelju. Oblikovno naj bo podoba prilagojena dejstvu, da je kakovost prenosa razmeroma vprašljiva (zato naj bo pisava brez serifov in nekoliko večja).

Predloge naj bi uporabnike čim manj omejevale, pa hkrati usmerjale tako, da bodo izbire čim skladnejše s CGP.

No, do tukaj smo zapletali in vsaj v grobem opisali pričakovanja in zahteve. Nič zelo nenavadnega, nič takega, česar se ne bi dalo preklikati. Vendar lahko omenjeno brez premišljenega pristopa za-

hteva nesorazmerno veliko časa in napora uporabnika, ki pa mora predvsem opravljati svoje delo, ne pa skrbeti za celostno podobo. Zato so v nadaljevanju opisane »finte«, ki omogočijo izpolnitev večine pričakovanj.

ELEMENTI PREDLOGE

Najprej nekaj terminologije. Beseda **predloga** se običajno uporablja za datoteko s podaljškom **.dot** za Word 2003 ter **.dotx** in **.dotm** za Word 2007, **.potx** MS PowerPoint in **.xltx** za MS Excel. Za celovitejšo izkušnjo uporabnikov pa je treba za učinkovito uporabo prilagoditi še druge elemente zbirke Office, kot so gradniki dokumentov (Document Building Blocks), nabor slogov (Style set), Tema (Theme), Pisave teme (Theme Fonts), Barve teme (Theme Colors), predloge grafikonov (Chart templates) ipd. V nadaljevanju je koristno vse skupaj sestaviti s krajšim »makro ukazom«, urediti uporabniški vmesnik (prirejene kartice traku) in po potrebi narediti tudi kak ročni poseg v datoteko **.xml**, ki se skrivajo povsod.

SLOGI ZA UREJANJE BESEDIL

Pri pripravljanju predloge sem se najprej lotil slogov, s katerimi oblikujemo besedila. Privzeto ima Word že **nastavljenih prek sto tovrstnih slogov**, ki nevedčega uporabnika hitro zmedejo in večina kmalu opusti misel na njihovo uporabo. Jih je preveč, njihova raba ni jasno razvidna iz imen, kake knjige, ki bi pojasnila namen slogov, pa tudi še nisem zagledal. Kdo bo pa to nepregledno množico razumel? In tako še tista manjšina uporabnikov, ki sloge vsaj teoretično pozna, začne uporabljati neposredno oblikovanje (izbira kosa besedila, potem pa odebeljeno, pa druga pisava, pa ...). V najboljšem primeru vsak uporabnik naredi svoje sloge in jih skuša uporabljati. Žal je pristop pogosto »ad hoc« in izid običajno ni skla-

den s pričakovanji.

Po drugi strani pa so slogi zelo temeljen koncept, ki mu je vredno nameniti dovolj časa. Vsak, tako oblikovalec kot tisti, ki tehnično pripravlja predloge, in tudi uporabnik, bi jih moral zelo dobro razumeti. V praksi pa se izkaže, da na tečajih za uporabnike pomenu in uporabi slogov namenijo razmeroma malo časa, po drugi strani pa tudi v literaturi za »tehnike« nekako ne najdem dovolj informacij na to temo. Zato nekaj besed več tukaj, skupaj s kazalci za dodatno branje.

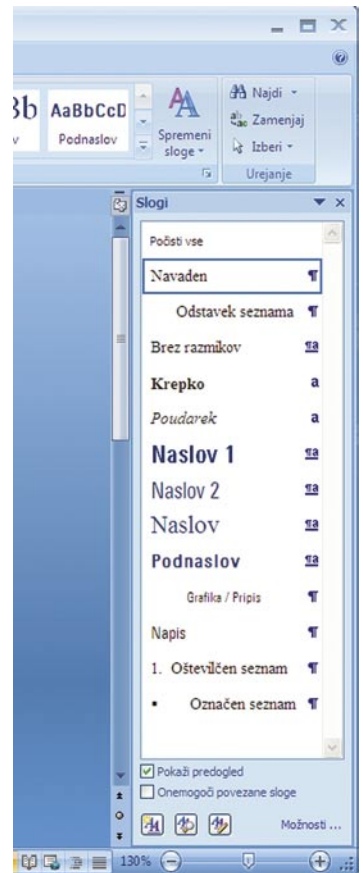
Slogi v Wordu so različnih vrst, čeprav jih najdemo na istem seznamu. Za preprosto delo je razumevanje razlik med vrstami slogov bistveno. Vrste slogov so (vsaj) naslednje:

a) **Slog odstavka** (paragraph style) velja vedno za celoten odstavek. Uveljavite ga tako, da kazalec postavite v odstavek (ni treba označevati vsega odstavka) in kliknete ime sloga (npr. Naslov TOC oz. TOC Heading). V seznamu slogov so tovrstni slogi označeni s simbolom za odstavek. (glej sliko1, sloga Navaden in Odstavek seznama).

b) **Slog znaka** (character style) deluje na poljuben označen kos besedila. Lahko je to ena črka, lahko ena beseda, lahko pa polovica prvega odstavka, cel drugi, in prva beseda tretjega. V seznamu slogov so tovrstni slogi označeni z oznako a (na sliki 1 sta taka npr. Krepko in Poudarek).

c) **Povezan slog** (linked style) deluje kot slog odstavka, če ga kot takega uporabimo (torej označimo ves odstavek ali samo postavimo kazalec v odstavek), ali pa kot slog znaka, če pred uporabo označimo del besedila, za katerega naj velja (na sliki 1 sta taki Naslov 1, Naslov 2 itd.).

Če imate širok zaslon, vam predlagam, da namesto slogov v traku uporabljate sloge iz podokna slogov (podokno dobite npr. s pritisikom tipk Ctrl+Alt+Shift+S).

Podokno slogov

Če uporabnik za določen del besedila posebej ne nastavi sloga, je za besedilo, ki ga piše, uporabljen slog odstavka **Navaden** (Normal), znaki v odstavku pa so v slogu **Privzeta pisava odstavka** (Default paragraph font), ki pa je – pozor – dokaj nesrečno poimenovan **slog znaka**.

Iz navedena izhaja tudi način, na katerega »pobrišemo« oblikovanje določenega dela besedila, ki je uveljavljen s slogi. Oblikovanje odstavka »pobrišemo« tako, da nastavimo »privzet« slog odstavka, t.j. **Navaden slog**, za kar najpogosteje uporabimo bližnjico Ctrl+Shift+N, oblikovanje znakov pa tako, da za izbran del besedila nastavimo privzet slog znaka, tj. **Privzeta pisava odstavka**, ki ga hitro dosežemo s Ctrl+preslednica.

Pri tem kaže omeniti še, da sloga **Naveden** in **Privzeta pisava**

www.mojmikro.si

V PRAKSI

moj Mikro

Kako kaj koristnega narediti z malo truda in še manj denarja.

odstavka skupaj ne opredelujeta vseh lastnosti besedila, ki ga »kar pišemo«, torej mu posebej ne nastavimo nobenega drugega sloga. Privzete »temeljne« vrednosti za dokument (Document defaults) so nastavljene kot *Slogi/ Upravljanje slogov/ Privzeto*.

in-styles-order-of-operations.aspx). Vsekakor obvezno bramke za vsakogar, ki se ubada s predlogami.

Toliko o vrstah slogov. Gremo naprej. Iz zgoraj omenjene analize obstoječih dokumentov v podjetju sem izluščil približno 10 slogov odstavkov, dva sloga znakov, dva

Ti slogi se sklicujejo na pisavi iz Pisave teme (torej sklici na pisavi +Naslovi +Telo), tako da je prvi korak izbira ali nastavev lastnih Pisav teme. V nadaljevanju sem spremenil še nekatere druge lastnosti (za ideje in podrobnost glej sicer malo zastarelo, pa še vedno dobro knjižico Word Templates – A Guide to Their Creation <http://word.mvps.org/fAQs/Customization/CreateATemplatePart2.htm>). Prav tako je obvezno prilagoditi seznam priporočenih slogov. Pri tem se je treba odločiti, kateri slogi se privzeto prikazujejo uporabniku, tako da seznam ni predolg, kot tudi opredeliti njihov vrstni red.

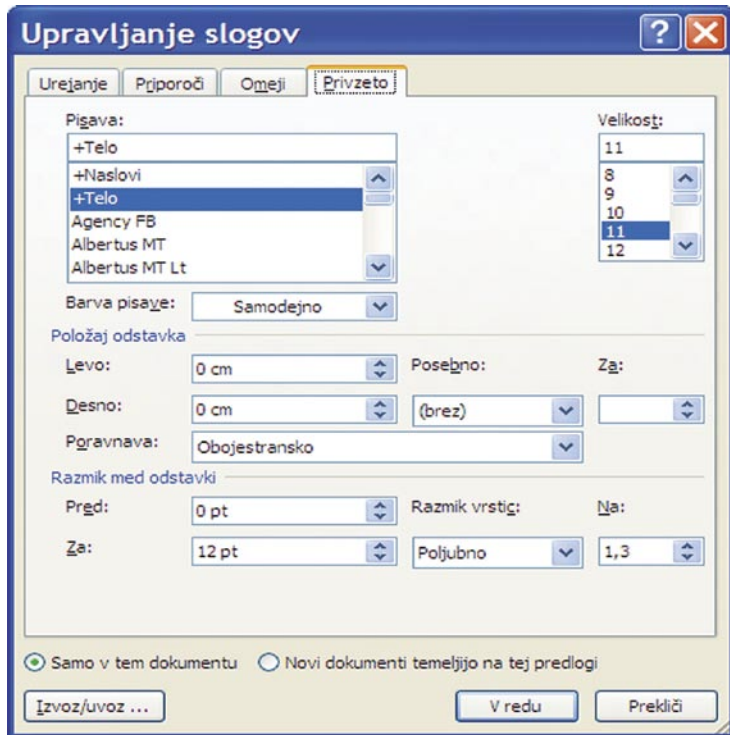
Privzeti slogi za oblikovanje besedila se sklicujejo tudi na Barve teme. Barve teme programi zbirke Office uporabljajo tudi za ponujanje »smiselnih« možnosti pri vstavljanju grafikonov, oblik SmartArt, pripravi privzetih tabel, pri pripravi ponujenih palet za neposredno urejanje – skratka, na veliko mestih. Tako je nujno čim prej izdelati paleta podjetju lastnih barv in jo uporabljati pri nadaljnjih nastavitvah. Razumevanje in nastavev primerne palete za Barve teme sta se izkazala za enega trših orehov, zato v nadaljevanju nekaj več na to temo.

BARVE TEME

Pri pripravi barv teme je treba imeti v mislih dejstvo, da so opredeljene barve uporabljane tako za pripravo vsebin, ki bodo natisnjene, kot za pripravo vsebin, ki bodo projicirane ali pregledovane na zaslonih. Ker so načini prikazovanja barv na teh napravah bistveno različni, je koristno **preveriti**, kako se bodo barve natisnile (preskus z lokalnimi tiskalniki, razmislek o možnosti umerjanja centralnih tiskalnikov, preverjanje usklajenosti barv z barvami na predtiskanih obrazcih ipd.) in kako so izbrane barve videti na zaslonu oz. na projekciji.

V paleti je treba opredeliti dvanajst barv – za barve pisave in ozadja so namenjena štiri mesta, nadaljnjih šest mest je namenjenih za »poudarke«, zadnji dve mesti pa sta namenjeni za oblikovanje hiperpovezav in uporabljenih hiperpovezav. Vendar sta v skupini za pisave in ozadja dve mesti zasedeni s praktično obveznima črno in belo, mesta za hiperpovezave pa imajo zelo ozko specificirano uporabo. Najpomembnejše tako ostanejo barve iz druge skupne – torej barve za poudarke. Te MS Office uporablja po eni strani kot temeljne in privzete barve za vse vstavke (tabele, SmartArt, grafiki, oblike) kot za sestavljanje galerij, v katerih ponuja barvne variacije elementov. Barvne variacije najpogosteje »pridelajo« s posvetlitvijo oz. potemnitvijo barv. Pravila za to so zapisana v zgoraj navedenih knjižicah. Čim bolj boste izbrali »temeljne« barve, tem bolj bodo »variacije«, ki jih bodo uporabniki zagotovo izdelali, ustrezale zeleni podobi (CGP). Nekaj koristnih trikov za tiste, ki smo uporabe barv nevedčji, sem našel na v članku Practical Rules for Using Colors in Charts na www.perceptualedge.com/library.php#Articles, kjer se najde še marsikaj zanimivega na temo učinkovite predstavitev vsebin.

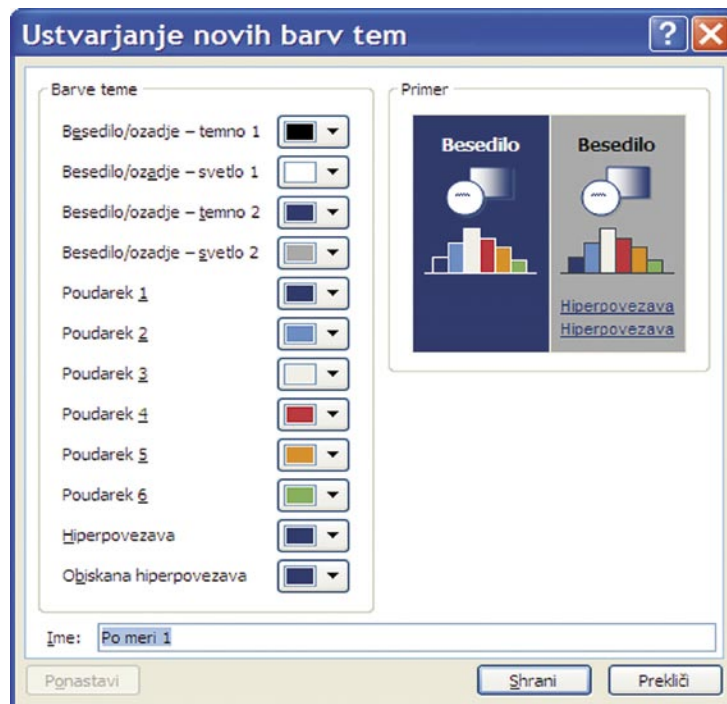
Podrobnejša navodila in opis zahtev glede skladnosti barv, ki jih morajo izbrane barve izpolnjevati, so zapisana v knjižici Theme Creation Guide, ki jo je možno izpisati iz menija Help orodja Theme Builder (<http://connect.microsoft.com/themebuilder>). Samo orodje pa ponuja kar nekaj pomoči pri izdelavi teme in preverjanju ustreznosti. Tako, do naslednjic imamo vsi dovolj dela. ■

Privzete nastavitve dokumenta (Document Defaults)

Poleg uporabe naštetih vrst slogov pa lahko oblikujemo besedilo še z nekaterimi nastavitvami iz sloga tabele (tako da nastavimo lastnosti sloga tabele v *Orodja za tabele/ Načrt/ Slogi tabel*) ali pa z nekaterimi nastavitvami iz slogov seznamov.

In kateri slog potem obvelja, če pride do »konflikta« nastavev, npr. da je na ravni tabele nastavljena velikost pisave 11 pik, na ravni odstavka v tabeli 12 pik, na ravni sloga znaka pa 10 pik? Pravilo si je treba zapomniti in je dokaj preprosto: največjo težo ima neposredno oblikovanje (ki ga ne »povozi« nobena nastavev nobene vrste sloga, zato uporabe tudi ne priporočam, razen za čisto skrajne izjeme), drugi najpomembnejši je slog znaka, slog odstavka, slog tabele in privzete vrednosti dokumenta (Document defaults). Skratka, nekako od bolj »specifičnega« k manj specifičnemu. Več o tem, skupaj s sliko, ki dodatno pojasni zapisano, je na spletnem mestu MS Office Word Team's Blog (http://blogs.msdn.com/microsoft_office_word/archives/2008/10/16/behind-the-curtain

Urejanje barv teme

sloga seznamov in pet slogov tabel, ki bi pokrili večino potreb tako za oblikovanje besedila tako v dokumentih kot dopisih in telefaksih. Vsega skupaj tako malo, da bo za

redno delo čisto obvladljivo.

Pri sestavljanju slogov za besedilo se je izkazalo, da je najbolje **prilagoditi že pripravljene privzete Wordove sloge**, saj so premišljeni.

10. mednarodna konferenca

TELEKOMUNIKACIJE TELECOMMUNICATIONS | 09

04. 11. 2009, Grand hotel Bernardin, Portorož, Slovenija

Na letošnji že deseti, jubilejni mednarodni konferenci vam bomo omogočili, da se spoznate z najsodobnejšimi trendi na področju telekomunikacij. Pričakujemo številne zanimive predavatelje, aktualne in sveže teme ter predstavitev uporabnih izkušenj iz različnih konkurenčnih podjetij.

Konferenca je odlična priložnost da:

- se predstavite najvplivnejšim in najbolj inovativnim igralcem, ki krojijo smernice na področju telekomunikacij,
- z lahkoto nagovorite zainteresirano publiko,
- zgradite mrežo vplivnih kontaktov na področju Evrope.

Dobrodošli!

Prijavite se lahko preko naše spletne strani www.telekomunikacije.org, po faksu +386 1 429 33 03, pokličete + 386 1 429 33 02 ali pa nam pošljete elektronsko sporočilo na info@telekomunikacije.org

Mobinet d.o.o.

04. 11. 2009, Grand hotel Bernardin, Portorož, Slovenija

Večne ognjene vojne

Nekateri ljudje imajo o določenih stvareh napačno mnenje. Se pravi mnenje, drugačno od našega. Dolžnost vsakega vestnega prebivalca interneta je, da jim to tudi pove. Naglas.

Piše: Špela Šalomon

spela.salomon@mojmikro.si

Internet ne bi bil internet, če se v njem ljudje ne bi prepirali. Tako imenovane **ognjene vojne** (*flame wars*) in **trolji** (*trolls*) obstajajo že od začetkov novičarskih skupin, z razvojem spletnih forumov, družabnih omrežij in drugih zbirališč pa je internet postal pravi raj za tiste, ki jim je dolgčas in uživajo v tem, da tujcem z drugega konca sveta dokazujejo, kako bridko se motijo. Še posebej v ognjenih vojnah uživajo trolji – to so ljudje, ki z namenoma provokativnimi komentarji takšne vojne netijo in nato izdatno uživajo v rezultatih svojih provokacij.

Ognjene vojne so že takšna stalnica, da se je z njimi ukvarjalo že nekaj »teoretikov«. Med boljše znanimi zakoni je tako imenovani **Godwinov zakon** oziroma Godwinovo pravilo nacističnih analogij, ki pravi, da dlje ko traja pogovor,

večja je verjetnost da bo nekdo uporabil primerjavo med nasprotnikom in/ali njegovimi idejami ter nacisti oziroma Hitlerjem. Ta verjetnost se s trajanjem pogovora približuje vrednosti 1 oziroma 1:1. Godwinov zakon se »strokovno« imenuje tudi »*Reductio ad Hitlerum*« ali »*Argumentum ad Hitlerum*«, kar je izpeljanka iz latinskega izreka »ad absurdum« (do absurda).

Zadnje čase se je kot posebej rodovitni teren za ognjene vojne izkazala možnost komentarjev, ki jih omogoča večina novičarskih portalov in strani, kot so YouTube, Flickr, razni blogi in druge strani, kjer ljudje objavljajo novice, slike, videoposnetke ali mnenja ter nato dopustijo, da jih drugi komentirajo. Po pravilu se prej ali slej začne dež rasističnih, seksističnih, politično in versko nestrpnih in preprosto nesramnih komentarjev. Prebivalci interneta so sposobni narediti ognjeno vojno iz prav vsake tematike, ne glede na to, kako nedolžna in

nesporna je videti. Kljub temu pa obstaja nekaj ognjenih vojn, ki divjajo že leta (kar v internetnem času pomeni nekaj takega kot stoletja) in ki se verjetno še zelo dolgo ne bodo končale. Te tematike so odlična vaba za trole in dokler jih imamo, se nam ni treba bati, da bi v internetu zavladala mir in sprava. No ja, saj ne da bi se sicer morali.

Windows vs. Linux

Linux je svoj revolucionarni pohod začel v zgodnjih devetdesetih in je od tedaj dalje glavni moralni in tržni nasprotnik mnogokrat kritiziranemu zlobnemu imperiju tedanjega monopolista iz Redmonda. Ta si je z uporabniško prijaznostjo in ugodnimi cenami računalnikov PC, pa tudi po zaslugi neumornih piratov, zagotovil levji tržni delež tako med zasebnimi kot tudi poslovnimi uporabniki. Čeprav se Microsoftov imperij še ne podira in je celo dobil nekaj

novega upanja, da ga bo Windows 7 rešil prekletstva Viste, tudi Linuxove barikade še vedno trdno stojijo. Predvsem na področju strežnikov se je Linux izkazal za stabilno in varno izbiro, Ubuntu je namizni Linux končno približal nekim množicam, Linux pa v svojem boju za svobodo, enakost in bratstvo računalništva še zdaleč ni sam. Sorodna gibanja so za seboj potegnili tudi celoten koncept odprte kode in čeprav Linux morda nikdar ni zasedel večinskega tržnega deleža na namizjih, so odprtokodni programi enake in podobnih licenc dodobra okupirali tudi računalnike, ki poganjajo Windows. Tudi med najbolj zvestimi privrženici Microsoftovih operacijskih sistemov bomo tako težko našli malo naprednejšega uporabnika, ki ni podlegel vsaj kakšni Mozilli Firefox, Open Officeu, VLC Playerju, Audacityju, uTorrentu, 7-Zipu ali kateremu koli drugemu od številnih odprtokodnih orodij za Windows.

Mac vs. PC

Kdo ne pozna reklam, v katerih se spoprime človeka, ki predstavlja Mac in PC. Applovi računalniki so že dolgo znani po svojih zmogljivostih in všečnem dizajnu, še bolj pa po svojih zasoljenih cenah. Kljub tem imajo krog globoko vernih privrženecov, ki prisegajo na Applovo strojno opremo in za nič na svetu ne bi presedlali na PC. Med njimi so predvsem grafični oblikovalci, digitalni umetniki, poslovneži in drugi esteti, ki jim mnogo bolj kot denarja manjka računalniškega znanja. Obstaja pa tudi podvrsta zanesenjakov, ki prisegajo, da je Applova strojna oprema na vsak način vredna svojega denarja in da so PC-ji primerni le za nedeljske računalničarje. Privrženecv računalnikov PC je seveda mnogo več – od preprostih uporabnikov, ki se jim zdi škoda denarja za računalnik, do garažnih mojstrov, ki uživajo v sestavljanju

↙ **Godwinov zakon oziroma Godwinovo pravilo nacističnih analogij pravi, da dlje ko traja pogovor, večja je verjetnost da bo nekdo uporabil primerjavo med nasprotnikom in/ali njegovimi idejami ter nacisti oziroma Hitlerjem.**

Desktop, Google Talk, Google Maps in podobna orodja so prav tako nepogrešljiva. Google celo napoveduje lasten operacijski sistem. Ni mu uspelo ustvariti le orjaškega imperija, ampak se večini uporabnikov nikdar ni tako zameril, kot denimo Microsoft. Svoj imidž že od nekdaj gradi na brezplačnih storitvah in napredni filozofiji, zaradi česar mu privrženecv ne manjka. Seveda se najdejo tudi tisti, ki se jim vse to zdi prelepo, da bi bilo res. Ne moremo reči, da njihova skepsa ni upravičena, saj še noben monopol ni prinesel nič dobrega, še posebej monopol,

Mozilla Firefox vs. Microsoft Internet Explorer vs. Google Chrome vs. Opera vs. Safari

Brskalniške vojne se odvijajo že malodane od začetka obstoja svetovnega spleta. Edino, kar se spreminja, so akterji. Pred leti smo bili priča spopadu med Internet Explorerjem in Netscapovim Navigatorjem, ki je konec devetdesetih dosegel velik, a kratkotrajen uspeh, od tedaj pa je že popolnoma potonil v pozabo. Namesto njega se je pojavila Mozilla in pozneje mnogo uspešnejša Mozilla Firefox,

zato, ker ne vedo, da obstaja še kak drug brskalnik. Oziroma zato, ker še niso slišali za besedo brskalnik. Vmes se morda najde tudi kakšen tak, ki je dejansko preizkusil Firefox ali katerega od drugih brskalnikov, a se je na koncu vrnil k Microsoftovemu brskalniku iz tega ali onega razloga – njegovo odločitev lahko sprejmemo in spoštujemo, razumeli pa je ne bomo nikoli.

Družabna omrežja vs. šefi/paranoiki

Družabna omrežja so v le nekaj letih osvojila svet, in če kdo pozna osebo, mlajšo od 50 let, ki še ni v Facebooku ali Twitterju, si lahko to šteje v čast. Če človeka ni v družabnih omrežjih, ga ni, in kdor ima manj kot 500 prijateljev, je največja zguba v soseski. Sorodniki, prijatelji, sodelavci, nekdanji sošolci, praktično vsi ljudje, ki jih poznamo ali smo jih kdaj poznali, nas bodo z veseljem dodali med svoje prijatelje in z nami delili vse masne podrobnosti iz svojega vsakdanjega življenja. Zdi se, da so zakoni o varovanju osebnih podatkov popolnoma nesmiselni – ljudje radi volje delijo ne le svoje polno ime, rojstne podatke in naslov, ampak tudi vse podatke o svojih hobijih, interesih, načrtih, medsebojnih odnosih, slike z zadnje razvratne zabave in kdo ve kaj še, in to z vesoljnim svetom. Seveda se najdejo tudi takšni, ki jim to ne ustreza – šefi v podjetjih na primer, ki jim upravičeno gre v nos, ko njihovi zaposleni namesto za delo računalnike uporabljajo za opravljanje prek spleta. Najde pa se tudi nekaj takšnih samotnih trsov, ki se jim objavljjanje svojega celotnega življenja v internetu le ne zdi preveč pametna ideja. To seveda plačajo z osamljenostjo, vendar lahko vsaj vedo, da ne bodo z vsemi potrebnimi podatki pomagali vlomilcu, da lažje vdre v njihovo hišo, da njihov šef ne bo videl, kako s prijatelji puhaljo vodno pipo in da zakonski partner ali partnerica ne bo med tistimi, ki na Twitterju sledijo njihovi najnovejši romanci. Navsezadnje pa bodo prihranili tudi zelo veliko časa.

Omrežja P2P za deljenje datotek/pirati vs. medijski giganti/dobro staro potrošništvo

Piratski topovi donijo že tako glasno, da so se na široko po svetu začele ustanavljati politične stran-

neprekosljivih strojev za mletje ničel in enic in zapravljanju neslu-tenih vsot v te namene.

Google vs. vsi drugi

Google se je v dobrih desetih letih svojega obstoja (da, resnično je preteklo že deset let) zavihtel na kraljevski prestol med spletnimi iskalniki. Poleg tega nespornega primata si lep tržni delež jemlje že njihov brskalnik Google Chrome, naslov elektronske pošte v Gmailu ima že vsak, Google Docs, Google

ki kontrolira informacije. Čeprav so nasprotniki prevlade sumljivo prijaznega giganta glasni in dokaj številčni, pa jim manjka dobrih alternativ. Na iskalniškem področju sicer Microsoftov Bing ponuja dokaj dostojno konkurenco, vendar nekdo, ki sovraži Googlov monopol, verjetno ne goji čustev naklonjenosti do Microsofta. Druga razvijajoča se alternativa je strukturirano iskanje, toda kaj, ko tudi na tem področju Google že razširja svoje lovke z iskalnikom Google Squares.

pred kratkim je daleč odmeval izid Googleovega brskalnika Chrome, ki si je prav tako že pridobil lepo število zvestih uporabnikov. Manjša, toda smrtno zvesta kulta sta si zgradila brskalnika Opera in Safari. Safari častijo predvsem uporabniki Applovih računalnikov, medtem ko so med uporabniki Opere predvsem tisti zahtevnejši, ki hočejo od brskalnika zelo veliko in jim noben drug brskalnik ni niti približno zadosti zmogljiv. Pa zgovorniki Internet Explorerja? Večina jih uporablja Internet Explorer

ke, ki zahtevajo spremembe zakonov o avtorskih pravicah, toda medijske družbe, glasbena in filmska industrija, se še vedno trdno oklepajo svojih karavel. Najmočnejši nasprotniki piratov niso avtorji sami, mnogo katerih jih celo podpira, temveč velike družbe za snemanje in distribucijo glasbe, filmov, softverski imperiji in politični lobiji medijske industrije. Že vrabci na vsaki veji namreč čivkajo, da v večini primerov piratstvo ne škodi prodaji nekega albuma ali filma – nasprotno, prodaja se zaradi boljše prepoznavnosti poveča. Kljub temu je piratstvo grožnja kontroli nad potrošnja medijskih vsebin, ki jo velike medijske družbe v času digitalnega kopiranja vse teže izvajajo. Neposredno povezovanje omrežij P2P s piratstvom je prav tako značilno za njegove nasprotnike – čeprav je, resnici na ljubo, večina datotek v omrežjih P2P res piratskih, je delež legalnih datotek vedno večji. Takšna je na primer odprtakodna programska oprema, izdelki pod licenca Creative Commons, vsebine z izteklimi avtorskimi pravicami in podobno. V digitalni dobi posrednikom med avtorji in njihovim občinstvom vedno bolj škripa podpalubje, saj jih tako eni kot drugi potrebujejo vedno manj. Če jim ne bo uspelo skleniti premirja s pirati, bo njihova ladja verjetno kaj kmalu potonila ... Črna jadra pa bodo vihrala dalje.

KDE vs. Gnome

Če kdo misli, da je tabor odprte kode enoten, se hudo moti »linuksaši« so dobro znani po svoji močni čustveni pripadnosti programski opremi, ki jo uporabljajo, in nič čudnega ni, da so boji dolgi in neusmiljeni. Eno od glavnih jabolk spora je izbira grafičnega vmesnika – Gnome ali KDE? Zagovorniki vmesnika Gnome očitajo, da ima KDE korenine v komercialnem orodju Qt, čeprav je Qt danes odprtakoden. KDE je večinoma napisan v jeziku C++ in Gnome v jeziku C, kar služi kot argument tako eni kot drugi strani – vsaka goreče zagovarja svoj ljubši jezik in s tem svoj ljubši namizni vmesnik. Ljubitelji namizja Gnome očitajo tudi, da je KDE videti kot Windows, medtem ko se zagovorniki KDE s tem ponašajo. Uporabniki KDE tudi radi omenjajo, da sam Linus

↘ Nekaj ognjenih vojn v internetu divja že leta in se verjetno še zelo dolgo ne bodo končale. Te tematike so odlična vaba za provokativne trole in dokler jih imamo, se nam ni treba bati, da bi v internetu zavlada mir in sprava

Torvalds uporablja to namizje. Na vsak način je izbira namizja stvar osebnega okusa, navade in potreb, toda ves internet dobro ve, da je strpnost za zgube. Seveda pa obstaja tudi tretja vrsta zapriseženih privržencev pingvina, ki trdijo, da sta tako KDE kot Gnome za amaterje, in zagovarjajo uporabo zelo minimalističnih grafičnih vmesnikov ali pa kar dobre stare ukazne vrstice. Katero namizje boste izbrali, je vaša odločitev, pazite le, da boste svojo izbiro fanatično zagovarjali. Nasprotni tabor vas bo sicer sovražil, vendar vas bo vsaj spoštoval – najteže bodo tolerirali tolerantneža.

»Oblak« vs. lokalna infrastruktura

Predvsem v poslovnih krogih je vedno bolj aktualno, da namesto nakupa strežnikov in potrebne programske opreme preprosto zakupimo strežniške in programske kapacitete za to specializiranega podjetja, ki za mesečno ali letno naročnino poskrbi za vse – strojno in programsko opremo, vzdrževanje, hrambo in varovanje podatkov, tehnično podporo, skratka zadosti vsem potrebam podjetja po računalniški tehnologiji. Zagovorniki »oblaka« pravijo: vse, kar potrebujemo, je preprost odjemalec in dostop do interneta, in že lahko začnemo delo. Takšna strategija je za podjetje gotovo cenejša, kot bi bila lasten nakup vseh potrebnih kapacitet in njihovo vzdrževanje,

za varnost podatkov je zajamčeno in uporabniki potrebujejo manj učenja dela s programi. Problem je predvsem v odvisnosti od ponudnika storitve. Tako so tisti, ki vseeno raje svoje kapacitete ohranijo v lastni infrastrukturi, neodvisni. Podjetje, ki uporablja »oblak«, nima nadzora nad lastnimi podatki, sistema si ne more preprosto prilagajati po svoje, kljub plačevanju naročnine nima v lasti nič oprijemljivega. Že res, da so podatki v velikem strežniku nekje na drugi strani sveta morda varni – a kaj nam to pomaga, če v ključnem trenutku izgubimo dostop do interneta? Kot v vsaki ognjeni vojni ima vsak tabor po svoje prav.

Emacs vs.

Vi

Čeprav je večer prepričan med uporabniki urejevalnikov besedil, predvsem kode, morda daleč od oči in srca širših množic, je eden od najstarejših in najbolj strastnih, zato mu ne morem odreči omembe. Šel je celo tako daleč, da je legendarni Richard Stallman za šalo ustanovil Cerkev Emacs (The Church of Emacs), ki trdi, da je Vi hudičev urejevalnik (kot dokaz uporabljajo dejstvo, da je v rimskih številkah VI VI VI peklenško število 666). Uporabniki tako enega kot drugega urejevalnika so vneti programerji, njihovi argumenti in protiargumenti pa so navadno tako tehnične narave, da običajnim smrtnikom še zdaleč

niso razumljivi. V glavnem Emacs velja za večji, počasnejši program z več možnostmi, tesno je povezan s pripadnostjo taboru GNU/Free Software. Če smo popolnoma nepristranski (v tem primeru je bolje, da se izogibamo srečanjem uporabnikov Linuxa), lahko rečemo, da sta tako Vi kot Emacs zelo zmogljiva urejevalnika, če ju znamo uporabljati. Oba verjetno ponujata vse in še več, kar potrebuje programer – nekateri celo trdijo, da preveč, in raje uporabljajo preprostejši urejevalnik, kot je Pico/Nano. Ti si seveda zaslužijo največji prezir gurujev, ki se ne bi nikdar spustili tako nizko, saj so izjemno ponosni na svoje sposobnosti uporabe tipkovnice na ravni koncertnega pianista.

Administratorji vs. uporabniki

Od vseh omenjenih konfliktov je ta edini, z katerega lahko zagotovimo, da se res nikdar ne bo končal. Uporabniki bi radi, da vse pač deluje – pri tem administratorjevih opozoril, česa vsega ne smejo početi, seveda ne jemljejo resno. Administratorji morajo stalno prenašati neumnosti, ki jih počnejo uporabniki, in jih reševati iz takšnih in drugačnih zagat, za to pa nikoli ne prejmejo pravega priznanja. Vedno znova so jih uporabniki sposobni šokirati s svojo nesposobnostjo in s pomanjkanjem sramu, ki ga zaradi nje čutijo. Uporabnikom je za to bolj malo mar, pomembno je le, da računalnik deluje in da administrator ni preveč siten. Ko pride do težav, je seveda po uporabnikovem mnenju kriv administrator, ki se ni dovolj posvetil svojemu delu. Administrator je na drugi strani prepričan, da pač ne more biti on kriv, če so uporabniki tako neumni, da kliknejo vse, kar jim ne uide. Malo bolje podkovani uporabniki so lahko še večji problem, saj z jemanjem dela administracije v svoje roke profesionalcem delajo sive lase, poleg tega pa si domišljajo, da so tako ali tako pametnejši od njih. Vsak si namreč misli, da je sam najpametnejši. Sploh v internetu. Zato bodite le pozorni na naslednjo priložnost, ko se bo nekdo na drugi strani sveta motil o nečem, in mu to tudi glasno povejte. Po možnosti s samimi velikimi črkami. In karkoli že rečete, ne pozabite ga ozmerjati z nacistom. ■

Berite revijo ^{moj} Mikro, in si polepšajte prenosni računalnik!

DARILO ZA NOVE NAROČNIKE NALEPKA ZA PRENOSNI RAČUNALNIK!

DARILO
PREJME PRVIH
20 NOVIH
NAROČNIKOV

Pokličite ob delavnikih od 8. do 16. ure
01/ 473 81 35, 473 81 24,

pošljite faks: 01/ 473 82 53,

e-pošto na narocnine@delo-revije.si

ali pošljite svoje podatke v zaprti kuverti na naslov:

Delo Revije, d. d., Naročnine, Dunajska 5, 1509 Ljubljana.

Naročnina velja do vašega preklica. Po izteku polletne naročnine prejmete položnico za podaljšanje naročnine za naslednje pol leta s 15 odstotkov popusta. Ob naročilu bomo potrebovali vašo davčno številko (za potrebe Zakona o dohodnini, ki zahteva prijavo vrednosti nagrade). Darilo vam bomo poslali po plačilu naročnine. Stroške poštnine za darilo (3,46 EUR) boste poravnali ob prejemu pošiljke. Revijo vam bomo prav tako začeli pošiljati po plačilu naročnine. Če boste naročilnico poslali po pošti, jo morate zaradi Zakona o varstvu osebnih podatkov poslati v zaprti kuverti, na naslov: DELO REVJE, d. d., NAROČNINE, DUNAJSKA 5, 1509 LJUBLJANA. Darilo prejme prvih 20 naročnikov. Akcija traja do 2. novembra 2009 oziroma do razprodaje zalog.

Naročam revijo ^{moj} Mikro

Polletna naročnina (6 števil): 27,01 EUR

Odločil/-a sem se za motiv pod številko (ustrezno označite): 1 2 3

Ime in priimek:

Naslov:

Poštna številka, kraj:

Telefon:

Davčna številka: Podpis:

Nalepko mi pošljite po pošti, stroške poštnine v višini 3,46 EUR bom poravnal/-a ob prevzemu darila.

Nalepko bom prevzel/-a osebno, v prostorih podjetja Delo Revije, d. d., oddelek Naročnine (5. nadstropje), ob delavnikih, od 8. do 15. ure.

S podpisom potrjujem, da se strinjam s pogoji naročniškega razmerja, navedenimi v ponudbi.

izdelki, ki pomagajo varčevati

Največ lahko naredimo sami!

Lekcija svetovne krize ni zalegla. V eforiji pričakovanega, resda počasnega, a vendarle okrevanja trga, spet začnemo pozabljati na smotrno izrabo električne energije. To zopet kaže na to, da če ljudje niso prisiljeni, jim je prav malo mar za dobrobit okolja. Oziroma drugače – če sprememba načina uporabe električnih naprav nima takojšnjega in očitnega učinka na debelino lastne denarnice, potem jim je malo mar za varčevanje.

Piše: **Marjan Kodolja**
marjan.kodolja@mojmikro.si

Še vedno velja, da je najučinkovitejše varčevanje tisto, ko uporabnik popolnoma izklaplja električne naprave, ko jih ne potrebuje. Ker pa smo načeloma leni, je na trgu nekaj naprav, ki nam lahko pri »varčevanju« koristijo.

Merilnik stroškov za porabo električne energije Energy Monitor 3000

Poraba za lastno delovanje: približno 1,8 W
Cena: 47,50 €

Tale merilnik bi moral biti standardni kos opreme vsakega gospodinjstva. Sposoben je izmeriti porabo vsake električne naprave – med njenim delovanjem, ko je v stanju pripravljenosti ali ko je popolnoma izključena. Podaja tudi najvišjo in najnižjo izmerjeno porabo, in če vanj vpišete ceno električne energije, izračuna strošek. Z njim lahko preverite, ali naprava dejansko porabi toliko, kot zagotavlja izdelovalec, na podlagi meritev daljšega časovnega intervala pa lahko oblikujete način njene optimalne uporabe.

Digitalna časovna stikalna ura DCF

Ocenjen letni prihranek: do 15 €
Poraba za lastno delovanje: približno 0,5 W
Cena: 28,95 €

Časovna stikala so tipičen primer naprav, ki nam olajšajo delo, saj napravam, ki same nimajo funkcije zagona ob določenem času, omogočajo tak način uporabe. Na trgu je več vrst stikal, od mehanskih, ki so primerna, če gre za zagone ob vedno istih časih, do bolj oziroma manj izpopolnjenih digitalnih, ki jih lahko programiramo za zagone ob različnih časih dneva ali tedna. Morebitni prihranek je povezan z delovanjem električne naprave v času, ko je električna energija cenejša, na primer ponoči in med vikendi, uporabniku pa ni treba čakati na ta čas in jo takrat ročno zagnati. Oziroma ga ne skrbi, ali bo to pozabil storiti.

Stikalo KVM

Poraba za lastno delovanje: med 5 in 7 W (odvisno od izdelka)
Ocenjen letni prihranek: do 50 €
Cena: odvisno od izdelka

Nekateri smo res odvisni od računalnika in jih imamo doma več kot enega, vsi pa so stalno vklopljeni. Dejstvo je, da lahko sočasno uporabljamo zgolj enega, in nikakršne potrebe ni, da je vsak opremljen s svojo tipkovnico, miško in monitorjem, še posebej zato, ker slednji ne porabi ravno zanemarljivo malo elektrike. Na trgu je več vrst stikal KVM, med seboj pa se razlikujejo po vrsti in številu priključkov in številu sočasno »priključenih« računalnikov. Načelo delovanja je v tem, da monitor, tipkovnico in miško priključimo na stikalo KVM, to pa na računalnike. Preklop med njimi je hiter in preprost. Prihranek je povezan z dejstvom, da tako uporabljamo le en sam monitor, saj je poraba tipkovnice in miške zanemarljiva.

Razdelilna letev s prenapetostno zaščito Brennenstuhl

Poraba za lastno delovanje: 0,1 W
Ocenjen letni prihranek: do 50 €
Cena: 22,95 €

Razdelilnih letev vrste »glavni/odvisni« (master/slave) je na trgu več, načelo delovanja pa je enako. Ena vtičnica je glavna, na njo pa so vezane odvisne vtičnice. Na prvo priključimo računalnik, na druge pa vse tiste naprave, ki so neposredno povezane z njim (tiskalnik, monitor ...). Ko letev zazna, da smo ugasnili napravo na glavni vtičnici, sočasno prekine električni tok na drugih vtičnicah, ko pa to znova prižgemo, ponovno delujejo tudi druge. Pri tej letvi Brennenstuhl je stikalni prag glavne vtičnice nastavljen od 8 W do 80 W. Tako ni potrebe, da ugašamo vse naprave, saj to stori letev, prihranek pa je seveda odvisen tudi od števila naprav in njihove uporabe v stanju pripravljenosti.

Razdelilna letev Money Saver

Poraba za lastno delovanje: 0,05 W
Ocenjen letni prihranek: do 40 €
Cena: 20,95 €

Razdelilne letve niso takšnih oblik, da bi jih z veseljem imeli stalno na očeh. Namesto tega jih skrivamo za omarami, kjer sicer opravljajo svojo funkcijo dovajanja električnega toka, njihovo stikalo za izklop pa je brezpredmetno, saj preprosto do njega ne moremo. Ta varčna letev pa je opremljena z nožnim stikalom, ki je na letev priključeno prek daljšega kabla. V praksi to pomeni, da lahko stikalo postavimo na dosegljivo mesto, tudi če je letev »varno« daleč od oči nekje za omaro. Zelo preprosta rešitev, ki pomaga varčevati z elektriko, pod pogojem seveda, da nožno stikalo uporabljate.

Opisane naprave so na voljo tudi na slovenskem trgu, na tujih pa smo našli še dve napravi, ki se nam zdita zanimivi.

Omrežni ločilnik REVOLT Standby Netztrenner

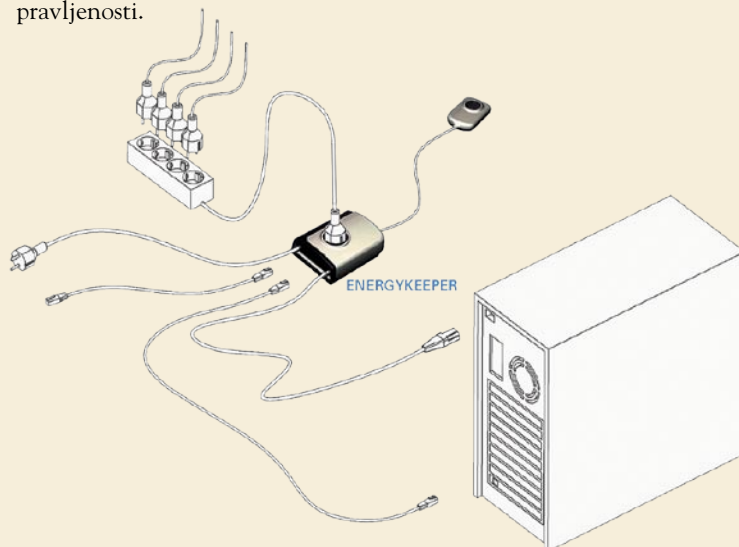
Poraba za lastno delovanje: 0,2 W
Cena: okoli 13 €
www.pearl.de

Razlog, da imamo televizor (ali katero drugo napravo zabavne elektronike) v stanju pripravljenosti, je v tem, da ga želimo vključiti z daljincem. Naprava omogoča ravno to, vendar sama prevzame to funkcijo, med nedelovanjem pa televizor popolnoma izključi iz omrež-

VARUJMOKOLJE

ja. Ko zazna, da je televizor v stanju pripravljenosti, ga odreže od vira električnega toka, sama pa čaka, da uporabnik pritisne ustrezen gumb na daljincu. Njen infrardeči senzor je na daljšem kablu, »nalepi« se na ustrezno mesto na televizor. In ko zazna ustrezen ukaz, je ta spet priključen na električni tok. Prihranek je povezan s tem, da je poraba te dodatne naprave neprimerno nižja od porabe televizorja v stanju pripravljenosti.

Razdelilna letev Energy Keeper PC

Poraba za lastno delovanje: 0,01 W
Cena: okoli 60 €
www.energykeeper.nl

Ta naprava deluje podobno kot razdelilna letev »glavni/odvisni«, s to razliko, da ne izključi v celoti računalnika, ki smo ga spravili v stanje pripravljenosti. Zato zahteva na začetku uporabe »učenje«, kdaj je najo priključen računalnik v stanju pripravljenosti in kdaj v delujočem stanju. To »programiranje« se izvede z gumbom. Računalnik je na napravo priključen neposredno, na njen drug eklektični priključek pa je priključena razdelilna letev in nanjo vse druge z računalnikom povezane naprave. Ko naprava zazna, da je računalnik v stanju pripravljenosti, prekine tok do razdelilne letve, oziroma ga zopet vzpostavi, ko zazna, da je računalnik prešel v normalno stanje. Morebitni prihranki so povezani z ničelno porabo dodatnih naprav (in njihovim številom) oziroma uporabniku ni treba ročno ugašati vsake posebej, ko je nehal delati, računalnika pa zaradi poznejšega hitrejšega zagona ni popolnoma ugasnil. ■

Še več o varovanju okolja najdete na spletni strani: www.varujmookolje.si

Nosilec projekta: Zavod Moja soseska
Partnerji projekta:

Ministrstvo za okolje in prostor, Iksiv, d.o.o., Delo Revije, d. d., Javni zavod RTV Slovenija

Podprto s subvencijo Islandije, Liechtensteina in Norveške preko Finančnega mehanizma EGP in Norveškega finančnega mehanizma

Varno in produktivno

Tokrat nekaj trikov in nasvetov, ki bodo pripomogli k hitrejšemu, varnejšemu in zabavnejšemu delu z računalnikom.

Piše: Zoran Banović

zoran.banovic@mojmikrosi

USB-ključki

DA NE BO TEŽAV

V podjetju imate računalnike in zaposleni si včasih kaj prekopirajo na USB-ključke in odnesejo iz podjetja. Če gre za to, da bodo nekaj koristnega za podjetje naredili še doma, potem s tem ni nič narobe. Lahko pa so nameni tudi drugačni. Ključki so, kar zadeva prostor, tako veliki, da je mogoče nanje spraviti marsikaj – od navadnih besedilnih dokumentov do kompleksnih načrtov. In marsikaj od tega je lahko tudi poslovna skrivnost. Ali je mogoče kopiranje na USB-ključke kako preprečiti?

Je, s posegom v register. Najprej morate biti v sistem prijavljeni s skrbniškim geslom, nato pa zagnati urejevalnik registra. V Windows XP tako, da izberete *Start/ Zaženi* in v ukazno vrstico vpišete ukaz *regedit*, v Visti pa z enakim vpisom v iskalno polje. Ko se urejevalnik zažene, v njem poiščite ključ:

`HKEY_LOCAL_MACHINE\SYSTEM\CurrentControlSet\Control\StorageDevicePolicies`

Če ključa ne najdete, ga izdelajte sami tako, da zapisu *Control* v levem oknu kliknete z desno tipko in izberete izdelavo novega ključa, ki mu nato daste ime **StorageDe-**

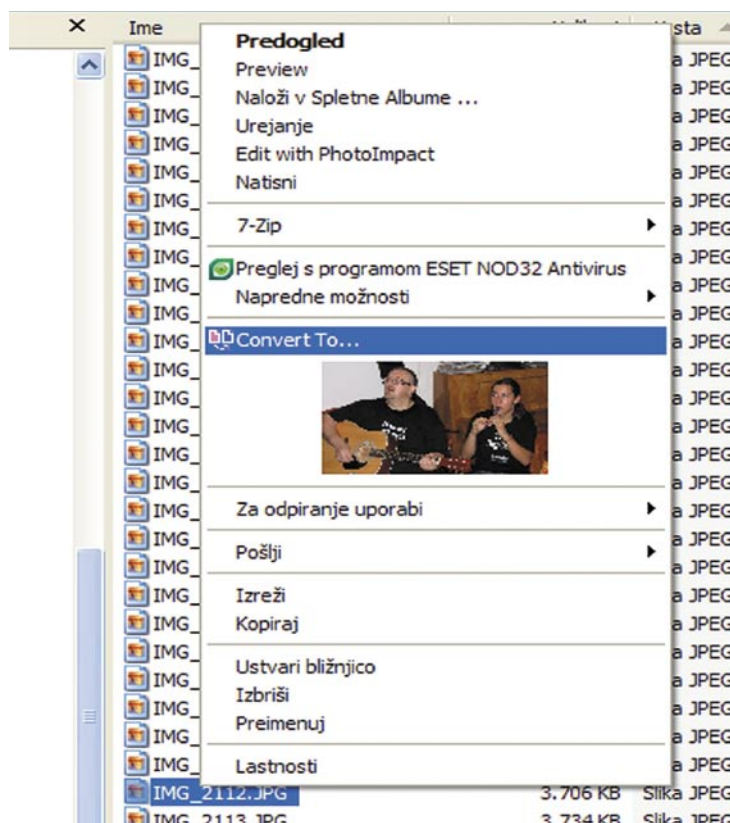
vicePolicies. Ko je ključ izdelan, se postavite nanj, nato pa v desnem oknu kliknete z desno tipko in izberite izdelavo nove vrednosti **DWORD**. Dajte ji ime **WriteProtect**. Nato vrednost dvakrat kliknete in polje Vrednost spremenite iz **0** v **1**. Nato zaprite urejevalnik registra in ponovno zaženite računalnik. Od zdaj naprej bo kopiranje na ključke nemogoče. Če ga želite spet aktivirati, ni treba brisati ključa iz registra, le njegovo vrednost postavite nazaj na **0**.

Delo s slikami

HITRO SPREMINJANJE IN PREGLED

Programi za urejanje slik so dobra stvar. Znajo vse mogoče. Edina težava je v tem, da jih je treba zaganjati tudi v primeru, ko bi radi izvedli le kakšno preprosto operacijo, kot na primer spremembo formata, tiskanje ali pa bi radi predogled slike brez predogle celotne mape, ki potem zaseda kar precej prostora na zaslonu in je potrebna cela večnost, da se prebijemo skozi vsebino.

Da ne bi bilo tako oziroma da bi bile nekatere osnovne funkcije na voljo hitreje, lahko uporabimo poseben programček oziroma dodatek, imenovan **FirmTools ShellExtension**. Najdete ga lahko na

S programčkom **FirmTools ShellExtension** je mogoče v meni dodati koristne dodatke.

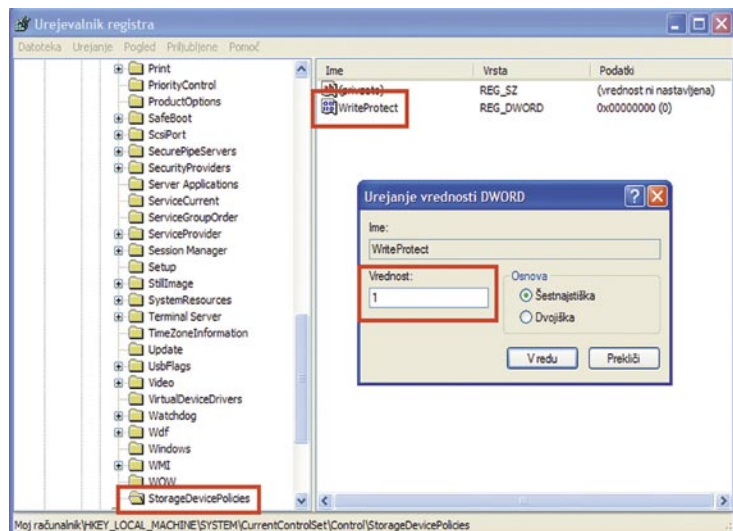
MikroDVD-ju, ki je priložen reviji, in sicer v rubriki Tema meseca.

Po namestitvi dodatka se v meniju, ki se prikaže ob kliku slikovne datoteke z desno tipko, pojavijo dodatne funkcije. Pravzaprav samo **tiskanje** in **pretvorba ter predogled slike**. Posebej zanimivi sta pretvorba in predogled. Ob izbiri pretvorbe se odpre novo okno, v katerem izberemo ciljni format in ime datoteke, in to je vse. Dodatek omogoča pretvorbo v vse najbolj uporabljane formate zapisa – jpg, gif, bmp, png, tif, raw, psd ... Zanimiv je tudi predogled. Sličica se prikaže kar v meniju, če jo kliknemo, pa se odpre v privzetem pregledovalniku oziroma urejevalniku.

Windows KJE SO KLJUČI?

Ključki izdelkov so pomembna zadeva. Brez njih je tako, kot če programa oziroma licence zanj sploh ne bi kupili. Zato je pomembno, da imamo te ključe, serijske, identifikacijske številke ali kakor pač imenujemo te zadeve,

spravljene na varnem mestu. Pa jih imamo? Običajno ne – nekatere imamo v originalnih škatlah, v katerih smo dobili program, druge v poštnih sporočilih, tretje na etiketah na škatlicah, četrte na kakšnem dopisu ... In ko je treba recimo na novo naložiti računalnik, se pojavi težava – kje so ključki? Da se to ne bi zgodilo, lahko pomaga programček, imenovan **KeyFinder Thing**, ki ga najdete na našem MikroDVD-ju v rubriki tema meseca. In kaj dela KeyFinder? Preišče računalnik in izlušči vse serijske številke izdelkov, ki jih lahko najde. Te številke lahko nato kopiramo v odložišče in nato prilepimo v kakšno besedilno datoteko, ki jo bomo potem natisnili in imeli vse (ali vsaj večino) serijske številke lepo na kupu, lahko pa vse skupaj tudi izvozimo v besedilno datoteko ali datoteko HTML. Posebej slednja je zanimiva, saj se poleg serijskih številčk izpišejo še nekateri podatki, kot na primer identifikacijska številka izdelka pri MS Windows, ki je ne gre zamenjati in ni enaka kot serijska številka. Ob zagonu se

S preprostim vnosom v register je mogoče preprečiti kopiranje na USB-ključke.

bodo v glavnem oknu pokazali le nekateri programi, z ukazom *Tools/Search* pa bo program izvedel podrobnejše iskanje.

KeyFinder Thing za zdaj pozna okoli 90 različnih izdelkov oziroma zanje pozna način, kako imajo shranjene serijske številke. Po navedbah proizvajalce deluje v sistemih Windows NT/2000/XP, a se je v našem testu dobro obnesel tudi v Visti.

a ni tako hudo. Najprej poiščite namestitveni CD z Windows XP in ga vstavite v pogon. Nato znova zaženite računalnik in v nastavitvah BIOS-a nastavite pogon CD-ROM kot zagonski. Ko se bo računalnik zagnal s CD-ja, izberite možnost [R], ki je okrajšava za Recovery Console. Ko pridete do ukazne vrstice, vpišite naslednje štiri ukaze:

```
Fixmbr C:
Fixboot C:
Copy [CD]:\I386\NTLDR C:\
Copy [CD]:\I386\NTDETECT.COM C:\
```

Po vsakem ukazu seveda pritisnite Enter. Namesto izraza [CD] vpišite črko pogona CD (na primer D:), če pa imate vaš Windows na drugem disku kot C:, pa seveda tudi C: zamenjajte z ustrežno črko pogona. Tako bo sicer nov operacijski sistem nedosegljiv, bo pa mogoče dostopati do particije, na katero je nameščen.

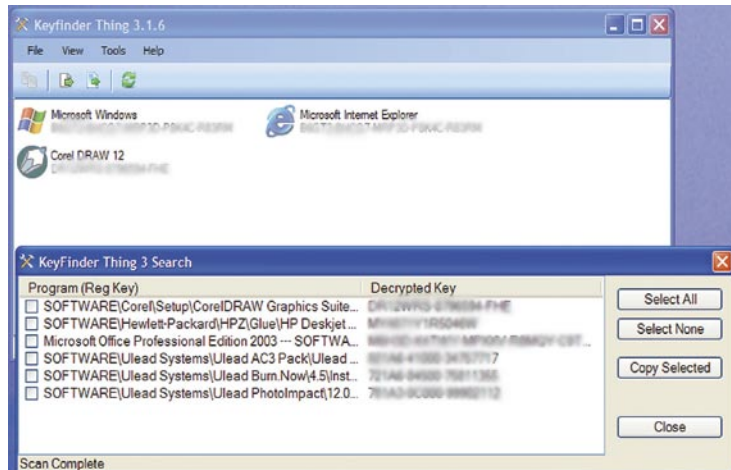
MS Word ENAJST NAJ- UPORABNEJŠIH WORDOVIH BLIŽNJIC

Urejevalniki besedil so namenjeni pisanju in oblikovanju besedila. Ker imamo pri pisanju roke že na tipkovnici, je dobro, če imamo tudi nekatere oblikovne in

druge pogosto uporabljane možnosti na dosegu tipk, tako da nam za vsako malenkost ni treba segati po miški. In zato imajo urejevalniki besedil kar veliko bližnjic oziroma kombinacij tipk, s katerimi lahko nekatere pogosto uporabljane funkcije opravimo hitro in učinkovito. In da jih ne boste iskali, smo jih pripravili v tabeli.

Urejevalniki besedil PRIVZETO NI DOBRO

Večina programov, seveda tudi pisarniški paketi, imajo nastavljene nekatere privzete poti, kamor shranjujejo podatke. Ta privzeta pot se pokaže, če izberemo Shrani ali Shrani kot. A običajno si vsak uporabnik po svoje organizira podatke oziroma mesta, kamor jih bo shranjeval, in je to privzeto mesto pravzaprav zelo zoparno. Ko izberemo shranjevanje moramo namreč najprej poiskati ustrezno mapo, kar je zamudno. Največkrat je to privzeto mesto

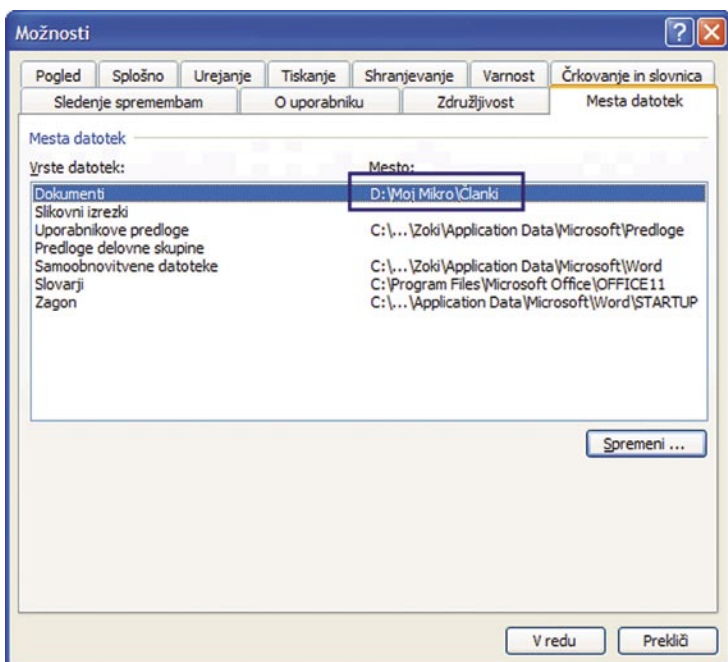
Program KeyFinder Thing preišče računalnik in izpiše ključe, serijske številke in podobno različnih izdelkov.

Windows XP POPRAVILO ZAGONSKEGA SEKTORJA

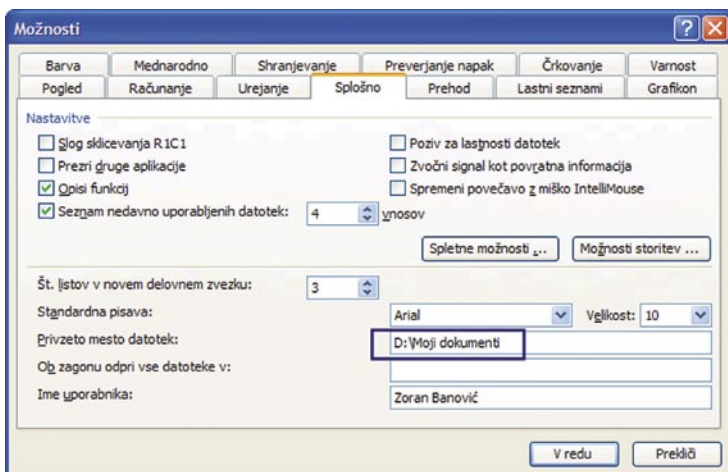
Imate Windows XP in se spogledujete z Windows Visto, Windows 7, Linuxom ali s čim drugim. In ker ne veste, ali vam bo novi sistem ustrejal, ste se odločili za vzporedno namestitvev. Ta je sicer uspela, a kaj, ko je zdaj mogoče zagnati le nov sistem, Windows XP pa ne več, saj ni zagonskega menija. Kaj narediti? Ena možnost je, da novi sistem vsebuje kakšno orodje, s katerim je mogoče izdelati zagonski meni, in z malo sreče bo to orodje spoznalo particijo Windows XP in jo dalo na voljo uporabniku. Ni pa nujno.

Najprej je treba vedeti, kaj je razlog za to, da starega sistema »ni več«. Težava je v tem, da je nov sistem »povozil« zagonski sektor Windows XP in tudi tako imenovani boot-loader, kar bi lahko prevedli kot zagonski nalagalnik. Rešitev je torej v tem, da obe zadevi nekako obnovimo, čemur običajno pravimo, da bomo **obnovili MBR** (Master Boot Record). Sliši se sicer čudno in zapleteno,

Kombinacija tipk	Funkcija	Opis
Shift+F3	Spreminja velike črke in začetnice.	Če se označena beseda ali del besedila začne z malo tiskano črko, ob prvi uporabi postavi vse prve črke besed v velike tiskane, ob drugi so vse črke velike, ob tretji pa vse male. Izredno uporabno, če ste po pomoti pritisnili CapsLock in je besedilo v kaosu.
Ctrl+Shift+N	Uporabi slog Navaden.	Včasih z oblikovanjem besedila nastane kaos, ki pa ga je s to kombinacijo tipk mogoče preprosto izničiti in vse je tako, kot je določeno v predlogi.
Ctrl+Shift+C	Kopira oblikovanje dela besedila.	V Wordu lahko kopiramo tudi obliko besedila, ne le njegovo vsebino. Običajno to počnemo z gumbom <i>Preslikovalnik oblik</i> (tistim čopičem med gumbi), a gre tudi preprosteje. Prednost tega načina je tudi v tem, da kopirane informacije ostanejo v pomnilniku in jih je mogoče s Ctrl+Shift+V večkrat uporabiti.
Alt+F9	Preklaplja med vsebino in kodami polj.	Uporaba polj v Wordu lahko krepko pripomore k učinkovitejšemu delu. A včasih je težko videti, kaj je funkcija polja in kaj rezultat te funkcije, zato morajo to kombinacijo tipk zahtevni uporabniki nujno poznati. Pa tudi manj zahtevnim ne škodi.
F4	Ponovi zadnjo funkcijo.	To je ena najboljših bližnjic, poleg tiste Razveljavi, ki je ne bomo opisovali, in Ctrl+S, ki bo opisana zadnja. Pritisk tipke F4 bo ponovil praktično vsako vašo zadnjo potezo. Če ste brisali, pisali, oblikovali, vstavljali... vse. Edino z bolj zapletenimi oblikovnimi funkcijami tabel se ne razume najbolje, zna pa dodajati vrstice in stolpce ter še nekatere osnovne zadeve. Super!
Ctrl+H	Odpre okno Najdi in zamenjaj.	Funkcije verjetno ni treba posebej opisovati, saj je ena prvih, pri kateri zadovoljno zavzdihnemo, ko spoznavamo delo z urejevalnikom besedil. Je ena tistih funkcij, ki upravičujejo obstoj urejevalnikov besedil.
Ctrl+vlečenje objekta	Tvori kopijo izbranega objekta.	Sicer zadeva ni čisto tipkovniška, saj je povezana z miško, je pa kljub temu zanimiva. Če želimo del dokumenta, pa naj gre za besedilo, sliko ali kaj tretjega, <i>prekopirati</i> na točno določeno mesto v dokumentu, lahko to naredimo tako, da med premikanjem držimo tipko Ctrl. Pri tem je zanimivo to, da če pritisnemo še Shift, torej objekt premikamo s pritisnjenima obema tipkama, bo kopija ostala poravnana z originalom.
Ctrl+Q	Odstrani oblikovanje odstavka, ki ni določeno v predlogi za ta odstavek.	Malce podobno tistemu Ctrl+Shift+N, le da tu ne gre za uporabo sloga Navaden, ampak za povratek k osnovnemu oblikovanju odstavka. Če imamo na primer določen poseben slog za odstavek in nato kaj ročno spreminjamo, lahko s to kombinacijo spet postavimo stvari na svoje mesto.
Ctrl+0	Doda ali odstrani 12 pik razmika nad trenutnim odstavkom.	Morda se sliši bedasto, a ta bližnjica lahko krepko izboljša berljivost dokumenta. Včasih se na primer zgodi, da je besedilo v tabeli »nabito« na zgornji rob celice, kar je videti malce čudno. Če izberemo besedilo in pritisnemo Ctrl+0, bo videz v trenutku precej lepši.
Alt+vlečenje miške	Izbira prostega bloka besedila.	Besedilo lahko izbiramo tudi navpično, in ne le vodoravno oziroma po vrsticah. Če pritisnemo tipko Alt in (Sele) nato pritisnemo miškino tipko lahko izberemo poljuben pravokoten blok besedila. Pogosto pride prav, ko hočemo recimo odstraniti kakšne čudne znake pred besedilom, posebej presledke ali znake > iz elektronskih sporočil.
Strl+S	Shrani dokument.	Če nočete česa izgubiti, naj vam bo ta bližnjica podobno kot dihanje – čisto samodejna.

Nastavljanje privzete poti v Wordu

Nastavljanje privzete poti v Excelu

kar med osebnimi dokumenti, kot si to predstavlja operacijski sistem. Zato je treba najprej iti »navzgor«, nato pa poiskati disk in mapo, ka-

mor bi radi zadevo shranili. Tak primer sem tudi jaz. Dokumente, največkrat so to članki, običajno shranjujem na disk D v mapo Moj

mikro\Članki, v kateri so mape za posamezne številke revije. Če napišem kak dokument v Wordu, moram najprej to mapo poiskati, kar je zoprno, saj me Word postavi na c:\Documents and Settings\Ime\My documents.

No, k sreči ni nujno, da je tako, saj so v pomoč možnosti nastavljanja privzetih map. Pa si oglejmo, kako nastavimo privzete mape v Wordu, Excelu in OpenOffice.org.

Pravzaprav se te nastavitve pri vseh programih skrivajo na zelo podobnih mestih. Običajno med Orodja/ Možnosti. V Wordu lahko to nastavitve spremenimo tako, da se postavimo na razdelek Mesta datotek in spremenimo pot v vrstici Dokumenti. Zelo podobno je v Excelu, le da je nastavitve v razdelku Splošno, kjer moramo spremeniti vrstico Privzeto mesto datotek. OpenOffice.org je tu bolj praktičen in pragmatičen, saj lahko določimo privzeto mesto kar za vse programe zbirke. Tudi tu izberemo Orodja/ Možnosti, nato pa v razdelku OpenOffice.org izberemo Poti in v seznamu poiščemo vnos Moji dokumenti.

Windows XP in Vista

REGISTRSKI TRIKI

Sistem Windows je sicer prek različnih funkcij mogoče dokaj dobro prilagoditi svojim potrebam, a včasih te funkcije niso dovolj in je treba poseči v register. Zbrali smo nekaj takšnih »registrskih trikov«, s katerimi lahko prilagodite sistem svojim potrebam oziroma onemogočite kakšno nadežno funkcijo.

Onemogočanje samodejnega zagona. To, da se CD ali DVD samodejno zažene, ko vstavimo medij v pogon, je lahko sicer dobrodošlo, lahko pa je tudi nadležno. Nevšečnost lahko odpravimo tako, da v registru odpremo ključ:

```
HKEY_LOCAL_MACHINE\SOFTWARE\Microsoft\Windows\CurrentVersion\policies\Explorer
```

V njem ustvarimo novo vrednost *DWORD* z imenom *NoDriveTypeAutoRun*. Nato ključu dvakrat kliknemo in postavimo vrednost na 000000FF.

Povečanje števila simultanih prenosov. Windows sicer omogočajo hkratno snemanje več datotek iz spleta, a to število ni ravno veliko. Če sodite med tiste, ki imajo potrebo po več hkratnih prenosih, lahko to število povečate na recimo 10. Kako? Tako, da najprej odprete ključ:

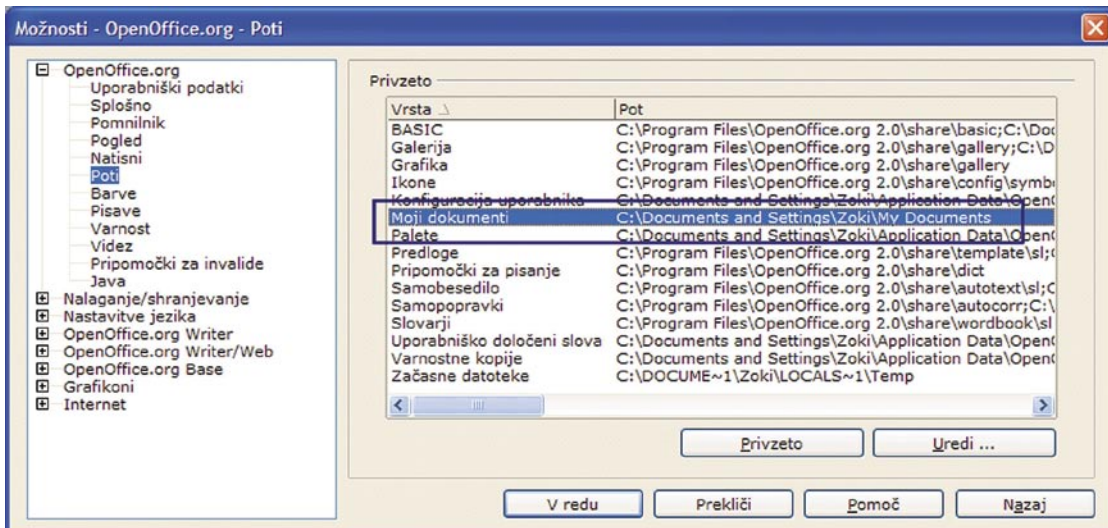
```
HKEY_CURRENT_USER\Software\Microsoft\Windows\CurrentVersion\Internet Settings
```

V njem bo v desnem oknu kar nekaj vnosov, vi pa morate dodati še enega vrste *DWORD*, ki nosi ime *MaxConnectionsPerServer*. Po tem, ko ključ izdelate, ga dvakrat kliknete in mu daste šestnajstiško vrednost 0000000a, kar je decimalna vrednost 10. Nato je treba ustaviti še en ključ *DWORD* z imenom *MaxConnectionsPerI_0Server* in mu dati enako vrednost, torej 0000000a.

Sprememba registriranega uporabnika. Vzemimo, da delate v podjetju, v vašem sistemu pa je vpisano vaše uporabniško ime in podjetje, v katerem ste zaposleni oziroma je lastnik računalnika. In potem se podjetje združi ali ga prevzame drugo podjetje. Kaj narediti, da se bo to poznalo tudi na sistemu? Uporabiti je treba »hekersko metodo«. Najprej je treba odpreti ključ:

```
HKEY_LOCAL_MACHINE\SOFTWARE\Microsoft\Windows NT\CurrentVersion
```

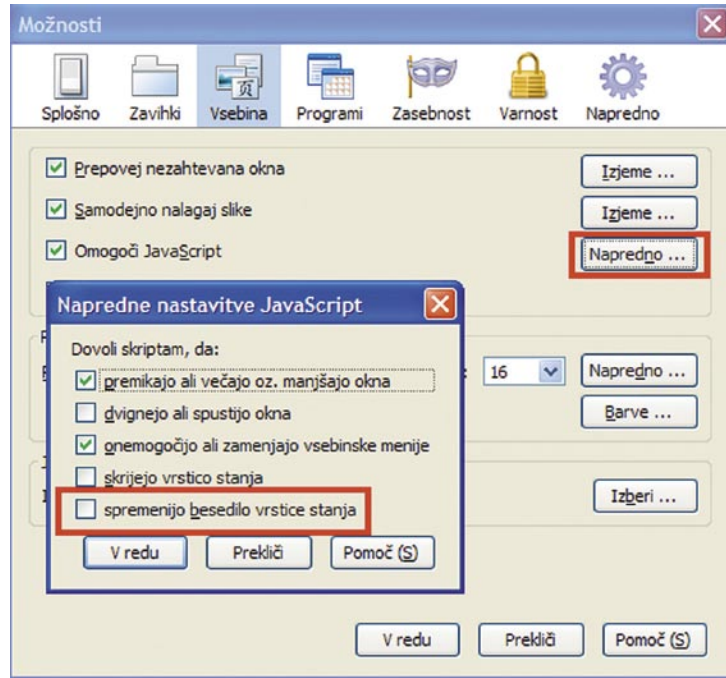
V desnem oknu se bo prikazalo kup nastavitve, spremeniti pa je treba ključ *RegisteredOrganization* in *RegisteredOwner*, kamor seveda vpišemo ustrezne podatke.

Nastavljanje privzete poti v OpenOffice.org

Internet Explorer, Firefox
**AKTIVIRANJE
 BESEDILA**

Nekatere spletne strani omogočajo prikaz premikajočega se besedila v vrstici stanja brskalnika. To je tista vrstica na dnu zaslona, ki ni del spletne strani, pač pa okna brskalnika. A težava je v tem, da je to besedilo v brskalnikih Internet Explorer 7 in 8 ter Firefoxu 3 onemogočeno. To pa zato, ker se izvaja s skripti, napisanimi z JavaScriptom, ki pa utegnejo biti varnostno vprašljivi, zato so nekatere možnosti, ki jih ponuja ta način programiranja, onemogočene. Kaj pa, če so na kakšni strani tako podane kakšne koristne informacije? No, potem je treba to prepoved onemogočiti.

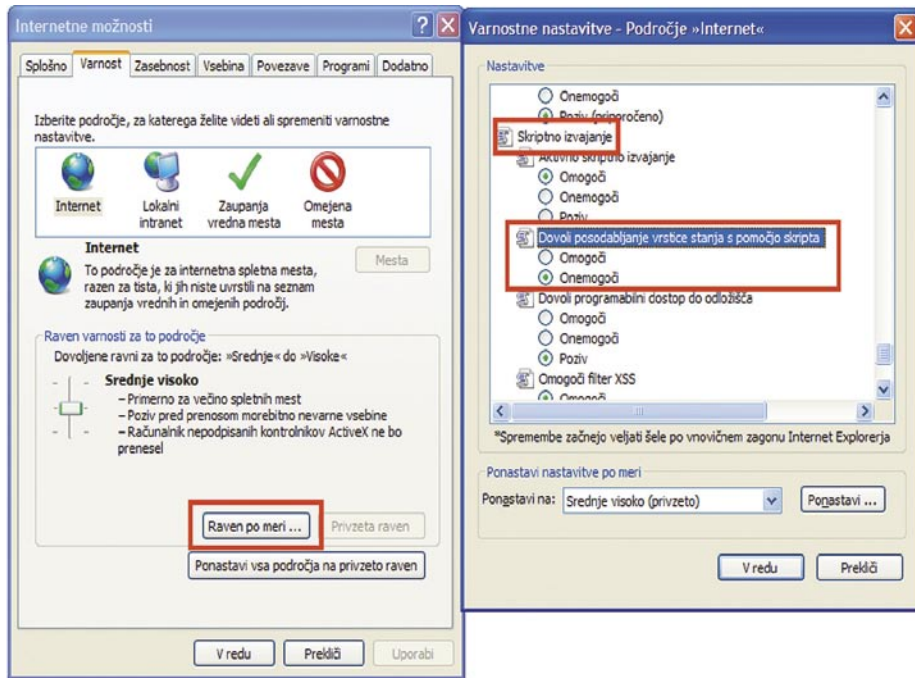
se bo majhno okence, v katerem izberemo *Dovoli skriptam, da spremenijo besedilo vrstice stanja*.

Windows XP
**STORITVE,
 STORITVE**

Sistem Windows XP se je pokazal za dokaj zanesljivega. Če ne zaradi drugega pa zato, ker je imel Microsoft kar precej časa za dodelavo sistema in s tretjim servisnim paketom je zadeva res robustna. Kljub temu pa se zgodi, da začne kaj škripati. In ko odpovejo vsi osnovni prijemci, uporabniki običajno začnejo šariti globlje po sistemu. In naletijo na skrbniška orodja, kjer je vrsta nekih storitev, aplikacij in kaj vem česa še vse. Potem uporabljajo logiko, ki ni vedno prava, posledica pa so težave v delovanju sistema. Kaj torej smemo in česa ne?

V internetu je dobesedno na desetine raznih vodičev po tem, katere storitve v Windows XP lahko izključimo in s tem bodisi odpravimo težave pri delovanju bodisi pospešimo delovanje sistema. zanimivo pa je, da nikjer ne najdemo vodiča, ki nam bo povedal, katerih storitev pa ne smemo izključiti. No, pa smo malce raziskali sami.

Najprej pa nekaj o tem, kako sistemske storitve sploh vključujemo in izključujemo. Zadeva deluje prek povezave *Upravljanje računalnika*, ki jo najdemo na *Nadzorni plošči* v rubriki *Skrbniška orodja*. Do teh orodij pridemo tudi tako, da ikono *Moj računalnik* na namizju kliknemo z desno tipko in izberemo *Upravljaj*. V obeh primerih se odpre okno, v katerem je na levi strani seznam orodij za upravljanje

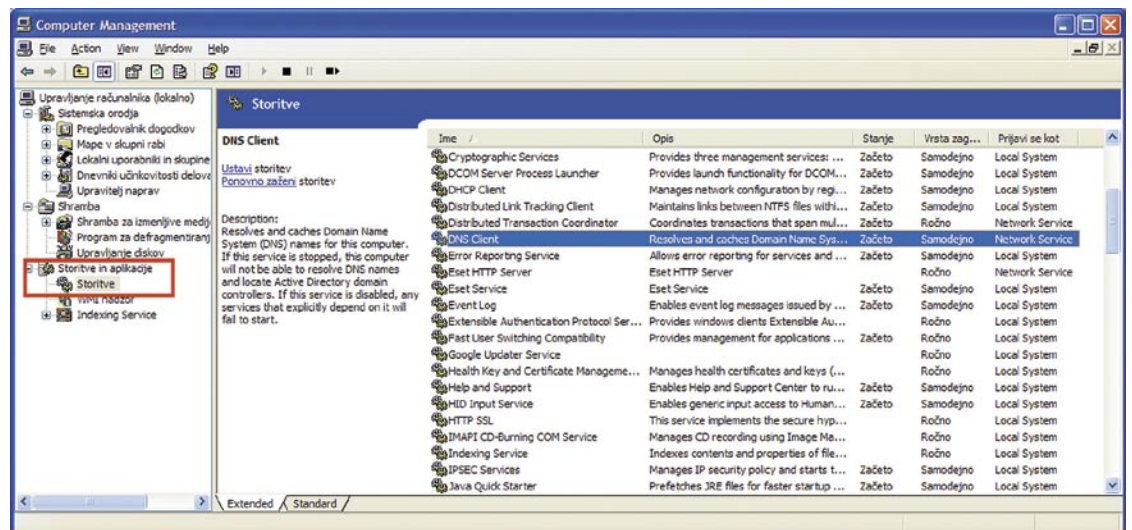
V Firefoxu se besedilo v vrstici stanja omogoči prek nastavitve JavaScripta.

V Internet Exploreru se besedilo v vrstici stanja omogoči preko razdelka Varnost.

Kako pa? V vsakem od brskalnika na drugačen način.

Najprej si oglejmo **Internet Explorer**. V njem bomo možnost vključili tako, da bomo izbrali *Orodja/ Internetne možnosti* in odprli zavihek *Varnost*. V njem pritisnemo gumb *Raven po meri*. Odprlo se bo novo okno s seznamom nastavitvev, kjer poiščemo rubriko *Skriptno izvajanje* in v njej omogočimo funkcijo *Dovoli posodabljanje vrstice stanja s pomočjo skripta*.

Pri **Mozilla Firefoxu** je postopek seveda nekoliko drugačen. Izberemo *Orodja/Možnosti* in odpremo razdelek *Vsebinska*. V njem izberemo gumb *Napredno* pri možnosti *Omogoči JavaScript*. Odprlo

S storitvami lahko upravljamo preko Skrbniških orodij.

računalnika, na desni pa je prikazana vsebina teh orodij. Ker bomo govorili o storitvah, moramo odpreti razdelek *Storitve in aplikacije* in v njem izbrati *Storitve*. V desnem oknu se bodo prikazale vse storitve, ki jih ponuja operacijski sistem, in tudi podatek o tem ali so te storitve zagnane, kako so zagnane in še kaj. Če hočemo kakšni storitvi spremeniti stanje, jo dvakrat kliknemo, in v oknu, ki se odpre, spremenimo, kar je treba. Tudi to, ali je storitev zagnana ali ne, kako naj se zažene, obstaja pa tudi možnost ustavitve storitve. No, nas zanima, katere so tiste ključne nastavitve, ki jih **nikakor** ne smemo ustaviti, saj brez njih računalnik ne bo deloval tako, kot je treba.

DNS Client. Storitev je nujno potrebna, saj išče in shranjuje polna imena domen. Zakaj je to pomembno? Zato, ker si je lažje zapomniti naslov *www.mojmikro.si* kot pa številko *85.10.22.196*. In prav to dela ta storitev. Če jo izključite, bo brskanje po spletu praktično nemogoče.

Network Connections. Storitve upravlja omrežne in klicne povezave vašega računalnika. V sodobnem času je računalnik, ki ni priključen v omrežje, uporaben skoraj toliko kot navaden kalkulator. Brez te storitve ni mogoče ustvariti omrežnih povezav, in tudi vse druge storitve, ki so povezane z delovanjem omrežja, bodo prenehale delovati.

Plug and Play. Storitvi so včasih rekli Plug and Pray, torej, namesto »Vključi in delaj« je bilo bolj realno »Vključi in moli« (plug and pray), saj je bilo veliko naprav, ki niso delale ali pa so imele težave. A to je preteklost. Zdaj več ali manj deluje vse. Plug and Play je torej storitev, ki omogoča samodejno prepoznavanje priključene naprave in tudi samodejno usposabljanje za uporabo. Storitve ne gre zamenjati za *Universal Plug and Play* (uPNP), saj nimata kaj dosti skupnega. Slednji je namenjen odkrivanju omrežnih sredstev, običajen pa lokalnih. Velja celo, da uPNP lahko izključimo (skupaj z SSDP Discovery Service, ki sta povezana), navaden Plug and Play pa ne, saj bo sistem postal nestabilen in nesposoben prepoznati spremembe strojne opreme.

Print Spooler. Sliši se kot nekaj, kar je povezano s tiskanjem, in res je tako. Storitev upravlja s tiskanjem in vsemi aktivnostmi, poveza-

nimi s tem. Če storitev izključimo, seveda ne bomo mogli tiskati.

Remote Procedure Call. Brr, ta je kritičen. Računalnik je kompleksna žival in marsikateri procesi, ki se v njem izvajajo, so med seboj povezani in komunicirajo drug z drugim, za kar skrbi RPC. Če tega izključimo, se računalnik ne bo niti zagnal.

Storitev, kot so našete, je še kar nekaj. Omenimo še **Workstation**, **Network Location Awareness (NLA)**, **DHCP Client**, **Cryptographic Services**, **Automatic Updates**, brez katerih bomo imeli precejšnje težave ali pa računalnik sploh ne bo deloval. Družina je dokaj velika, zato bodite pri spreminjanju izredno previdni. Držite se pravila, da če ne veste, kaj kakšna storitev dela, in niste prepričani, da ne bo usodno vplivala na delovanje računalnika, je raje ne spreminjajte. Sicer pa je internet dokaj dober vir podatkov. V iskalnik vpišite ime storitve in ni hudič, da ne boste našli kakšne pametne razlage, iz katere je mogoče sklepati, ali je storitev varno ugasniti ali ne.

Windows Vista PREMIČNI HITRI ZAGON

Windows XP omogoča, da vrstico hitrega zagona »odlepimo« iz opravilne vrstice na dnu zaslona in jo postavimo na primer na vrh ali kam drugam, kjer nam to ustreza. V Visti ni več tako. Tam je vrstica hitrega zagona »fiksirana« in je ni mogoče premakniti, le izklopimo jo lahko. No ja, če ne poznamo trika. Trika, ki omogoča, da vrstico hitrega zagona postavimo kamor koli na namizje, tudi na vrh zaslona, kot pri Windows XP. In kako to naredimo?

Zaženemo *Raziskovalca* in najprej omogočimo prikaz skritih datotek. To naredimo tako, da izberemo *Orodja/Možnosti mape*, nato pa v razdelku *Pogled* vključimo možnost *Pokaži skrite datoteke in mape*. Nato odpremo mapo *C:\Users*

Upor_ime\AppData\Roaming\Microsoft\Internet Explorer, kjer namesto »C:« vpišemo črko pogona, kjer imamo nameščen sistem Windows, namesto *Upor_ime* pa svoje uporabniško ime. V mapi ne bo drugega, kot datoteka z imenom *Quick Launch*. Kliknemo jo z desno tipko in izberemo *Ustvari bližnjico*. V mapi se bo pojavil še en vnos, imenovan *Quick Launch – Bližnjica*. To bližnjico zdaj z miško prenesemo na namizje, najbolje kar na zgornji rob, kjer se bo prikazala orodna vrstica, kot smo je vajeni iz Windows XP. Če zdaj vrstico kliknemo z desno tipko in izključimo možnosti *Pokaži besedilo* in *Pokaži naslov*, nato pa izberemo še *Pogled/Velike ikone*, bomo na vrhu zaslona dobili orodno vrstico, ki bo vsebovala vse bližnjice iz vrstice hitrega zagona na dnu zaslona. Tako lahko to vrstico iz dna zaslona »ugasnemo« in s tem naredimo več prostora za oznake zagnanih programov in datotek.

Mozilla Firefox,
Internet Explorer

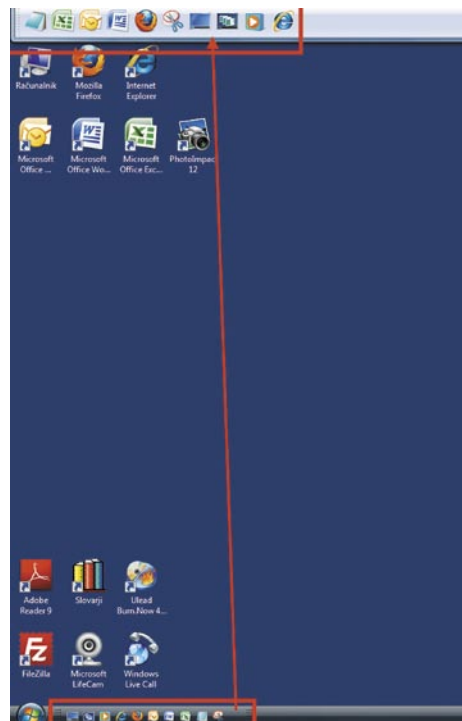
PREMIK ZAČASNE MAPE

Brskalniki po internetu delujejo hitreje, če si nekatere stvari shranijo v lokalnem računalniku. Razlog je preprost – če je neka slička na vsaki podstrani spletne

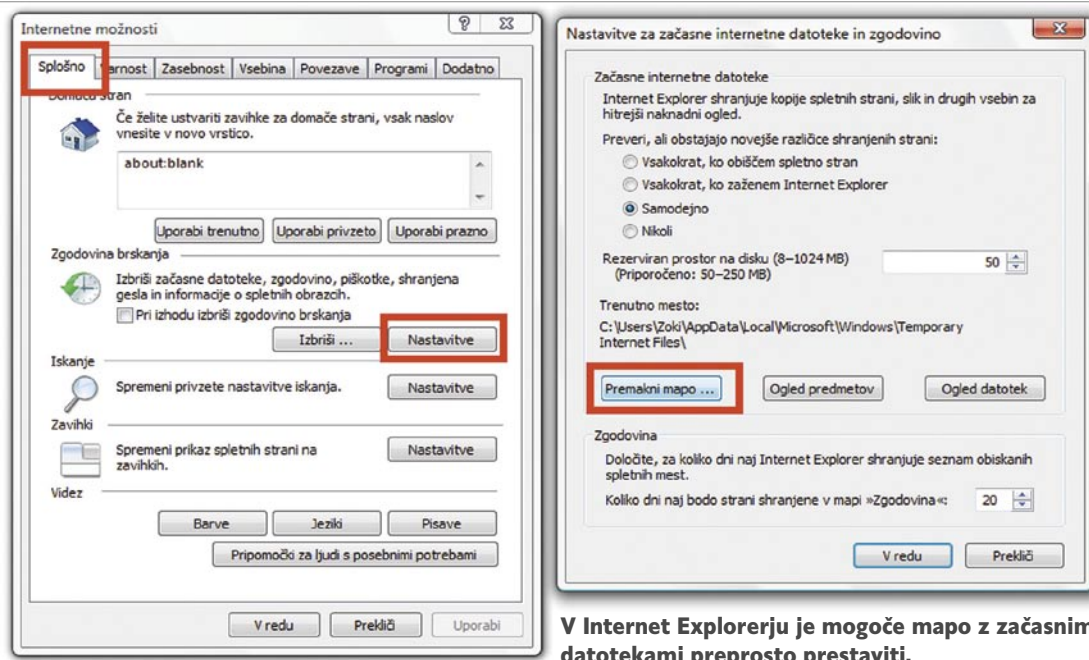
strani, ni nikakršnega razloga, da bi se ta slička ob vsakem prehodu prenašala prek spleta, če pa se lahko začasno shrani v lokalnem računalniku, iz katerega jo je mogoče prikazati skoraj v hipu. No, takšno je načelo delovanja **začnih internetnih datotek**. Že iz namena samega se poraja sklep, da te datoteke verjetno zasedajo nekaj prostora na trdem disku. Seveda ga. Veliko? Lahko, odvisno od tega, koliko prostora je tem datotekam namenjenega in kako pogosto te datoteke čistimo. V brskalnikih načeloma lahko nastavimo, da se začasne datoteke zbršijo vselej, ko brskalnik ugasnemo. S tem sicer privarčujemo prostor, a si ne delamo največje usluge. Če na primer dnevno večkrat obiščemo neko spletno stran in med obiski zapiramo brskalnik, se bodo pri sprotnem brisanju morali vsi elementi vedno znova nalagati. To pa zahteva čas. Torej je smotno začasne datoteke brisati le po potrebi? Načeloma.

Toliko o načelu delovanja. Kot rečeno, začasne datoteke zasedajo določen prostor na disku. Načeloma ne gre za gigabajte in gigabajte, a zadeva lahko vseeno precej zraste. Pri velikih diskih oziroma particijah to ni problem, lahko pa se pojavi, ko je na primer particija, kjer imamo nameščen sistem, dokaj majhna oziroma je na njej manj prostora. To se najpogosteje zgodi pri prenosnih računalnikih. No, v takem primeru bi bilo smotno, če bi brskalniku lahko dopovedali, naj si začasne datoteke shranjuje kam drugam. Kako pa?

V **Internet Explorerju** je določanje mesta mape začnih internetnih datotek dokaj preprosto. Izberemo *Orodja/Internetne možnosti*, nato pa se postavimo v razdelek *Splošno*. V njem v delu, ki se imenuje *Zgodovina brskanja*, pritisnemo gumb *Nastavitve*. Odpre se novo okno, kjer pritisnemo gumb *Premakni mapo* ter določimo disk in mapo, kamor naj Internet Explorer odslej shranjuje začasne datoteke. Ko boste vsa okna zaprli, vam bo računalnik sporočil, da se morate odjaviti in spet prijaviti, da bodo spremembe začele veljati. Če boste tako želeli, se bo odjava zagnala kar sama. V oknu, kjer je gumb za premikanje mape, je še nekaj nastavitvev, med drugim tudi možnost določanja, koliko prostora naj da sistem na voljo za te začasne datoteke. Predlagam, da se odločite kar za najnižjo mejo 50 MB, saj je to čisto dovolj.

Z uporabo majhnega trika je mogoče vrstico hitrega zagona tudi v Windows Vista postaviti na vrh zaslona.

V Internet Explorerju je mogoče mapo z začasnimi datotekami preprosto prestaviti.

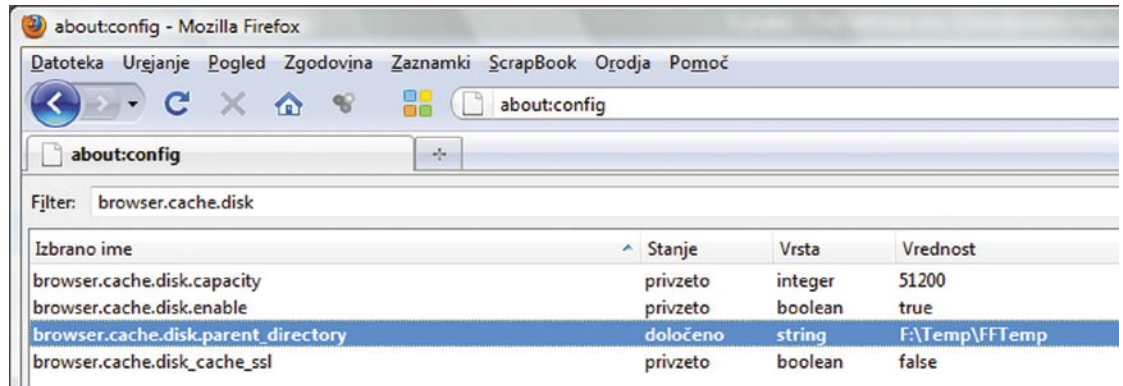
kdo po pomoti zbrisal kaj ključnega. Toda kako zbrisati nastavitve? Zadeva je sicer preprosta, a malce čudna. Vse uporabniško določene nastavitve, torej to, kar določimo oziroma spremenimo sami, Firefox shranjuje v datoteko *prefs.js*, ki je v Windows XP v mapi *C:\Documents and Settings\Upor_ime\AppData\Local\Mozilla\Firefox\Profiles\xxx.default*, v Windows pa v mapi *C:\Users\Upor_ime\AppData\Roaming\Mozilla\Firefox\Profiles\xxx.default* Vista. Seveda spet velja, da je namesto *Upor_ime* prijavno ime uporabnika, namesto *xxx* pa katerih koli osem znakov. Če hočemo zbrisati svoj ključ, moramo najprej zapreti Firefox, nato poiskati to datoteko, jo odpreti v Beležnici, v njej poiskati ključ in izbrisati celotno vrstico, ki se glasi:

V Mozilla Firefoxu je zadeva nekoliko drugačna. Firefox v Visti začasne datoteke shranjuje v mapo:

C:\Users\Upor_ime\AppData\Local\Mozilla\Firefox\Profiles\xxx.default\Cache

v Windows XP pa v:

C:\Documents and Settings\Upor_ime\Local Settings\Application Data\Mozilla\Firefox\Profiles\xxx.default\Cache

V Firefoxu je sprememba mesta začnih datotek mogoča prek nastavitve v *about:config*.

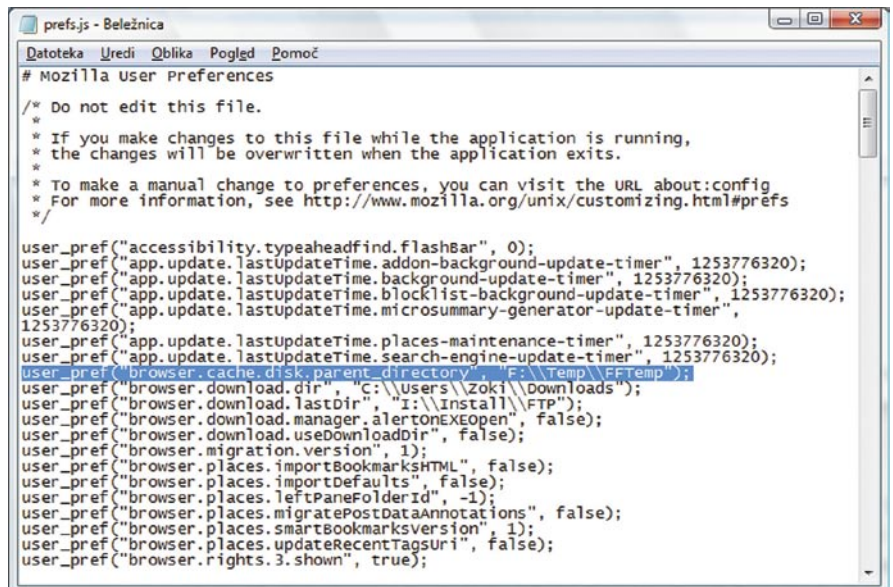
V obeh primerih velja, da je namesto *Upor_ime* zapisano prijavno ime uporabnika, namesto *xxx* pa je lahko katerih koli osem znakov. V obeh primerih vidimo, da sta datoteki na disku, kjer imamo shranjen sistem. In to bi radi spremenili. Sprememba mesta mape začnih datotek v Firefoxu velja za bolj »kritično« spremembo, te pa so dosegljive tako, da v naslovno vrstico brskalnika vpišemo *about:config*, s čimer odpremo okno bolj kompleksnejših nastavitve. Zadeva je na prvi pogled videti dokaj zastrašujoča, a ni tako hudo. Najprej se prepričamo, ali imamo med svojimi nastavitvami že vnos:

`browser.cache.disk.parent_directory`

To ugotovimo tako, da začnemo v vrstico Filter pisati ime nastavitve, Firefox pa bo sproti prikazoval tiste, ki vsebujejo to besedo. Tako bo na primer takoj, ko napišemo besedo *browser*, prikazal vse nasta-

vitve, ki v svojem imenu nosijo to besedo. Najverjetneje ključa ne bo, zato ga je treba izdelati. Na praznem prostoru kliknemo z desno tipko in izberemo *Novo/String*. Odpre okence, kamor vpišemo ime ključa, torej *browser.cache.disk.parent_directory* in njegovo vrednost, torej pot do želene mape. Nato zapremo okno brskalnika. Od tega trenutka naprej bo Firefox shranjeval začasne datoteke v mapo *Cache*, ki jo je ustvaril v mapi, ki smo jo določili.

Kaj pa, če nam ta nastavev ni več všeč in bi jo radi odstranili? Če poskusite ključ oziroma nastavev preprosto izbrisati, ugotovi-

Nastavev mape začnih datotek lahko razveljavimo le tako, da izbrisemo ustrezno vrstico v datoteki *Prefs.js*.

vite, da ne gre. Pri desnem kliku ključa možnosti brisanja ni, pa tudi gumb Delete na tipkovnici nima učinka. Takšno obnašanje je čisto varnostne narave – da ne bi

`user_pref("browser.cache.disk.parent_directory", "F:\Temp\FFTemp");`

Zvok svetlobe

Informacijo lahko zapišemo v najrazličnejših oblikah. S pretvorbo ene vrste signala v drugega lahko dosežemo različne učinke ...

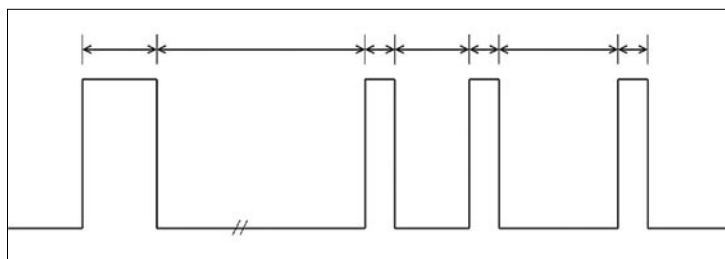
Piše: Marko Koblar

marko.koblar@mojmikro.si

Vajeni smo, da najrazličnejše vrste datotek zapisujemo na trdem disku ali drugem pomnilniškem mediju. Do končnega zapisa slike, multimedijskega signala ali besedilne datoteke vodi več pretvorb signalov, rezultat pa zapis na zelenem mediju. V času prvih osebnih računalnikov (npr. Sinclair ZX-80, IBM PC j r...) so bile pred množično uporabo disket in disketnih enot v uporabi predvsem običajne avdio kasete. Datoteke osebnega računalnika so se preoblikovale v ustrezen **avdio signal**, ki ga je kasetofon zapisal na **kaseto**. Za vrnitev datoteke ali nalaganje programske opreme v računalnik je bilo treba izvesti postopek **pretvarjanja** iz zvočnega signala v digitalno obliko.

ZVOKI KANSAS CITYJA

Ena od priljubljenih možnosti tistega časa je standard **Byte**, ki je znan tudi pod imenom **Kansas City Standard**. O tem standardu smo pred leti že pisali, zato omenimo le najpomembnejša dejstva. Ta standard je bil razvit sredi sedemdesetih let in uporablja shemo kodiranja, pri kateri zapisujemo nivo logične 0 s štirimi cikli signala 1200 Hz oziroma logične 1 s štirimi cikli signala 2400 Hz. Prenosna hitrost znaša za današ-

Informacija je zapisana v obliki IR-signala z jasno definiranimi časi med logičnimi nivoji.

nje čase skromnih 300 bitov na sekundo. Pa si pogledjmo, kako bi z osebnim računalnikom zapisali določeno **besedilo v obliki zvočnega signala**. V pomoč nam je lahko program **KCS** (**Kansas City Standard**), ki ga prenesemo s spletnega naslova www.netbay.com.au/~dxforth/kcs08.zip. Stisnjeno datoteko odpremo s programom za razrezanje v enem od imenikov na trdem disku (npr. c:\KCS). Program zaženemo iz ukazne vrstice (*Start – cmd – cd c:\KCS*), še prej pa si bomo pripravili testno datoteko. Ustvarili jo bomo ročno z ukazom *edit*, ki mu sledi ime datoteke. V našem primeru bo to *edit mojmikro.txt*. V urejevalniku vpišemo nekaj besed, nato besedilo shranimo s kombinacijo **Alt+F**, ki mu sledi pritisk tipke **S**. Iz urejevalnika gremo s kombinacijo **Alt+F** in tipko **X**. Tako dobljeno datoteko bomo pretvorili v zvočno datoteko. To storimo z ukazom

```
kcs -M mojmikro.txt mojmikro.wav
```

Besedilo, zapisano v besedilno datoteko, smo spremenili v zvočni signal. Odprimo datoteko s predvajalnikom zvočnih datotek (npr. Windows Media Player) in pogledjmo, kako je »videti« nova datoteka. Ugotovimo lahko, da precej spominja na signal telefaksa oziroma analognih modemov namenjenih klicnim povezavam. Zvočno datoteko lahko pretvorimo nazaj v besedilno z ukazom

```
kcs -X mojmikro.wav wav2.txt
```

Če datoteko *wav2.txt* odpremo z urejevalnikom besedil, vidimo, da sta vsebini datotek *mojmikro.txt* in *wav2.txt* popolnoma enaki. Naredili bi lahko še korak snemanja na medij oziroma z medija (npr. kasetofon, MP3-predvajalnik). Paziti moramo le, da je pri snemanju vzorčenje v osebnem računalniku nastavljeno na mono signal s frekvenco 22,050 KHz in 8-bitni zapis.

Poskusimo z nekoliko daljšim besedilom. Za zapis do te točke

napisanega besedila je besedilna datoteka *txt* velika 2913 bajtov. Če datoteko znova pretvorimo v zvočno datoteko (*kcs -M besedilo.txt besedilo.wav*), bo dolga minuto in petinpetdeset sekund. S parametri programa **KCS** lahko zapis tudi »navijemo«. Dodali bomo parameter **-B2** in povečali hitrost za štirikrat (s 300 na 1200). Nova vrstica bo videti takole:

```
kcs -M -B2 besedilo.txt hitreje.wav
```

Zvočna datoteka bo zdaj krajša in bo trajala le šestintrideset sekund. Podobno kot pri kodiranju v zvočni zapis moramo parameter uporabiti tudi pri dekodiranju zvočnega signala (*kcs -X -B2 hitreje.wav wav2b.txt*). Tudi v tem primeru je vsebina datotek *besedilo.txt* in *wav2b* popolnoma enaka.

ZAPISANO V ZVOKU

Iz opisanega postopka smo lahko spoznali določene zakonitosti. **Poljubno datoteko** lahko brez težav zapišemo v obliki **zvočnega signala** – informacijo smo zapisali v obliki moduliranega zvočnega signala. Z večanjem količine informacij sorazmerno narašča čas, ki je potreben za zapis določene informacije v obliki zvočnega signala. Čas lahko skrajšamo z uporabo večje hitrosti (npr. 1200 namesto 300), vendar s tem povečujemo možnost napake pri zapisu na medij oziroma zajemu z njega. To pomeni, da bomo pri končnem

postopku pretvarjanja/dekodiranja iz zvočne datoteke v izvorno datoteko lahko naleteli na težave. Tega se verjetno še zelo dobro spominjajo starejši bralci, ko so običajno šele po nekajminutnem nalaganju (tik pred koncem) programske opreme s kasete dobili na zaslon dobro znano in osovraženo sporočilo o napaki pri prenosu (npr. Tape loading error). Na prvi pogled se morda zdi, da je pri današnji količini informacij in velikosti datotek takšno početje brez pomena. To ne drži v vseh primerih, saj lahko zvočni zapis uporabimo tudi za generiranje različnih vrst signalov, ki jih oddajajo različne naprave. V naslednjih vrsticah si bomo ogledali nekaj uporabnih primerov, kako z osebnim računalnikom, preprostim vezjem in zvočno datoteko simuliramo delovanje druge naprave.

stanju logične ničle pa ustreza izklop svetlobnega vira. Z ustrezno kombinacijo časov (med logično 0 in logično 1) in s kombinacijo samih logičnih stanj lahko dobimo različne kombinacije, s katerimi prenašamo želena stanja, ki so **specifična za določeno napravo** oziroma proizvajalca. To je tudi razlog, zakaj se ob pritisku na tipko daljinskega upravljalnika odzove le ena naprava, in ne vse, ki sprejemajo IR-signal. Na poti med IR-oddajnikom in **sprejemnikom** je signal izpostavljen različnim motnjam (npr. močna sončna svetloba), zato proizvajalci pogosto uporabljajo različne mehanizme, kot so redundantni biti ali večkratno pošiljanje informacije.

Na trgu sta v grobem prisotni dve vrsti **univerzalnih** upravljalnikov. V prvi skupini so že programirane naprave, ki na podlagi nastavitve določene kode pošlje-

Zanimivosti in nasveti

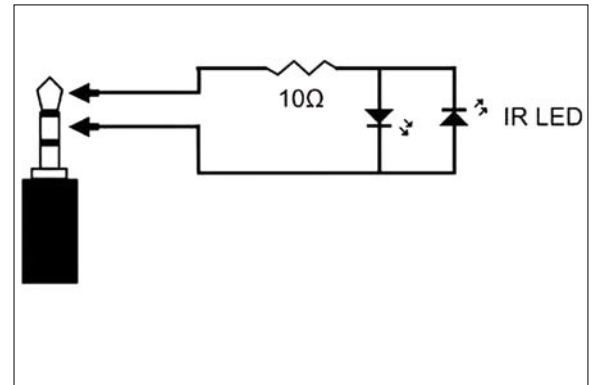
- Opisani IR-vmesnik za zajem in oddajo IR-signala ni nadomestilo za vmesnik IrDA in z njim ni združljiv. IR-signal smo zaznali in ga spremenili v električni signal, ki smo ga obravnavali enako kot preveden zvočni signal na vhodu mikrofona. Edina skupna lastnost obeh vmesnikov je uporaba IR frekvenčnega pasu.
- Pri zajemu IR-signala si lahko pomagamo tudi z dlančnikom ali ustreznim mobilnim telefonom. Na spletnih straneh najdemo veliko programske opreme, ki omogoča delovanje mobilnega telefona ali dlančnika v vlogi univerzalnega upravljalnika.
- Zgodi se lahko, da določenih signalov nikakor ne boste mogli ponoviti. Nosilne frekvence IR daljinskih upravljalnikov so največkrat nižje od frekvence 40 kHz. V določenih primerih pa so lahko tudi višje (od 56 kHz do celo preko 450 kHz). V tem primeru ne moremo uspešno reproducirati signala prek opisanega vmesnika in zvočne kartice. Razlog za težave se lahko skriva tudi v majhnih tolerancah naprav (ki zahtevajo natančno kopijo signala) ali uporabe zelo hitrih signalov z ozkimi impulzi. Tudi univerzalni daljinski upravljalniki zato niso vedno vsemogočni.
- Izkušnje so zlata vredne pri odpravljanju težav. Včasih zadošča za rešitev problema že obrat oziroma invertiranje signala ali sprememba frekvence. V določenih primerih pa bo signal pred oddajanjem treba ojačiti prek ojačevalnika.

3,5 mm vtikač in IR-dioda sta najpomembnejši komponenti.

IR-sprejemnik

Shema oddajnika z dvema IR-diodama

V INFRARDEČEM SVETU

Kljub najrazličnejšim tipom radijskih vmesnikov so v naših domovih še vedno prisotni predvsem infrardeči (IR – InfraRed) daljinski upravljalniki. Ob pritisku določene tipke se prek očem nevidnega svetlobnega signala pošlje niz impulzov. Vir IR-svetlobe (**IR-oddajnik**) pošlje nize zelo kratkih signalov – vklop/izklop. Hitrost, s katero se to dogaja, imenujemo **nosilna frekvenca** in se lahko od proizvajalca do proizvajalca razlikuje. Opise protokolov nekaterih proizvajalcev si lahko ogledate na spletni strani www.sbprojects.com/knowledge/ir/ir.htm. Tipične vrednosti se gibljejo v pasu med 36 kHz in 40 KHz. Na omenjeno frekvenco lahko informacijo »naložimo« na različne načine. Ena od njih je **PWM** (Pulse Width Modulation). V tem primeru stanje logične enice zapisujemo z nizom hitrih vklopov in izklopov,

Izdelan oddajnik

jo signal, značilen za določenega proizvajalca. V drugi skupini so naprave, ki za delovanje potrebujejo izvor (originalni daljinski upravljalnik). V tem primeru nov upravljalnik postopno naučimo signalov, ki jih mora poslati ob pritisku določene tipke. Idejo učenja/posnemanja signalov, bomo uporabili tudi v našem primeru.

Glavne ideje lahko najdemo v

različnih patentih. Prvega lahko najdemo na strani www.freepatentsonline.com/6330091.html. Patent opisuje način uporabe IR diode, ki jo lahko uporabimo v vlogi oddajnika ali sprejemnika IR signala. Če diodo krmilimo z ustreznim signalom, bo le ta oddajala ustrezno IR svetlobo. V primeru osvetlitve IR diode z infrardečo svetlobo pa se bo na njenih sponkah pojavila določena napetost, ki je odvisna od infrardeče svetlobe. To pomeni, da lahko oddajno IR diodo, uporabimo kot osnovo za izdelavo sprejemnika IR signala.

IZDELAVA IN »TRENING« IR-upravljalnika

Še standardno opozorilo – izdelava vezja ni zahtevna, vsekakor pa vse navedeno počnete na lastno odgovornost. Eno od možnih rešitev najdemo na spletni strani <http://jumpjack.wordpress.com/2008/05/20/worlds-cheapest-remote-control-replicator-just-1/>.

Senzor lahko izdelamo z uporabo 3,5 mm stereo vtikača, **priključnega kabla** in **IR-diode**. IR-diode dobimo v trgovini z elektronskimi komponentami ali jih vzamemo iz odsluženih daljinskih upravljalnikov. IR-diodo bomo priključili na enega od kanalov, smer diode (ni vseeno, kako diodo obrnemo) in kanal lahko ugotovimo s poskušanjem. To najlažje storimo tako, da diodo priključimo na enega od kanalov, vtikač pa priključimo na mikrofonski vhod zvočne kartice. Nato s programom za snemanje (npr. Windows Sound Recorder) zaženemo snemanje in pritisnemo na poljuben IR daljinski upravljalnik. Če smo zaznali ustrezen signal pravokotne oblike je vezje pravilno, v nasprotnem primeru obrnemo IR-diodo oziroma zamenjamo kanal. Če imamo težave, preverimo na nadzorni plošči, kako je z

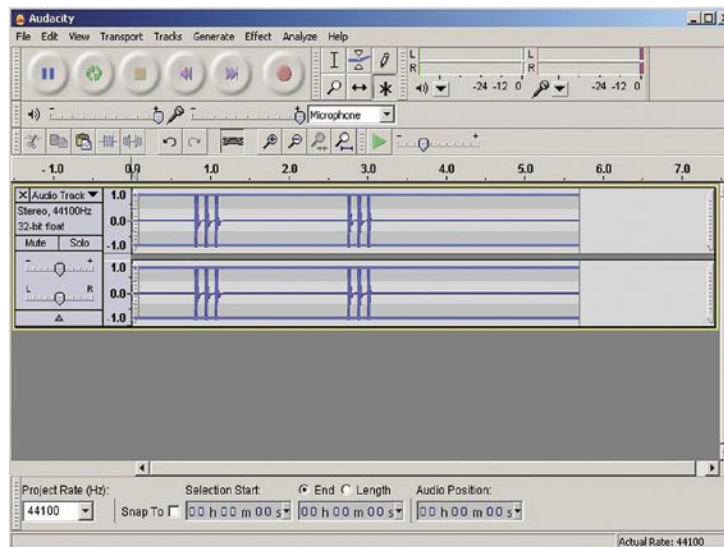
nastavitvijo vhoda mikrofona. V našem primeru je zaznavanje delovalo na levem kanalu. Windows Sound Recorder nam je pomagal pri izdelavi IR-sprejemnika, v nadaljevanju pa bo neuporaben. Za zajem in obdelavo signala potrebujemo zmogljivejša orodja, saj bomo morali narediti nekaj operacij, ki jih omenjeni program ne pozna. V našem primeru smo uporabili kar Audacity (<http://audacity.sourceforge.net/>), za katerega je opisan tudi postopek na zgoraj navedeni strani.

SVETLOBA, UJETA V ZVOK

Po zagonu programa Audacity in priključitvi vezja aktiviramo snemanje (klik gumba z rdečo piko ali pritisk tipke R). Signal vzorčimo s 44.100 Hz in zapisujemo s 16 oziroma 32 biti. Nato pritisnemo poljubno tipko na IR daljinskemu upravljalniku. V našem primeru je bila to tipka Power, s katero lahko vključimo/izključimo videorekorder (zakaj ravno to tipko, bo jasno v nadaljevanju). V presledku nekaj sekund smo pritisnili tipko, kar naš IR-senzor zazna (sprememba nivoja na IR-diodi zaradi IR-signala), Audacity pa to pokaže kot opazno spremembo amplitude zvočnega signala (signal na mikrofonskem vhodu). Ko signal zajamemo, ustavimo snemanje signala (tipka z rumenim kvadratom ali pritisk na tipko za presledok). Zdaj izberemo eno od sekvenc, ki so se pojavile ob pritisku tipke, druge pa označimo in zbrišemo (*Edit – Delete*). Druga možnost je, da označimo le del, ki nas zanima, drugo pa izrežemo (*Edit – Trim*).

Kljub zajemu prek enega kanala je Audacity signal zajel kot stereo signal. Signal zdaj pretvorimo v mono tako, da označimo signal in izberemo Tracks in možnost Stereo Track to Mono. Idealno je, če ima naš signal amplitudo čim večjo – to pomeni, da so minimumi oziroma maksimumi stereo signala pri vrednostih plus oziroma minus ena. Z uporabo tega signala bomo naredili nov signal, ki ga bomo pošiljali v oddajnik.

Najprej bomo dodali nov mono kanal (*Tracks – Add new – Audio Track* ali *Ctrl+Shift+N*). V njem bomo ustvarili nov sinusni signal (*Generate – Tone*), sinusne oblike s frekvenco 19.000 Hz in amplitudo 1. Del novega signala, ki sega preko trajanja našega mono signala,

Zajem IR-signala prek vmesnika za slušalke v programu Audacity

lahko takoj izrežemo. Zdaj pogled signalov povečamo, dokler dobro ne vidimo podrobnosti zajetega signala (zgoraj). V naslednjem koraku je pomembna natančnost, saj so od nje odvisni bodoči izhodni signal in morebitne težave pri njegovem sprejemu.

Tistim delom signala, kjer zajeti signal dosega največje vrednosti, bomo priredili ustrezen signal, preostali deli pa bodo označeni kot odsotnost signala – za Audacity bo to tišina. Se še spomnite: logična 1 so hitri impulzi, pri logični 0 signala ni. To storimo tako, da dele, ki jim ustreza nivo logične ničle, označimo in pritisnemo gumb »Silence« (lahko tudi *Generate – Silence*). Postopek ponavljamo od začetka do konca vzorčenega signala. Osnovnega signala zdaj ne potrebujemo več in ga lahko zbrišemo. Nov signal podvojimo. To storimo z ukazom *Edit – Duplicate* oziroma s pritiskom kombinacije tipk *Ctrl+D*. Pazimo, da označimo le spodnji kanal, in ga invertiramo. (*Effect – Invert*). Na koncu oba signala še združimo v stereo signal (*Audio Track – Make Stereo track*). Do zdaj smo datoteko shranjevali kot projekt Audacity, zato končni izdelek izvozimo v zvočno datoteko v formatu wav (*File – Export – OK*).

Glede na veliko število tipk daljinskega upravljalnika in zamudnost postopka traja priprava zelo dolgo časa. Pomagamo si lahko s programsko opremo na strani http://ledrem.googlecode.com/files/LedRem_with_SOX.zip. Gre za zbirko, ki nam v nekaj korakih »samodejno« izvede vse

mo z možnostjo *Inverted signal*, ročnim popravljanjem paketne datoteke z vrednosti 18.000 na 19.000 oziroma s prej opisanim ročnim postopkom. Sam kljub zamudnosti, prisegam na slednjega, saj je z njim najmanj težav.

IZ ZVOKA V SVETLOBO

V nekaterih redkih primerih (npr. proženje Nikonovega aparata DSLR – zato smo vzorčili »power« gumb videorekorderja proizvajalca Sony) bo delovalo že vezje, s katerim smo zaznali IR-signal. Za večino primerov bo treba narediti še oddajno vezje, s katerim bomo oddali IR-signal. Tokrat bomo vzporedno vezali dve IR-diodi v »obratni« smeri.

Natančnejši pogled (povečava) pokaže obliko signala.

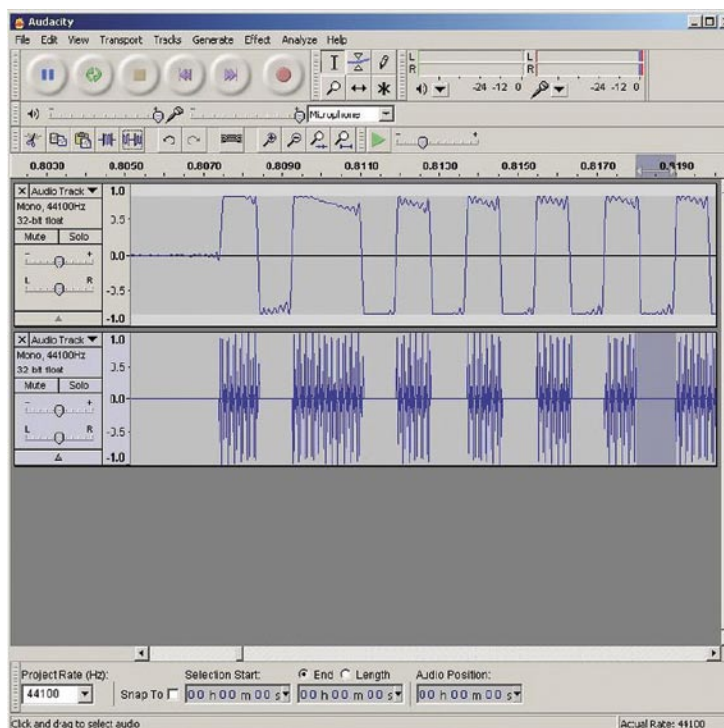
potrebne korake obdelave zajetega signala. Preneseno datoteko namestimo v enem od imenikov (npr. c:\mojmikro). Zvočno datoteko, ki smo jo dobili s snemanjem signala (npr. zajemsignala.wav) IR-diode prekopiramo v ta imenik in zaženemo program RAW2LIRC.exe. Z njim odpremo datoteko zajemsignala.wav in počakamo na obdelavo signala. Raw2LIRC naredi datoteko Provalirc.conf. Nato zaženemo program lic2ledrem in v polja vnesemo podatke (*Sox path: c:\mojmikro\sox.exe, Licr filename: c:\mojmikro\Provalirc.conf, Output path: c:\mojmikro*) nato pritisnemo gumb Go. Rezultat te obdelave je izdelava paketne datoteke command0001.bat, katere zagon bo izdelal končno datoteko wav, primerno za prenos signala. In če ne deluje? Pri programu RAW2LIRC.exe lahko poskusi-

Krajši priključek prve IR-diode, bomo vzporedno povezali z daljšim priključkom druge IR-diode in obratno. Tej vezavi bomo zaporedno dodali še nekajomski upor. To vezje bomo podobno kot prej prispajkali neposredno na 3,5 mm stereo vtikač, le da bomo tokrat uporabili priključka za levi in desni kanal (zemlja ostane neuporabljena). Izdelano vezje priključimo na izhod za slušalke. Za takšno vezavo se odločimo, ker potrebujemo signal do 40 KHz, kar pa ni mogoče na določenem kanalu, saj je posamezni kanal omejen na frekvenco okrog 20 kHz. Zato smo v postopku obdelave signala ustvarili signal s frekvenco 19 kHz, ki smo ga invertirali in združili v stereo signal. S priklopom vezja med sponke posameznega signala smo namreč dosegli »podvojitev« frekvence (2 x 19 kHz = 38 kHz, 2 x 18 kHz = 36 kHz)

in širše območje prekrivanja (dve diodi namesto ene). Rešitev opisuje patent www.freepatentsonline.com/6931231.html.

IZHOD, A NE VSAK

Opisano oddajno vezje je brez težav delovalo na razdalji več metrov. Vezje smo uporabili na izhodnih različnih tipov zvočnih kartic, ki so vdelane v osebni računalnikih – tako v stacionarnih kot prenosnih. Gotovo se marsikomu postavlja vprašanje, ali ne bi bilo mogoče uporabiti podobnega vmesnika tudi na **prenosnem MP3-predvajalniku** in ga tako spremeniti v univerzalni daljinski upravljalnik. Enoumnega odgovora ni mogoče dati, saj se izhodni nivoji predvajalnikov precej razlikujejo. V nekaterih primerih izhodni nivo zadošča za delovanje na razdalji nekaj metrov, v drugih je domet omejen le na nekaj decimetrov. Pri šibkejšem izhodnem signalu potrebujemo preprost ojačevalnik z nekaj elementi, slabost takšne rešitve pa je potreba po dodatnem napajanju, ki ga ta ojačevalnik zahteva.

Ročno moduliranje z uporabo zajetega signala zahteva natančnost.

Pri pretvorbi zvočnih datotek pa moramo paziti, da ne uporabimo različnih izgubnih stiskanj (npr. MP3), saj pri pretvorbi izgu-

bimo del koristne informacije z zapisom »kode« IR-signalu. Vseeno se je zgodilo, da je pri konstantni bitni hitrosti (CBR –Constant

Bit Rate) pri 256 KB/s ali celo 320 KB/s v določenih primerih sprejem signala celo deloval brez težav. Še namig. Po informacijah na spletni strani <http://features.engageadgadget.com/2004/07/27/how-to-turn-your-ipod-in-to-a-universal-infrared-remote-control/> naj bi izhodni signal na predvajalniku iPod ustrezal potrebnemu nivoju.

Toliko za zdaj. V **naslednji številki** bomo izdelali preprosto vezje, s katerim bomo lahko upravljali osebni računalnik prek univerzalnega daljinskega upravljalnika.

Shema

www.instructables.com/files/deriv/FIO/WGA8/FWA98PHZ/FIOWGA8FWA-98PHZ.MEDIUM.jpg

Business Intelligence

Roadshow CEE 2009

WHICH IS THE RIGHT KEY TO YOUR DATA FORTRESS?

➔ **29. oktober 2009**
hotel Mons
Ljubljana

Teme konference:

- Vseprisotno poslovno obveščanje
- Poslovno obveščanje kot storitev
- Podatkovno skladiščenje kot storitev »v oblaku«
- Odprtokodne rešitve za poslovno obveščanje

Barry Devlin
Avtor knjige Data Warehouse – from Architecture to Implementation

Udeležba na dogodku je posebej primerna za:

- Vodje/Direktorje informatike
- Vodje razvoja
- Vodje financ
- CIO, COO
- Upravljalce aplikacij
- Vodje projektov
- Direktorje in vodje s področja poslovnega obveščanja (BI)
- Odgovorne za hrambo podatkov
- Tehnične specialiste in informatike

Več informacij o dogodku najdete na www.idc-cema.com/event/bi09sl

Platinum partner

Your first choice.

Silver partner

poslovna inteligencija

Partner

Medijski partnerji

Platinum Co-partner

Silver Co-partner

Co-partner

Finance

Udeležba je BREZPLAČNA za 100 udeležencev iz podjetij, ki se ne ukvarjajo s prodajo/ponudbo rešitev in storitev IT.

Prijavite se:

- na spletni strani www.idc-cema.com/events/bi09sl
- na elektronski naslov vzabat@idc.com
- po telefonu 01 42 10 140

Rybka 3 Aquarium – orodje za analizo

Že v prejšnji številki smo pisali o pomembnosti analize lastnih partij. Po oddaji članka sem imel občutek, da bi morala biti samodejna analiza s programom boljša od rezultata, ki sem ga dobil s programom Fritz 11. Namreč, pogrešal sem zelo pomemben podatek – številčno oceno odigrane poteze in odstopanje od najboljše prav tako izraženo s številko.

Piše: Vojko Mencinger
vojko.mencinger@mojmikro.si

Rybka 3 Aquarium

O tem programu smo v naši rubriki že pisali. To pot bomo podrobneje pogledali možnost samodejne analize. Ker sem pri Fritz 11 opazil slabost pri analizi in ker ponuja številčne ocene le če, uporabite možnost *Orodja/ Analiza/ Primerjaj analizo* in izberete vsaj dva stroja za analizo, sem želel isto nalogo opraviti s programom Rybka 3 Aquarium (www.chessok.com). Naj povem, da je to samostojen program s svojim grafičnim vmesnikom. Trenutno je na voljo v različici 3.2.0. Parametre sem nastavil, kot kaže slika. V tej Rybki so vključene

vse možnosti, ki si jih šahist želi pri samodejni analizi – nastavitve dolžine variant, nastavitve razlike, ko program neha analizirati (v našem primeru 300 ali prednost treh kmetov), časovna nastavitve ali glede na globino (pri končnicah to zelo skrajša čas analize), primerjava z referenčno zbirko, ocena pozicije iz zbirke CAP (Computer Analysis Project), številč-

na ocena odigrane poteze, hiter pregled večjih napak. Za analizo sem izbral lastno partijo Mencinger – Lenič z zadnjega državnega prvenstva na Otočcu. Analiza s programom Rybka 3 Aquarium je trajala samo eno uro in 8 minut. Rezultat analize (do tega pridete v meniju *Publish/ Save as RTF*) je v nadaljevanju brez mojega komentarja. Komentarje otvoritev sem celo zmanjšal in obdržal samo najpomembnejše vzorčne partije.

Mencinger, Vojko – Lenič, Luka

1. e4 e5 2. Sf3 e6 3. d4 cxd4 4. Sxd4 a6 5. Ld3 Lc5 6. Sb3 Le7 7. c4
[7. O-O d6 8. f4 Sc6 9. De2 Dc7 10. c4 Sb4 11. Sc3 Sxd3 12. Dxd3 Sf6 13. Sd4 O-O 14. b3 b6 15. Lb2 Lb7 16. Dg3 Tfe8 17. Tae1 Lf8 18. Kh1 Tac8 19. e5 dxe5 20. fxe5 Sd7 21. Df4 Te7 22. Te3 Td8 23. Sce2 Dc8 1/2-1/2, De La Riva Aguado Oscar 2462 – Ivanchuk Vassily 2719, Istanbul 2000 Olympiad] 7... d6 8. Sc3 Sf6
[8... b6 9. Le3 Sf6 10. O-O Lb7 11. f4 Sbd7 12. Kh1 Dc7 13. De2 O-O 14. Tae1 Tac8 15. Ld2 Tfd8 16. Sd4 Dc5 17. Sf3 Dh5 18. b4 Lf8 19. a3 a5 20. Sd4 Dxe2 21. Txe2 axb4 22. axb4 Se5 23. fxe5 dxe5 24. Sf3 Txd3 25. Sxe5 Tdd8 26. Sa4 Ta8 27. Sxb6 Ta2 28. Sf3 ...0-1, Dervishi Erald 2502 – Milov Vadim 2683, Bratto 2003 It (open)] 9. Le3
[9. O-O Sbd7 10. f4 b6 11. Le3 Lb7 12. Df3 Sc5 13. Sxc5 bxc5 14. Dh3 Sd7 15. e5 dxe5 16. f5 Sf6 17. Tad1 Db6 18. fxe6 Dxe6 19. Lf5 Dxc4 20. Lg5 h5 21. b3 Db4 22. a3 Db6 23. Sa4 Dc7 24.

Lxf6 gxf6 25. Td7 Dc6 26. Sc3 Tg8 27. Se4 Dxe4 28. Lxe4 Lxe4 ...1-0, Shirov Alexei 2746 – Kveinys Aloyzas 2522, Istanbul 2000 Olympiad;
9. f4 b6 10. Df3 Lb7 11. Dh3 Sbd7 12. Le3 b5 13. Sd2 b4 14. Se2 h5 15. O-O-O Dc7 16. Kb1 Sc5 17. Lxc5 Dxc5 18. Thf1 a5 19. Sb3 Db6 20. e5 dxe5 21. fxe5 Sg4 22. Sed4 Td8 23. c5 Lxc5 24. Sxe6 Dxe6 25. Sxc5 Db6 26. Sxb7 Dxb7 27. e6 f6 28. Lg6 Ke7 ...1-0, Shirov Alexei 2720 - Van Wely Loek 2676, Germany 2. 4.2006 Bundesliga 2005/06]
9... b6 10. O-O Lb7
[10... O-O 11. a4 Sc6 12. Sd2 Lb7 13. Le2 Sb4 14. Db3 d5 15. cxd5 exd5 16. e5 Sd7 17. Ld4 Sc6 18. Dxd5 Sxd4 19. Dxd4 Lc5 20. Df4 Sxe5 21. Sde4 Sg6 22. Dg3 Lb4 23. Tad1 De7 24. h4 Lxe4 25. h5 Lxc3 26. bxc3 Se5 27. Tfe1 Df6 28. Lf1 Sf3 29. gxf3 Dxf3 30. Td4 ...0-1, Kokarev Dmitry 2536 - Rublevsky Sergei 2688, Internet 6. 5.2006 Cup Ilyumzhinov]
11. Te1 +0.15
[11. f4 Sbd7 12. Df3 g6 13. Dh3 h5 14. Tad1 Dc7 15. Sd4 Sc5 16. e5 dxe5 17. fxe5 Dxe5 18. Lxg6 Scd7 19. Sd5 exd5 20. Lf4 Dxd4 21. Txd4 Lc5 22. Le3 fxe6 23. Txf6 Sxf6 24. De6 Le7 25. Lg5 Tf8 26. cxd5 Td8 27. d6 Td7 28. dxe7 Txe7 29. Td8 Kxd8 30. Lxf6 Txf6 ...1-0, Nemeth Miklos 2378 - Fogarasi Tibor 2482, Hungary 4.12.2005 Ch Hungary (team) 2005/06]
11... Sbd7 12. f3 +0.11
[12. Sd4 O-O 13. Lb1 Te8 14. De2 Te8 15. f4 Lf8 16. Sf3 Dc7 17. b3 g6 18. Sg5 Lg7 19. Kh1 Db8 20. Ld2 h6 21. Sf3 Sh5 22. Df2 b5 23. cxb5 axb5 24. Sxb5 La6 25. a4 Lxb5 26. axb5 Dxb5 27. b4 Sdf6 28. h3 Sd7 29. Tfe1 Txc1 30. Txc1 e5 31. f5 gxf5 ...1-0, Ehlevest Jaan 2631 – Stripunsky Alexander 2533, New York 2003 Tournament "New York Masters"]
12... Dc7 N
[12... O-O 13. Sd4 Dc7 14. b3 Tad8 15. De2 Db8 16. Tfd1 Tfe8 17. Df2 Sc5 18. Lb1 1-0, Swathi Ghate 2385 – Cadman Chuck 2269, Philadelphia 4. 7.2006 It "World Open"]
13. Tf2 +0.04 CAP
[13. Dd2 Se5 14. Le2 O-O 15. Sa4 Sfd7 16. Sd4 Tac8 17. b4

Db8 18. a3 La8 19. Tfd1 Te7 20. De1 Tfc8 21. Sb2 Sg6 22. Df2 Lh4 23. g3 Le7 24. Sb3 Sge5 25. Sd4 Lf6 26. Df1 h5 27. Dh3 b5 28. Dxb5 bxc4 29. f4 c3 30. fxe5 cxb2 31. Txc7 Dxc7 32. exf6 Sxf6 ...0-1, Aginian Nelly 2310 – Mchedlishvili Mikheil 2504, Yerevan 21.11.2004 Memorial T. Petrosian (open)]
13... Te8 N 14. Lf1 h5 15. a4 h4 16. a5 bxa5 17. Tal Th5 +0.29
[17... a4 18. Txa4 Sb6 19. Tb4 Sbd7 20. Ta4 Sb6 21. Tb4 Sbd7 22. Ta4 Sb6 23. Tb4 Sbd7 +0.00]
18. Kh1 +0.00
[18. c5 a4 19. Sxa4 dxc5 20. Td2 Tb8 21. Le2 h3 22. g3 Te5 +0.29]
18... Kf8 19. Td2 Kg8 20. Lf4 Se8 21. Sa4 -0.18
[21. Le3 Sef6 22. Le2 Tb8 23. h3 +0.00]
21... Lc6 22. c5 Lxa4 23. cxd6 Lxd6 24. Lxd6 Sxd6 25. Txa4 Sc5 26. Tal -0.41 Sxb3 27. Dxb3 Sb5 28. Dc3 Tc5 29. f4
[29. Tad1 Tc2 30. Dg5 Txd2 31. Txd2 h3 32. e5 Te8 33. gxh3 Dc1 34. Dg2 Dc5 35. f4 -0.41]
29... e5 30. fxe5 Txe5 31. Td5 Tce8 32. Txe5 Txe5 33. Df4 g5 34. Dd2 -0.93
[34. Df6 Dd6 35. Df3 Dd4 36. h3 -0.64]
34... Sd6 35. Ld3 Dc5 36. h3?! -1.22
[36. Ta4! Kg7 37. h3 f6 38. Lc2 Dc6 39. Td4 Sxe4 40. Lxe4 Txe4 41. Txe4 Dxe4 42. Dxa5 -0.93]
36... Kg7?! -0.93
[36... Dd4! 37. Dc2 Sxe4 38. Lxe4 Txe4 39. Dc8 Kg7 40. Dxa6 a4 41. Db5 Te5 42. Df1 Tc5 -1.22]
37. Ta4 Db6!
[37... f6 38. Lc2 Dc6 39. Td4 Sxe4 40. Lxe4 Txe4 41. Txe4 Dxe4 42. Dxa5 Dc6 -0.93]
38. Kh2?! -1.02
[38. Lc2! f6 39. Td4 Sf7 40. Ld1 -0.64]
38... Dc5 -0.93 39. Kh1 Kh6 40. Kh2 Dc7 41. Kh1 Kg7 -0.60
[41... Dc5 42. De1 -0.80]
42. Kg1 -0.98
[42. Td4 De7 43. Td5 Txd5 44. exd5 a4 45. Lxa6 De5 46. Ld3 Dxd5 47. Dc3 Sb7 48. Lc2 -0.60]
42... Se8 -0.56
[42... Dc6 43. b3 f6 44. Df2 Db7 45. Td4 Sxe4 46. Lxe4 Txe4 47. Txe4 -0.98]

43. Lxa6 Sf6 44. Ld3 Dc6?! -0.15
[44... g4! 45. Te4 Dd6 46. De3 g3 47. Kh1 Sd7 48. Le2 Sc5 49. Dc3 Kh7 50. Df3 -0.56]
45. Te4 Db6 46. Kh1 Sh5 47. Dc3 Sg3 48. Kh2 Df6 49. Tc5?! -0.76
[49. Kg1! Sh5 50. Tc6 Df4 51. Tc7 Dc3 52. Kh2 Dg3 53. Kg1 Sf6 54. Dc4 Te6 55. Dxe6 -0.11]
49... Txc5 50. Dxc5 Df4 51. Kg1! -1.38
[51. Dc3! f6 52. Kg1 Sxe4 53. Lxe4 -0.76]
51... Kg8? +0.00
[51... Dd2! 52. Kh2 Dxd3 53. Dxc5 Kf8 54. Dxb4 Sf1 -1.38]
52. Dc8 Kg7 53. Dc5? -1.38
[53. Dc3! f6 54. Dc5 De5 +0.00]
53... Df6? +0.00
[53... Dd2! 54. Kh2 Dxd3 55. Dxc5 Kf8 56. Dxb4 Sf1 -1.38]
54. e5 Df4 55. e6 fxe6 56. De7 Kg8 57. De8 Kg7 58. De7 Kg8 59. Dxe6 Kf8 60. Dc8 Ke7 61. Dc5 Kf6 62. Dc6 Ke7 63. Dc5 Kf6 64. Dc6 Ke7 +0.00 [1/2-1/2]

Poglejmo si pozicijo po 18...Th5, kjer Rybka da oceno +0,29 in navaja kot boljše 18...a4 z oceno 0,00. Po 18...Th5 bi beli s potezo 19.c5 dosegel malo pred-

nost, z 19.Kh1 pa je bila pozicija ocenjena kot enaka. V nadaljevanju so si sledile manjše nenatančnosti, na obeh straneh, ki so na koncu pripeljale do remija.

SKLEP

Upam si trditi, da je Rybka 3 Aquarium **trenutno najboljše orodje za samodejno analizo partij!** Tudi v forumu Rybke 3 navajajo uporabniki, da jim je Rybka 3 glavno orodje za analizo. In to za samo 59 USD, kolikor je cena na spletni strani, od koder program lahko prenesete. **GENS UNA SUMUS**

SMSFLIRT

ANONIMNO 24 URNO SMS FLIRTANJE

Oglas meseca

KATEGOR **BOJANA6** (21) Simpatična ribica isce fan
Za klepet pošljite naprimer sms: **FLIRT BOJANA6** kako si? na **6161**

1 Oddaj svoj oglas

2 Klepet z želeno osebo

3 Pošlji fotografijo

Ekstra za ženske

Odgovori na par vprašanj in že si na smsflirtu. Za prijavo pošlji sms: **FLIRT START** na **6161**

Klepet z želeno osebo. Pošlji sms: **FLIRT Vzdevek Tvoje Sporočilo** na **6161**
Primer, če pišeš osebi Zima pošlji: **FLIRT Zima** kako si?

Povečaj si uspeh, pošlji svojo fotografijo s svojo sliko kot MMS na številko **041 677 606**

Ženske s fotografijo flirtajo brezplačno

Ona išče njega

MANA (26) Simpatično dekle, ki uživa v življenju, sem svetlolasa, modrooka in vesela punca. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO MANA**

BUBAMARA (26) Mala svetlolasa ribica z zelenimi očmi.

VALERIJA (24) Lustna tehničarka sportne postave, imam sive oči.

LAURA4 (23) Lusna, poredna in strupena skorpionka, vedno za akcijo. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO LAURA4**

CVET (34) Levinja, sem blondinka, sivo zelenih oči.

ZIMA (23) Kozoroginja, dolgih rjavih las in oči. Rada se ukvarjam z zivalmi in poslušam glasbo.

JAGODA31 (34) Zanimiva strelka, samska mamica z lastnim podjetjem, rada sem med ljudmi in sem zanimiva. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO JAGODA31**

SVETLOLASA (55) Razocarana blondinka.

RAKOVICA1 (49) Radovedna na predviden način, spontana za vikend, dobronamerna s kancom sebičnosti.

OLGA191 (30) Simpatična rjavolasa in zelenoka. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO OLGA191**

DAISY3 (55) Simpatična, mladostna, 180 cm, 65 cm. Rada imam naravo, umetnost in vse kar je lepo.

XENA41 (44) Samska, romantična in energična strelka. Dolgo lasa, urejena, mladostnega videza.

SONJA7 (44) Komunikativna Stajerka, bikica brez obveznosti. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO SONJA7**

TIGRICA5 (30) Vesela rakica, modrih oči, ki si zeli zabave.

NATASA8 (36) Zelenooka blond skorpionka.

NATI3 (25) Simpatična kozoroginja. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO NATI3**

MASA16 (36) Simpatična dvojica, rada bi spoznala prijatelja.

OSAMLJE16 (32) Osamljena mamica. Blondinka, močnejše postave.

JASNA12 (41) Simpatična rakica. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO JASNA12**

PETRA33 (32) Simpatična tehničarka, ki si zeli resne zveze, sem mamica.

MAJCKO (24) Nasmejana skorpionka vesele narave. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO MAJCKO**

MAJA79 (25) Simpatična in luskana bejba, po horoskopu strelka.

ZGUBA1 (18) 175 cm, 64 kg, modrih oči, svetlo rjavih las, z prebelo poltjo. Rada uzivam življenje.

MARI3 (47) Simpatična strelka. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO MARI3**

ALEKSANA11 (22) Simpatična in nezna ribica, ki ima rada fante, ki so prijazni ter znajo spostovati osebe neznejsega spola, ribica iz Prekmurja.

NADA5 (46) Zanimajo me moski stari od 45 do 50 let.

TOTI195 (26) Simpatična Stajerka. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO TOTI195**

ZIVAHNA7 (53) Zivahna ovnica.

GAYA (43) Skupaj si ustvariva lepo prihodnost.

PETRA14 (18) Simpatična strelka, vitke postave, zelo rada imam sport. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO PETRA14**

TEJAB1 (56) Mocno razocarana v življenju, vse ostalo kasneje.

LUANA (34) Porocena vodnarica isce urejena moskega za prijateljstvo.

SKORPI21 (22) Bikica, ki prihaja s Stajerske, rada bi spoznala fanta za resno zvezo, starega od 20 do 24 let. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO SKORPI21**

ANA118 (39) Blodinka Ana, nimam otrok, modre oči.

KREMCA (39) Simpatična ribica srednjih dolgih las.

ORHIDEA (29) Preprosta in lustna levinja s Primorske. Dolgih, temnih las, rjavih oči. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO ORHIDEA**

TADEJAB (29) Srednje velikosti in postave, iscem partnerja za resno zvezo, ki bi se lahko priselila k njemu.

MAVRICA17 (20) Simpatična, odkrita in postena levinja rjavih las, zeleno modrih oči.

MARISY (20) Simpatična, resna, komunikativna, urejena in dolgolasa blondinka isce nova prijateljstva, kasneje kaj vec. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO MARISY**

NAGAJIVA22 (35) Lustna skorpionka, osamljena, rada bi spoznala lustnega, iskrenega in po možnosti vezanega prijatelja.

LANA3 (40) Prijetna, a osamljena kozoroginja. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO LANA3**

SVETLA34 (43) Svetlolasa, 165 cm, 63 kg, s Koroske.

SIMPATIC31 (51) Simpatična tehničarka.

KIM3 (46) Simpatična ovnica iz Ljubljane. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO KIM3**

VITKA77 (56) Mladostna, izobrazena, iskrena. Ce rad potujes, smucas, pleses, poslusas Rock in ce nisi avanturist si pravi.

HOPE35 (36) Osamljena in simpatična mamica iz Ljubljane. Iscem prijatelja, spoznavja se, mogoce sva si usojena. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO HOPE35**

RENE34 (36) Caka vas simpatična Kranjčanka, da skupaj ustvariva dom in družino.

ALOUZJA (51) Simpatična rjavolaska, dvojcek po horoskopu.

SIMPA232 (33) Simpatična skorpionka, zanimajo me privlacni in seksi moski, locena, mamica, postena s službo, bodi Primorec. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO SIMPA232**

On išče njo

MATEJ64 (29) Simpatičen oven si zeli spoznati simpatično Gorenjko za resno zvezo. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO MATEJ64**

ZVONKO1 (29) Imam zelenorjave oči, ce te se kaj zanima o meni, mi pisi.

SAM15 (27) Crnih las, resen in prijazen.

BOR12 (27) Urejen fant zeli avanturo. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO BOR12**

METULCKAR (45) Simpatičen, razgledan, uglajen z metuljckom za vratom bi poljubil roko spostovani dami ali gospodinci.

ANDREJ136 (45) Miren, samski, dobrega srca, rahlo sramezljiv, skorpion.

BOYAN1 (55) Modrooki temnolasec. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO BOYAN1**

JANEZ32 (19) Simpatičen vodnar, zelel bi spoznati punco za prijateljstvo, mogoce kaj vec.

BIZGEC (55) Starejsi bik si zeli primerne družbe.

SRCE16 (19) Simpatičen kozorog, ki ima rad prijazno srce. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO SRCE16**

VODNAR21 (50) Zanesljiv vodnar.

VALENTINA (19) Simpatičen strelec. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO VALENTINA**

MATIAS1 (46) Ljubljancan, ki si zeli diskretne prijateljice.

DARE19 (19) Simpatičen skorpion z modrimi očmi.

DAMIJAN2 (36) Samski, 183 cm, 80 kg, sportnik, mladostnega videza, crni lasje, svetlih oči. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO DAMIJAN2**

TADEJCK (23) Simpatičen kozorog, manjše vitke postave, z modrimi očmi.

FRANC63 (46) Samski, brez obveznosti, doma s kmetije, rad bi spoznal punco za resno zvezo.

SAN3 (41) Simpatičen, vesele narave. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO SAN3**

FERRAR01 (41) Iscem sorodno duso, ki je pripravljena za popestritev narediti kaj vec.

TINE19 (45) 180 cm, 71 kg, imam rjave lase in rjave oči. Sem cisto povprečen moski z veliko željo.

DEAN3 (21) Modrooki fant povprečnega videza, z Dolenjske. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO DEAN3**

LUIS1 (21) Strelec, zelenih oči, crni lasje, sportnik.

MOTOM (36) Iscem nekaj resnega, ce si resna, se oglasi zanimivemu in prijetnemu Primorcu.

ROKSI (32) Iz domžal, kuhar, kozorog, rjave oči in lase. Iscem punco za prijateljstvo in resno vezo. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO ROKSI**

COLE44 (52) Custven oven za gasenje krize srednjih let.

CIRIL31 (32) Ce ti postenost in iskrenost kaj pomenita, potem si dobrodosla.

STRELEC16 (51) Lusten rocker. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO STRELEC16**

LEON155 (26) Iz Ljubljane, sem resen, iskren in posten, pa kar recem to naredim.

PRIJAZEM (26) Resen in posten kozorog.

BEAN (28) Lusten, tehničarka, zelene oči, blond lase, malce sramezljiv. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO BEAN**

POSTAVN (28) Simpatičen tip, 190 cm, 82 kg, temni lasje, zelenorjave oči, rjave polti, isce kul bejbo, najraje blond za družbo ali pijaco.

MEGANE2 (23) Simpatičen, zivahen, vesel, skorpioncek S skoraj crnimi lasmi, rjavih oči, 176 cm, 68 kg, vedno za družbo in romantiko ob simpatiji. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO MEGANE2**

SREC (36) Preprost in razgledan romantik, ki si zeli zenske družbe.

ZABAVEN67 (24) Zabaven fant zelenih oči, ki isce dekle za prijateljstvo ali resno zvezo.

PREPROST5 (38) Simpatičen, a osamljen lev iz okolice Celja. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO PREPROST5**

PALCEK2 (31) Simpatičen in modrook dečko, sicer pa pusti se presenetiti.

MICO4 (38) Srednje postave in vesele narave.

ROBERT38 (36) Prijazen, posten, srednje postave in iscem osebo iz okolice Kopra. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO ROBERT38**

KLEMCY25 (27) Iz okolice Celja, iscem punco za klepet, prijateljstvo in morda ljubezen življenja.

MILAN37 (51) Iskren, custven, s Krasa, rad bi spoznal samohranilko, 25 do 40 let.

BLACK666 (39) Imam dobre in slabe lastnosti, spoznaj jih. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO BLACK666**

ANTON7 (36) Simpatičen strelec zeli spoznati dekle, od 30 do 35 let, iz okolice Novega mesta.

Ona išče njo

DARJA3 (29) Iscem lepo, prijetno, dolgolasa, simpatično, delovno, da ima rada kak sport.

ZELIM3 (37) Simpatična levinja zeljna iskrenosti, zelim spoznati prijateljico. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO ZELIM3**

PATIKA (32) Simpatična, iz LJ, spoznala resne in prijetne osebe za prijateljstvo ali resno vezo.

On išče njega

SKORPIJON3 (31) 172 cm, 72 kg, resen in posten fant, nekadilec iz LJ.

XMAN2 (32) Simpatičen fant. **Premji mojo sliko na svoj telefon. Pošlji: FLIRT FOTO XMAN2**

CITYBOY (27) Tipek, lev, vitke postave, odprte narave.

Ogled fotografije

Za ogled fotografije ljubljene osebe pošlji sms:

FLIRT FOTO Vzdevek na **6161**

Primer: **FLIRT FOTO ORHIDEA**

Iskanje kontaktov

Za iskanje kontaktov pošlji sms:

FLIRT NAJDI na **6161**

Več kontaktov: Pop TV - teletext stran 720, RTV - teletext stran 638

Flirt - Alarm

Pridobi si najnovejše oglase direktno na mobi!

FLIRT ALARM START na **6161**

Z uporabo storitve potrjujete, da se strinjate s splošnimi pogoji objavljenimi na www.smsflirt.si. Cena prejetega SMS-a je 0,49€, prejete fotografije 1,49€, flirt alarm 0,19€. Cena prejetega zasebnega sporočila je brezplačna. Poslani SMS in prenos podatkov po ceniku vašega operaterja. Za odstop od pogodbe oz. odjavo pošljite **FLIRT STOP** na **6161**. Pogodba je shranjena pri podjetju 12media d. o. o. Dostop do pogodbe je možen na sedežu podjetja. Ponudba velja do preklica. Izvajalec storitve je 12media d. o. o., Komenskega ulica 36, Ljubljana

Televizija, kakršne še niste gledali

Ali veste, da Amis, kot prvi na slovenskem tržišču, ponuja naj sodobnejšo televizijo, ki bo spremenila naš način gledanja najljubših TV oddaj? Predstavljamo vam AmisTV 2.0, ki vam bo zagotovila časovno neodvisnost in sproščenost, kjer jo najbolj potrebujete - na domačem kavču!

Samo zamislite si, da bi lahko zaustavili živo oddajo, skočili na WC in jo nato gledali od tam naprej? Prav to lahko storite s funkcijo »**Pavza**«. To in še mnogo več lahko počnete z novo AmisTV 2.0. Pomislite, da bi prevrteli nazaj sliko športnega prenosa, ne da bi zamudili nadaljnje dogajanje? Ali, da bi s preprostim ukazom, oddajo, katere začetek ste zamudili, prevrteli na prvo sekundo. To zdaj lahko storite z ukazom »**Na začetek**«. A to še zdaleč ni vse. S pritiskom na funkcijo »**Zamujeno**« lahko gledate celotne oddaje, ki ste jih zamudili v zadnjih dveh dneh ali pa jih, ker so vam všeč, hočete gledati še enkrat. S funkcijo »**Snemalnik**« lahko zdaj posnamete oddaje, ki jih nimate časa spremljati in jih pogledate, ko imate čas.

Preizkusite, kako enostavna in uporabna je AmisTV 2.0

Naročite AmisTV 2.0 in izkoristite akcijske cene za nove naročnike. Vsakemu, ki bo želel novo naj sodobnejšo televizijsko storitev AmisTV 2.0, bo Amis za obdobje prvih treh mesecev povsem brezplačno zagotovil uporabo televizijskih funkcij »Časovni preskok« (vključujejo ukaze: Na začetek, Zamujeno, Pavza) in še zmogljiv Snemalnik.

Posebna akcija za nove naročnike paketov Amis

To jesen izkoristite izjemno akcijo - vsem **novim naročnikom podarjamo kar 50% mesečne naročnine** na vse pakete Amis. Če boste izbrali enega izmed paketov trojka, vam bo Amis po treh mesecih naslednjih pet mesecev zmanjšal položnico za 50%.

V prvih treh mesecih lahko izkoristite tudi "garancijo na zadovoljstvo," zato preizkusite paket Amis, povsem brez tveganj.

Postanite gospodar svojega časa in vsebin že danes!